



# Raport privind evaluarea reformei Hărții Judiciare

Iulie 2021



In consorțiu cu:

CAPC

SOFRECO

NI-CO

*Raport elaborat de Dr.hab., Olesia PLOTNIC, expertul Proiectului Uniunii Europene  
„Sprijin pentru prevenirea eficientă și combaterea corupției în sectorul justiției din Moldova”,  
implementat de Hulla & Co. Human Dynamics KG*

# Cuprins

<b>ACRONIME</b> .....	<b>3</b>
<b>INTRODUCERE</b> .....	<b>4</b>
<b>METODOLOGIA</b> .....	<b>6</b>
<b>CAPITOLUL I ACTUALIZAREA HĂRȚII JUDICIARE ACTUALE CU CELE MAI RECENTE DATE</b> .....	<b>10</b>
1.1. <i>Numărul de instanțe judecătorești și procuraturi în Republica Moldova</i> .....	10
1.1.1. Numărul de instanțe judecătorești. ....	10
1.1.2. Numărul de procuraturi. ....	15
1.2. <i>Amplasarea instanțelor de judecată și a procuraturilor. Numărul de locuitori din toate raioanele Moldovei</i> ....	17
1.3. <i>Numărul de judecători și procurori</i> . ....	22
1.3.1. Numărul de judecători. ....	22
1.3.2. Numărul de procurori. ....	26
1.4. <i>Numărul echipei administrative</i> . ....	31
1.4.1. Personalul care asistă judecătorii (funcționarii publici, personalul etnic).....	31
1.4.2. Funcționarii publici și personalul tehnic din cadrul Procuraturilor. ....	33
1.5. <i>Infrastructura de transport existentă în Republica Moldova</i> . ....	37
<b>CAPITOLUL II EVALUAREA VOLUMULUI DE LUCRU</b> . ....	<b>41</b>
2.1. <i>Volumul de lucru per judecătorie / sediu și per judecător: cazuri noi, soluționate și pendinte</i> .....	41
2.1.1. Volum de lucru per instanțe judecătorești.....	41
2.1.2. Volumul per judecător. ....	50
2.2. <i>Volumul de lucru per procuratură și per procuror: cazuri noi, soluționate și pendinte</i> . ....	55
2.2.1. Exercițarea urmăririi penale.....	58
2.2.2. Conducerea urmăririi penale. ....	60
2.2.3. Activitatea judiciară în materie penală. ....	63
<b>CAPITOLUL III EVALUAREA CLĂDIRILOR EXISTENTE ALE INSTANȚELOR/SEDIILOR ȘI PROCURATURILOR</b> . ....	<b>68</b>
3.1. <i>Clădirile existente ale instanțelor/sediilor</i> .....	68
3.1.1. Informații despre statutul clădirilor. ....	69
3.1.2. Renovări recente. ....	72
3.1.3. Renovări planificate. ....	73
3.1.4. Condițiile de muncă, sălile de judecată în sediile judecătorilor. ....	80
3.1.5. Accesibilitatea în instanțele judecătorești. ....	81
3.2. <i>Clădirile existente ale procuraturilor</i> . ....	87
3.2.1. Informații despre statutul clădirilor. ....	87
3.2.2. Renovări recente sau planificate.....	88
3.2.3. Condițiile de muncă în sediile procuraturii. ....	90
3.2.4. Accesibilitatea în oficiile ale procuraturii. ....	92
<b>CAPITOLUL IV EVALUAREA IMPLICAȚIILOR FINANCIARE ALE REFORMEI HĂRȚII JUDICIARE</b> . ....	<b>94</b>
4.1. <i>Date despre bugetul instanțelor judecătorești și ale procuraturii</i> .....	95
4.1.1. Bugetul instanțelor judecătorești.....	95
4.1.2. Bugetul Procuraturii. ....	106
4.2. <i>Salariile judecătorilor și procurorilor</i> . ....	109
4.2.1. Salariile judecătorilor. ....	110
4.2.2. Salariile procurorilor. ....	114
<b>CAPITOLUL V FACTORII CE FAVORIZEAZĂ CORUPȚIA ÎN PERIOADA IMPLEMENTĂRII REFORMEI HĂRȚII JUDICIARE</b> . ....	<b>118</b>
<b>CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI</b> .....	<b>120</b>

## ACRONIME

---

Codul de Procedură Civilă	<b>CPC</b>
Codul de Procedură Penală	<b>CPP</b>
Consiliul Superior al Magistraturii	<b>CSM</b>
Curtea Supremă de Justiție	<b>CSJ</b>
Consiliul Superior al Procurorilor	<b>CSP</b>
Procuratura pentru Combaterea Crimanității Organizate și Cauze Speciale	<b>PCCOCS</b>
Progamul Informațional de Gestionare a Dosarelor	<b>PIGD</b>
Procuratura Generală	<b>PG</b>
Centrul de Resurse Juridice din Moldova	<b>CRJM</b>
Agenția de Administrare a Instanțelor Judecătorești	<b>AAIJ</b>
Consiliul Europei	<b>CoE</b>
Admisnitrația Publică Locală	<b>APL</b>
Comisia Europeană pentru Eficiența Justiției	<b>CEPEJ</b>
Unitatea teritorială autonomă Găgăuzia	<b>UTA</b>
	<b>Găgăuzia</b>

## INTRODUCERE

---

Funcționarea eficientă a justiției este un element important al societății democratice, iar constituirea unui sistem judiciar independent este un indicator al devotamentului statului față de aspirațiile integrării europene. Încă de la proclamarea independenței și adoptarea Constituției Republicii Moldova justiția se află în vizorul factorilor de decizie, între timp realizându-se o serie de reforme structurale, instituționale și legislative.

Planul de Acțiuni UE-Moldova a plasat reforma justiției în topul priorităților naționale și evoluțiile recente demonstrează schimbările care au loc în această direcție. Or, funcționarea justiției independente, imparțiale, credibile și eficiente reprezintă o condiție indispensabilă pentru instituirea supremației legii și constituirea statului de drept autentic, bazat pe separația puterilor. De la declararea independenței Republicii Moldova pînă în prezent au fost depuse eforturi considerabile în vederea realizării reformelor democratice, în general, și a reformelor în domeniul justiției, în special.

Procesul de reformă de-a lungul anilor a fost unul complex și de lungă durată, fiind înregistrate tendințe pozitive în reformarea sistemului judiciar din Republica Moldova (cadru legal dezvoltat, cadru instituțional restructurat), iar prin adoptarea Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011–2016 și a Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011–2016, s-a constituit o nouă etapă în procesul de reformare a sistemului judecătoresc.

Prin efectul Legii nr. 76 din 21.04.2016 cu privire la reorganizarea instanțelor judecătorești, sistemul instanțelor judecătorești din Republica Moldova a fost reorganizat, prin fuziune, fiind instituite 15 instanțe de judecată, cu stabilirea sediului de bază și a celor secundare, care și-au început activitatea la 1 ianuarie 2017. Tot prin această lege s-a dispus că unificarea sediilor judecătorilor se va efectua treptat, pînă în data de 31 decembrie 2027.

Scopul urmărit la adoptarea actului normativ vizat a constituit asigurarea calității actului de justiție, a eficienței sistemului judecătoresc, a distribuției echitabile a sarcinilor între instanțele judecătorești, a utilizării eficiente a fondurilor publice, precum și în vederea creării premiselor pentru specializarea judecătorilor.

Având drept scop soluționarea dificultăților identificate în rezultatul implementării procesului de reorganizare a instanțelor, la 16 aprilie 2020 prin Hotărârea CSM nr. 59/6, Plenul Consiliului Superior al Magistraturii a aprobat Planul de acțiuni al Consiliului Superior al Magistraturii pentru anul 2020 în care au fost incluse acțiunile ce urmau a fi realizate de membrii Consiliului Superior al Magistraturii, Secretariatul Consiliului Superior al Magistraturii și organele specializate pe parcursul anului fiind prevăzuți indicatorii de produs și termenele de realizare.

Ca urmare, în scopul realizării acțiunilor identificate, prin Hotărârea CSM nr. 122/10 din 26 mai 2020 a fost creat *Grupul de lucru pentru analiza Hărții Judiciare*, CSM propunîndu-și să demareze procedura de consolidare a capacității administrative a instanțelor.

În vederea realizării acestei acțiuni a fost creat Grupul de lucru pentru analiza Hărții Judiciare prin prisma problemelor identificate ca rezultat al statisticii judiciare și a situației de fapt stabilite în urma monitorizării implementării Legii nr. 76 cu privire la reorganizarea instanțelor judecătorești.

**Scopul evaluării** rezultatelor implementării reformei de organizare a sistemului judecătoresc, este de a identifica problemele ca rezultat al analizei statisticii judiciare și a situației de fapt stabilite în urma monitorizării implementării Legii nr. 76 cu privire la reorganizarea instanțelor judecătorești, inclusiv de a contribui la minimalizarea corupției în sistemul judiciar.

Prezentul raport de evaluare își propune ca **obiectiv general** formularea de recomandări, amendamente cu privire la reforma Hărții Judiciare în raport cu Harta Procuraturii, necesare pentru buna funcționare a sistemului de justiție, în special pentru a respecta drepturile justițiabililor.

Drept rezultat a evaluării reformei Hărții Judiciare din 2017, au fost identificate un șir de curențe, care au fost constatate în fiecare capitol separat al raportului de evaluare, condiționate de diferența esențială dintre harta judecătorească și harta procuraturii, or atât sistemul judecătoresc cât și cel al procuraturii urmează să activeze prin sincronizare după competența teritorială și cea jurisdicțională, fără a întâlni dificultăți la efectuarea actului de justiție.

Potrivit conținutului informațiilor prezentate în cele 5 capitole, se stabilește necesitatea revizuirii Hărții Judiciare cu formularea de concluzii și recomandări pe termen scurt și termen lung, ce inevitabil atrage necesitatea sincronizării acesteia cu harta procuraturii. În contextul dificultăților stabilite ca rezultat al implementării Legii nr. 76 cu privire la reorganizarea instanțelor judecătorești se evidențiază necesitatea stringentă de a identifica soluții optime în vederea stabilirii unui echilibru real în activitatea judiciară dintre instanțele de judecată, penitenciare, avocați, procurori și justițiabili.

Respectiv, pentru buna funcționare a instanțelor și procuraturilor, sincronizarea hărții judiciare cu cea a procuraturii devine o prioritate prin revizuirea cadrului normativ și îmbunătățirea acestuia în conformitate cu standardele europene, unul din obiectivele specifice raportului fiind de a contribui la minimalizarea corupției în sistemul judiciar.

În contextul proiectului noii Strategii pentru Asigurarea Independenței și Integrității Sectorului Justiției pentru anii 2021-2024, din perspectiva corespunderii circumscripțiilor necesităților sistemului și a justițiabilului, revizuirea Hărții Judiciare în paralel cu Harta Procuraturii este o necesitate, în condițiile în care potrivit reformei Hărții Judiciare numărul de procuraturi teritoriale depășește cu mult numărul de judecătoria.

## METODOLOGIA

---

Organizarea activităților de evaluare implementării Hărții Judiciare după reforma din 2017 a implicat elaborarea și punerea în aplicare a unor instrumente specifice, care au fost premise în atingerea obiectivelor de monitorizare, identificare și constatarea principalelor curențe și formularea recomandărilor, care ar contribui la accelerarea unei reforme durabile a sectorului justiției în Republica Moldova, precum și un sprijin pentru aplicarea corectă a legislației privind prevenirea și combaterea corupției în sectorul justiției.

Astfel, activitățile de evaluare implementării Hărții Judiciare a fost realizată în paralel cu evaluarea sistemului procuraturii folosind următoarele instrumente: Tabele standard de evaluare a instanțelor judecătorești și procuraturi bazate pe criterii comune; Tabel individual pentru evaluarea instanțelor judecătorești cu toate componentele și criteriile; Tabel individual pentru evaluarea procuraturilor cu toate componentele și criteriile; Tabelul de concordanță a numărului de instanțe judecătorești în raport cu cel al procuraturilor teritoriale, implicând amplasarea geografică; Tabelul de evidență a vizitelor planificate și efectuate pentru a evalua instanțele și procuraturile; Interviuurile cu conducerea instituțiilor de evaluare și a șefii de secretariat în cazul instanțelor de judecată) etc.

Respectiv, pentru a unifica și standardiza conținutul raportului de evaluare, au fost elaborate două tabele de evaluare, și anume pentru instanțele judecătorești și respectiv pentru procuraturi, ce s-au bazat pe criteriile elaborate și aprobate de echipa de proiect.

Activitățile de evaluarea implementării Hărții Judiciare au avut loc în perioada februarie - iulie 2021. Cu toate acestea, au existat perioade în care evaluarea implementării Hărții Judiciare prin efectuarea vizitelor în teritoriu a fost mai dificilă. Este vorba despre perioadele de vârf ale pandemiei, și anume în luna aprilie 2021, unele activități de evaluare fiind organizate online, fiind evitată pentru o săptămână călătoriile expertului în afara Chișinăului.

În cadrul interviurilor o contribuție esențială la evaluare a fost stabilită din partea conducerii fiecărei instituții supuse evaluării, în mod special a șefilor de secretariat în cazul instanțelor de judecată, care *a priori* vizitei în teritoriu întocmeau datele tabelare cu privire la informațiile statistice din cadrul instanței de judecată. În luna martie evaluarea în teritoriu a fost realizată cu prezența echipei proiectului (KE1/TL - Eric MINNENGHEER, KE2 - Heikki WENDORF, KE3 - Katya DORMISHEVA), iar începând cu luna aprilie în cadrul vizitelor în teritoriu participa fizic doar expertul pe Harta Judiciară, autorul raportului, iar participarea echipei proiectului era garantată prin platforma de comunicare zoom, ce asigură o interacțiune la faza de întrebări între interviuat și experții cheie a proiectului. Această comunicare a adus o plus valoare a rezultatelor proiectului prin stabilirea de facto a problemelor și respectiv prin formularea imediată de propuneri.

Pe tot parcursul perioadei de evaluare, procesul a fost supravegheat de șeful de echipă a proiectului, dl Eric MINNENGHEER și de Consilierul la nivel înalt al UE pentru justiție și procuratură, dna Satu STEPPANEN, care au contribuit esențial la valorificarea rezultatelor raportului în baza bunei practici a țărilor europene.

Pentru a atinge obiectivul general propus raportului de evaluare de implementare a Hărții Judiciare, au fost stabilite 3 etape de lucru:

### I. Etapa pregătitoare (februarie - martie 2021);

În această etapă, în scopul stabilirii priorităților și punctelor cheie ale evaluării implementării Hărții Judiciare în coroborare cu Harta Procuraturii, expertul s-a concentrat pe:

- Stabilirea punctelor de contact cu beneficiarii proiectului;
- Stabilirea interacțiunii dintre Harta Judiciară și Harta Procuraturii atât din punct de vedere juridic, cât și din punct de vedere geografic, în scopul identificării dificultăților în implementarea reformei Hărții Judiciare din 2017;
- Actualizarea listei instanțelor de fond și a sediilor acestora în corelație cu lista procuraturilor;
- Studierea rapoartelor de activitate a CSM și instanțelor judecătorești cât și a Rapoartelor de activitate a Procuraturii pe ultimii 5 ani.
- Aprobarea de către grupul de lucru a tabelelor standard de evaluare a instanțelor de judecată și procuraturilor, pe baza criteriilor clar definiți.
- Participarea la mai multe întâlniri (online și offline) cu reprezentanții și beneficiarii proiectului (CSM, CSP, PG), judecători și procurori, ONG-uri din domeniu, pentru a atinge obiectivele propuse în cadrul evaluării.

### II. Etapa vizitelor și evaluarea fiecărei instanțe judecătorești și procuraturi (martie – iunie 2021)

În această etapă, expertul a vizitat instanțele și oficiile procuraturii, începând cu municipiul Chișinău și apoi avansând în raioanele țării. Pentru a utiliza timpul eficient, în cadrul fiecărei vizite efectuate în teritoriu, în aceeași zi, erau vizitate în paralel judecătoria, cât și procuratura teritorială. Evaluarea propriu-zisă a unei instituții cuprindea activități cu privire la completarea individuală a tabelului de evaluare, corespondența prealabilă cu reprezentanții instituției, călătoria în teritoriu, colectarea datelor statistice relevante, redactarea finală a evaluării individuale și traducerii acesteia în limba engleză. Fiecare evaluare individuală a instituției (instanța de judecată și procuratură) conținea 5 tabele bazate pe criteriile comune strict stabilite și aprobate de echipa de proiect, după cum urmează<sup>1</sup> :

#### Tabelul nr.1 Actualizarea Hărții Judiciare actuale cu cele mai recente date 2020

**EVALUAREA STADIULUI ACTUAL ȘI A REZULTATELOR REFORMEI HĂRȚII JUDICIARE**

**A. INSTANȚELE JUDECĂTOREȘTI din REPUBLICA MOLDOVA**

**I. Actualizarea hărții judiciare actuale cu cele mai recente date 2020 despre:**

Nr. instanțelor de judecată	Instanțele	Nr. de Sedii	Sediul	Amplasarea tuturor instanțelor și sediilor	Contacte	E-mail	Numărul de judecători		Numărul de personal administrativ		Infrastructura de transport existentă în Moldova	Numărul de locuitori (creștere sau scădere)	
							Nr. total de judecători / judecători ≤ 5 ani	Nu. de postul vacant.	Nr. total personalului adm.	Nu. de postul vacant.		Nu. în orașul de instanță /sediul	Nu. din toate regiunile /raionul

<sup>1</sup> Aceleași tabele tipizate au fost utilizate și în cadrul procuraturilor

**Tabelul nr.2 Evaluarea volumului de muncă**

II. Analiza volumului de muncă:																
Nr. instanțelor de judecată	Instanța	Nr. de sedii	Sediul	Volumul de lucru per judecător	Numărul de cazuri noi pe tip pe an în ultimii cinci ani					Numărul de cazuri închise pe tip pe an în ultimii cinci ani					Numărul de cauze pendinte după tip	Sistem PIGD <sup>1</sup> Note <sup>2</sup>
					2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020		

**Tabelul nr.3 Evaluarea clădirilor existente ale instanțelor, sediilor**

III. Evaluarea clădirilor existente ale instanțelor, sediilor											
Nr. instanțelor de judecată	Instanța	Sediul	Starea birourilor centrale și a sediilor				Numărul de săli de birouri, săli de judecată în fiecare clădire (cu informații despre condiții, echipamente IT, (Rețea internă) <sup>3</sup> și mobilier, acces pentru persoanele cu dizabilități etc.)	Numărul real de angajați care lucrează în diferite clădiri și spații judecătorești (cu informații despre condițiile de muncă, distribuția personalului în birouri)	Distanța dintre sediile instanțelor/sediile procuraturilor și infrastructura rutieră (cu informații despre transportul public; distanța dintre sediile instanțelor și parchete și altele)	Date statistice despre costurile de întreținere (costuri pe unitate – încălzire, electricitate, alimentare cu apă, curățenie, renovări etc.)	Informații despre construcțiile și reconstrucțiile finalizate, în curs de desfășurare și planificate în raport cu Jud. harta de reformă cu informații financiare respective
			Informații despre starea clădirii /clădirilor (a cui proprietate este?)	renovare recentă sau planificată	Securitate IT e-mail/poliție sau comp privat orice <sup>4</sup>	alte construcții publice disponibile în aceeași locație și/sau regiune (Privat sau public)					
1.											

**Tabelul nr.4 Evaluarea implicațiilor financiare ale reformei Hărții Judiciare la zi și în conformitate cu planurile existente până la sfârșitul reformei din 2027**

IV. Analiza implicațiilor financiare ale reformei hărții judiciare la zi și conformitate cu planurile existente până la sfârșitul reformei din 2027										
Nr. instanțelor de judecată	Instanța	Sediul	Statistici privind salarizarea judecătorilor și a personalului administrativ respectiv pe tip de funcție		Date despre buget – buget pentru salarii, pentru întreținerea sediilor instanțelor judecătorești; analiza datelor privind costul cazurilor			Costurile renovărilor și construcțiilor din ultimii 10 ani (7 ani înainte de reforma hărții judiciare, 3 ani de la începerea reformei)		Informații despre planificarea bugetară existentă până la sfârșitul reformei hărții judiciare Planificarea bugetară pe baza rezultatelor evaluării statutului reformei hărții judiciare.
			salariile judecătorilor	salarii adm. personal pe tip de post	buget pentru salarii	pentru întreținerea clădirilor instanțelor judecătorești	analiza datelor privind costul cazurilor	7 ani înainte de reforma hărții judiciare	3 ani de la începerea reformei	

**Tabelul nr.5 Evaluarea nivelului de specializare a judecătorilor pe instanță/ sediu**

V. Analiza nivelului de specializare a judecătorilor pe instanță/ sediu												
Nr. instanțelor de judecată	Instanța	Sediul	Competența administrativă	Competența civilă	Competență în insolvență	Competența penală	Competența contravențională	Cauze soluționate prin mediere (% din numărul total)				notă <sup>5</sup>
								2017	2018	2019	2020	



În perioada 01.03.2021 - 30.06.2021<sup>2</sup>, au fost efectuate 41 vizite în teritoriu și anume: 23 vizite ale instanțelor judecătorești și 18 ale procuraturilor, în parte de Centru și Sud a țării.

### **III. Etapa de apreciere a evaluărilor individuale și redactarea raportului final (iulie 2021)**

Este etapa finală, care are ca livrabil Raportul de evaluare a implementării Hărții Judiciare, ce cuprinde 5 capitole baze, date analitice și statistice, concluzii și recomandări concrete pentru pași mai eficienți la finalizarea reformei judiciare.

Respectiv, la determinarea modului de fuzionare a judecătoriilor, autorul raportului s-a ghidat de amplasarea geografică a judecătoriilor, distanța dintre acestea, numărul de locuitori în regiune, volumul de lucru, infrastructura drumurilor și transporturilor, etc.

Având în vedere că vizitele în teritoriu nu au acoperit toate instituțiile (judecătoriile și procuraturile din țară), la elaborarea raportului de evaluare au fost luate în considerare următoarele date și informații:

- *Raportul Comisiei Europene pentru Eficiența Justiției a Consiliului Europei (CEPEJ) publicat în anul 2018, în baza datelor pentru anul 2016.*

- *Raportul Comisiei Europene pentru Eficiența Justiției a Consiliului Europei (CEPEJ) publicat în anul 2020, în baza datelor pentru anul 2018.*

- *Studiul cu privire la optimizarea Hărții Judiciare din Republica Moldova, efectuat de Centrul de Resurse Juridice din Moldova, efectuat în 2013, prezentat în 2014;*

- *Studiu privind legislația națională care reglementează cuantumul și modul de calculare a cheltuielilor de judecată, precum și a practicilor de aplicare a acestora, AAIJ, 2017*

- *Document analitic, Justiția din Republica Moldova în cifre – o privire comparativă, CRJM, octombrie 2019*

- *Raporturile de activitate a Procuraturii Republicii Moldova pentru anii 2017 - 2020*

- *Raporturile cu privire la activitatea Consiliului Superior al Magistraturii și a instanțelor judecătorești pentru anii 2017-2020*

- *Raportul statistic al AAIJ despre activitatea judecătoriilor din prima instanță privind examinarea dosarelor civile pentru anul 2020*

- *Date statistice referitor la personalul care asistă judecătorii la nivelul Curților de apel, furnizate de Agenția de Administrare a Instanțelor Judecătorești actualizate la 15 iunie 2021.*

- *Final Report on the results of monitoring court hearings during January 2019 - March 2021, EU Project "Support for effective prevention and combating corruption in the justice sector in Moldova", June 2021*

Pe baza metodologiei de evaluare elaborată de proiectul finanțat de UE, expertul a revizuit și analizat toate elementele cheie ale procesului de reformă a Hărții Judiciare după perioada de adoptare a Legii nr. 76 privind reorganizarea instanțelor și a propus măsuri concrete pentru continuarea procesului luând în considerare toate punctele tari și punctele slabe observate. Harta Procuraturii devine o prioritate obiectivă în perioada de evaluare, fiind cuprinsă în raportul de evaluare prin formularea de recomandări distincte în vederea sincronizării ambelor hărți.

---

<sup>2</sup> Cu o întrerupere de o săptămână în luna aprilie 2021, în legătură cu condițiile impuse de Covid 19

## CAPITOLUL I Actualizarea Hărții Judiciare actuale cu cele mai recente date.

### 1.1. Numărul de instanțe judecătorești și procuraturi în Republica Moldova.

#### 1.1.1. Numărul de instanțe judecătorești.

Realizarea reformei Hărții Judiciare a fost una dintre principalele acțiuni prevăzute în Strategia de reformă a sectorului justiției 2011-2016 și în Planul de acțiune pentru punerea sa în aplicare (Acțiunea 1.1.1). În conformitate cu Legea nr.76 privind reorganizarea instanțelor judecătorești, aprobată de Parlament la 21.04.2016, reforma a fost planificată pentru o perioadă de 10 ani, începând cu 01.01.2017 și până la 31.12.2027.

Prin efectul Legii nr. 76 din 21.04.2016 cu privire la reorganizarea instanțelor judecătorești, sistemul instanțelor judecătorești din Republica Moldova a fost reorganizat, prin fuziune, fiind instituite de la 44 la 15 instanțe de judecată, cu stabilirea sediului de bază și a celor secundare, care și-au început activitatea la 01.01.2017. Prin Legea nr. 177 din 25.07.2014 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, curțile de apel au fost reduse de la 5 la 4, și anume prin lichidarea Curții de Apel Bender. Potrivit art.2 alin. (2) al Legii nr. 76 din 21.04.2016, unificarea sediilor judecătoriilor se va efectua treptat, până în data de 31.12. 2027.

Scopul urmărit la adoptarea actului normativ vizat a constituit asigurarea calității actului de justiție, a eficienței sistemului judecătoresc, a distribuției echitabile a sarcinilor între instanțele judecătorești, a utilizării eficiente a fondurilor publice, precum și în vederea creării premiselor pentru specializarea judecătorilor. Respectiv, potrivit articolului 15 din Legea privind organizarea judecătorească nr.514/1995, alin. (1) Justiția se înfăptuiește prin intermediul următoarelor instanțe judecătorești: a) Curtea Supremă de Justiție; b) curțile de apel; c) judecătorii.

#### Curțile de apel și judecătoriile din circumscripțiile acestora<sup>3</sup>

Curtea de Apel	Judecătoriile din circumscripția curții de apel	Localități de reședință
1. Chișinău	1. Chișinău	Chișinău
	2. Orhei	Orhei
	3. Strășeni	Strășeni
	4. Criuleni	Criuleni
	5. Hîncești	Hîncești
	6. Anenii Noi	Anenii Noi
	7. Căușeni	Căușeni
	8. Ungheni	Ungheni
2. Bălți	9. Bălți	Bălți
	10. Edineț	Edineț
	11. Drochia	Drochia
	12. Soroca	Soroca
3. Cahul	13. Cahul	Cahul
4. Comrat	14. Comrat	Comrat
	15. Cimișlia	Cimișlia

<sup>3</sup> Anexa nr.3 la Legea privind organizarea judecătorească nr.514/1995

După aproximativ 3 ani de la implementarea reformei Hărții Judiciare se stabilește cu siguranță reducerea sediilor centrale, și anume de la 44 la 15 sedii centrale, însă în realitate corespunzător fiecărui raion, cu excepția Judecătoriei Nisporeni și Judecătoriei Basarabeasca, care au fost lichidate, în total funcționând 40 de judecării (sedii centrale și secundare), după cum urmează în tabel:

<b>Numărul instanțelor judecătorești (sedii centrale și sedii secundare) după adoptarea Legii nr. 76 din 21.04.2016 cu privire la reorganizarea instanțelor judecătorești</b>	
<b>1) Anenii Noi</b>	<b>2) Criuleni</b>
1. Sediul Anenii Noi (Central)	2. Sediul Criuleni (Central)
3. Sediul Bender	4. Sediul Dubăsari
<b>3) Bălți</b>	<b>4) Drochia</b>
5. Sediul Bălți (Central)	6. Sediul Drochia (Central)
7. Sediul Fălești	8. Sediul Glodeni
9. Sediul Sîngerei	10. Sediul Rîșcani Nord
<b>5) Cahul</b>	<b>6) Edineț</b>
11. Sediul Cahul (Central)	12. Sediul Edineț (Central)
13. Sediul Cantemir	14. Sediul Briceni
15. Sediul Taraclia	16. Sediul Donușeni
<b>7) Căușeni</b>	17. Sediul Ocița
18. Sediul Căușeni (Central)	<b>8) Hîncești</b>
19. Sediul Ștefan Vodă	20. Sediul Hîncești (Central)
<b>9) Chișinău</b>	21. Sediul Ialoveni
22. Sediul Centru	<b>10) Orhei</b>
23. Sediul Ciocana	24. Sediul Orhei (Central)
25. Sediul Botanica	26. Sediul Rezina
27. Sediul Buiucani	28. Sediul Șoldănești
29. Sediul Rîșcani	30. Sediul Telenești
<b>11) Cimișlia</b>	<b>12) Soroca</b>
31. Sediul Cimișlia (Central)	32. Sediul Soroca (Central)
33. Sediul Leova	34. Sediul Florești
<b>13) Comrat</b>	<b>14) Strășeni</b>
35. Sediul Comrat (Central)	36. Sediul Strășeni (Central)
37. Sediul Ciadîr Lunga	38. Sediul Călărași
39. Sediul Vulcănești	<b>15) Ungheni</b>

În baza datelor colectate, prin comparare, se stabilește în prima etapa de implementare a reformă a Hărții Judiciare, efectiv numărul de instanțe judecătorești a fost redus de la 44 la 40, și anume:

1. Judecătoria Nisporeni a fuzionat prin contopire cu Judecătoria Ungheni începând cu 1 ianuarie 2017, potrivit art.1 alin. (1), lit. n);
2. Judecătoria Basarabească a fuzionat prin contopire cu Judecătoria Ungheni începând cu 1 ianuarie 2017, potrivit art.1 alin. (1), lit. d);
3. Judecătoria Militară și-a încetat activitatea de la 1 aprilie 2017, potrivit art.1 alin. (3) din Legea nr.76/21.04.2016;
4. Judecătoria Comercială de Circumscripție și-a încetat activitatea de la 1 aprilie 2017, potrivit art.1 alin. (3) din Legea nr.76/21.04.2016.

Respectiv, din aceste 4 judecătoria lichidate, doar 2 judecătoria au fost absorbite după circumscripția teritorială, alte 2 fiind lichidate prin inutilitatea specializării acestora, potrivit datelor cu privire la volumul de lucru și complexitatea cauzelor potrivit raportului CRJM din 2014<sup>4</sup>.

#### **CONSTATĂRI:**

- 1. Cheltuieli suplimentare de transport și timp pentru personalul transferat din sediile secundare în sediile centrale,** care trebuie să parcurgă o distanță mai mare pentru a ajunge la serviciu. Drept rezultat al vizitelor efectuate în instanțele judecătorești, în majoritatea cazurilor se atestă că atât judecătoria cât și personalul administrativ nu sunt din localitatea respectivă și sunt obligați să facă navete zilnic pentru a ajunge la serviciu. Acest fapt, este condiționat nu doar din cauza reformei Hărții Judiciare, dar și prin faptul că majoritatea judecătorilor sunt stabiliți cu domiciliul în mun. Chișinău. Unii judecători nu fac naveta, dar închiriază în localitatea respectivă (de exemplu judecătoria Judecătoria sediul Rezina, Judecătoria sediul Leova). În ambele cazuri, cheltuielile sunt suportate de judecător și nu sunt compensate de către stat, cel puțin parțial.

La fel, în rândul funcționarilor publici din sistemul judecătoresc se atestă un flux mare de resurse umane, ceea ce diminuează din calitatea actului de justiție. Spre exemplu, la sediul central Anenii Noi, majoritatea funcționarilor publici fac naveta din localitățile din apropiere, unii chiar din Transnistria, iar în perioada pandemică aveau restricții de trecere. Or, la fel la sediul Dubăsari (s. Ustea) al Judecătoria Criuleni, transportul public interurban circulă foarte rar, iar funcționarii din alte localități sunt nevoiți să-și organizeze timpul de muncă în dependență de orarul transportului urban, ceea ce indirect influențează negativ asupra sprijinului necesar judecătorilor pentru o activitate instituțională eficientă în interesul justițiabilului. Respectiv, având în vedere numărul mare de funcții publice vacante și lipsa acută de funcționari în sistemul judecătoresc, se acceptă în funcții publice persoane din alte localități decât cea în care se află sediul judecătoria, fapt ce influențează activitatea instanțelor judecătorești și se răsfrânge negativ asupra desfășurării actului de justiție.

<sup>4</sup> Studiu cu privire la optimizarea hărții judiciare din Republica Moldova elaborat de CRJM, februarie 2014, [https://crjm.org/wp-content/uploads/2014/06/2014-Studiu-Optimiz-HartaJud-MD\\_ro-web.pdf](https://crjm.org/wp-content/uploads/2014/06/2014-Studiu-Optimiz-HartaJud-MD_ro-web.pdf)

- 2. Imposibilitatea formării completelor de judecată în sediile unde activează un număr mic de judecători**, fiind necesară deplasarea judecătorilor din alt sediu al instanței pentru formarea completelor de judecată, implicând cheltuieli suplimentare de transport și timp. De exemplu, sediul Șoldănești al Judecătoriei Orhei, sediul Leova al Judecătoriei Cimișlia, sediul Dubăsari al Judecătoriei Anenii Noi, sediul Varnița al Judecătoriei Anenii Noi, sediul Vulcănești și sediul Ceadâr-Lunga al Judecătoriei Comrat etc, majoritatea sediilor având un număr de până la 3 judecători, într-un caz chiar 1 judecător, în cazul sediului Vulcănești al Judecătoriei Comrat sau sediului Bender al Judecătoriei Anenii Noi.
- 3. Sporirea sarcinii de muncă pentru judecătorii din unele sedii ale judecătorilor**, determinată de prevederile art. 38, 39 ale Codului de procedură civilă (CPC), conform cărora *părțile la proces pot depune cererea de chemare în judecată la oricare din sediile instanței de judecată*. Potrivit tendinței înregistrate în ultimii ani, și anume în perioada 2017-2020 se observă o tendință a participanților în mod special a avocaților de a înregistra acțiunile la sediile centrale, din motivul distanței, infrastructurii, și specializării judecătorilor care sunt într-un număr mai mare la sediile centrale. Or, pentru depășirea repartizării aleatorii și pentru a fi siguri de repartizarea acțiunii la judecătorul dorit, părțile la proces înregistrează acțiunea la sediile secundare, în cadrul cărora sunt 2-3 judecători, dintre care din anumite motive (boala, concediu etc.), în PIGD 1-2 judecători sunt blocați și dosarul se repartizează direct judecătorului activ în PIGD, ales indirect la dorința părții.
- 4. Tergiversarea examinării cererilor de recuzare/abținere sau a celor de accelerare a examinării cauzei** de un judecător sau complet de judecată în cazul imposibilității transmiterii cererii spre examinare unui alt judecător sau complet din același sediu, or, potrivit art. 53 alin. (2) CPC, *”Recuzarea judecătorului se hotărăște, în lipsa acestuia, de un alt judecător sau de un alt complet de judecată, de regulă în aceeași zi ... Cererea de recuzare se soluționează în cel mult 5 zile din momentul depunerii.”*, iar conform art. 35 alin. (1) și (2) Cod de procedură penală, *”Recuzarea sau abținerea judecătorului se soluționează de un alt judecător sau, după caz, de un alt complet de judecată... Examinarea cererii de recuzare sau a declarației de abținere se face în aceeași zi... În cazul în care nu se poate forma un nou complet de judecată în aceeași instanță, recuzarea se soluționează, în cel mult 10 zile de la primirea dosarului, de instanța ierarhic superioară”*.
- 5. Dificultăți, în unele cazuri, la utilizarea PIGD după configurare**, fiindcă persoanele care au rolul de manager PIGD își desfășoară activitatea în sediile centrale ale judecătorilor, fiind necesară asistența acestora.
- 6. Costuri și timp suplimentare pentru realizarea unei bune comunicări și transmiterea operativă a documentelor între sedii**. După reorganizare, în unele sedii centrale a judecătorilor se atestă cheltuieli mai mari ce țin de curierat, ce fac legătură dintre sediul central și sediile secundare, acest fapt fiind caracteristic pentru distanțe lungi, cum ar fi Judecătoria Orhei (sediul Central, sediul Telenești, sediul Rezina, sediul Șoldănești). La fel, la Judecătoria Hâncești, și anume la sediul Ialoveni se atestă lipsa cancelariei pentru înregistrarea acțiunilor și cauzelor penale, fapt ce atrage cheltuieli suplimentare zilnice atât pentru personalul administrativ cât și pentru procurori și justițiabili. Mai mult, pentru distanța Hâncești – Ialoveni, nu există ruta regulată interurbană pentru pasageri, unica posibilitate fiind direcția Hâncești – Chișinău,

Chișinău - Ialoveni (fiind o linie de troleibuz) și invers. La judecătoria Cimișlia, cu toate că distanța între sedii este una admisibilă (Cimișlia – Leova – 52 km) se atestă petrecerea timp suplimentar pe drum și uzura excesivă a automobilelor din cauza stării foarte rea a drumului ce face legătura dintre ambele orașe.

- 7. Majorarea resurselor financiare ale instanței pentru cheltuielile de transport**, traducere cu interpret. De exemplu, în cazul Judecătoriei Hîncești ce are ca sediu secundar Judecătoria Ialoveni, s-a stabilit o creștere esențială a cheltuielilor, fiindcă se necesită utilizării transportului instanței pentru transmiterea actelor/dosarelor a crescut substanțial, și anume: cheltuieli de întreținere pentru anul 2020 constituia 70 mii planificate, în urma necesităților evaluate pentru instanță s-a majorat până la 149 mii lei și în anul 2021 – 113,7 mii. În mare parte bugetul mare atribuit pe instanță este argumentat prin majorarea cheltuielilor la combustibil, și anume fiind stabilit următorul parcurs al autovehiculelor, (indicator mii km):

<b>Cheltuielilor la combustibil pentru Judecătoria Hîncești în ultimii 5 ani</b>			
	Anul	Suma	Note
1.	2015	13,3 mii – 2015	Pînă la reforma 2017
2.	2016	14,1 mii – 2016	Pînă la reforma 2017
3.	2017	22,6 mii – 2017	După la reforma 2017
4.	2018	22,1 mii – 2018	După la reforma 2017
5.	2019	20,5 mii – 2019	După la reforma 2017
	2020	15,1 mii – 2020	După reforma din 2017, indicele mai scăzut în ultimul an din motivul suspendării activității pe perioada pandemiei.

În cazul Curții de apel Comrat, în jurisdicția căreia este Judecătoria Cimișlia cu 2 sedii (sediul central și sediul Leova) din cauza specificului regional al UTA Găgăuzia unde majoritatea sunt vorbitori de limba rusă, s-a ridicat necesitatea asigurării traducerii din limba română în limba rusă și invers, astfel încât cheltuielile de traducere după reforma din 2017 s-au dublat.

<b>Evoluția cheltuielilor pentru traducerea scrisă și verbală la Curtea de Apel Comrat pentru perioada 2016-2020</b>					
<b>Denumirea indicatorului</b>	<b>2016</b>	<b>2017</b>	<b>2018</b>	<b>2019</b>	<b>2020</b>
Numărul traducătorilor conform statului de personal	4	4	4	4	4
Traducerea simultană în sala de ședință (ore)	46	95	123	139	133
Traducerea scrisă (pagini)	1920	2280	2956	3316	3276
<b>Limba de examinare a dosarelor</b>					
% dosarelor examinate în limba de stat	10,6 %	49 %	60, 2 %	58, 9 %	66, 6 %

### 1.1.2. Numărul de procuraturi.

Pe 25 februarie 2016, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat o nouă Lege cu privire la Procuratură nr.3 din 25.02.2016<sup>5</sup>. Ea a fost promulgată de Președintele Republicii Moldova și a intrat în vigoare la 1 august 2016. Noua lege a schimbat sistemul Procuraturii, modalitatea de evaluare a performanțelor procurorilor și de promovare a acestora. Structura este foarte diferită de cea care a existat până la 1 august 2016. Potrivit articolului 7 din Legea cu privire la Procuratură nr.3 /25.02.2016, Procuratura este un sistem unic, care include:

- a) Procuratura Generală;
- b) procuraturile specializate;
- c) procuraturile teritoriale.

Structura Procuraturii Generale, a procuraturilor specializate și a procuraturilor teritoriale, precum și reședința acestora se stabilesc și se modifică de Procurorul General, cu acordul scris al Consiliului Superior al Procurorilor.

Până la reforma Procuraturii din 2016, în Republica Moldova formal existau pe lângă Procuratura Generală, 54 de procuraturi, și anume: 35 de procuraturi raionale, 5 procuraturi de sector (în mun. Chișinău), 3 procuraturi municipale (Bălți, Bender și Chișinău) și Procuratura UTA Găgăuzia. De asemenea, în țară existau Procuratura Anticorupție, Procuratura de Transport, 3 procuraturi militare (Bălți, Cahul și Chișinău) și 5 procuraturi de nivelul curților de apel.

După adoptarea Legii cu privire la Procuratură nr.3 /25.02.2016 a fost reorganizat sistemul procuraturii fiind stabilite pe lângă Procuratura Generală, 2 procuraturi specializate (Procuratura Anticorupție și PCCOCS), 39 de procuraturi teritoriale care cuprind inclusiv 3 Procuraturi de circumscripție (Chișinău, Bălți, Cahul), Procuratura mun. Chișinău cu 5 oficii (Centru, Ciocana, Rîșcani, Buiucani, Botanica), și Procuratura UTA Găgăuzia cu 3 oficii (Comrat, Ceadâr-Lunga, Vulcănești).

Cu referire la evoluția în activitatea Procuraturii este relevant de a menționa, că în contextul consolidării managementului instituției, pe parcursul anului 2020 au fost operate mai multe modificări în structura internă și reședințele statului de personal al sistemului Procuraturii, și anume:

- în scopul realizării unui management eficient al resurselor umane, repartizării echitabile și proporționale a volumului de lucru, în vederea asigurării respectării termenului rezonabil la examinarea cauzelor penale, structura Procuraturii mun. Chișinău a fost completată cu o subdiviziune nouă - Oficiul reprezentare a învinuirii în instanța de judecată.
- întru optimizarea structurii instituției și eficientizarea sistemului de control intern managerial, a fost modificată structura PG, prin excluderea subdiviziunii Aparatului PG și transferarea Secției relații publice și Secției secretariat, petiții și audiență, ca subdiviziuni subordonate direct Procurorului General.

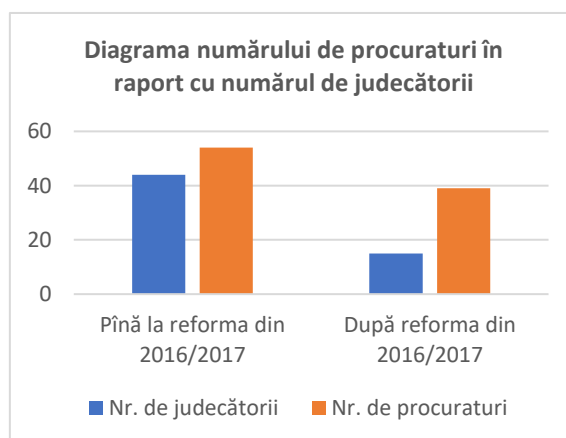
---

<sup>5</sup> Legea nr. 3 din 25 februarie 2016 cu privire la Procuratură (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2016, nr. 69–77, art. 113) disponibilă la: [http://www.legis.md/cautare/getResults?doc\\_id=117607&lang=ro](http://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=117607&lang=ro).

Lista procuratorilor după reforma Procuraturii din 2016	
1. Procuratura Generală	2. Procuratura Ungheni
3. Procuratura PCCOCS	4. Procuratura Nișporeni
5. Procuratura Anticorupție	6. Procuratura Bălți
7. Procuratura de circumscripție Chișinău	8. Procuratura Fălești
9. Procuratura de circumscripție Bălți	10. Procuratura Sîngerei
11. Procuratura de circumscripție Cahul	12. Procuratura Drochia
13. Procuratura mun. Chișinău (Centru, Buiucani, Rîșcani, Ciocana, Botanica)	14. Procuratura Glodeni
15. Procuratura Criuleni	16. Procuratura Rîșcani
17. Procuratura Dubăsari	18. Procuratura Edineț
19. Procuratura Hîncești	20. Procuratura Briceni
21. Procuratura Ialoveni	22. Procuratura Dondușeni
23. Procuratura Orhei	24. Procuratura Ocnîța
25. Procuratura Telenești	26. Procuratura Soroca
27. Procuratura Rezina	28. Procuratura Florești
29. Procuratura Șoldanești	30. Procuratura Cahul
31. Procuratura Strășeni	32. Procuratura Taraclia
33. Procuratura Călărași	34. Procuratura Cantemir
35. Procuratura Anenii Noi	36. Procuratura UTA Găgăuzia (Comrat, Ceadâr-Lunga, Vulcănești)
37. Procuratura Bender	38. Procuratura Cimișlia
39. Procuratura Căușeni	40. Procuratura Leova
41. Procuratura Ștefan Vodă	42. Procuratura Basarabeasca

### CONSTATĂRI:

1. Dacă până la reforma Procuraturii din 2016 și respectiv reforma Hărții Judiciare din 2017, coraportul dintre numărul de judecătorii (44) și procuraturi (54) era neesențial, și anume cu o diferență de 16 %, atunci când în urma reformei Hărții Judiciare în legătură cu adoptarea Legii nr.76/2016 se atestă faptul că numărul de judecătorii a fost redus de la 44 la 15, fără a ține cont de numărul de procuraturi teritoriale după reforma din 2016, care la moment depășește numărul de judecătorii cu 63,4 % (15 judecătorii la 39 procuraturi teritoriale și 2 procuratori specializate).





2. Totodată, ținem să constatăm, că în rezultatul reformei Hărții Judiciare real au fost lichidate prin contopire doar 2 judecătoria (Nisporeni și Basarabeasca), astfel încât în unele judecătoria competența judecătorilor de instrucție este stabilită la unele judecătoria doar la sediile centrale, fără a fi asigurați judecători de instrucție de bază sau supleanți la sediile secundare. De exemplu: la Judecătoria Cimișlia, sediul Leova și Judecătoria Comrat, sediul Vulcănești nu este prevăzut nici un judecător de instrucție de bază și nici supleant.
3. În aceste condiții se stabilește că procuraturile teritoriale în rezultatul reformei Hărții Judiciare sunt într-un număr disproporționat în raport cu sediile centrale și întâmpină anumite dificultăți în asigurarea activității, inclusiv pentru autorizarea măsurilor de urmărire penală, reprezentarea rechizitoriilor în instanță, și anume în cazul în care:
  - Funcționarea procuratorilor teritoriale în raionul Nisporeni și raionul Basarabeasca, în condițiile în care sediile centrale a Judecătoriilor sunt la Ungheni și respectiv la Cimișlia, procurorii fiind obligați să facă regulat naveta pentru realizarea autorizărilor, asigurarea prezenței participanților la proces, transmiterea operativă a documentelor la judecătoria etc, fiind apreciate costuri și timp suplimentare.
  - Lipsa unui judecător de instrucție de bază la sediile secundare, fiind obligați de a investi timp și bani pentru asigurarea prezentei procuratorilor și participanților la proces, după caz, de exemplu sediul Leova, sediul Vulcănești etc.
  - Chiar dacă în celelalte judecătoria (sedii centrale și secundare) sunt asigurate câte o unitate de judecător de instrucție de bază/supleant, există situații când aceștia nu își pot exercita împuternicirile în legătură cu mai multe motive, de exemplu: expirarea mandatului e 5 ani de numire în funcție de judecător, aflarea în concediu de odihnă/boală, recuzarea/abținerea, implicarea la instruirea continua INJ etc.
  - Lipsa unei specializări a judecătorilor instanțelor de fond, ori în toate sediile judecătoriile lipsește o specializare a acestora în materie penală, civilă, excepție fiind Judecătoria mun. Chișinău, fapt ce diminuează eficiența actului de justiție în stabilirea unei practici judiciare uniforme.

1.2. Amplasarea instanțelor de judecată și a procuraturilor. Numărul de locuitori din toate raioanele Moldovei.

Potrivit art.1 al Legii privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova nr. 764-XV din 27.12.2001<sup>6</sup>, organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova și stabilirea cadrului juridic pentru satele (comunele), sectoarele și orașele (municipiile) și unitățile administrativ-teritoriale se efectuează potrivit art.110 și 111 din Constituția Republicii Moldova și se realizează în conformitate cu necesitățile economice, sociale și culturale, cu respectarea tradițiilor istorice, în scopul asigurării unui nivel adecvat de dezvoltare tuturor localităților rurale și urbane.

---

<sup>6</sup> Legea privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova nr. 764-XV din 27.12.2001, [https://www.legis.md/cautare/getResults?doc\\_id=62949&lang=ro](https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=62949&lang=ro)

Conform art.4 alin. (4) din Legea privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova nr. 764-XV din 27.12.2001, organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova se efectuează pe două niveluri:

- satele (comunele), sectoarele și orașele (municipiile) constituie nivelul I;
- raioanele, municipiul Chișinău și municipiul Bălți constituie nivelul al II-lea.

Potrivit art.4 alin. (4) și anexei nr.1 al prezentei legi, în Republica Moldova sunt:

- 32 de raioane;
- 2 municipii;
- 2 UTA (Găgăuzia și partea stîngă a Nistrului).

În conformitate cu prevederile art 21 alin. (1) din Legea privind organizarea judecătorească nr. 514 din 06.07.1995<sup>7</sup>, localitățile de reședință și circumscripția instanțelor judecătorești sînt stabilite conform anexelor la prezenta lege. Art. 21 alin (1<sup>1</sup>) din aceeași lege stabilete că reorganizarea sau încetarea activității instanțelor judecătorești poate fi făcută doar prin lege organică. O instanță judecătorească nu poate fi reorganizată sau activitatea acesteia nu poate înceta dacă competențele sale jurisdicționale nu au fost transferate unei alte instanțe judecătorești.

Respectiv, legiuitorul clar reglementează că stabilirea circumscripțiilor judecătoriilor și a circumscripțiilor curților de apel se face în baza evaluării cumulative după următoarele criterii:

- a) numărul de dosare transmise judecătoriei spre examinare pe parcursul ultimilor 5 ani și complexitatea acestora;
- b) numărul de locuitori în regiune;
- c) distanța pînă la cea mai apropiată instanță de judecată, inclusiv timpul necesar pentru parcurgerea acesteia;
- d) organizarea administrativ-teritorială;
- e) starea clădirilor instanțelor de judecată.

La momentul actual, în anul 2021, în Republica Moldova se stabilește prezența a două hărți cu circumscripții diferite, în mod special după implementarea reformei Hărții Judiciare până în 2027.

<b>Location of all courts and prosecutor offices</b>		
<b>COURTS (location)</b>	<b>Locația (municipală/raională)</b>	<b>PROSECUTOR'S OFFICES (location)</b>
<b>Curtea Supremă de Justiție</b>	<b>mun. Chișinău</b>	<b>Procuratura Generală</b>
<b>Curtea de Apel Chișinău</b>	<b>mun. Chișinău</b>	<b>Proc.circumscripție Chișinău</b>
<b>Curtea de Apel Cahul</b>	<b>Raionul Cahul</b>	<b>Proc.circumscripție Cahul</b>
<b>Curtea de Apel Bălți</b>	<b>mun. Bălți</b>	<b>Proc.circumscripție Bălți</b>
<b>Curtea de Apel Comrat</b>	<b>UTA Găgăuzia</b>	<b>PCCOCS</b>
	<b>mun. Chișinău</b>	<b>Procuratura Anticorupție</b>
	<b>mun. Chișinău</b>	<b>Procuratura municipală</b>

<sup>7</sup> Legea privind organizarea judecătorească nr. 514 din 06.07.1995, [https://www.legis.md/cautare/getResults?doc\\_id=112169&lang=ro](https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=112169&lang=ro)

<b>1. Judecătoria Chișinău (Botanica)</b>	<b>mun. Chișinău</b>	Oficiul Botanica
Chișinău (Buiucani)	<b>mun. Chișinău</b>	Oficiul Buiucani
Chișinău (Centru)	<b>mun. Chișinău</b>	Oficiul Centru
Chișinău (Ciocana)	<b>mun. Chișinău</b>	Oficiul Ciocana
Chișinău (Rîșcani)	<b>mun. Chișinău</b>	Oficiul Rîșcani
<b>2. Criuleni (Central)</b>	<b>1) Raionul Criuleni</b>	1. Procuratura Criuleni
Criuleni (Dubăsari)	<b>2) Raionul Dubăsari</b>	2. Procuratura Dubăsari
<b>3. Hâncești (Central)</b>	<b>3) Raionul Hîncești</b>	3. Procuratura Hâncești
Hâncești (Ialoveni)	<b>4) Raionul Ialoveni</b>	4. Procuratura Ialoveni
<b>4. Orhei (Central)</b>	<b>5) Raionul Orhei</b>	5. Procuratura Orhei
Orhei (Telenești)	<b>6) Raionul Telenești</b>	6. Procuratura Telenești
Orhei (Rezina)	<b>7) Raionul Rezina</b>	7. Procuratura Rezina
Orhei (Șoldănești)	<b>8) Raionul Șoldănești</b>	8. Procuratura Șoldănești
<b>5. Strășeni (Central)</b>	<b>9) Raionul Strășeni</b>	9. Procuratura Strășeni
Strășeni (Călărași)	<b>10) Raionul Călărași</b>	10. Procuratura Călărași
<b>6. Anenii Noi (Central)</b>	<b>11) Raionul Anenii Noi</b>	11. Procuratura Anenii Noi
Anenii Noi (Bender)	<b>Raionul Anenii Noi/ UTA Nistrului</b>	Procuratura Bender
<b>7. Căușeni (Central)</b>	<b>12) Raionul Căușeni</b>	12. Procuratura Căușeni
Căușeni (Ștefan Vodă)	<b>13) Raionul Ștefan Vodă</b>	13. Procuratura Ștefan Vodă
<b>8. Ungheni</b>	<b>14) Raionul Ungheni</b>	14. Procuratura Ungheni
<b>9. Bălți (Central)</b>	<b>15) Raionul Nisporeni</b>	15. Procuratura Nisporeni
Bălți (Fălești)	<b>mun. Bălți</b>	Procuratura Bălți
Bălți (Sîngerei)	<b>16) Raionul Fălești</b>	16. Procuratura Fălești
<b>10. Drochia (Central)</b>	<b>17) Raionul Sîngerei</b>	17. Procuratura Sîngerei
Drochia (Glodeni)	<b>18) Raionul Drochia</b>	18. Procuratura Drochia
Drochia (Rîșcani)	<b>19) Raionul Glodeni</b>	19. Procuratura Glodeni
<b>11. Edineț (Central)</b>	<b>20) Raionul Rîșcani</b>	20. Procuratura Rîșcani
Edineț (Briceni)	<b>21) Raionul Edineț</b>	21. Procuratura Edineț
Edineț (Dondușeni)	<b>22) Raionul Briceni</b>	22. Procuratura Briceni
Edineț (Ocnîța)	<b>23) Raionul Dondușeni</b>	23. Procuratura Dondușeni
<b>12. Soroca (Central)</b>	<b>24) Raionul Ocnîța</b>	24. Procuratura Ocnîța
Soroca (Florești)	<b>25) 2) Raionul Soroca</b>	25. Procuratura Soroca
<b>13. Cahul (Central)</b>	<b>26) Raionul Florești</b>	26. Procuratura Florești
Cahul (Taraclia)	<b>27) Raionul Cahul</b>	27. Procuratura Cahul
Cahul (Cantemir)	<b>28) Raionul Taraclia</b>	28. Procuratura Taraclia
<b>14. Comrat (Central)</b>	<b>29) Raionul Cantemir</b>	29. Procuratura Cantemir
Comrat (Ceadâr-Lunga)	<b>UTA Găgăuzia</b>	Procuratura UTA Găgăuzia
Comrat (Vulcănești)	<b>UTA Găgăuzia</b>	Oficiul Comrat
<b>15. Cimișlia (Central)</b>	<b>UTA Găgăuzia</b>	Oficiul Ceadâr-Lunga
Cimișlia (Leova)	<b>UTA Găgăuzia</b>	Oficiul Vulcănești
	<b>30) Raionul Cimișlia</b>	30. Procuratura Cimișlia
	<b>31) Raionul Leova</b>	31. Procuratura Leova
	<b>32) Raionul Basarabeasca</b>	32. Procuratura Basarabeasca

Potrivit datelor statistice pentru anul 2017<sup>8</sup> cu privire la stabilirea numărului de localități, numărul populației și concentrării urbane după suprafață în fiecare raion se poate de stabilit următoarea repartizarea teritorială, după cum urmează în tabelul de mai jos:

Numărul de localități, numărul populației și concentrării urbane după suprafață în fiecare raion						
#	Raion	Localități	Regiune	Populație	Urbană	Suprafață (km <sup>2</sup> )
1	AN <u>Anenii Noi</u>	45	Centru	80 844	14,1%	<b>887,6</b>
2	BS <u>Basarabeasca</u>	10	Sud	26 797	39,8%	<b>294,5</b>
3	BR <u>Briceni</u>	39	Nord	72 733	18,1%	<b>814,4</b>
4	CA <u>Cahul</u>	55	Sud	115 390	32,0%	<b>1 545,3</b>
5	CT <u>Cantemir</u>	51	Sud	57 342	8,6%	<b>867,9</b>
6	CL <u>Călărași</u>	44	Centru	71 072	20,4%	<b>753,5</b>
7	CS <u>Căușeni</u>	48	Sud	85 574	25,5%	<b>1 310,6</b>
8	CM <u>Cimișlia</u>	39	Sud	55 252	25,2%	<b>924,0</b>
9	CR <u>Criuleni</u>	43	Centru	73 101	11,3%	<b>687,9</b>
10	DO <u>Dondușeni</u>	30	Nord	40 635	22,4%	<b>644,1</b>
11	DR <u>Drochia</u>	40	Nord	80 378	21,3%	<b>999,9</b>
12	DU <u>Dubăsari</u>	15	Centru	35 035	0,0%	<b>309,2</b>
13	ED <u>Edinet</u>	49	Nord	78 183	36,6%	<b>932,9</b>
14	FA <u>Fălești</u>	76	Nord	84 465	19,3%	<b>1 072,6</b>
15	FL <u>Florești</u>	74	Nord	80 836	20,8%	<b>1 108,2</b>
16	GL <u>Glodeni</u>	35	Nord	54 709	18,4%	<b>754,2</b>
17	HI <u>Hîncești</u>	63	Centru	112 544	13,3%	<b>1 472,1</b>
18	IA <u>Ialoveni</u>	34	Centru	98 946	15,9%	<b>783,5</b>
19	LE <u>Leova</u>	40	Sud	49 488	28,9%	<b>764,7</b>
20	NI <u>Nisporeni</u>	39	Centru	58 313	19,5%	<b>629,0</b>
21	OC <u>Ocnita</u>	33	Nord	51 754	34,9%	<b>597,5</b>
22	OR <u>Orhei</u>	75	Centru	109 644	23,1%	<b>1 228,3</b>
23	RE <u>Rezina</u>	41	Centru	46 772	30,1%	<b>621,8</b>
24	RI <u>Rîșcani</u>	55	Nord	62 451	24,3%	<b>936,0</b>
25	SI <u>Sîngerei</u>	70	Nord	83 076	19,8%	<b>1 033,7</b>

<sup>8</sup> Date statistice a anului 2017 : [http://alegeri.md/w/Raioanele\\_Republicii\\_Moldova#Anul\\_2017](http://alegeri.md/w/Raioanele_Republicii_Moldova#Anul_2017)

26	SO	<u>Soroca</u>	68	Nord	92 817	37,7%	<b>1 043,0</b>
27	ST	<u>Strășeni</u>	39	Centru	87 809	24,9%	<b>729,1</b>
28	SD	<u>Șoldănești</u>	33	Centru	38 184	15,6%	<b>598,4</b>
29	SV	<u>Ștefan Vodă</u>	26	Sud	64 944	11,2%	<b>998,4</b>
30	TA	<u>Taraclia</u>	26	Sud	38 794	47,7%	<b>673,7</b>
31	TE	<u>Telenești</u>	54	Centru	65 101	13,0%	<b>848,6</b>
32	UN	<u>Ungheni</u>	74	Centru	105 524	33,8%	<b>1 082,6</b>
<b>Total / Mediu</b>			<b>1 463</b>		<b>2 258 507</b>	<b>22,7%</b>	<b>27 947 km<sup>2</sup></b>

### **CONSTATĂRI:**

1. Reorganizarea Hărții Judiciare din 2017 a rezultat după numărul de locuitori, potrivit mediei europene recomandate de CEPEJ<sup>9</sup>, și anume o instanță/procuratură trebuie să fie creată la cel puțin 100 mii locuitori, astfel încât în prezent se constată o corelație negativă între numărul judecătoriilor cu sedii centrale (locații geografice) la 100 000 de locuitori și numărul de oficii ale procuraturii.
2. Reforma Procuraturii din 2016, prin care s-au stabilit geografic procuraturile teritoriale, de fapt prin stabilirea numărului de procuraturi, a preluat perfect organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova.
3. Din perspectiva numărului de procuraturi teritoriale, potrivit locației geografice, se stabilește faptul că acesta este identic cu numărul de raioane ale Republicii Moldova și anume în număr de 32, în cadrul reformei din 2016 stabilindu-se o sincronizare perfectă a locației procuraturilor teritoriale la organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova.
4. Din perspectiva numărului de 15 sedii centrale ale judecătorilor, se constată că locația geografică a judecătoriilor în cadrul reformei din 2017, a fost stabilit după numărul de locuitori, nu mai puțin de 100 000 locuitori, potrivit mediei europene recomandată în raportul CEPEJ 2020 (2018)<sup>10</sup>.
5. În ambele cazuri, se constată criterii diferite de stabilirea a locației și numărului de judecătoria/procuraturi ce atrage după sine consecințe negative întregului sistem al justiției, inclusiv ce vine în defavoarea justițiabilului, or potrivit raportului CEPEJ 2020 (2018)<sup>11</sup> instanțele judecătorești și procuraturile trebuie să fie suficient sincronizate după numărul de locuitori (100.000 de locuitori) pentru a le permite să lucreze eficient, pentru a reuși să ofere o justiție într-un termen rezonabil.

<sup>9</sup> European judicial systems CEPEJ Evaluation Report 2020 Evaluation cycle (2018 data)

<sup>10</sup> Ibidem

<sup>11</sup> Ibidem

### 1.3. Numărul de judecători și procurori.

#### 1.3.1. Numărul de judecători.

În sensul acestui capitol, judecătorul, definit în conformitate cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (CEDO, *Mutu și Pechstein împotriva Elveției*, nr. 40575/10 și 67474/10, 02.04.2019, §139), decide, potrivit legii și în urma unei proceduri organizate, cu privire la orice problemă din jurisdicția sa. Judecătorul este independent de puterea executivă. Judecătorii care se ocupă de probleme administrative sau financiare se încadrează în această definiție dacă îndeplinesc criteriile menționate mai sus<sup>12</sup>.

În prezent numărul de judecători pentru toate instanțele judecătorești din țară sunt strict stabilite și procedura clar reglementată prin Legea privind organizarea judecătorească nr. 514 din 06.07.1995<sup>13</sup>, și anume conform prevederilor art. 21 din prezenta lege după cum urmează:

*(2) Se stabilește un număr de 504 posturi de judecător pentru toate instanțele judecătorești din Republica Moldova, inclusiv 33 de posturi de judecător pentru Curtea Supremă de Justiție. Numărul total al posturilor de judecător include și numărul posturilor de judecător pentru instanțele judecătorești amplasate în stînga Nistrului.*

*(3) Instanțele judecătorești se asigură cu numărul necesar de judecători, precum și cu numărul necesar de personal în condițiile prezentei legi și ale hotărîrilor Consiliului Superior al Magistraturii.*

*(4) Numărul necesar de judecători pentru fiecare instanță se stabilește în corespundere cu Regulamentul privind criteriile de stabilire a numărului de judecători în instanțele judecătorești, aprobat de Consiliul Superior al Magistraturii. Regulamentul este public, se plasează pe pagina web a Consiliului Superior al Magistraturii și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.*

*(5) În cazul în care buna funcționare a instanțelor judecătorești este grav afectată din cauza numărului de posturi vacante temporar, acestea pot fi ocupate pe o perioadă nedeterminată, conform legii, în cazul în care posturile de judecător au devenit vacante în urma:*

*a) detașării;*

*b) suspendării din funcție, în temeiul art.24 al Legii nr.544-XIII din 20 iulie 1995 cu privire la statutul judecătorului;*

*c) altor cauze, pe o perioadă mai mare de un an.*

*(6) Numărul de posturi vacante temporar, care pot fi ocupate în cazurile prevăzute la alin.(5), se aprobă pentru fiecare instanță judecătorească de către Consiliul Superior al Magistraturii, la propunerea președintelui instanței, în termen de 15 zile după apariția vacanței postului.*

*(7) După încetarea situațiilor specificate la alin.(5), în cazul cînd judecătorul revine la instanța în care a activat anterior, Consiliul Superior al Magistraturii, la propunerea președintelui instanței judecătorești, este obligat să-i asigure de îndată un post vacant din fondul de rezervă specificat la alin.(8) și (9) în cazul în care nu mai există posturi vacante la acea instanță.*

<sup>12</sup> European judicial systems CEPEJ Evaluation Report 2020 Evaluation cycle (2018 data), p. 45

<sup>13</sup> Art.21 din Legea privind organizarea judecătorească nr. 514 din 06.07.1995

*(8) Pentru asigurarea posturilor de judecător necesare la încetarea situațiilor specificate la alin.(5) se constituie un fond de rezervă de 15 posturi de judecător, care poate fi actualizat prin revizuirea prezentei legi.*

*(9) Posturile din fondul de rezervă se repartizează instanțelor judecătorești prin hotărâre a Consiliului Superior al Magistraturii dacă în instanțele unde judecătorul a solicitat revenirea pe post nu există posturi vacante.*

*(10) În cazul apariției ulterioare a unor posturi vacante la instanța respectivă, temporar sau definitiv, posturile de judecător repartizate în condițiile alin.(6) se reinclud de drept, de la data apariției vacanței postului, în fondul de rezervă, iar judecătorul care a ocupat un astfel de post este considerat încadrat în postul care a devenit vacant. Includerea postului vacant în fondul de rezervă se constată, la propunerea președintelui instanței, prin hotărâre a Consiliului Superior al Magistraturii, în termen de 15 zile de la apariția vacanței postului.*

În 2016, în Republica Moldova activau efectiv în instanțele judecătorești 418 judecători, la 100,000 de locuitori revenind 11.8 judecători (coeficient calculat din 3.5 mil). Acest coeficient era cu 45% mai mic decât media CoE.

În conformitate cu raportul de activitate al CSM pe anul 2018, numărul de judecători din Republica Moldova care activau efectiv în anul 2018 s-a micșorat de la 418 la 401. Totuși, datorită publicării noilor date oficiale privind populația țării, potrivit cărora numărul populației s-a redus la 2.68 mil., acest coeficient a crescut la 15 judecători la 100 000 de locuitori<sup>14</sup>.

Potrivit raportului CEPEJ 2020 efectuat în baza datelor din 2018<sup>15</sup>, distribuirea numărului de judecători la 100 000 de locuitori a fost în general stabilă pentru perioada 2010-2018, la fel după numărul mediu european de aproximativ 21 de judecători profesioniști pe 100,000 de locuitori.

Respectiv, numărul de judecători profesioniști la 100 000 locuitori și variație, 2010 – 2018, pentru Republica Moldova s-a stabilit un coeficient 16,4 judecători cu o variație de 0,7 % la 100,000 de locuitori<sup>16</sup>. Numărul judecătorilor la 100 000 de locuitori a crescut între 2010 și 2018 în majoritatea statelor, chiar dacă nu există o tendință vizibilă de armonizare. Evoluțiile observate au explicații particulare, cum ar fi reformele judiciare, schimbările în culegerea datelor sau declinul sau creșterea populației. În cazul Republicii Moldova, creșterea se explică prin scăderea populației. Chiar și acest coeficient este mai mic decât media europeană, care este de 21 judecători la 100 000 de locuitori.

La prima vedere, cifrele sugerează că este nevoie de o creștere a numărului judecătorilor din țară cu cel puțin 40%. Până a lua o decizie privind majorarea numărului judecătorilor, urmează a fi examinat numărul funcțiilor de judecători vacante și a judecătorilor suspendați și detașați, care nu au fost luate în calcul la stabilirea coeficientului, precum și numărul cauzelor primite de judecători raportat la media CoE.

---

<sup>14</sup> Document analitic, Justiția din Republica Moldova în cifre – o privire comparativă, CRJM, octombrie 2019

<sup>15</sup> European judicial systems CEPEJ Evaluation Report 2020 Evaluation cycle (2018 data)

<sup>16</sup> Figure 3.4, European judicial systems CEPEJ Evaluation Report 2020 Evaluation cycle (2018 data)

Legea privind organizarea judecătorească stabilește un număr de 504 posturi de judecător pentru toate instanțele judecătorești din Republica Moldova. Dacă toate aceste posturi ar fi suplinite, coeficientul judecătorilor la 100 000 de locuitori ar constitui 18.8<sup>17</sup>. De asemenea, după cum rezultă din informația de mai jos, numărul cauzelor primite și examinate de judecătorii din Republica Moldova este cu cel puțin 23% mai mic decât media țărilor membre ale CoE<sup>18</sup>.

### Numărul posturilor de judecător în instanțele judecătorești pentru anul 2020<sup>19</sup>

Nr.	Denumirea instanței judecătorești	Numărul total de judecători <sup>20</sup>	Numărul posturilor ocupate	Judecători detașați	Judecători suspendați		Numărul posturilor vacante
					UP/disciplinar	con. matern., îngrij. copil	
<b>1</b>	<b>Curtea Supremă de Justiție</b>	<b>33</b>	<b>22</b>	<b>3</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>11</b>
<b>2</b>	<b>Curtea de Apel Chișinău</b>	<b>57</b>	<b>51</b>	<b>2</b>	<b>2</b>	<b>1</b>	<b>6</b>
<b>3</b>	<b>Curtea de Apel Bălți</b>	<b>24</b>	<b>22</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>2</b>
<b>4</b>	<b>Curtea de Apel Cahul</b>	<b>9</b>	<b>8</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>1</b>
<b>5</b>	<b>Curtea de Apel Comrat</b>	<b>7</b>	<b>7</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
<b>6</b>	<b>Judecătoria Anenii Noi</b>	<b>10</b>	<b>9</b>	<b>0</b>	<b>1</b>	<b>1</b>	<b>1</b>
	<i>Sediul Anenii Noi</i>	7	7	0	1	1	0
	<i>Sediul Bender</i>	3	2	0	0	0	1
<b>7</b>	<b>Judecătoria Bălți</b>	<b>30</b>	<b>30</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>1</b>	<b>0</b>
	<i>Sediul Bălți</i>	19	19	0	0	1	0
	<i>Sediul Făleşti</i>	5	5	0	0	0	0
	<i>Sediul Sîngerei</i>	6	6	0	0	0	0
<b>8</b>	<b>Judecătoria Cahul</b>	<b>15</b>	<b>14</b>	<b>0</b>	<b>1</b>	<b>0</b>	<b>1</b>
	<i>Sediul Cahul</i>	9	9	0	1	0	0
	<i>Sediul Cantemir</i>	3	2	0	0	0	1
	<i>Sediul Taraclia</i>	3	3	0	0	0	0
<b>9</b>	<b>Judecătoria Căușeni</b>	<b>10</b>	<b>9</b>	<b>0</b>	<b>1</b>	<b>0</b>	<b>1</b>
	<i>Sediul Căușeni</i>	6	6	0	1	0	0
	<i>Sediul Ștefan-Vodă</i>	4	3	0	0	0	1
<b>10</b>	<b>Judecătoria Chișinău</b>	<b>155</b>	<b>146</b>	<b>2</b>	<b>2</b>	<b>10</b>	<b>9</b>
	<i>Sediul Botanica</i>	12	11	0	0	0	1
	<i>Sediul Buiucani</i>	38	36	0	0	0	2
	<i>Sediul Centru</i>	67	65	2	1	7	2
	<i>Sediul Ciocana</i>	23	19	0	1	1	4
	<i>Sediul Rîșcani</i>	15	15	0	0	2	0
<b>11</b>	<b>Judecătoria Cimișlia</b>	<b>10</b>	<b>9</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>1</b>	<b>1</b>
	<i>Sediul Cimișlia</i>	6	6	0	0	0	0
	<i>Sediul Leova</i>	4	3	0	0	1	1

<sup>17</sup> Document analitic, Justiția din Republica Moldova în cifre – o privire comparativă, CRJM, octombrie 2019

<sup>18</sup> Ibidem

<sup>19</sup> Raportul cu privire la activitatea Consiliului Superior al Magistraturii și a instanțelor judecătorești în anul 2020

<sup>20</sup> Hot. CSM nr. 24/1 din 15 ianuarie 2019, 64/4 din 26.02.2019, 340/29 din 17 noiembrie 2020



<b>12</b>	<b>Judecătoria Comrat</b>	<b>10</b>	<b>10</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>1</b>	<b>0</b>
	<i>Sediul Comrat</i>	5	5	0	0	0	0
	<i>Sediul Ceadâr-Lunga</i>	3	3	0	0	0	0
	<i>Sediul Vulcănești</i>	2	2	0	0	1	0
<b>13</b>	<b>Judecătoria Criuleni</b>	<b>9</b>	<b>9</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
	<i>Sediul Criuleni</i>	6	6	0	0	0	0
	<i>Sediul Dubăsari</i>	3	3	0	0	0	0
<b>14</b>	<b>Judecătoria Drochia</b>	<b>14</b>	<b>14</b>	<b>0</b>	<b>1</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
	<i>Sediul Drochia</i>	6	6	0	1	0	0
	<i>Sediul Glodeni</i>	4	4	0	0	0	0
	<i>Sediul Rîșcani</i>	4	4	0	0	0	0
<b>15</b>	<b>Judecătoria Edineț</b>	<b>16</b>	<b>15</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>1</b>	<b>1</b>
	<i>Sediul Edineț</i>	5	5	0	0	0	0
	<i>Sediul Briceni</i>	5	5	0	0	1	0
	<i>Sediul Dondușeni</i>	3	3	0	0	0	0
	<i>Sediul Ocnița</i>	3	2	0	0	0	1
<b>16</b>	<b>Judecătoria Hîncești</b>	<b>16</b>	<b>16</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>3</b>	<b>0</b>
	<i>Sediul Hîncești</i>	8	8	0	0	1	0
	<i>Sediul Ialoveni</i>	8	8	0	0	2	0
<b>17</b>	<b>Judecătoria Orhei</b>	<b>25</b>	<b>24</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>2</b>	<b>1</b>
	<i>Sediul Orhei</i>	13	13	0	0	1	0
	<i>Sediul Rezina</i>	5	5	0	0	1	0
	<i>Sediul Șoldănești</i>	3	3	0	0	0	0
	<i>Sediul Telenești</i>	4	3	0	0	0	1
<b>18</b>	<b>Judecătoria Soroca</b>	<b>13</b>	<b>13</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>2</b>	<b>0</b>
	<i>Sediul Soroca</i>	8	8	0	0	1	0
	<i>Sediul Florești</i>	5	5	0	0	1	0
<b>19</b>	<b>Judecătoria Strășeni</b>	<b>14</b>	<b>13</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>1</b>	<b>1</b>
	<i>Sediul Strășeni</i>	8	8	0	0	1	0
	<i>Sediul Călărași</i>	6	5	0	0	0	1
<b>20</b>	<b>Judecătoria Ungheni</b>	<b>12</b>	<b>12</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>1</b>	<b>0</b>
<b>TOTAL</b>		<b>489</b>	<b>453</b>	<b>7</b>	<b>9</b>	<b>25</b>	<b>36</b>

### **CONSTATĂRI:**

- În ceea ce privește numărul efectiv al judecătorilor pe cap de locuitor, Republica Moldova se află considerabil sub media țărilor membre ale CoE. Potrivit Raportului CEPEJ 2018 (2016)<sup>21</sup>, în țară există 15 judecătoria activi la 100000 de locuitori, iar media țărilor membre ale CoE este 21.5. Potrivit raportului CEPEJ 2020 (2018) efectuat în baza datelor din 2018<sup>22</sup>, distribuția numărului de judecătoria la 100 000 de locuitori a fost în general stabilă pentru perioada 2010-2018, la fel după numărul mediu european de aproximativ 21 de judecătoria profesioniști pe 100,000 de locuitori. Numărul de judecătoria la 100 000 locuitori și variație, la perioada anilor 2010 – 2018,

<sup>21</sup> European judicial systems CEPEJ Evaluation Report 2018 Evaluation cycle (2016 data)

<sup>22</sup> European judicial systems CEPEJ Evaluation Report 2020 Evaluation cycle (2018 data)

pentru Republica Moldova a stabilit un coeficient 16,4 judecători cu o variație de 0,7 % la 100,000 de locuitori<sup>23</sup>, creșterea fiind explicată prin scăderea numărului populației.

2. Există sedii secundare, cum ar fi Cantemir, Taraclia, Bender, Ceadâr-Lunga, Dubăsari, Ocnîța, Donușeni, Șoldănești, Vulcănești, în care potrivit statelor de personal sunt până la 3 judecători, însă în realitate funcționează chiar unul, de exemplu la sediul Vulcănești, ceea ce nu asigură o justiție eficientă conform principiilor de drept, fiind ocolită repartizare aleatorie și favorizate elementele de corupție, căci cu cât instanța este mai mică cu atât riscurile de corupție sunt mai mari.
3. Chiar dacă unele sedii secundare sunt până la 5 judecători, se atestă lipsa unui judecător de instrucție de bază la sediile secundare, fiind obligați de a investi timp și bani pentru asigurarea prezentei procurorilor și participanților la proces, după caz, de exemplu sediul Leova, sediul Vulcănești etc.
4. Urmare, analizei tabelului sus-menționat se observă că în Judecătoria Chișinău, sediul Ciocana (contravențional și instrucție) încărcătura a fost de 2273 cauze per judecător, unde pe parcursul anului 2020 au activat doar 18 judecători din cei 23 prevăzuți, Judecătoria Comrat, sediul Vulcănești încărcătura a fost de 1696 cauze per judecător, unde a activat doar un judecător din cei 2 prevăzuți, Judecătoria Căușeni sediul central volumul a fost de 1047 cauze per judecător, unde pe parcursul anului curent au activat doar 5 judecători din cei 6 prevăzuți și Judecătoria Cimișlia sediul Leova volumul a fost de 1046 cauze per judecător, unde au activat doar 2 judecători din cei 4 prevăzuți, ceea ce demonstrează că în sediile secundare volumul de lucru este disproporționat la numărul de judecători atribuiți.
5. Numărul mic de judecători în anumite sedii secundare, generează condiții de dezvoltare a fenomenului de corupție și/sau de promovare de interese subiective la nivel de localitate, ori PIGD își pierde din utilitate, în condițiile în care repartizarea PIGD are loc pe fiecare sediu aparte.

### 1.3.2. Numărul de procurori.

Conform definiției conținute în Recomandarea Rec (2000) 19 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind rolul urmării penale în sistemul de justiție penală, procurorii sunt înțelese ca „autorități publice care, în numele societății și în interesul public, asigură aplicarea legii în cazul în care încălcarea legii implică o sancțiune penală, ținând seama atât de drepturile individului, cât și de eficacitatea necesară a sistemului de justiție penală”<sup>24</sup>.

În conformitate cu prevederile art. 90 alin. (1) din Legea 3/2016 personalul Procuraturii a fost format din: *procurori, funcționari publici, funcționari publici cu statut special și personal tehnic*. Limitele statelor de personal al Procuraturii în anul 2020 sunt aceleași, stabilite prin Hotărârea Parlamentului nr.78 din 04.05.2010 privind aprobarea numărului de personal al Procuraturii, constituind:

- 720 unități de procurori
- 700 unități de personal, inclusiv personalul tehnic.

<sup>23</sup> Figure 3.4, European judicial systems CEPEJ Evaluation Report 2020 Evaluation cycle (2018 data)

<sup>24</sup> European judicial systems CEPEJ Evaluation Report 2020 Evaluation cycle (2018 data), p.56

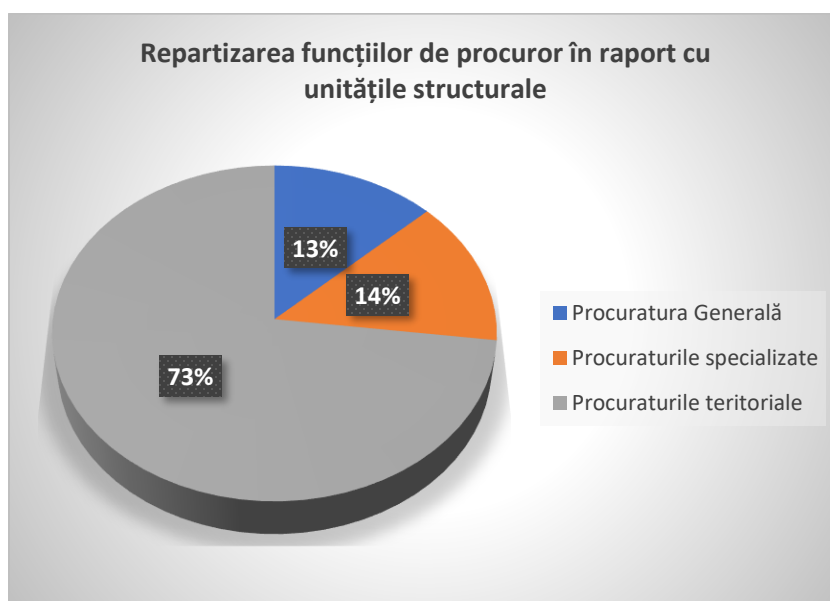
Către data de 31.12.2020 numărul total de angajați în sistemul Procuraturii constituia 1178 de persoane, după cum urmează:

- procurori – 638 persoane;
- funcționari publici - 360 persoane;
- funcționari publici cu statut special - 32 persoane;
- personal tehnic – 148 persoane.

Potrivit Raportului privind activitatea Procuraturii pentru anul 2020<sup>25</sup>, repartizarea în cadrul sistemului Procuraturii a funcțiilor de procurori și a gradului de ocupare a acestora pentru anul 2020 este redat comparativ cu perioada analogică a anului 2019 în tabelul ce urmează<sup>26</sup>:

Gradul de ocupare a funcțiilor de procuror								
Unitatea structurală	Total		Ocupate		Vacante		Temporar vacante	
	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020
Procuratura Generală	90	90	80	81	4	6	6	3
Procuraturile specializate	105	102	84	86	15	11	6	5
Procuraturile teritoriale	525	528	476	471	21	38	28	19
<b>TOTAL</b>	<b>720</b>	<b>720</b>	<b>640</b>	<b>638</b>	<b>40</b>	<b>55</b>	<b>40</b>	<b>27</b>

Per ansamblu pe instituție, indicele de ocupare a funcțiilor disponibile de procuror (720 unități de procurori) în anul 2020 s-a menținut același în comparație cu anul 2019, constituind circa 89%. Analizând repartizarea funcțiilor de procuror în raport cu unitățile structurale se constată că circa 73% din numărul total de funcții din această categorie au fost atribuite procuraturilor teritoriale, 14 % procuraturilor specializate și 13 % se regăsesc în Procuratura Generală.



<sup>25</sup> Raportului privind activitatea Procuraturii pentru anul 2020

<sup>26</sup> Ibidem

Comparând ponderea funcțiilor de procuror temporar vacante în anul 2020 cu perioada analogică a anului precedent, se constată că acesta este în descreștere și corespunde indiciului de 3,6% din numărul total de asemenea funcții disponibile, în raport cu 5,5% în anul 2019.

În timp ce indicii vacanței temporare a funcțiilor de procuror au marcat o descreștere, numărul de funcții vacante a crescut în anul 2020 până la 7,6% în comparație cu 5,6% în anul 2019.

Referindu-ne la coraportul între funcțiile disponibile de procuror și cele vacante pentru fiecare categorie de unități structurale, în perioada anului 2020 indicele cel mai mare de funcții vacante revine procuraturilor specializate, constituind 10% din numărul total de 102 funcții de procuror atribuite acestor unități structurale. Procuraturii Generale și procuraturilor teritoriale le revine la fiecare indicele de circa 7% de funcții vacante din numărul total de funcții atribuit acestor unități structurale.

Analizând sub același aspect dinamica resurselor umane, cu starea de fapt din anul 2019, se constată că în anul precedent indicele funcțiilor de procuror vacante în procuraturile specializate în raport cu numărul de funcții atribuite acestei unități structurale a constituit 14%, iar pentru procuraturile teritoriale și Procuratura Generală, a câte 4% pentru fiecare.

Pe parcursul anului 2020 au fost numiți în funcție 18 procurori (comparativ cu 34 în anul 2019), iar 34 procurori au încetat raporturile de serviciu cu instituția (comparativ cu 38 în anul 2019). Imaginea asupra fluctuației personalului de procurori este redată în aspect comparativ pentru anii 2018-2020, în tabelul ce urmează<sup>27</sup>:

<b>Fluctuația personalului de procurori 2018-2020</b>				
<b>Soluția managerială</b>		<b>Numărul de procurori</b>		
		<b>2018</b>	<b>2019</b>	<b>2020</b>
<b>Angajați în funcție</b>		53	34	18
<b>Eliberați din funcție</b>		27	38	34
<b>Detașați</b>	Consiliul Superior al Procurorilor	5	5	5
	Institutul Național al Justiției	1	1	1
	Studii peste hotare	1	-	-
<b>Suspendați în legătură cu acordarea concediului pentru îngrijirea copilului</b>		39	51	44
<b>Suspendați provizoriu conform art. 200 CPP</b>		4	1	2

Astfel, în anul 2020 a fost dispusă delegarea în alte subdiviziuni structurale a 104 procurori, ceea ce constituie o pondere de 16,3% din numărul total de procurori, dar cu 19% mai puțin decât în anul 2019. Dinamica managementului resurselor umane la compartimentul delegarea procurorilor pentru perioada 2018-2020 este redată în tabelul ce urmează<sup>28</sup>:

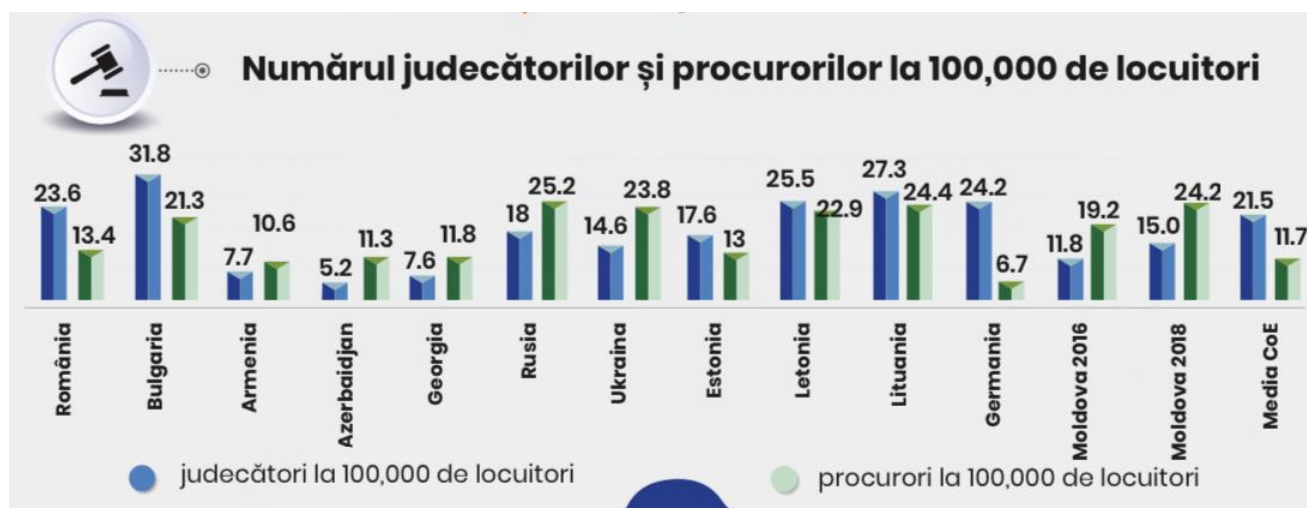
<sup>27</sup> Raportului privind activitatea Procuraturii pentru anul 2020

<sup>28</sup> Ibidem

Delegarea procurorilor în perioada 2018-2020			
Unitatea structurală în care au fost delegați procurorii	Numărul de procurori delegați		
	2018	2019	2020
Procuratura Generală	-	21	16
Procuratura pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale	9	26	29
Procuratura Anticorupție	8	27	25
Procuratura mun. Chișinău	8	27	16
Procuraturile raionale	25	28	18
<b>TOTAL</b>	<b>50</b>	<b>129</b>	<b>104</b>

În decursul anului 2020 cei mai mulți procurori au fost delegați în procuraturile specializate în vederea fortificării capacităților acestor unități structurale la compartimentul resurse umane. Astfel, pentru ambele procuraturi specializate acest indiciu a constituit circa 52% din numărul total de procurori delegați, în comparație cu 48% care cuprinde delegarea procurorilor în Procuratura Generală și procuraturile teritoriale.

Examinând datele din 2016 cu cele din 2018 cu privire la nuprul judecătorilor și procurorilor la 100 de locuitori în comparație cu alte țări evaluate în raportate la media CoE, se poate de observat o dinamică în creștere pentru Republica Moldova, după cum urmează în infograficul de mai jos realizat de CRJM în anul 2020<sup>29</sup>.



<sup>29</sup> Infografic//Justiția din Republica Moldova: Personalul justiției în Republica Moldova, CRJM, 04.02.2020, <https://crjm.org/wp-content/uploads/2020/02/infografic-Personalul-justitia-din-moldova-1.pdf>

Respectiv, numărul procurorilor în Republica Moldova, raportat la populația țării, depășește de 2 ori media Consiliului Europei, iar numărul judecătorilor în Moldova, raportat la populația țării, este cu 30% mai mic decât media Consiliului Europei<sup>30</sup>.

#### **CONSTATĂRI:**

1. La data de 31.12.2020 numărul total de angajați în sistemul Procuraturii constituia 1178 de persoane, după cum urmează: ▪ procurori – 638 persoane; ▪ funcționari publici - 360 persoane; ▪ funcționari publici cu statut special - 32 persoane; ▪ personal tehnic – 148 persoane.
2. Funcțiile de procuror sunt ocupate majoritatea în cadrul Procuraturii Generale și Procuraturile specializate, fiind 9,33% vacante în 2019 și 10,79% în 2020.
3. Insuficiența de resurse umane se poate explica în localități și anume în mod special în raioanele îndepărtate de Chișinău, căci majoritatea procurorilor sunt stabiliți cu domiciliul în mun. Chișinău și nu preferă să se angajeze la distanțe mari.
4. În mai multe procuraturi teritoriale în cadrul vizitelor s-a stabilit că unii procurori nu sunt din localitate fiind obligați să facă naveta ori să închirieze o locuință cu familia în localitate, iar Procuratura Generală nu compensează cheltuielile de deplasare sau cazare, după caz.
5. Fluctuația de personal, în special a celui calificat, afectează buna funcționare a instituției. Analizând dinamica angajării și eliberării din funcție a procurorilor, se constată o descreștere a indicelui de angajare a persoanelor în funcția de procuror.
6. Ponderea funcțiilor temporar vacante creează provocări sub aspect managerial, deoarece acestea sunt mai puțin atractive pentru personalul calificat, iar ocuparea acestora în cele mai multe cazuri este posibilă doar prin delegarea procurorilor pentru asigurarea funcționalității unității structurale.
7. În 2016, numărul procurorilor din Republica Moldova la 100,000 de locuitori era de 19.2, cu mult mai mare decât media CoE (11.7)<sup>31</sup>. Din cauza reducerii numărului populației, acest coeficient a crescut în 2018 până la 24.2 procurori la 100,000 de locuitori, de două ori mai mult decât media CoE.
8. Numărul procurorilor din Republica Moldova raportat la populația țării în 2018 este de două ori mai mare decât media țărilor CoE<sup>32</sup>. La acest capitol, Republica Moldova se află printre țările cu cel mai mare număr de procurori pe cap de locuitor. Totuși, această cifră urmează a fi tratată cu atenție, având în vedere că în unele țări doar procurorii șefi sunt considerați procurori.
9. Potrivit raportului CEPEJ 2020 (2018)<sup>33</sup> în Republica Moldova se fixează un număr mai mare de peste 15 procurori la 100 000 de locuitori în raport cu media europeană. Potrivit aceluiași raport<sup>34</sup>, distribuția numărului de procurori la 100 000 locuitori și variație, la perioada anilor 2010 – 2018, pentru Republica Moldova a stabilit un coeficient 24,2 judecători cu o variație

<sup>30</sup> Conform raportului CEPEJ „European judicial systems - Efficiency and quality of justice” din 2018 (datele din 2016) și informațiilor Agenției de Administrare a Instanțelor Judecătorești (datele din 2018)

<sup>31</sup> European judicial systems CEPEJ Evaluation Report 2018 Evaluation cycle (2016 data)

<sup>32</sup> European judicial systems CEPEJ Evaluation Report 2020 Evaluation cycle (2018 data)

<sup>33</sup> Ibidem

<sup>34</sup> Figure 3.20, European judicial systems CEPEJ Evaluation Report 2020 Evaluation cycle (2018 data), p.58

de 17 % la 100,000 de locuitori<sup>35</sup>, cu o creștere semnificativă peste media europeană, ba chiar dublă.

10. Numărul funcțiilor de procuror din Republica Moldova (720) este cu 43% mai mare decât numărul funcțiilor de judecător (504), cu toate că în țările cu o democrație avansată numărul judecătorilor este mai mare decât numărul procurorilor.
11. În anul 2018, numărul procurorilor în Republica Moldova, raportat la populația țării, depășește de 2 ori media Consiliului Europei, iar numărul judecătorilor în Moldova, raportat la populația țării, este cu 30% mai mic decât media Consiliului Europei.
12. În Republica Moldova există 638 de funcții de procuror, fiind un număr prea mare de procurori în comparație cu resursele limitate și numărul de locuitori ai țării.

#### 1.4. Numărul echipei administrative.

##### 1.4.1. Personalul care asistă judecătorii (*funcționarii publici, personalul ethnic*).

Respectiv, potrivit raportului CSM pentru anul 2019<sup>36</sup>, ținând cont de sarcina de muncă per sistem, cât și de necesitatea asigurării unui volum uniform de lucru în sistemul judecătoresc, prin Hotărârea CSM nr.24/1 din 15 ianuarie 2019 s-a aprobat efectivul-limită de unități de personal pe anul 2019 pentru instanțele judecătorești, în număr de 2658 unități, inclusiv 489 posturi de judecător, după cum urmează:

- Curtea Supremă de Justiție în limita de 253 de unități, inclusiv 33 de posturi de judecători;
- curțile de apel în limită de 477 de unități, inclusiv 97 de posturi de judecători;
- judecătorii în limită de 1928 de unități, inclusiv 359 de posturi de judecători.

Totodată, prin Hotărârea Plenului Consiliului Superior al Magistraturii nr. 425/31 din 10 decembrie 2019 a fost majorat numărul total de unități de personal al Curții de Apel Chișinău cu 5,5 unități îngrijitor încăperi de serviciu, de la 254,5 unități la 260 de unități de personal. Astfel, Statul de personal al Curții de Apel Chișinău a fost revizuit și elaborat cu operarea modificărilor sus-menționate și înaintat spre avizare Cancelariei de Stat a Republicii Moldova.

La sfârșitul perioadei de raportare a anului 2019 în instanțele judecătorești erau real încadrați 2296,75 unități, inclusiv: persoane care dețin funcții de demnitate publică – 420 de unități, funcționari publici de conducere - 174 de unități, funcționari publici de execuție – 1325 de unități și personal care efectuează deservirea tehnică ce asigură funcționarea autorității publice - 377,75 unități. Referitor la situația anului 2021, potrivit datelor statistice referitor la personalul care asistă judecătorii la nivelul Curților de apel, furnizate de Agenția de Administrare a Instanțelor Judecătorești actualizate la 15 iunie 2021<sup>37</sup>, se stabilește că pentru 83 de judecători ai Curților de apel sunt prevăzuți: 86 de asistenți, 88 de grefieri, 81 de specialiști și 49 de personal tehnic.

<sup>35</sup> Figure 3.4, European judicial systems CEPEJ Evaluation Report 2020 Evaluation cycle (2018 data)

<sup>36</sup> Raportul cu privire la activitatea Consiliului Superior al Magistraturii și a instanțelor judecătorești în anul 2019

<sup>37</sup> Date statistice referitor la personalul care asistă judecătorii la nivelul CA, furnizate de AAIJ actualizate la 15 iunie 2021.

Date cu privire la numărul de judecător raportat la numărul de personal care asistă judecătorii la nivelul Curților de Apel				
	Curtea de Apel Chișinău	Curtea de Apel Bălți	Curtea de Apel Comrat	Curtea de Apel Cahul
Judecători	45	23	7	8
suspendate	6	0	0	0
vacante	6	1	0	1
Asistenți	46	24	7	9
suspendate	1	4	0	0
vacante	10	0	0	0
Grefieri	48	24	7	9
suspendate	0	7	0	0
vacante	9	0	0	0
specialiști	28	27	11	15
suspendate	0	4	2	0
vacante	16	0	2	0
personal tehnic	15	17	8	9
suspendate	2	2	0	0
vacante	15	0	1	0
Suprafața totală	3000 m.p	2205,3m.p	1001,7 m.p.	269,1m.p

Referitor la situația anului 2021, potrivit datelor statistice referitor la personalul care asistă judecătorii la nivelul judecătoriilor, furnizate de Agenția de Administrare a Instanțelor Judecătorești actualizate la 15 iunie 2021<sup>38</sup>, se stabilește că pentru 312 de judecători ai instanțelor de fond sunt prevăzuți: 325 de asistenți, 329 de grefieri, 395 de specialiști și 226,5 de personal tehnic.

Date cu privire la numărul de judecător raportat la numărul de personal care asistă judecătorii la nivelul instanțelor de fond															
	Jud. Chișinău	Jud. Bălți	Jud. Anenii Noi	Jud. Cimișlia	Jud. F. 69001	Jud. Cahul	Jud. Strășeni	Jud. Căușeni	Jud. Comrat	Jud. Criuleni	Jud. Drochia	Jud. Soroca	Jud. Hîncești	Jud. Ungheeni	Jud. Orhei
Judecători	134	30	7	8	16	15	10	8	9	9	13	10	12	11	20
suspendate	15			1	1		3	1	1	0		3	0	1	2
vacante	6			1	1		1	1	0	0		0	0	0	1
Asistenți	132	29	9	9	16	17	10	9	10	9	14	13	13	12	23
suspendate	46			2			0	1		0			0	0	0
vacante	23			0			0	0		0			0	0	2
Grefieri	131	29	8	10	16	22	11	10	10	9	14	13	12	12	22
suspendate	36			1			0	0		0			0	6	1
vacante	24			0			0	0		0			0	2	2
specialiști	131	15	21	15	36	18	17	11	23	10	20	20	10	22	26
suspendate	18			1	12		10	1		0			5	4	0
vacante	38			5	2		12	0	2	5			10	2	6
personal tehnic	62			14,5	20		13	12	18	10	18	13	15	9	22
suspendate	1			0			0	2		0			5	1	0
vacante	16			6	1		2	2	1	5			9	0	7
Suprafața totală	3265,2m.p.			469,9m.p	351,1m.p		774 m.p	670,7	1290,6	1453 m.p	902 m.p	1566 m.p	672 m.p	4371,6 m.p	140 m.p

<sup>38</sup> Date statistice referitor la personalul care asistă judecătorii la nivelul CA, furnizate de AAIJ actualizate la 15 iunie 2021



## CONSTATĂRI:

1. În cadrul acestei analize am comparat numărul personalului care asistă judecătorii raportat la populația țării. În ceea ce privește numărul personalului care asistă judecătorii (personalul care nemijlocit asistă judecătorii, personalul administrativ și tehnic), în anul 2018 acesta era cu 8% mai mic decât media CoE.
2. În consecință, pare să existe o oarecare dependență între numărul personalului care asistă judecătorul la numărul de judecători atribuiți la 100 000 de locuitori, fiecărui judecător fiindu-i atribuit câte un 1 asistent și 1 grefier.
3. În majoritatea cazurilor la nivelul Curții de apel și a instanței de fond 1 judecător este asistat de un grefier și un asistent judiciar, potrivit datelor raportate în anul 2021, însă raportând numărul de personal la suprafața sediilor centrale se atestă în anumite sedii că este destul de mică sau prea mare. Spre exemplu: sediul Central Orhei este prea mic la numărul de judecători (13 la o suprafață de 140 m<sup>2</sup>) și personal nejudiciar (30,5) în raport cu sediile secundare: Rezina (4 la o suprafață de 451,0 m<sup>2</sup>) și Telenesti (5 la o suprafață de 463,8 m<sup>2</sup>) care au o suprafața de 4 ori mai mare în raport cu numărul de judecători și personalul non-judiciar care este de 3 ori mai mic, nefiind justificate cheltuielile de întreținere a clădirilor pentru sediile secundare.
4. Reieșind din faptul că, la 01 decembrie 2018 a intrat în vigoare Legea privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar nr. 270 din 23 noiembrie 2018<sup>39</sup>, au fost revizuite și calculate salariile tuturor angajaților sistemului judecătoresc în conformitate cu prevederile Legii, fiind excluse premiile la salariu, acesta reducându-se semnificativ, factor ce a descurajat angajații sistemului judecătoresc favorizând fluxul mare de cadre, mai ales în mun. Chișinău.

### 1.4.2. Funcționarii publici și personalul tehnic din cadrul Procuraturilor.

Potrivit Raportului privind activitatea Procuraturii pentru anul 2020<sup>40</sup>, din numărul total de 464 unități de funcționar public (*consultant al procurorului, specialist*), în decursul anului 2020, au fost ocupate 360 de unități, ceea ce constituie o pondere de 77,5 %, conform următoarei repartizări:

Ocuparea posturilor de funcționar public								
Unitatea structurală	Total		Ocupate		Vacante		Temporar vacante	
	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020
Procuratura Generală	87	87	61	60	15	17	11	10
Procuraturile specializate	88	88	69	70	13	10	6	8
Procuraturile teritoriale	288	289	213	230	57	40	18	19
<b>TOTAL</b>	<b>463</b>	<b>464</b>	<b>343</b>	<b>360</b>	<b>85</b>	<b>67</b>	<b>35</b>	<b>37</b>

<sup>39</sup> Legea privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar nr. 270 din 23 noiembrie 2018, [https://www.legis.md/cautare/getResults?doc\\_id=119781&lang=ro](https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=119781&lang=ro)

<sup>40</sup> Raportului privind activitatea Procuraturii pentru anul 2020

Analizând rata ocupării posturilor de *funcționar public* în Procuratură în decursul anului 2020, se constată, că în total 104 funcții erau vacante și temporar vacante, ceea ce constituie o pondere de 22 %. Ponderea funcțiilor vacante de funcționari publici în Procuratura Generală a constituit 31 %, iar în procuraturile specializate și în procuraturile teritoriale a câte 20 %<sup>41</sup>.



Vacanța funcțiilor determină o suprasolicitare a celui alt personal și are impact asupra calității prestației acestuia. Întru diminuarea acestor riscuri, s-a recurs la acțiuni de suplinire a posturilor vacante de funcționari publici, fiind organizate 4 concursuri. Ca rezultat, al organizării acestor concursuri au fost angajați 40 de consultanți ai procurorului și 15 de specialiști.

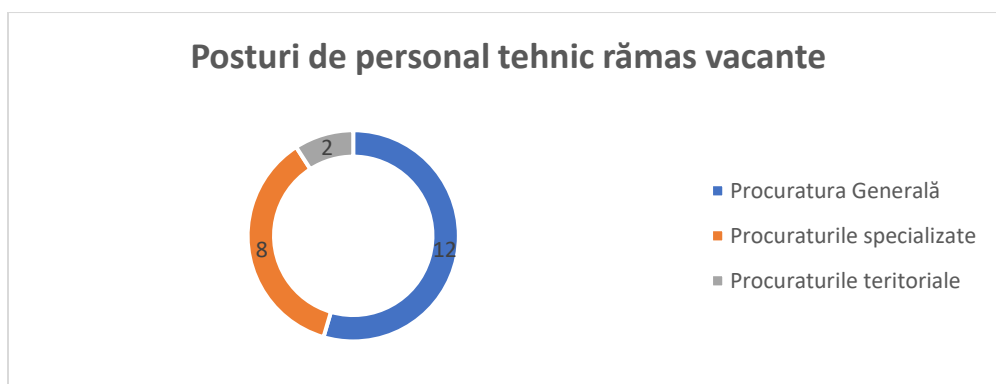
Cu referire la funcționarii publici cu statut special din sistemul Procuraturii, aceasta este formată din inspectorii din cadrul Inspecției Procurorilor și de personalul detașat în procuraturile specializate din alte instituții ofițeri de urmărire penală și ofițeri de investigații. În decursul perioadei de raport funcțiile de inspectorii în cadrul Inspecției Procurorilor au fost ocupate în proporție de 100% , iar rata ocupării unităților de funcționar public cu statut special (total 60 unități) prevăzute în structura procuraturilor specializate a ajuns doar la 43,3 %, față de 55% în 2019.

Ocuparea posturilor de funcționar public cu statut special								
Unitatea structurală	Total		Ocupate		Vacante		Temporar vacante	
	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020
Procuratura Generală	6	6	6	6	-	-	-	-
Procuraturile specializate	60	60	33	26	26	34	1	-
Procuraturile teritoriale	-	-	-	-	-	-	-	-
<b>TOTAL</b>	<b>66</b>	<b>66</b>	<b>39</b>	<b>32</b>	<b>26</b>	<b>34</b>	<b>1</b>	<b>-</b>

<sup>41</sup> Raportului privind activitatea Procuraturii pentru anul 2020

Cu referire la fluctuația acestei categorii de personal, se poate menționa că în perioada anului 2020 în procuraturile specializate au fost detașați 7 ofițeri de urmărire penală și ofițeri de investigații, iar la 15 ofițeri le-a fost încetată detașarea.

Cât privește personalul tehnic din Procuratură, din numărul total de 170 de unități, au fost ocupate 148, ceea ce constituie o pondere de 87 %. Din cele 22 de posturi de personal tehnic, care au rămas vacante: 12 sunt în Procuratura Generală, 8 în procuraturile specializate și 2 în cele teritoriale: 12 sunt în Procuratura Generală, 8 în Procuraturile teritoriale și 2 în cele teritoriale.

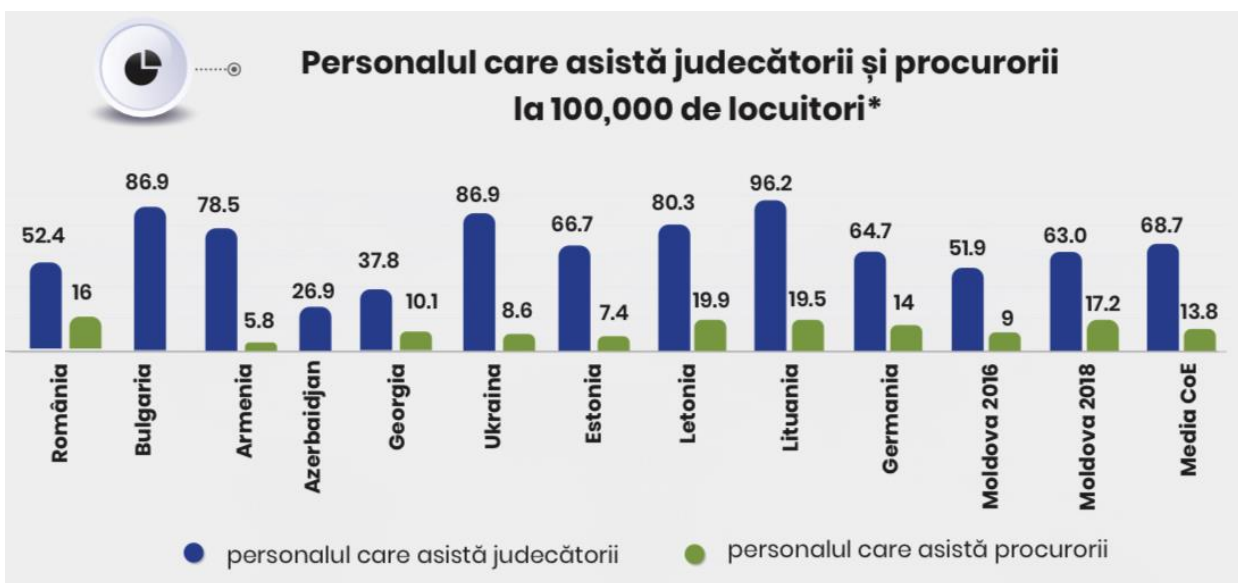


Deși în mare parte aceste posturi sunt ocupate, totuși există o fluctuație de personal în acest domeniu, deoarece posturile sunt mai puțin atractive pentru personalul calificat în raport cu sectorul privat, care oferă un salariu mai mare. Astfel în anul 2020, de către Procuratură au fost angajate 21 de persoane în calitate de personal tehnic, iar altele 16 au încetat raporturile de muncă cu instituția. Aspectele elucidate supra redau unele riscuri ce se referă la calitatea prestației personalului, deoarece persoanele angajate sunt nevoite să execute suplimentar volumul de lucru pentru funcțiile vacante, ceea ce ar putea avea impact asupra eficacității și eficienței exercitării atribuțiilor. Totodată, se constată că lipsa de funcționari din cadrul Procuraturii este determinată în mare parte de atractivitatea redusă a funcțiilor publice, având în vedere nivelul scăzut al salariului, existând inclusiv riscul unui exod al personalului angajat, iar măsurile manageriale temporare nu pot avea efect durabil în soluționarea problemei<sup>42</sup>.

Examinând datele din 2016 cu cele din 2018 cu privire la Personalul care asistă judecătorii și procurorii la 100,000 de locuitori în comparație cu alte țări evaluate în raportate la media CoE, se poate de observat o dinamică în creștere pentru Republica Moldova, după cum urmează în infograficul de mai jos realizat de CRJM în anul 2020<sup>43</sup>.

<sup>42</sup> Raportului privind activitatea Procuraturii pentru anul 2020

<sup>43</sup> Infografic//Justiția din Republica Moldova: Personalul justiției în Republica Moldova, CRJM, 04.02.2020, <https://crjm.org/wp-content/uploads/2020/02/infografic-Personalul-justitia-din-moldova-1.pdf>



Respectiv, numărul personalului care asistă judecătorii din Moldova, raportat la populația țării, este puțin mai mic decât media Consiliului Europei, iar numărul personalului care asistă procurorii din Moldova, raportat la populația țării, depășește media Consiliului Europei<sup>44</sup>, ceea ce creează un dezechilibru semnificativ la realizarea calitativă a actului de justiție în Republica Moldova.

#### **CONSTATĂRI:**

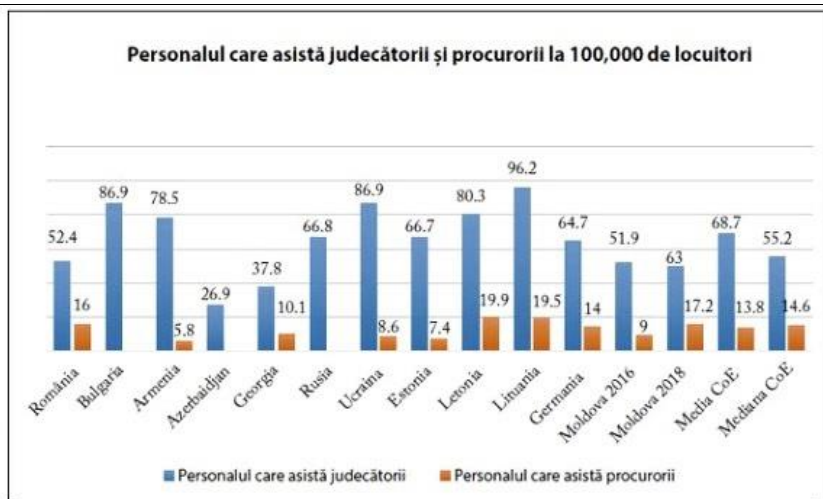
1. În ceea ce privește personalul care asistă procurorii și judecătorii, datele statistice pe 2016 confirmă că numărul acestuia este cu circa 20% sub media CoE. Personalul care asistă judecătorii în 2018, a crescut față de 2016, constituind 63 la 100,000 de locuitori. Acest coeficient este sub media, dar depășește mediana CoE<sup>45</sup>.
2. La fel ca în cazul judecătorilor, procurorii sunt asistați de personal care îndeplinește sarcini foarte variate, precum secretariatul, cercetarea, pregătirea cazului sau asistența în proceduri. Legea ar putea fi adaptată pentru a încredința, de asemenea, unele funcții ale serviciilor de urmărire penală personalului de asistență a procurorului (*Rechtspfleger* or its equivalent)<sup>46</sup>.
3. Numărul personalului care asistă procurorii a crescut considerabil după adoptarea noii Legi cu privire la procuratură în anul 2016. La sfârșitul anului 2018, numărul personalului care asistă procurorii raportat la 100,000 de locuitori era de 17.2, cu 24% peste media CoE și mai mult decât orice țară din fosta URSS cu excepția Letoniei și Lituaniei<sup>47</sup>.

<sup>44</sup> Conform raportului CEPEJ „European judicial systems - Efficiency and quality of justice” din 2018 (datele din 2016) și informațiilor Agenției de Administrare a Instanțelor Judecătorești (datele din 2018)

<sup>45</sup> European judicial systems CEPEJ Evaluation Report 2018 Evaluation cycle (2016 data)

<sup>46</sup> European judicial systems CEPEJ Evaluation Report 2020 Evaluation cycle (2018 data), p.62

<sup>47</sup> Document analitic, Justiția din Republica Moldova în cifre – o privire comparativă, CRJM, octombrie 2019



4. În rezultatelor vizitelor efectuate în procuraturile teritoriale se atestă că la 2-3 procurori îi revine 1 consultat, ceea ce stabilește un volum de lucru excesiv pentru personalul care asistă procurorul în activitatea sa. Mai mult în unele, procuraturile teritoriale, din cauza fluxului de resurse umane, activează 1 consultant la 5 procurori, de exemplu în cazul Procuraturii Dubăsari.
5. Raportând anii 2016 și 2018, numărul personalului care asistă judecătorii din Republica Moldova, raportat la populația țării, este puțin mai mic decât media Consiliului Europei, iar numărul personalului care asistă procurorii din Republica Moldova, raportat la populația țării, depășește media Consiliului Europei<sup>48</sup>, ceea ce creează un dezechilibru semnificativ la realizarea calitativă a actului de justiție în Republica Moldova.
6. În 2016 diferența stabilită între personalul procurorilor față de cea a judecătorilor era de 82 %, iar în 2018 diferența era deja de 72,6 %, depășind media diferențiată a Consiliului Europei de 79,9 %.

#### 1.5. Infrastructura de transport existentă în Republica Moldova.

Republica Moldova este o țară destul de mică și sistemul de transport se îmbunătățește, creșterea investițiilor publice în infrastructura drumurilor naționale și locale fiind una dintre prioritățile de dezvoltare ale Republicii Moldova până în anul 2030.

Viziunea Republicii Moldova în domeniul transporturilor este prezentată în Strategia Transport și Logistică pe anii 2013-2022, aprobată prin Hotărârea Guvernului 827/2013<sup>49</sup>. Unul din obiectivele specifice ale prezentei Strategii este de a crea un mediu legal, instituțional și adecvat pentru ca sectorul de transport și logistică să faciliteze dezvoltarea economică durabilă a Republicii Moldova.

<sup>48</sup> Conform raportului CEPEJ „European judicial systems - Efficiency and quality of justice” din 2018 (datele din 2016) și informațiilor Agenției de Administrare a Instanțelor Judecătorești (datele din 2018)

<sup>49</sup> Strategia Transport și Logistică pe anii 2013-2022, aprobată prin Hotărârea Guvernului 827/2013, [https://www.legis.md/cautare/getResults?doc\\_id=55092&lang=ro](https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=55092&lang=ro)

Principalele căi de transport în Republica Moldova sunt cele:

- rutiere (12 719 km în total, printre care 10 977 km suprafață pavată);
- feroviare (1 138 km);
- aeriene (6 aeroporturi pavate din care unul internațional).

Rețeaua publică de drumuri din Republica Moldova este de 12 719 km, dintre care 87% cu suprafață pavată. Din acest total 3 669 km formează drumurile naționale, iar 6 834 km sunt drumuri locale, calitatea lor, însă, nu corespunde standardelor internaționale.

Drumurile publice, principala cale de transport intern, leagă orașele mari ale Moldovei, și folosirea lor profită de handicapurile căilor ferate, deși cele mai multe se află într-o stare generală proastă. În plus, lipsa de combustibil și prețurile acestuia îngreunează transportul auto interurban. Deplasarea pasagerilor pe teritoriul Republicii se face în cea mai mare parte prin curse regulate de autobuze și microbuze (aproximativ 17 mii).

Privind rețeaua rutieră, aproximativ 20% din drumurile publice ale Republicii Moldova se află într-o stare tehnică critică, marcajul la sol lipsește, iar indicatoarele rutiere lipsesc sau nu sunt bine întreținute.

Privind rețeaua feroviară, ținând cont de situația cu restanțele salariale și alte sume creditate nestistinse, actualmente Întreprinderea de stat „Calea Ferată a Moldovei” este în proces de insolvență. În prezent, Calea Ferată operează călătorii pe direcțiile Chișinău – Bender, Chișinău – Ungheni și Bălți – Ocnița. Astfel, după această decizie, circulația trenurilor de călători se va opri complet în Moldova.

Privind transportul fluvial, traficul portului Giurgiulești este stârnit de îngustimea malului moldovenesc al marelui fluviu (doar 350 de metri), deoarece schimbul teritorial propus cu Ucraina nu a fost posibil.

Când sugerăm fuzionarea sediilor instanțelor conform opțiunilor din recomandări, ne-am condus de următoarele două criterii:

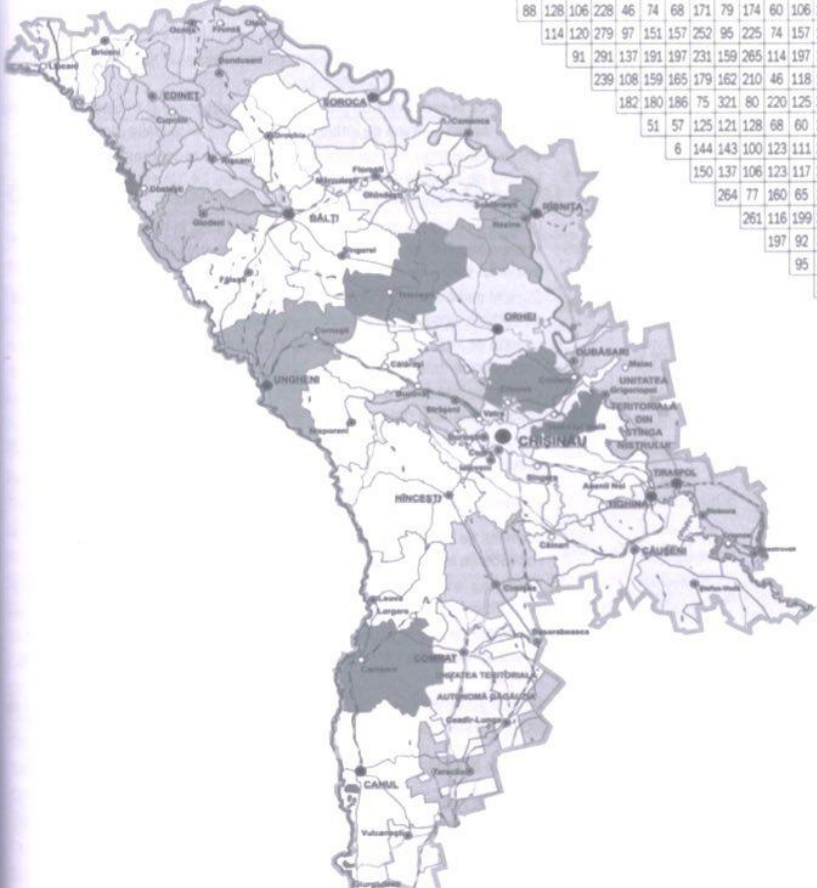
- a) numărul de judecători, și, implicit, de personal non-judiciar, care trebuie transferați (acordând prioritate relocării instanței mai mici către una mai mare);
- b) proximitatea instanțelor judecătorești în așa fel, încât să afecteze la minim accesibilitatea pentru justițiabili în ceea ce privește transportul spre instanța de judecată. Proximitatea a fost examinată din perspectiva raioanelor învecinate și direcțiilor principalelor rute de transport din țară.

Distanțele dintre orașele Republicii Moldova pot fi stabilite după următoarele tabelă (km):

**Distanțele dintre orașele Moldovei**

**Расстояния между городами Молдовы**

CHIȘINĂU	BĂLȚI	TIGHINA	TIRASPOL	ANENII NOI	BESARABEASCA	VULCĂNEȘTI	GLODENI	GRIGORIOPOL	DONDUȘENI	DROCHIA	DUBĂSARI	EDINET	CAHUL	CĂLARĂȘI	CAMENCA	CANTEMIR	CAUȘENI	COMRAT	CRUILENI	CĂINARI	LEOVA	NISPORENI	OCNIȚA	ORHEI	REZINA	RĂBNIȚA	RĂȘCANI	SLOBODZEA	SOROCA	STRĂȘENI	SÂNGEREI	TARACLIA	TELENEȘTI	UNGHENI	FĂLEȘTI	HÂNCEȘTI	CIADĂR-LUNGA	CIMIȘLIA	ȘOLDĂNEȘTI	ȘTEFAN VODĂ	IALOVENI	
131	65	77	37	96	237	182	163	53	200	167	42	192	168	48	152	120	77	100	37	51	91	69	228	46	100	106	171	93	174	23	106	156	90	111	129	132	36	131	68	106	103	14
190	202	168	227	93	297	32	162	69	36	144	61	263	87	89	215	208	231	141	182	191	139	100	85	104	110	40	218	93	120	25	287	51	77	29	91	167	262	199	86	234	145	
12	28	107	296	192	222	55	259	226	73	251	193	113	180	139	22	110	81	46	131	211	287	117	139	133	230	26	233	88	165	162	149	176	194	191	114	149	79	165	48	68		
40	119	308	204	234	43	271	236	61	263	205	125	192	151	34	122	69	58	143	223	299	105	127	121	242	16	245	100	177	174	161	188	206	203	126	161	91	177	60	80			
125	274	201	200	70	237	204	79	229	187	85	180	139	40	119	62	36	120	106	265	83	137	142	208	56	211	60	143	203	127	148	166	169	65	173	100	143	66	40				
333	109	259	149	296	253	138	288	117	124	248	72	85	27	133	90	80	125	324	142	196	201	267	121	270	119	202	85	186	194	225	228	63	35	28	202	111	86					
390	85	210	56	79	279	29	356	180	182	308	314	337	274	288	284	232	35	191	197	203	65	330	72	213	118	393	144	170	122	134	273	368	305	179	340	251						
300	235	384	349	224	374	34	250	334	82	194	82	219	176	106	197	410	228	282	287	353	221	356	205	288	40	272	220	268	316	148	71	114	288	197	172							
194	77	44	176	57	266	109	12	218	240	263	173	214	194	142	94	117	136	142	23	256	86	152	57	319	83	80	32	26	199	294	231	118	266	177								
218	185	17	210	221	101	124	173	112	153	18	106	144	122	246	64	83	77	189	59	192	76	124	209	108	164	182	150	89	184	121	124	103	67									
33	201	30	332	156	143	284	277	300	200	251	260	208	36	154	159	165	57	293	75	189	94	356	120	146	98	95	246	331	268	140	303	214										
180	51	299	123	110	251	244	267	177	218	227	175	69	121	126	132	24	260	42	156	61	323	87	113	65	62	203	298	235	107	270	181											
195	210	90	107	162	95	142	8	93	133	91	231	49	66	60	174	77	177	65	109	198	93	153	167	135	78	173	110	109	121	56												
324	748	150	276	269	192	202	243	252	200	38	146	189	191	37	285	105	181	86	348	112	138	90	102	228	323	260	147	295	216													
88	320	48	165	81	205	185	72	163	363	214	267	273	289	215	342	191	270	52	258	136	234	300	127	299	108	274	191	158														
166	140	125	127	85	99	116	48	187	60	111	117	135	141	162	25	70	204	44	58	76	128	61	156	96	58	151	62															
272	202	251	115	203	243	214	164	106	53	47	129	245	84	175	96	308	126	166	118	48	188	283	220	30	252	164																
123	45	157	128	24	215	311	146	220	226	236	173	294	146	226	100	210	138	186	252	79	84	66	226	149	134																	
110	103	45	109	146	305	123	161	155	248	50	251	100	183	150	167	188	206	209	92	142	57	183	26	80																		
137	93	57	148	328	146	200	206	271	138	274	123	206	49	190	168	229	232	66	39	31	206	114	90																			
88	128	106	228	46	74	68	171	79	174	60	106	193	90	148	166	132	73	168	105	106	140	51	65																			
114	120	279	97	151	157	252	95	225	74	157	155	141	162	150	183	57	125	62	157	71	65																					
91	291	137	191	197	231	159	265	114	197	106	181	114	219	223	55	96	52	197	135	81																						
239	108	159	165	179	162	210	46	118	190	92	44	92	176	62	160	97	106	172	60																							
182	180	186	75	321	80	220	125	384	151	175	124	124	264	359	296	161	331	242																								
51	57	125	121	128	68	60	202	44	118	136	86	82	177	114	60	149	60																									
6	144	143	100	123	111	256	95	169	133	64	136	231	168	19	203	114																										
150	137	106	123	117	262	101	175	139	70	142	237	174	25	209	120																											
264	77	160	65	327	91	100	55	81	207	302	239	126	274	185																												
261	116	199	200	183	204	222	219	142	170	107	193	40	96																													
197	92	330	144	170	122	44	210	305	242	89	277	188																														
95	179	69	83	101	155	59	154	91	129	126	37																															
262	18	102	54	48	128	237	174	93	209	120																																
246	222	270	268	128	30	93	262	176	146																																	
102	48	78	102	221	158	89	193	104																																		
48	118	94	192	129	163	214	125																																			
70	142	240	177	115	232	143																																				
168	263	200	45	235	146																																					
98	35	142	118	25																																						
63	237	146	121																																							
174	83	58																																								
209	120																																									
106																																										



## **CONSTATĂRI:**

1. Transportul de pasageri a intrat într-un declin puternic după 1989. De exemplu, între 1993 și 1994, traficul de pasageri a scăzut cu 28%. Principalele cauze pentru aceste deprecieri sunt costurile mari de transport, lipsa de combustibili și starea proastă a infrastructurii transportoare din Moldova.
2. Mare parte a rețelei de transport din Republica Moldova se află într-o situație neadecvată: infrastructura gărilor și autogărilor, precum și starea tehnică a liniilor de cale ferată și a drumurilor nu corespund standardelor europene, iar transportul fluvial nu este valorificat în măsură deplină.
3. Privind traficul intern al căilor ferate din Republica Moldova, numai linia dublă Ungheni-Tighina este eficientă în termeni de frecvență, de viteză și de durată a călătoriei, deoarece celelalte linii sunt handicapate din considerente politice :
  - pe de-o parte frontiera cu Ucraina, așa cum au fost stabilită în 1940, întretaie de mai multe ori căile ferate situate la nord de Ocnița și la sud de Chișinău;
  - pe de altă parte, Republica Moldovenească Nistreană nu permite libera trecere prin Tighina și controlul în acest punct încetinește toate cursele feroviare spre sudul țării.
4. Din aceste motive, transportul prin autobuze sau prin microbuzele rutiere este mult mai rapid decât cel cu trenul între capitală și destinații precum Basarabeasca, Comrat, Cahul sau Lipnic. Spre Bălți de asemenea, de data asta din cauza topografiei care impune trecerea obligatorie a trenurilor prin Ungheni.
5. Și din punct de vedere internațional este handicapat transportul feroviar al Republicii Moldova, față de cel rutier, din trei motive:
  - electrificat a fost numai tronsonul Cuciurgan-Tiraspol;
  - doar tronsonul dintre podul peste Prut și Ungheni a fost pus și la gabaritul european;
  - Republica Moldovenească Nistreană nu lasă libera trecere prin Râbnița și Tighina, controlul în aceste puncte încetinind toate cursele feroviare spre Ucraina și Rusia.
6. Toate aceste constatări, reflectă faptul că infrastructura transportului în Republica Moldova nu realizează așteptările reformei Hărții Judiciare și nu ridică un potențial la sincronizarea cu harta procuraturilor, ori potrivit vizitelor în raioanele țării, se stabilesc distanțe scurte însă care se parcurg timp îndelungat, fie din cauza stării proaste a drumului (de exemplu: Cimișlia - Leova), fie lipsa unei rute regulate pentru pasageri între localități, în mod special între sediile unei judecătorii (de exemplu: pentru Judecătoria Hâncești se atestă lipsa unei rute directe între Hâncești și Ialoveni).



## Capitolul II Evaluarea volumului de lucru.

### 2.1. Volumul de lucru per judecătorie / sediu și per judecător: cazuri noi, soluționate și pendinte.

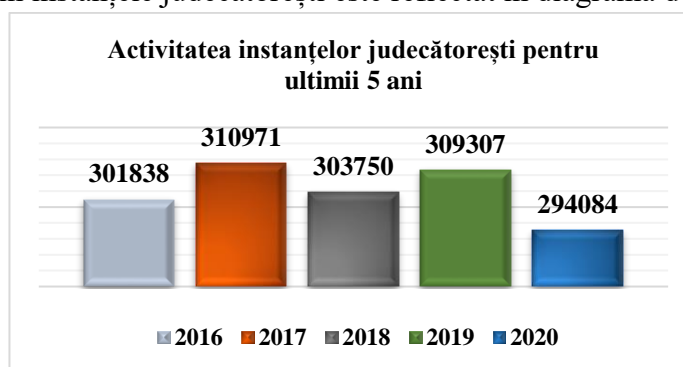
În conformitate cu art. 54 din Legea nr. 514-VIII din 06 iulie 1995 privind organizarea judecătorească, instanțele judecătorești prezintă Consiliului Superior al Magistraturii informații statistice referitoare la cauzele examinate, pentru a analiza, compara și evalua volumul, calitatea soluționării cauzelor în timp atât separat pe fiecare instanță, cât și la general pe întreg sistemul judecătoresc.

#### 2.1.1. Volum de lucru per instanțe judecătorești.

Pe parcursul anului 2020<sup>50</sup>, potrivit Raportului cu privire la activitatea Consiliului Superior al Magistraturii și a instanțelor judecătorești în anul 2020<sup>51</sup>, în procedura instanțelor judecătorești s-au aflat în total 294084 de cauze și materiale, inclusiv 217630 cauze înregistrate în anul 2020, restanța cauzelor nesoluționate la începutul perioadei de referință constituind 76454 cauze.

Din numărul total de cauze aflate în procedură în perioada raportată, instanțele judecătorești au examinat 211950 de cauze și materiale, ceea ce reprezintă un procent de soluționare de 72%. Rata de variație a stocului de cauze pendinte<sup>52</sup> în anul 2020 a constituit 97%, iar durata lichidării stocului de cauze pendinte<sup>53</sup> constituie 141 de zile, aceasta reprezintă un termen mediu de examinare.

Comparativ cu anul 2019 (239736 cauze) numărul cauzelor examinate în anul 2020 s-a micșorat cu 27786 cauze. Analizând datele statistice generalizate din anul 2020 se constată că volumul de lucru în cadrul instanțelor judecătorești în comparație cu anul precedent a scăzut cu 4,9%. Dinamica volumului de lucru pe ultimii 5 ani în instanțele judecătorești este reflectat în diagrama de mai jos:



<sup>50</sup> Situația pandemică din anul 2020 a fost o provocare nu doar pentru întreaga societate, dar și pentru sistemul judecătoresc care în rezultat s-a răsfrânt asupra rezultatelor activității judecătorilor. Or, în perioada de carantină, declanșată prin situația excepțională, judecătorii au fost în imposibilitate de a activa în regim obișnuit, și prin urmare, nu au putut fi soluționate unele categorii de dosare care implicau prezența fizică a mai multor persoane

<sup>51</sup> Raport cu privire la activitatea Consiliului Superior al Magistraturii și a instanțelor judecătorești în anul 2020

<sup>52</sup> Rata de variație a stocului de cauze pendinte: Raportul dintre cauze noi și cauzele soluționate, în decursul unei perioade, exprimat în procente.

<sup>53</sup> Durata lichidării stocului de cauze pendinte: acest indicator compară numărul de cauze soluționate în timpul unei anumite perioade și numărul de cauze nesoluționate în aceeași perioadă.

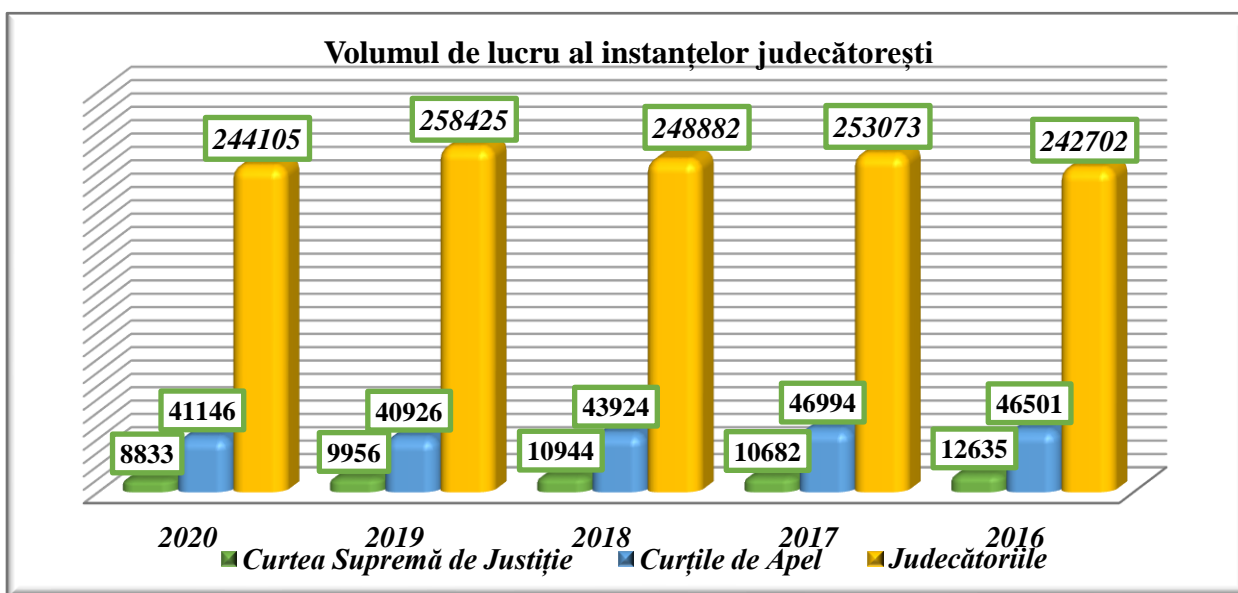
Sarcina medie lunară a cauzelor soluționate a constituit 50 de cauze per judecător, fapt reflectat în următorul tabel<sup>54</sup>:

Instanțele de judecată	Anul 2020		
	numărul efectiv de judecători	cauze și materiale examinate	sarcina lunară pentru un judecător
<b>Curtea Supremă de Justiție</b>	<b>19</b>	<b>7427</b>	<b>39</b>
<b>Curțile de Apel</b>	<b>86</b>	<b>31767</b>	<b>37</b>
<i>Chișinău</i>	46	23201	50
<i>Bălți</i>	24	5370	22
<i>Cahul</i>	9	1818	20
<i>Comrat</i>	7	1378	20
<b>Judecătoriile naționale</b>	<b>319</b>	<b>172756</b>	<b>54</b>
<b>TOTAL</b>	<b>424</b>	<b>211950</b>	<b>50</b>

Potrivit datelor statistice pe parcursul anului 2020, media lunară a unui judecător a constituit:

- de la Curtea Supremă de Justiție – 39 de dosare;
- de la curțile de apel – 37 de dosare;
- de la judecătoriile naționale – 54 de cauze.

Dinamica cauzelor aflate în procedură în instanțele judecătorești pe ultimii 5 ani este reflectată în diagrama de mai jos:



Restanța cauzelor nesoluționate la sfârșitul perioadei raportate a constituit 82134 de cauze. Deci, s-a constatat creșterea restanței cauzelor nesoluționate la sfârșitul perioadei raportate cu 6,9% față de anul precedent.

<sup>54</sup> Raport cu privire la activitatea Consiliului Superior al Magistraturii și a instanțelor judecătorești în anul 2020

## A. Volumul de activitate al judecătorilor.

Potrivit raportului cu privire la activitatea CSM<sup>55</sup>, în anul 2020 în instanțele naționale s-au aflat pe rol 244105 cauze, inclusiv restanța de la sfârșitul anului 2019.

Pentru o descriere mai amplă a volumului de activitate în perioada anului 2020, judecătoriile și sediile lor pot fi clasificate în felul următor:

- cu volum sub 2.000 cauze – 8 sedii;
- cu volum cuprins între 2.000 – 4.000 cauze – 15 sedii;
- cu volum cuprins între 4.000-6.000 cauze - 10 sedii;
- cu volum cuprins între 6.000-10.000 cauze - 4 sedii;
- cu volum cuprins între 10.000-20.000 cauze - 1 sedii;
- cu volum de peste 100.000 de cauze – 2 sedii.

Comparând volumului de lucru pentru anul 2020 între sediile *Judecătoriei Chișinău*, se stabilește că, cea mai mare creștere a numărului de dosare a avut loc în sediile Centru și Ciocana.

În rezultatul vizitelor în cadrul ambelor sedii, Centru și Ciocana, Judecătoriei Chișinău s-a confirmat într-adevăr un volum de lucru excesiv în raport cu alte sedii, fiind identificați următorii factori ce au favorizat creșterea numerică a dosarelor per sediu, și anume:

1. *Sediul Centru* al Judecătoriei Chișinău fiind specializat în materie civilă și comercială, înregistrează anual un număr mare de cereri din partea companiilor de microfinanțare de încasare a datoriilor, în condițiile în care creditul de consum devine tot mai accesibil și unicul instrument de constrângere de achitare a creditului, fiind apelarea în instanța de judecată pentru obținerea unui titlu executoriu. Potrivit Raportului statistic despre activitatea judecătorilor din prima instanță privind examinarea dosarelor civile (01.01.2020 - 31.12.2020), acțiuni privind încasarea datoriei (Complexitatea = 8) acestea constituie 14719 din total 28899<sup>56</sup>, adică aproximativ 50 % din volumul de lucru a unui judecător.
2. *Sediul Ciocana* al Judecătoriei Chișinău este specializat atât în examinarea cauzelor cu privire la activitatea judecătorului de instrucție, cât și în materie contravențională, având o rază de activitate pe întreg municipiul Chișinău. În prezent, în cadrul sediului Ciocana al Judecătoriei Chișinău, efectiv activează doar 16 judecători, adică 2/3 din numărul posturilor atribuite, ceea ce semnifică că acest număr de judecători nu face față nici pe departe volumului excesiv de dosare care se înregistrează zilnic în cancelaria instanței judecătorești.

Conform ultimului Raport al Inspecției Judiciare prezentat în cadrul ședinței Plenului Consiliului Superior al Magistraturii din 09 martie 2021, judecătorilor sediului Ciocana al Judecătoriei Chișinău, specializați în examinarea cauzelor cu privire la activitatea judecătorului de instrucție și în materie contravențională, li s-au repartizat spre examinare în anul 2020 (*din 24860 materiale de instrucție și 8882 dosare contravenționale parvenite, în total 33742 dosare*) - în mediu per

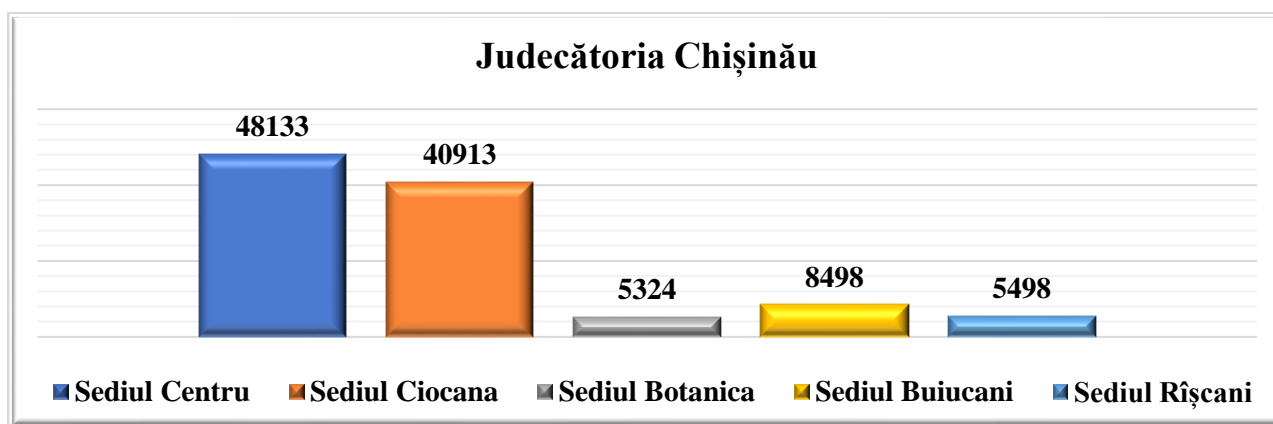
<sup>55</sup> Raport cu privire la activitatea Consiliului Superior al Magistraturii și a instanțelor judecătorești în anul 2020

<sup>56</sup> Raportul statistic al AAIJ despre activitatea judecătorilor din prima instanță privind examinarea dosarelor civile pentru anul 2020

judecător câte 1874,5 dosare, iar împreună cu restanța (de 3549 de materiale de instrucție și 3597 dosare contravenționale, în total 7146 dosare) au avut spre examinare în mediu câte 2271,5 dosare per judecător, din care au fost examinate în total 25279 materiale de instrucție și 7955 dosare contravenționale, în mediu per judecător câte 1404,4 materiale de instrucție și 441,9 cauze contravenționale (în total câte 1846,3 dosare).

În acest sens, conducerea sediului Ciocana al Judecătoriei Chișinău a înaintat 4 demersuri<sup>57</sup> în adresa CSM cu scopul de a atenționa despre efectele negative cu privire la modul de examinare a cauzelor cu privire la activitatea judecătorului de instrucție, cât și în materie contravențională, însă nici un demers nu a întrunit numărul necesar de voturi, în ultima ședință fiind stabilit că este de atribuția Președintelui Judecătoriei Chișinău de a decide repartizarea competențelor.

Dinamica volumului de activitate la Judecătoria Chișinău se poate urmări în diagrama de mai jos:



Ca urmare a analizei, în anul 2020 – 15 sedii au avut un volum de lucru între 2.000-4.000 cauze:

Judecătoria		volumul de activitate anul 2019	volumul de activitate anul 2020
1	Jud. Anenii Noi sediul central	4114	3537
2	Jud. Bălți, sediul Fălești	3413	3941
3	Jud. Bălți, sediul Sîngerei	3112	3005
4	Jud. Căușeni, sediul Ștefan-Vodă	2756	2527
5	Jud. Cimișlia sediul Leova	1975	2091
6	Jud. Criuleni, sediul central	3699	3230
7	Jud. Drochia, sediul Glodeni	3071	2960
8	Jud. Drochia, sediul Rîșcani	2872	2811
9	Jud. Edineț, sediul central	3485	3269
10	Jud. Edineț, sediul Briceni	2887	3227
11	Jud. Edineț, sediul Dondușeni	1940	2448
12	Jud. Orhei, sediul Rezina	3851	3484
13	Jud. Orhei, sediul Telenești	2560	2672
14	Jud. Soroca, sediul Florești	3565	3517
15	Jud. Strășeni, sediul Călărași	2866	2813

<sup>57</sup> Demersul din 17 martie 2021 adresat CSM de către vicepreședintele Judecătoriei Chișinău, sediul Ciocana

Analizând volumul de lucru potrivit raportului CSM pentru anul 2020, din această categorie se atestă faptul că deși în Judecătoria *Comrat* sediile Ceadâr Lunga și Vulcănești, s-a diminuat volumul de lucru comparativ cu anul trecut, plasându-se în categoria cu volum sub 2.000 cauze, totuși situația este favorabilă în această instanță având în vedere faptul că rata de variație a stocului pe cauze pendinte a crescut. Așadar, în Judecătoria *Comrat* sediul Ceadâr Lunga, rata de variație a stocului de cauze pendinte constituie 104,5%, iar la sediul Vulcănești rata de variație a stocului de cauze pendinte constituie 151,4%.

În Judecătoria *Cimișlia* sediul Leova și Judecătoria *Edineț* sediul Dondușeni volumul de lucru a crescut comparativ cu anul trecut, din categoria cu volum sub 2.000 cauze în categoria cu volumul de lucru între 2.000-4.000 cauze. Rata de variație a stocului de cauze pendinte în Judecătoria *Cimișlia* sediul Leova constituind 95,5%, iar în Judecătoria *Edineț* sediul Dondușeni – 96,9%.

În Judecătoria *Anenii Noi* sediul central volumul de lucru a scăzut comparativ cu anul trecut, din categoria cu volumul de lucru între 4.000-6.000 cauze în categoria cu volumul de lucru între 2.000-4.000 cauze, totuși în această instanță situația este favorabilă având în vedere faptul că rata de variație a stocului pe cauze pendinte a crescut.

Un volum de activitate cuprins între 4.000-6.000 de cauze se atestă în 10 sedii, acestea fiind:

Judecătoria	volumul de activitate anul 2019	volumul de activitate anul 2020
1 <i>Jud. Căușeni</i> sediul centru	4978	<b>5235</b>
2 <i>Jud. Chișinău</i> sediul Botanica	9229	<b>5324</b>
3 <i>Jud. Chișinău</i> sediul Rîșcani	7389	<b>5498</b>
4 <i>Jud. Cimișlia</i> sediul central	4306	<b>4121</b>
5 <i>Jud. Comrat</i> sediul central	4270	<b>4767</b>
6 <i>Jud. Drochia</i> sediul central	4876	<b>4759</b>
7 <i>Jud. Hîncești</i> sediul central	5602	<b>5316</b>
8 <i>Jud. Hîncești</i> sediul Ialoveni	5249	<b>5202</b>
9 <i>Jud. Soroca</i> sediul central	5109	<b>5434</b>
10 <i>Jud. Strășeni</i> sediul central	4701	<b>4318</b>

Potrivit volumului de lucru de la această categorie se poate de constatat că în judecătoriile *Căușeni* sediul central, *Comrat* sediul central și *Soroca* sediul central volumul de lucru s-a majorat, pe când în Judecătoriile *Chișinău* sediul Botanica și Rîșcani, *Cimișlia* sediul central, *Drochia* sediul central, *Hîncești* sediul central, *Hîncești* sediul Ialoveni și *Strășeni* sediul central volumul de lucru s-a micșorat.

În anul 2020 în grupul cu volumul de lucru cuprins între 6.000-10.000 cauze, s-au plasat 4 judecătorii:

- Judecătoria *Cahul* sediul central, având un volum de 9474 cauze;
- Judecătoria *Chișinău* sediul Buiucani, având un volum de 8498 cauze;
- Judecătoria *Orhei* sediul central, având un volum de 6777 cauze;
- Judecătoria *Ungheni* având un volum de 7393 cauze.

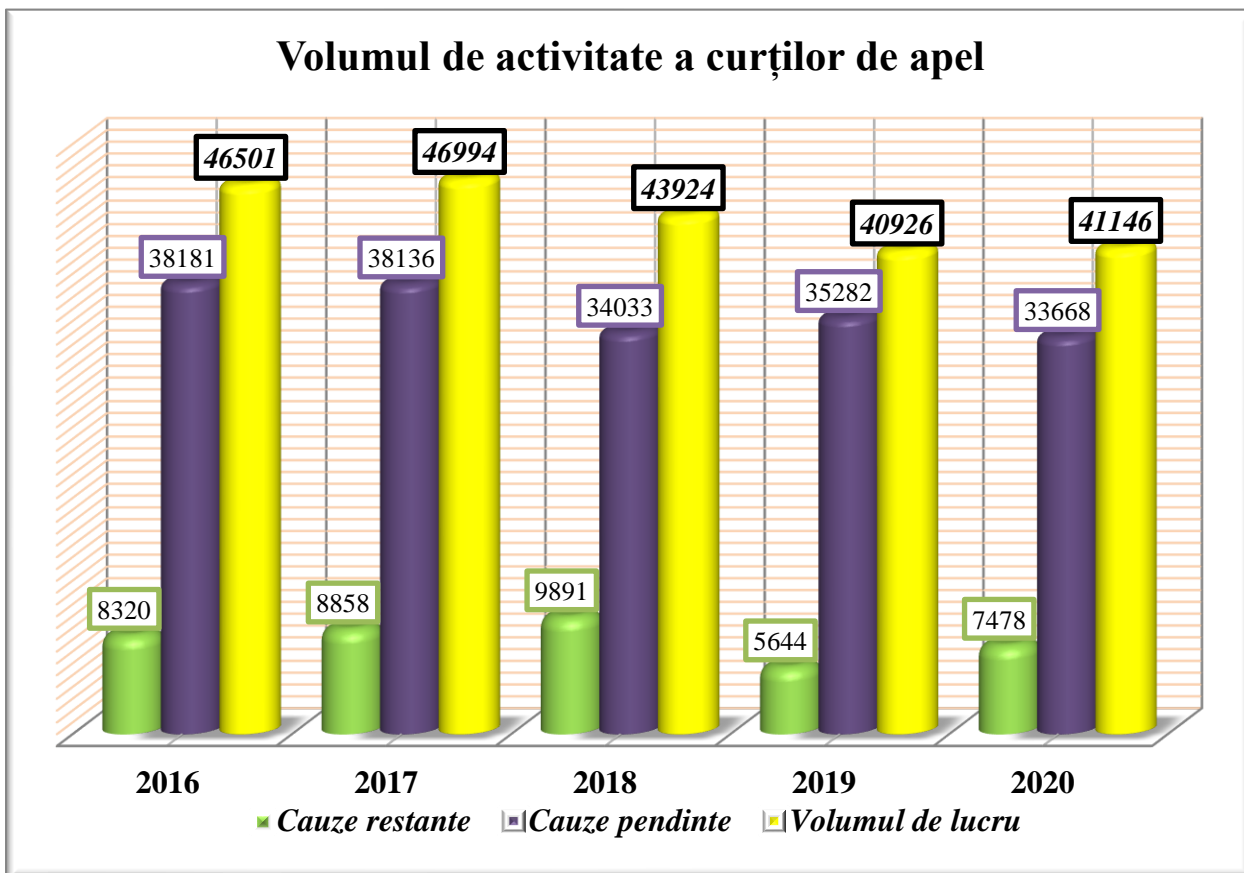
Un volum de lucru cuprins între 10.000-20.000 de dosare în anul 2020, ca și în anul precedent se atestă în sediul central al Judecătorei Bălți - 15587 de dosare.

Din cele 244105 cauze aflate pe rol la judecătorii în anul 2020 (67535 dosare restante la începutul perioadei de raportare - 176570 de cauze parvenite în perioada raportată) au fost soluționate 172756 de dosare. Deci, *rata de variație* constituie 70,8% din cele aflate pe rol, iar rata de variație a stocului de cauze pendinte este de 97,8%. În anul 2019 au fost soluționate 76% din cele aflate pe rol și rata de variație a stocului de cauze pendinte era de 98%. La 31 decembrie 2020 restanța cauzelor constituia 71349 de cauze.

## B. Activitatea curților de apel.

Pe parcursul anului 2020 pe rolul Curților de Apel au fost 41146 de cauze, cuprinzând cauze examinate în fond, în apel și în recurs. Comparând activitatea curților de apel, observăm o creștere ne semnificativă a volumului de activitate în anul 2020 față de 2019. Volumul de activitate al Curților de Apel în anul curent a crescut cu 220 de dosare, iar în comparație cu anul 2016 numărul cauzelor aflate pe rol a diminuat cu 5355 de cauze sau cu 11,5%.

Reprezentarea grafică a evoluției volumului de activitate al Curților de Apel pe ultimii 5 ani :

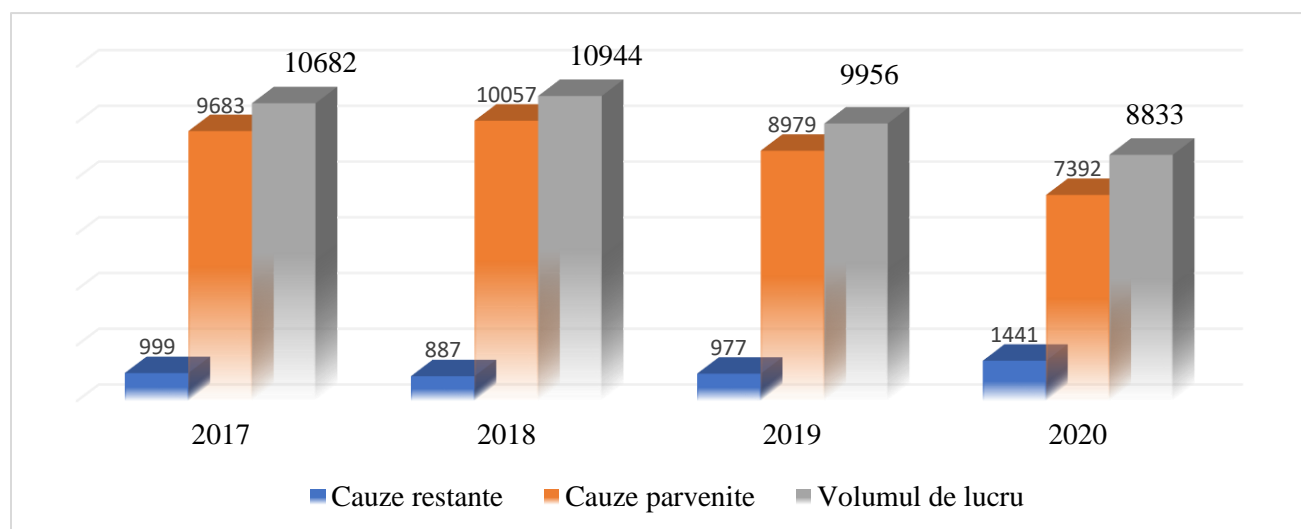


Cel mai mare număr de cauze aflate pe rol, ca și în anii precedenți, s-a înregistrat la Curtea de Apel Chișinău - 30881 cauze, revenindu-i unui judecător o sarcină medie de 67 de cauze. Urmează Curtea de Apel Bălți - 6536 de cauze aflate pe rol și cu o sarcină medie de 27 cauze. Făcând o comparație cu anul 2019 observăm că volumul de lucru a scăzut cu 5,4%, acesta constituind 6912 de cauze. După Curtea de Apel Bălți se plasează Curtea de Apel Cahul - cu un volum de lucru de 2083 de cauze. Cel mai mic număr de cauze în anul 2020, ca și în anii precedenți, a fost înregistrat la Curtea de Apel Comrat - 1646 de cauze.

### C. Activitatea Curții Supreme de Justiție.

În perioada de referință Curtea Supremă de Justiție a înregistrat un număr de 8833 de dosare, ceea ce indică o scădere a volumului de lucru față de anul 2019 - cu 11,2%, sarcină medie constituind 46 de cauze per judecător.

Evoluția volumului de activitate pe parcursul ultimilor 4 ani la instanța supremă este prezentată în următoarea diagramă:

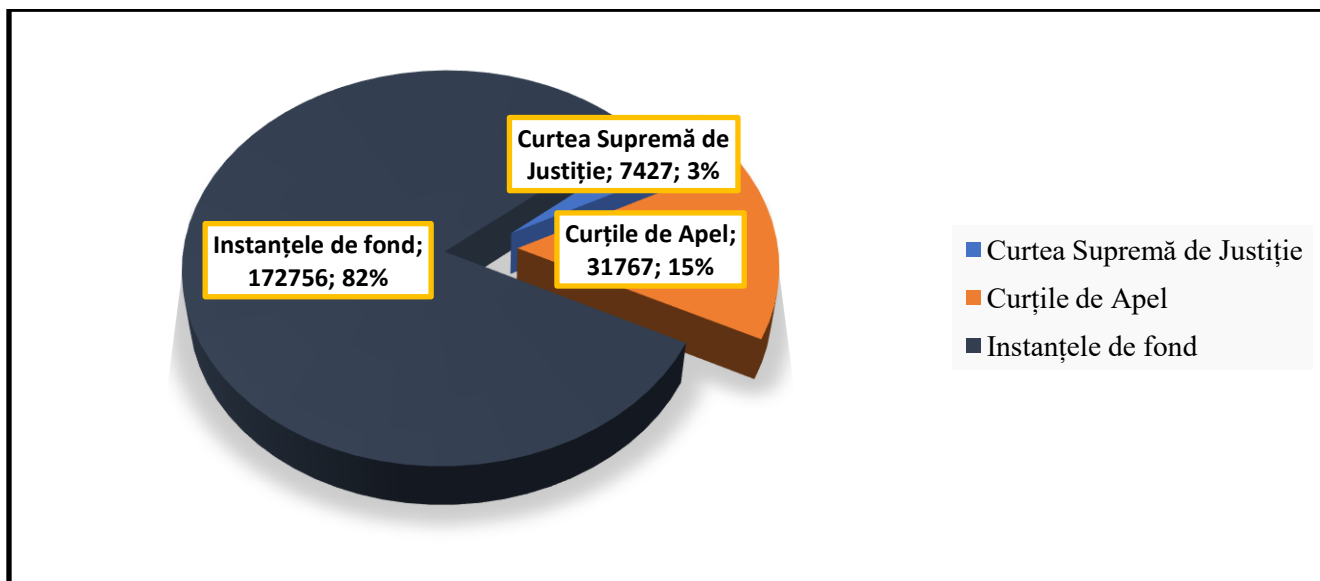


Dintre 8833 de cauze aflate pe rol au fost finalizate 7427 de cauze, ceea ce constituie 84% și rata de variație a stocului de cauze pendinte a constituit 100%.

### D. Operativitatea întregului sistem judecătoresc.

Cu referire la încheierea cauzelor la nivel național s-a atestat că, în 12 luni ale anului 2020 au fost soluționate 211950 de cauze, ceea ce reprezintă o scădere a numărului cauzelor examinate față de anul precedent - în anul 2019 fiind soluționate în total 239736 de cauze. Procentual operativitatea în anul 2020 a constituit 72%, ceea ce demonstrează o scădere față de anul precedent, când a fost 78%.

Divizarea pe instanțele judecătorești a cauzelor examinate în anul 2020 se încadrează în următoarea diagramă:



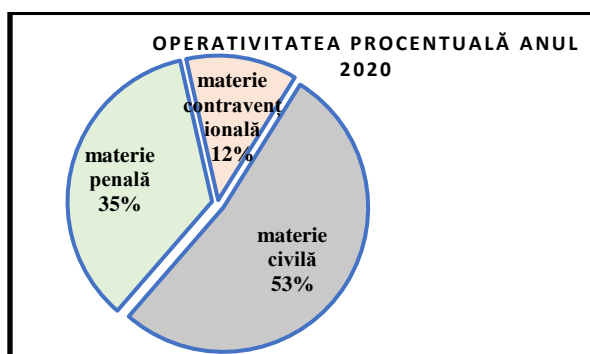
La nivelul judecătoriilor, din cele 211950 de cauze examinate pe întregul sistem judecătoresc în judecătoriile naționale pe parcursul anului 2020 au fost soluționate 172756 de dosare, restul 31767 de cauze fiind atribuite curților de apel și 7427 de cauze - Curții Supreme de Justiție.

În ceea ce privește numărul dosarelor soluționate, acesta a scăzut față de anul precedent cu 13,8% sau cu 23945 de dosare. Respectiv, în anul 2019 numărul cauzelor soluționate fiind de 196701 de dosare. Sarcina medie lunară a cauzelor soluționate în anul 2020 a constituit 54 de cauze. Făcând o analiză comparativă cu anul precedent, observăm că situația s-a îmbunătățit, dat fiind faptul că anul trecut sarcina medie a constituit 69 de cauze.

Cele 196701 cauze soluționate în anul 2020 pot fi divizate în felul următor:

- în materie penală 60587;
- în materie civilă 90679;
- contravenționale 21490.

Astfel, informația prezentată mai sus, procentual este reflectată în diagrama ce urmează:



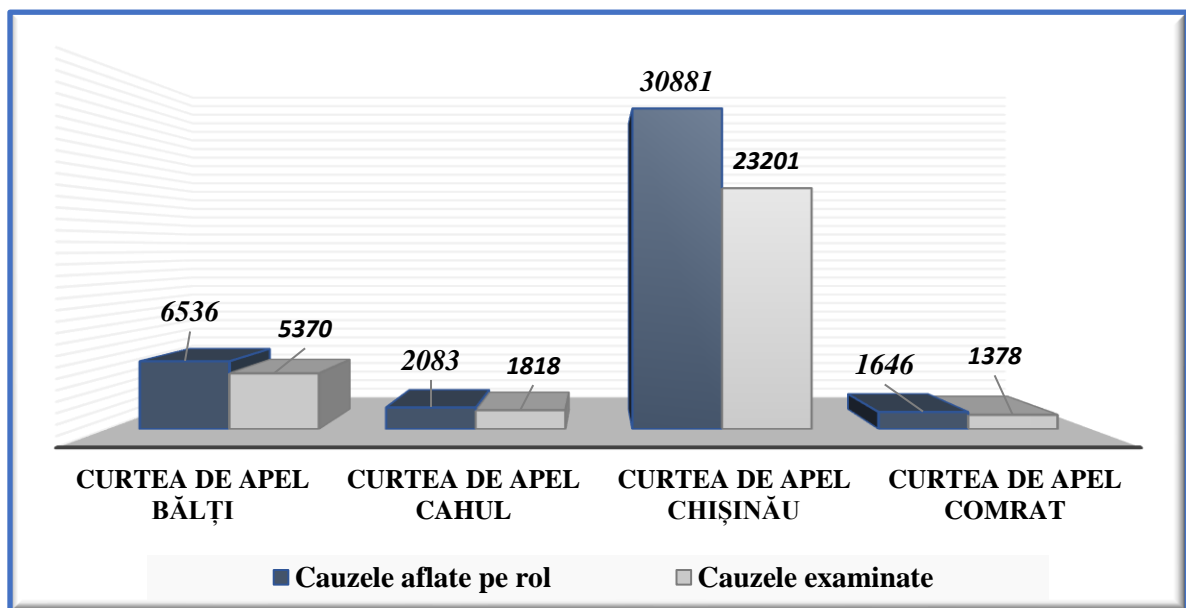


Potrivit Raportului CEPEJ 2020 (2018) se prezintă numărul cazurilor litigioase civile și comerciale primare primite la 100 de locuitori în 2018. Mediana cazurilor primite în jurisdicțiile europene este de 2,2 la 100 locuitori, în timp ce în Republica Moldova valoarea medie diferă ușor la 2,4 cazuri primite la 100 de locuitori<sup>58</sup>.

Referitor la cauzele admisnitrative pendinte în perioada 2010 - 2018 pentru Republica Moldova au fost stabilite în mărime 24%, iar în perioada 2016-2018 în mărime de 4%, fiind valoare medie în comparație cu alte state<sup>59</sup>. Surprinzător este, că cu privire la cazurile penale, printre 17 state, în condițiile în care Italia a raportat o pondere substanțială de 41,5% din cazurile mai vechi de doi ani în cauzele aflate pe rol la final din 2018, Republica Moldova și Kazahstan au raportat zero cazuri mai vechi de doi ani<sup>60</sup>.

La nivelul curților de apel, din numărul total de 41146 de cauze înregistrate pe rolul curților de apel au fost soluționate 31767 de dosare. La curțile de apel s-a atestat o scădere cu 7,9% a operativității în perioada sus-indicată față de anul precedent. Astfel, în anul 2020 procentul dosarelor examinate a constituit 77,2%, iar în anul 2019 fiind de 84%. Rata de variație a stocului de cauze pendinte în anul 2020 la curțile de apel a constituit 94,4% și sarcina medie lunară a cauzelor soluționate a constituit 37 de cauze per judecător.

Activitatea curților de apel pentru anul 2020 poate fi urmărită în diagrama de mai jos:



<sup>58</sup> Figure 5.7 a Raportului CEPEJ 2020 (2018), p.112

<sup>59</sup> Figure 5.15 a Raportului CEPEJ 2020 (2018), p.121

<sup>60</sup> Raportul CEPEJ 2020 (2018), p.133

La nivelul Curții Supreme de Justiție, dintre cele 8833 de cauze aflate pe rol la Curtea Supremă de Justiție în anul 2020 au fost soluționate 7427 de dosare sau 84%, restanța la sfârșitul perioadei de raportare constituind 1406 de cauze. În anul curent sarcina medie lunară a cauzelor soluționate a constituit 39 de cauze per judecător din cele 46 cauze care i se atribuiău. În anul trecut din cele 9956 de cauze aflate pe rol la Curtea Supremă de Justiție au fost soluționate 8515 de dosare sau 86%.

Operativitatea la Curtea Supremă de Justiție în anul curent s-a micșorat nesemnificativ, în mediu cu 2%. Rata de variație a stocului cauzelor pendinte în anul 2020 a constituit 100%. Deci, în comparație cu anul precedent rata a crescut, anul trecut fiind de 95%.

### *2.1.2. Volumul per judecător.*

Ca indice statistic, volumul per judecător poate fi examinat fie în forma volum efectiv per judecător, fie ca volum conform statului de personal al instanței judecătorești.

Volumul efectiv per judecător reflectă numărul de dosare aflat pe rol la un judecător în perioada de referință și se calculează prin raportarea numărului total de dosare la numărul judecătorilor care au activat efectiv la o instanță (excluzând magistrații detașați și suspendați), respectiv, se exclude și durata concediilor anuale plătite. Numărul de judecători care au activat efectiv la o instanță se determină ca medie anuală, luându-se în considerare durata perioadelor în care unii magistrați nu au activat.

Volumul conform statului de personal al instanței judecătorești se determină prin raportarea volumului de activitate la numărul total de posturi de judecător prevăzut în schemele de încadrare ale instanțelor.

În perioada de referință la nivelul întregului sistem judecătoresc s-a înregistrat un volum efectiv mediu per judecător de 694 cauze anual, iar conform statului de personal al instanței judecătorești - de 601 cauze anual.

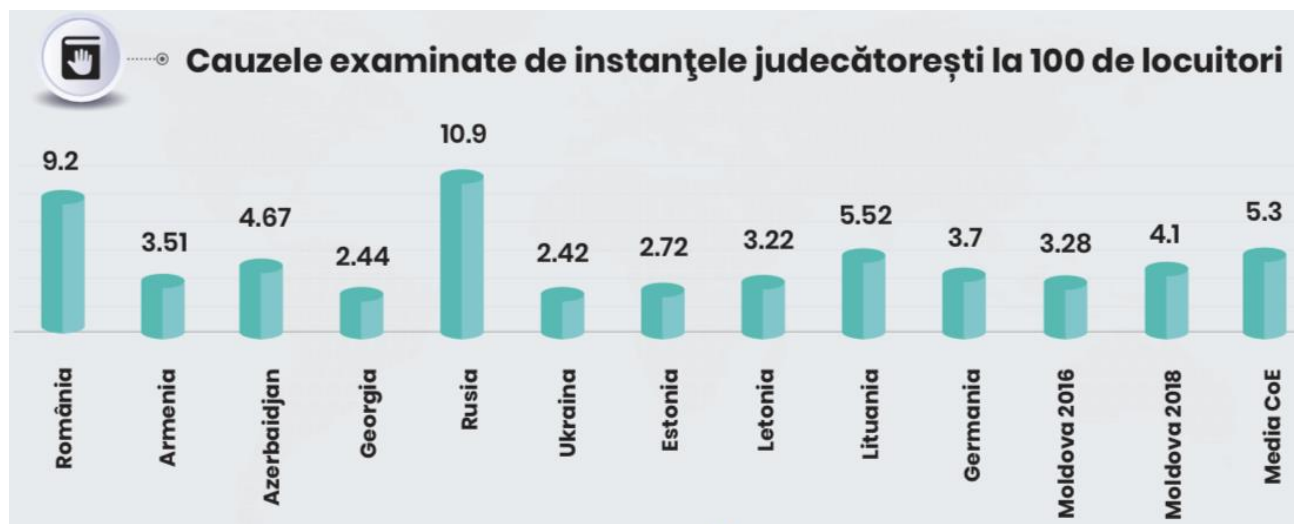
Comparativ cu anul 2019 s-a atestat o scădere a volumului efectiv per judecător - cu 15,1%. În anul precedent s-a înregistrat un volum efectiv per judecător de 799 de cauze anual, iar conform schemei de încadrare a instanței judecătorești - de 633 de cauze.

Volumul mediu per judecător la nivelul întregului sistem judecătoresc pentru anul 2020 poate fi urmărit în tabelul de mai jos:

Nr. d/o	Instanța de judecată	Volumul de lucru		Total volumul de activitate (3=1+2)	Numărul de judecători		Încărcătura calculată din volumul total de activitate		Total cauze încheiate	Încărcătura calculată din totalul cauzelor încheiate		Restul cauzelor și materialelor la sfârșitul perioadei de referință	Rata de variație a stocului din volumul de activitate (%)	Rata de variație a stocului de cauze pendente (%)
		Restul cauzelor și materialelor la începutul perioadei de referință	Numărul total de cauze și materiale parvenite în perioada de referință		conform statutului de personal	efectiv lucrați	conform statutului de personal (6=3/4)	numărul de judecători efectiv lucrați (7=3/5)		conform statutului de personal (9=8/4)	numărul de judecători efectiv lucrați (10=8/5)			
A	B	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	Curtea Supremă de Justiție	1441	7392	8833	33	19	268	465	7427	225	391	1406	84%	100%
2	Curtea de apel Chișinău	5941	24940	30881	57	46	542	671	23201	407	504	7680	75%	93%
3	Curtea de apel Bălți	1132	5404	6536	24	24	272	272	5370	224	224	1166	82%	99%
4	Curtea de apel Cahul	208	1875	2083	9	9	231	231	1818	202	202	265	87%	97%
5	Curtea de apel Comrat	197	1449	1646	7	7	235	235	1378	197	197	268	84%	95%
6	Anenii Noi	980	3813	4793	10	8	479	599	3834	383	479	959	80%	101%
Sediul Anenii Noi (Central)		619	2918	3537	7	6	505	590	2835	405	473	702	80%	97%
Sediul Bender		361	895	1256	3	2	419	628	999	333	500	257	80%	112%
7	Bălți	3675	18858	22533	30	29	751	777	18218	607	628	4315	81%	97%
Sediul Bălți (Central)		2933	12654	15587	19	18	820	866	12221	643	679	3366	78%	97%
Sediul Fălești		465	3476	3941	5	5	788	788	3410	682	682	531	87%	98%
Sediul Sîngerei		277	2728	3005	6	6	501	501	2587	431	431	418	86%	95%
8	Cahul	3817	8653	12470	15	14	831	891	8776	585	627	3694	70%	101%
Sediul Cahul (Central)		2888	6586	9474	9	9	1053	1053	6509	723	723	2965	69%	99%
Sediul Cantemir		665	1267	1932	3	2	644	966	1390	463	695	542	72%	110%
Sediul Taraclia		264	800	1064	3	3	355	355	877	292	292	187	82%	110%
9	Căușeni	2399	5363	7762	10	9	776	862	4964	496	552	2798	64%	93%
Sediul Căușeni (Central)		1727	3508	5235	6	5	873	1047	3224	537	645	2011	62%	92%
Sediul Ștefan Vodă		672	1855	2527	4	4	632	632	1740	435	435	787	69%	94%
10	Chișinău	36774	71592	108366	155	135	699	803	72093	465	534	36273	67%	101%
Sediul Centru		18242	29891	48133	67	55	718	875	30162	450	548	17971	63%	101%
Sediul Ciocana		7175	33738	40913	23	18	1779	2273	33080	1438	1838	7833	81%	98%
Sediul Botanica		4186	1138	5324	12	11	444	484	2208	184	201	3116	41%	194%
Sediul Buiucani		4645	3853	8498	38	37	224	230	3739	98	101	4759	44%	97%
Sediul Rîșcani		2526	2972	5498	15	14	367	393	2904	194	207	2594	53%	98%

11	<b>Cimișlia</b>	<b>1424</b>	<b>4788</b>	<b>6212</b>	<b>10</b>	<b>8</b>	<b>621</b>	<b>777</b>	<b>4390</b>	<b>439</b>	<b>549</b>	<b>1822</b>	<b>71%</b>	<b>92%</b>
	<i>Sediul Cimișlia (Central)</i>	985	3136	4121	6	6	687	687	2813	469	469	1308	68%	90%
	<i>Sediul Leova</i>	439	1652	2091	4	2	523	1046	1577	394	789	514	75%	95%
12	<b>Comrat</b>	<b>2830</b>	<b>5050</b>	<b>7880</b>	<b>10</b>	<b>9</b>	<b>788</b>	<b>876</b>	<b>5210</b>	<b>521</b>	<b>579</b>	<b>2670</b>	<b>66%</b>	<b>103%</b>
	<i>Sediul Comrat (Central)</i>	1002	3765	4767	5	5	953	953	3534	707	707	1233	74%	94%
	<i>Sediul Ciadîr Lunga</i>	842	575	1417	3	3	472	472	601	200	200	816	42%	105%
	<i>Sediul Vulcănești</i>	986	710	1696	2	1	848	1696	1075	538	1075	621	63%	151%
13	<b>Criuleni</b>	<b>825</b>	<b>3595</b>	<b>4420</b>	<b>9</b>	<b>9</b>	<b>491</b>	<b>491</b>	<b>3513</b>	<b>390</b>	<b>390</b>	<b>907</b>	<b>79%</b>	<b>98%</b>
	<i>Sediul Criuleni (Central)</i>	636	2594	3230	6	6	538	538	2562	427	427	668	79%	99%
	<i>Sediul Dubăsari</i>	189	1001	1190	3	3	397	397	951	317	317	239	80%	95%
14	<b>Drochia</b>	<b>1656</b>	<b>8874</b>	<b>10530</b>	<b>14</b>	<b>13</b>	<b>752</b>	<b>810</b>	<b>8750</b>	<b>625</b>	<b>673</b>	<b>1780</b>	<b>83%</b>	<b>99%</b>
	<i>Sediul Drochia (Central)</i>	1007	3752	4759	6	5	793	952	3699	617	740	1060	78%	99%
	<i>Sediul Glodeni</i>	363	2597	2960	4	4	740	740	2583	646	646	377	87%	99%
	<i>Sediul Rîșcani Nord</i>	286	2525	2811	4	4	703	703	2468	617	617	343	88%	98%
15	<b>Edineț</b>	<b>1518</b>	<b>9160</b>	<b>10678</b>	<b>16</b>	<b>15</b>	<b>667</b>	<b>712</b>	<b>8761</b>	<b>548</b>	<b>584</b>	<b>1917</b>	<b>82%</b>	<b>96%</b>
	<i>Sediul Edineț (Central)</i>	557	2712	3269	5	5	654	654	2644	529	529	625	81%	97%
	<i>Sediul Briceni</i>	515	2712	3227	5	5	645	645	2575	515	515	652	80%	95%
	<i>Sediul Dondușeni</i>	231	2217	2448	3	3	816	816	2149	716	716	299	88%	97%
	<i>Sediul Ocița</i>	215	1519	1734	3	2	578	867	1393	464	697	341	80%	92%
16	<b>Hîncești</b>	<b>3103</b>	<b>7415</b>	<b>10518</b>	<b>16</b>	<b>13</b>	<b>657</b>	<b>809</b>	<b>6112</b>	<b>382</b>	<b>470</b>	<b>4406</b>	<b>58%</b>	<b>82%</b>
	<i>Sediul Hîncești (Central)</i>	1293	4023	5316	8	7	665	759	3970	496	567	1346	75%	99%
	<i>Sediul Ialoveni</i>	1810	3392	5202	8	6	650	867	2142	268	357	3060	41%	63%
17	<b>Orhei</b>	<b>3270</b>	<b>11198</b>	<b>14468</b>	<b>25</b>	<b>22</b>	<b>579</b>	<b>658</b>	<b>10896</b>	<b>436</b>	<b>495</b>	<b>3572</b>	<b>75%</b>	<b>97%</b>
	<i>Sediul Orhei (Central)</i>	1310	5467	6777	13	12	521	565	5187	399	432	1590	77%	95%
	<i>Sediul Rezina</i>	821	2663	3484	5	4	697	871	2686	537	672	798	77%	101%
	<i>Sediul Șoldănești</i>	316	1219	1535	3	3	512	512	1171	390	390	364	76%	96%
	<i>Sediul Telenești</i>	823	1849	2672	4	3	668	891	1852	463	617	820	69%	100%
18	<b>Soroca</b>	<b>2327</b>	<b>6624</b>	<b>8951</b>	<b>13</b>	<b>11</b>	<b>689</b>	<b>814</b>	<b>6418</b>	<b>494</b>	<b>583</b>	<b>2533</b>	<b>72%</b>	<b>97%</b>
	<i>Sediul Soroca (Central)</i>	1230	4204	5434	8	7	679	776	3969	496	567	1465	73%	94%
	<i>Sediul Florești</i>	1097	2420	3517	5	4	703	879	2449	490	612	1068	70%	101%
19	<b>Strășeni</b>	<b>1422</b>	<b>5709</b>	<b>7131</b>	<b>14</b>	<b>12</b>	<b>509</b>	<b>594</b>	<b>5641</b>	<b>403</b>	<b>470</b>	<b>1490</b>	<b>79%</b>	<b>99%</b>
	<i>Sediul Strășeni (Central)</i>	865	3453	4318	8	7	540	617	3353	419	479	965	78%	97%
	<i>Sediul Călărași</i>	557	2256	2813	6	5	469	563	2288	381	458	525	81%	101%
20	<b>Ungheni</b>	<b>1515</b>	<b>5878</b>	<b>7393</b>	<b>12</b>	<b>12</b>	<b>616</b>	<b>616</b>	<b>5180</b>	<b>432</b>	<b>432</b>	<b>2213</b>	<b>70%</b>	<b>88%</b>
	<b>TOTAL</b>	<b>76454</b>	<b>217630</b>	<b>294084</b>	<b>489</b>	<b>424</b>	<b>601</b>	<b>694</b>	<b>211950</b>	<b>433</b>	<b>500</b>	<b>82134</b>	<b>72%</b>	<b>97%</b>

Examinând datele din 2016 cu cele din 2018 cu privire la cauzele examinate de instanțele judecătorești la 100 de locuitori în comparație cu alte țări evaluate în raportate la media CoE, se poate de observat o dinamică nesemnificativă pentru Republica Moldova de 0.82, după cum urmează în infograficul de mai jos realizat de CRJM în anul 2020<sup>61</sup>.



Respectiv, în ultimii 5 ani, numărul cauzelor primite de instanțele judecătorești nu s-a schimbat simțitor, or potrivit infograficului se observă că în 2018, instanțele judecătorești din Republica Moldova au primit și soluționat cu 22% mai puține cauze decât media Consiliului Europei<sup>62</sup>.

#### **CONSTATĂRI:**

1. O problemă majoră, pentru instanțele judecătorești reprezintă volumul excesiv de dosare aflate în procedura magistraților situație generată, de numărul insuficient de posturi de judecători atribuite prin lege, de judecătorii suspendați și detașați, precum și de insuficiența funcționarilor publici (grefieri și asistenți judiciari), care contribuie direct la desfășurarea procedurii de judecată.
2. Raportând cu anul 2016 în comparație cu anul 2018 se stabilește o dinamică de 19 % de cauze examinate de instanțele judecătorești la 100 de locuitori, astfel încât în 2018, instanțele judecătorești din Republica Moldova au primit și soluționat cu 22% mai puține cauze decât media Consiliului Europei.
3. În anul 2020 volumul de lucru *efectiv per judecător* constituie 765 de cauze, iar *conform statului de personal al instanței judecătorești* - de 680 cauze anual.
4. Comparativ cu anul precedent, se observă că volumul de lucru a scăzut, deci în anul 2019 volumul de lucru *efectiv per judecător* a constituit 900 de cauze, iar *conform statului de personal al instanței judecătorești* - de 719 de cauze. Unul dintre motivele principale este

<sup>61</sup> Infografic//Justiția din Republica Moldova: Eficiența și calitatea justiției în Republica Moldova, CRJM, 27.01.2020, <https://crjm.org/wp-content/uploads/2020/02/eficienta-si-calitatea-justitie-moldova-3.pdf>

<sup>62</sup> Conform raportului CEPEJ „European judicial systems - Efficiency and quality of justice” din 2018 (datele din 2016) și informațiilor Agenției de Administrare a Instanțelor Judecătorești (datele din 2018)

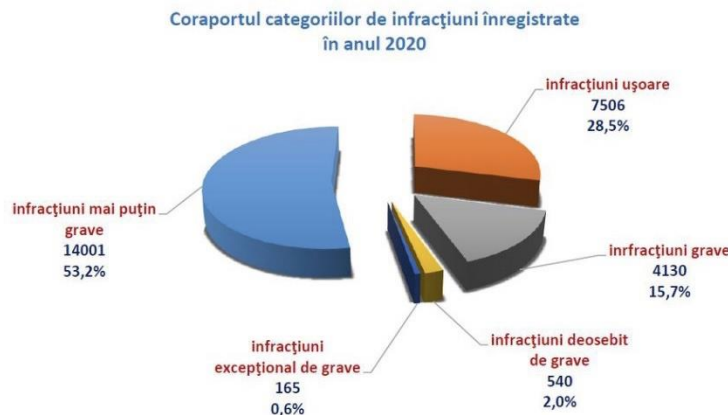
numirea în funcție a judecătorilor în anul 2020 și, nu în ultimul rând a influențat și situația pandemică COVID-19.

5. Instanța cu cel mai mare volum de muncă în perioada anului 2020 este Judecătoria Cahul *sediul central*. De menționat că funcțiile de judecători sunt suplinite conform statului de personal. Astfel, în perioada de raportare celor 9 judecători din instanța respectivă, le-au fost repartizate spre examinare în mediu 1053 de cauze.
6. În Judecătoria Chișinău *sediul Ciocana (contravențional și instrucție) în anul 2020* încărcătura a fost de 2273 cauze per judecător, unde pe parcursul anului 2020 au activat doar 18 judecători din cei 23 prevăzuți, fiind stabilit un volum de muncă disproporționat din cauza numărului mare de cauze contravenționale și număr mic de judecători, fapt ce condiționează lipsa interesului judecătorilor de a completa funcțiile vacante în cadrul sediului Ciocana, în condițiile în care volumul de muncă este excesiv și condițiile de muncă necorespunzătoare în comparație cu alte sedii.
7. În Judecătoria Chișinău *sediul Centru (civil și comercial)* potrivit statelor de personal sunt prevăzuți 67 de judecători, dintre care activează efectiv 55, un număr de 7 judecători (aproximativ 11 %) fiind suspendați în legătură cu aflarea în concediu de îngrijire a copilului, un drept garantat de lege. Din scrisoare deschisă a unui judecătorului cât și din discuții cu alți judecători al sediului Centru, se atestă că judecătorii preferă suspendarea activității cu menținerea funcției de judecător, din cauza condițiilor de muncă necorespunzătoare și volumul de muncă disproporționat..
8. În Judecătoria Comrat *sediul Vulcănești* încărcătura a fost de 1696 cauze per judecător, unde a activat doar un judecător din cei 2 prevăzuți.
9. În Judecătoria Căușeni *sediul Central* volumul a fost de 1047 cauze per judecător, unde pe parcursul anului curent au activat doar 5 judecători din cei 6 prevăzuți.
10. În Judecătoria Cimișlia *sediul Leova* volumul a fost de 1046 cauze per judecător, unde au activat doar 2 judecători din cei 4 prevăzuți.
11. Din cele 4 curți de apel – pe primul loc după volumul de lucru se situează Curtea de Apel Chișinău cu 671 de dosare per judecător, urmată de Curtea de Apel Bălți - 272 de cauze, Curtea de Apel Comrat - 235 de cauze și Curtea de Apel Cahul, având un număr de 231 de cauze per judecător.
12. În rezultatul reformei Hărții Judiciare din 2017, se atestă că în ultimii 5 ani în *sediile mun. Chișinău, Ciocana și Centru*, s-a creat un volum de lucru disproporționat în raport cu numărul efectiv de judecători, ori în cazul Judecătoriei Chișinău, obiectivul Legii nr. 76 din 21.04.2016 nefiind atins. Or, un volum de lucru inegal afectează în mod negativ calitatea muncii judecătorilor supraîncărcați și indicatorii de eficiență pentru instanțele judecătorești cu un volum de muncă „lejer”. Acest lucru împiedică, de asemenea, stabilirea unor indicatori de performanță la nivel de țară, precum și stabilirea unui sistem eficient de evaluare a performanței instanțelor judecătorești.
13. Anumite tentative cu flagel de corupție ar putea fi observate în cazul Judecătoriei Comrat, *sediul Vulcănești*, în cadrul cărei la momentul evaluării (iunie 2021) activa doar un singur judecător, ori repartizarea aleatorie în baza PIGD fiind formală în condițiile care se repartizează direct unicului judecător, ce lucrează efectiv în sediul respectiv. Aceleași efecte

pot fi observate și în cazul Judecătoriei Cimișlia, sediul Leova (activează 2 din 4 judecători), Judecătoriei Edineț, sediul Ocnița (activează 2 din 3 judecători), dintre care din anumite motive (boală, concediu, recuzare/abținere etc) unul poate lipsi, iar PIGD va repartiza aleatoriu fără careva raționamente singurului judecător în funcție. Or, unul din obiectivele Legii nr. 76 din 21.04.2016 este consolidarea independenței sistemului judecătoresc<sup>63</sup>.

## 2.2. Volumul de lucru per procuratură și per procuror: cazuri noi, soluționate și pendente.

Potrivit Raportului privind activitatea Procuraturii pentru anul 2020<sup>64</sup>, pe teritoriul Republicii Moldova au fost înregistrate 26342 infracțiuni, ceea ce constituie cu 5315 infracțiuni mai puțin în raport cu anul 2019, când au fost înregistrate 31657 de infracțiuni. Astfel, nivelul stării criminalității pe teritoriul țării (exceptând localitățile din stânga Nistrului) a atestat o scădere în proporție de -16,8%. Astfel, nivelul stării criminalității pe teritoriul țării (exceptând localitățile din stânga Nistrului) a atestat o scădere în proporție de -16,8%. Ponderea în scăderea infracționalității revine crimelor mai puțin grave, numărul cărora s-a micșorat cu 4038 cazuri (-22,4%), crimelor grave, numărul cărora s-a micșorat cu 508 cazuri (-11%), ușoare cu 486 cazuri (-6,1%), deosebit de grave cu 231 cazuri (-30,9%), precum și crimelor excepțional de grave cu 42 cazuri (-20,3%).



Analiza nivelului criminalității în baza categoriilor de infracțiuni a reliefat o dinamică în scădere, după cum urmează:

- *infracțiunile contra vieții și sănătății persoanei* cu 199 cazuri (-19,4%), inclusiv omoruri cu 6 de cazuri (-3,4%), vătămrile grave ale integrității corporale cu 33 cazuri (-18,1%) și medii cu 81 cazuri (-19,2%);
- *infracțiunile privind viața sexuală* cu 119 cazuri (-18,5%), inclusiv violuri cu 77 de cazuri (-23,3%);
- *infracțiuni contra libertății* cu 96 cazuri (-35%);

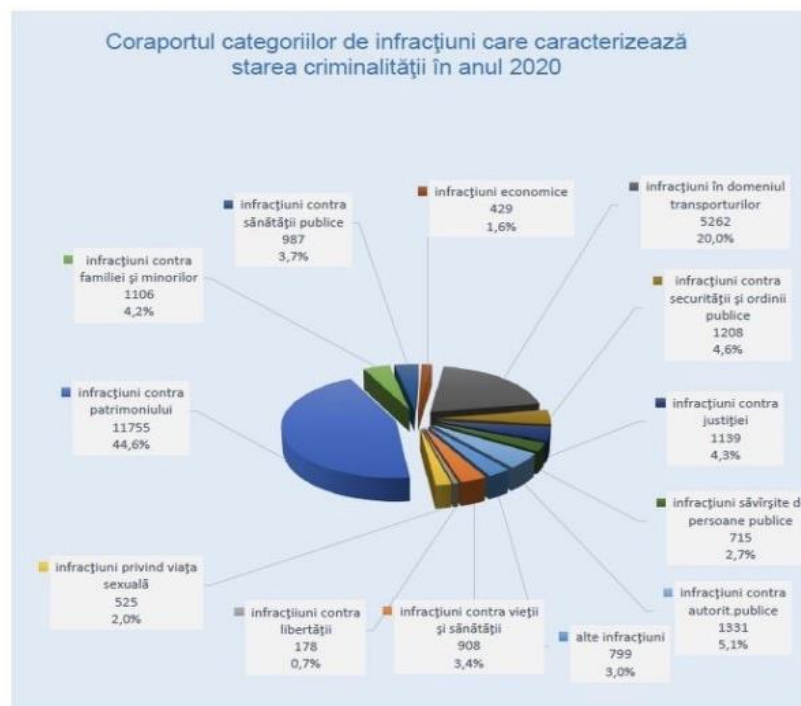
<sup>63</sup> Nota informativă la proiectul Legii cu privire la reorganizarea sistemului instanțelor judecătorești, [http://www.justice.gov.md/public/files/transparența\\_in\\_procesul\\_decizional/coordonare/2015/iunie/Nota\\_L\\_reorganizare\\_sistem.pdf](http://www.justice.gov.md/public/files/transparența_in_procesul_decizional/coordonare/2015/iunie/Nota_L_reorganizare_sistem.pdf)

<sup>64</sup> Raportul privind activitatea Procuraturii pentru anul 2020

- *infracțiunile contra patrimoniului* cu 3361 cazuri (-22,2%), inclusiv tâlhăriile cu 36 cazuri (-36,7%); jafurile cu 96 cazuri (-14,9%); furturile cu 2312 cazuri (-22,3%); escrocheriile cu 167 (-7,9%); pungășiile cu 580 cazuri (-57,9%); șantajurile cu 23 cazuri (-28,4%);
- *infracțiunile contra familiei și minorilor* cu 36 cazuri (-3,2%);
- *infracțiunile contra sănătății publice* cu 196 cazuri (-16,6%), inclusiv traficul ilegal de droguri cu 157 cazuri (-14,9%);
- *infracțiunile economice* cu 109 cazuri (-20,3%), inclusiv fabricarea banilor falși 86 de cazuri (-43,2%); contrabanda cu 18 cazuri (-13,3%);
- *infracțiunile contra securității publice* cu 315 cazuri (-20,7%), inclusiv păstrarea ilegală de arme cu 32 cazuri (-26%); huliganismul cu 278 cazuri (-20,7%);
- *infracțiuni contra justiției* cu 377 cazuri (-24,9%);
- *infracțiunile săvârșite contra autorității publice* cu 260 cazuri (-16,3%);
- *infracțiunile săvârșite de persoanele publice* cu 233 cazuri (-24,6%), inclusiv coruperea pasivă cu 44 (-20,8%); abuzul de putere cu 33 cazuri (-32,3%); neglijența în serviciu cu 8 cazuri (-29,6%); coruperea activă cu 81 cazuri (-38%);
- *infracțiunile de corupție în sectorul privat* cu 12 cazuri (-27,3%);
- *infracțiuni militare* cu 36 cazuri (-27,1%).

În creștere se află unele dintre acestea:

- *infracțiuni ecologice* cu 15 cazuri (83,3%);
- *infracțiunile de evaziune fiscală* cu 21 cazuri (60%);
- *infracțiunile în domeniul transportului* cu 208 cazuri (4,1%);
- *infracțiuni de banditism* cu 2 cazuri (100%);
- *trecerea ilegală a frontierei de stat* cu 79 cazuri (35,3%);
- *infracțiuni comise de grupări organizate* cu 193 cazuri (279,7%).





Analizând dinamica criminalității pentru perioada anilor 2010-2020, se atestă o tendință de descreștere a fenomenului, care este redată în graficul de mai jos:



Concomitent, se atestă o tendință de reducere a criminalității în majoritatea unităților administrativ-teritoriale. Astfel, potrivit Raportului privind activitatea Procuraturii pentru anul 2020, inclusiv potrivit datelor colectate în timpul vizitelor în oficiile teritoriale ale Procuraturii, numărul infracțiunilor înregistrate se află în scădere esențială comparativ cu perioada analogică a anului 2019 în raioanele:

- Cahul, Cimișlia, Criuleni, Dondușeni, Drochia, Edineț, Hîncești, Ialoveni, Fălești, Florești, Rîșcani, Orhei, Strășeni, Soroca, Telenеști, Cantemir.
- Totodată, se constată o scădere a nivelului stării criminalității în mun.Bender, mun.Chișinău și mun.Bălți.

Ca excepție, creșterea infracționalității a fost atestată în raioanele Glodeni, Sîngerei, Taraclia, Vulcănești și Comrat. Conform divizării teritoriale, este de reținut că cele mai multe infracțiuni au fost înregistrate în mun. Chișinău, indicele constituind - 29,1% din numărul total de infracțiuni înregistrate.



Urmare a datelor expuse în raportul privind activitatea Procuraturii pentru anul 2020 ce se referă la tendințele criminalității se constată că:

- fiecare a șasea infracțiune este din categoria celor excepțional de grave, deosebit de grave și grave, inclusiv 2,6% revin infracțiunilor excepțional de grave și deosebit de grave, iar 15,7% revin celor grave.

- se atestă scăderea numerică a infracțiunilor înregistrate din categoria celor menționate, precum și a celor mai puțin grave și ușoare în coraport cu perioada similară a anului precedent.

- indică asupra scăderii infracțiunilor violente: omorurilor, vătămărilor intenționate grave și medii ale integrității fizice, violențelor sexuale, inclusiv o scădere nesemnificativă a violențelor în familie. Eforturile consolidate ale organelor de drept rezultă descoperirea multiplelor infracțiuni de acest fel și tragerea făptuitorilor la răspundere.

- un număr impunător dintre infracțiuni sunt comise în stare de ebrietate alcoolică, în unele cazuri chiar avansată.

- se atestă o tendință de creștere a cazurilor de conducere a mijloacelor de transport în stare de ebrietate (de la 4013 cazuri în anul 2019 la 4410 cazuri în anul 2020), situația la acest capitol rămânând a fi alarmantă, în condițiile când acest număr de cazuri denotă o continuitate a flagelului respectiv<sup>65</sup>.

- a crescut randamentul și eficiența relevării de către Serviciul Fiscal de Stat (SFS) a persoanelor, care încalcă normele ce reglementează modalitatea de calcul, declarare și plată a impozitelor<sup>66</sup>.

- se atestă o creștere în anul 2020 a infracțiunilor de escrocherie comise cu utilizarea tehnologiilor informaționale în privința deținătorilor de carduri bancare<sup>67</sup>.

### *2.2.1. Exercițarea urmăririi penale.*

În perioada anului 2002, procurorii au exercitat urmărirea penală în 3458 (4162 în 2019) cauze penale, prioritar cauzele vizând infracțiuni de omor și viol, cele de corupere, luare de mită, trafic de influență și infracțiuni săvârșite de persoane publice, infracțiuni comise de grupări organizate, de evaziune fiscală, contrabandă, ecologice, informatice și în domeniul telecomunicațiilor, precum și infracțiuni deosebit și excepțional de grave comise de către minori etc. De asemenea, procurorii au exercitat urmărirea penală în cauze în care s-a constatat efectuarea tendențioasă a urmăririi penale de către ofițerii de urmărire penală sau alte circumstanțe, care au impus necesitatea retragerii cauzelor și preluării urmăririi penale.

---

<sup>65</sup> Starea de ebrietate în cazul săvârșirii infracțiunilor rămâne a fi una constantă pentru o bună parte de populație, generată de lipsa de ocupație, a unui loc permanent de lucru, de starea psihologică și degradare intelectuală, de nivelul de trai și accesul nestingherit la produsele alcoolice.

<sup>66</sup> Conlucrarea Procuraturii cu MAI și SFS a făcut posibilă stabilirea mai multor scheme criminale utilizate de către persoanele gestionare ale unui șir de afaceri ilegale, care au comis evaziuni fiscale în proporții deosebit de mari. Au fost puse sub sechestru mijloace financiare și bunuri materiale pentru asigurarea recuperării prejudiciului cauzat prin asemenea infracțiuni statului.

<sup>67</sup> Conlucrarea organelor de poliție și ale procurorilor cu reprezentanții instituțiilor bancare a rezultat relevarea mai multor grupuri de persoane care s-au specializat în vederea comiterii a astfel de fraude prin obținerea ilegală a datelor cu privire la deținătorii de carduri bancare și cele privind codurile de acces pentru efectuarea tranzacțiilor financiare cu utilizarea sistemelor de plată interpersonale.

În context, necesită să se accentueze că ponderea numărului de cauze penale aflate în procedura nemijlocită a procurorilor a continuat să fie determinată de modificările operate în legislația procesual penală prin Legea nr.179/2018, prin care articolul 270 din Codul de procedură penală a fost completat cu prevederi, potrivit cărora, suplimentar în competența procurorului de a exercita nemijlocit urmărirea penală au fost date infracțiunile prevăzute la art.183, 185/1 -185/3 , 223, 224, 225, 226, 227-242/2 , 244-245/9 , 245/1 -246/2 , 248-255, 257-261/1 și 262 din Codul penal.

Din numărul total de cauze penale aflate în gestiunea nemijlocită a procurorilor, în anul 2020 urmărirea penală a fost terminată în 1222 (1385 în 2019) cauze. În perioada de raport au fost conexe 293 (430 în 2019) cauze penale.

În decursul anului 2020, procurorii exercitând nemijlocit urmărirea penală au trimis în judecată 445 (598 în 2019) cauze penale privind comiterea a 593 (789 în 2019) infracțiuni de către 586 (840 în 2019) persoane, din care 18 (29 în 2019) în privința polițiștilor și 22 (13 în 2019) în privința minorilor.

Justiției au fost deferite 21 cauze despre omucideri, 3 despre vătămare intenționată gravă a integrității corporale și sănătății, 12 despre viol, 33 despre infracțiuni contra patrimoniului, 58 despre circulația ilegală a drogurilor, 40 despre evaziuni fiscale și infracțiuni financiar-bancare, 39 despre contrabandă, 11 despre încălcarea regulilor de securitate a circulației rutiere, 15 despre huliganism, 51 despre infracțiuni de corupție și trafic de influență, 9 despre abuz de serviciu și exces de putere, 15 despre infracțiuni militare, 7 despre infracțiuni contra justiției, precum și alte categorii de infracțiuni.

Activitatea efectuată în acest domeniu, comparativ cu situația din ultimii doi ani, este redată în raportul privind activitatea Procuraturii pentru anul 2020 prin datele cuprinse în tabelul ce urmează:

<b>Dinamica activității de exercitare a urmăririi penale de către procurori</b>				
<b>Indicii de referință</b>		<b>anul 2020</b>	<b>anul 2019</b>	<b>anul 2018</b>
<b>urmăriri penale exercitate</b>		<b>3458</b>	<b>4162</b>	<b>4429</b>
<b>cauze terminate</b>		<b>1222</b>	<b>1385</b>	<b>1381</b>
<b>cauze încetate, clasate</b>		<b>777</b>	<b>782</b>	<b>724</b>
<b>inclusiv</b>	din lipsa elementelor infracțiunii	695	715	673
	pe împăcare	21	12	11
	pe amnistie	1	7	7
	pe alte motive de nereabilitare	59	48	33
<b>cauze trimise în judecată</b>		<b>445</b>	<b>598</b>	<b>656</b>
<b>în cl</b>	<b>infracțiuni incriminate</b>	593	789	819

	în privința minorilor	22	13	24
	persoane inculpate	596	840	874
	în privința polițiștilor	18	29	18
	cu acord de recunoaștere a vinovăției	6	2	1
<b>cauze conexate</b>		<b>293</b>	<b>430</b>	<b>387</b>
<b>cauze suspendate condiționat</b>		<b>1</b>	<b>1</b>	<b>1</b>
<b>cauze suspendate</b>		<b>466</b>	<b>488</b>	<b>488</b>
	pe eschivare	120	117	165
	neidentificarea făptuitorilor	342	367	319
<b>cauze rămase în gestiune</b>		<b>1483</b>	<b>1858</b>	<b>2179</b>
	cu persoane bănuite, învinuite	411	492	993
<b>plângeri examinate, privind contestarea acțiunilor procurorilor</b>		<b>2671</b>	<b>2846</b>	<b>2617</b>
	admise	584	765	715

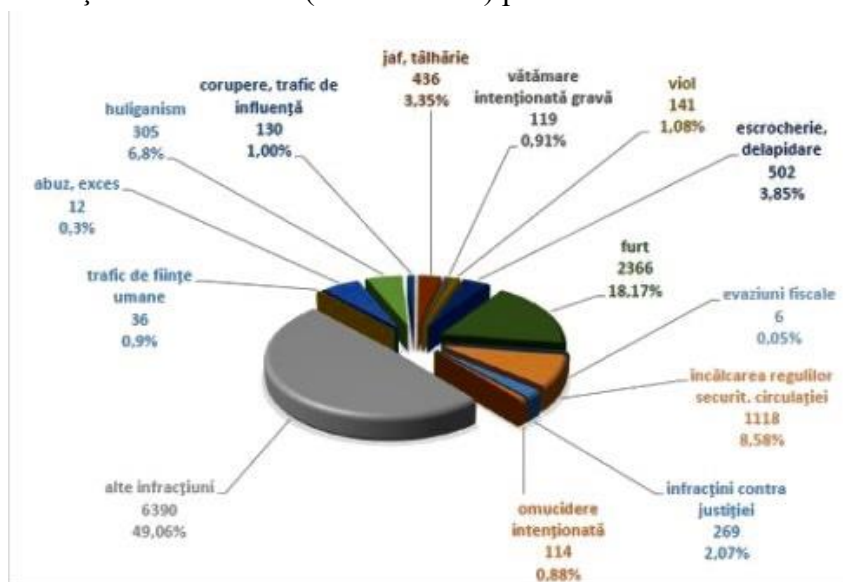
### 2.2.2. Conducerea urmăririi penale.

Procurorii au condus urmărirea penală în 42248 (46758 în 2019) cauze, din care au terminat cercetările pe 19568 (19963 în 2019) cauze. În instanța de judecată au fost expediate 13087 (13198 în 2019) cauze penale privind comiterea a 14565 (14586 în 2019) infracțiuni de către 14388 (14713 în 2019) persoane. În perioada de raport au fost conexate 3094 (2827 în 2019) cauze.

În decursul anului 2020 justiției au fost deferite 114 cauze privind omucideri, 119 cauze privind cazurile de vătămare intenționată gravă a integrității corporale și sănătății, 141 cauze despre viol, 3327 despre infracțiuni contra patrimoniului, 688 despre circulația ilegală a drogurilor, 6 despre evaziuni fiscale și infracțiuni financiar-bancare, 1118 cauze despre încălcarea regulilor de securitate a circulației rutiere, 732 despre huliganism, 130 cauze despre infracțiuni de corupție și trafic de influență, 14 cauze despre abuz și exces de putere, 62 despre infracțiuni militare, 269 despre infracțiuni contra justiției, precum și cauze privind alte categorii de infracțiuni.

În 6446 cauze (6720 în 2019) cauze urmărirea penală a fost încetată/clasată, inclusiv în 3976 (3716 în 2019) cauze din lipsa faptului sau elementelor infracțiunii, 1694 (1975 în 2019) cauze în legătură cu împăcarea părților și retragerea plângerii prealabile, 50 (78 în 2019) cauze în baza actului de amnistie și 731 (951 în 2019) cauze din alte motive de nereabilitare, inclusiv în legătură cu prescripția sau liberarea de răspundere penală și tragerea la răspundere contravențională în baza art.55 din Codul penal. A fost suspendată condiționat urmărirea penală în 34 (8 în 2019) cauze.

De asemenea, procurorii au dispus suspendarea urmăririi penale, în baza art.287<sup>1</sup> din Codul de procedură penală, în 10300 (11511 în 2019) cauze, inclusiv în 2465 (2572 în 2019) cauze în legătură cu sustragerea persoanelor de la urmărirea penală și în 7830 (8934 în 2019) cauze pe motivul neidentificării făptuitorului. În gestiunea organelor de urmărire penală au rămas 9286 (12457 în 2019) cauze, în care sunt bănuite și învinuite 4315 (6069 în 2019) persoane.



Activitatea efectuată în acest domeniu, comparativ cu situația din ultimii trei ani, poate fi redată statistic prin următoarele cifre reflectate în tabelul ce urmează:

Dinamica activității de conducere a urmăririi penale de către procurori				
Conducerea urmăririi penale		anul 2020	anul 2019	anul 2018
urmăriri penale conduse		42248	46758	47514
hotărâri de neîncepere a urmăririi penale emise		10833	15020	13112
cauze încetate, clasate		6446	6720	7331
Inclusiv	din lipsa elementelor infracțiunii	3976	3716	4132
	pe împăcare/ plângere retrasă	1694	1975	1895
	pe amnistie	50	78	171

	pe alte motive de nereabilitare	731	951	1133
<b>cauze trimise în judecată</b>		<b>13087</b>	<b>13198</b>	<b>14138</b>
Inclusiv	infracțiuni incriminate	14565	14586	15518
	persoane inculpate	14388	14713	15807
	în procedură flagrantă	25	3	35
	cu acord de recunoaștere a vinovăției	183	291	314
<b>cauze conexe</b>		<b>3094</b>	<b>2827</b>	<b>2997</b>
<b>cauze suspendate condiționat</b>		<b>34</b>	<b>8</b>	<b>90</b>
<b>cauze suspendate</b>		<b>10300</b>	<b>11511</b>	<b>11560</b>
	pe eschivare	2465	2572	2352
	pe neidentificarea făptuitorului	7830	8934	9199
<b>cauze rămase în gestiune /</b>		<b>9286</b>	<b>12457</b>	<b>11480</b>
	cu persoane bănuite, învinuite	4315	6069	5045
<b>indicații scrise date pe dosare</b>		<b>7066</b>	<b>8700</b>	<b>8940</b>
<b>cauze restituite pentru completarea urmăririi</b>		<b>958</b>	<b>827</b>	<b>840</b>
<b>respinse propuneri de punere a persoanelor sub învinuire</b>		<b>95</b>	<b>134</b>	<b>145</b>
<b>respinse propuneri de scoatere a persoanelor sub urmărire</b>		<b>37</b>	<b>23</b>	<b>34</b>
<b>persoane puse sub învinuire</b>		<b>19502</b>	<b>18818</b>	<b>21790</b>
<b>constatate și luate la evidență infracțiuni anterior neînregistrate</b>		<b>6</b>	<b>5</b>	<b>31</b>
<b>plângeri examinate, privind contestarea acțiunilor organelor de urmărire penală</b>		<b>3383</b>	<b>3338</b>	<b>3508</b>
	admise	681	676	742

### 2.2.3. Activitatea judiciară în materie penală.

La nivelul instanțelor de fond, potrivit datelor statistice, în perioada de raport se atestă o descreștere semnificativă a numărului total de cauze penale finisate cu adoptarea unei sentințe comparativ cu anul precedent, 9974 în privința a 10929 persoane, comparativ cu 11673 în privința a 13111 persoane.

Este de menționat că, s-a înregistrat și o descreștere a numărului sentințelor de achitare, fiind adoptate 202 sentințe în anul 2020, comparativ cu 232 sentințe pronunțate pe parcursul anului 2019. Deși numărul sentințelor de achitare s-a micșorat, ponderea acestora din numărul total al sentințelor adoptate este aproximativ la același nivel cu cel înregistrat în anii precedenți ( în anul 2020 - 2,03 %, în anul 2019- 1,99 %, în anul 2018 - 1,44 %).

Datele statistice a activității judiciare în materie penală, potrivit datelor din sistemul informațional INFO PG, se prezintă conform datelor tabeli de urmează:

Soluții adoptate dispuse prin sentințe	Anul 2018		Anul 2019		Anul 2020	
	Sentințe	Persoane	Sentințe	Persoane	Sentințe	Persoane
de condamnare	10359	11454	9750	10783	8504	9158
de achitare	178	254	232	341	202	277
de încetare	1773	2123	1624	1920	1208	1434
cu caracter medical	66	66	67	67	60	60
<b>Total</b>	<b>12376</b>	<b>13899</b>	<b>11673</b>	<b>13111</b>	<b>9974</b>	<b>10929</b>

În procedura specială a acordului de recunoaștere a vinovăției s-au examinat 130 cauze penale, în privința a 139 persoane, ce constituie 1,3 % din numărul total al sentințelor pronunțate. Concomitent, aplicabilitatea procedurii simplificate în baza probelor administrate la faza urmăririi penale, se menține la aceeași cotă înaltă de 65,9 %.

Astfel, în conformitate cu prevederile art. 364<sup>1</sup> Codului de procedură penală, în baza probelor administrate la faza de urmăririi penale au fost examinate 6570 cauze penale în privința a 7007 persoane.

Examinarea la cota indicată a cauzelor penale în procedura simplificată în baza probelor administrate la faza de urmărire penală, este un indicator pozitiv, care vine să contribuie la reducerea termenelor de

examinare a cauzelor, reducerea numărului de cauze penale aflate pe rolul instanțelor de judecată, cât și indică indirect asupra calității (în creștere) efectuării urmăririi penale.

Analiza indicatorilor statistici generali, confirmă tendință de creștere a calității actului justiției, astfel, în 85,26 % din numărul total de cauze penale expediate pentru examinare în fond instanțelor de judecată au fost pronunțate sentințe de condamnare a inculpaților, în acest sens eforturile procuraturii în ce privește combaterea criminalității aduc anumite rezultate pozitive.

La nivelul Curților de Apel, pe parcursul anului 2020, de către Curțile de Apel Chișinău, Bălți, Cahul și Comrat, au fost examinate în ordine de apel și recurs 3381 cauze penale, în privința a 3915 persoane, în scădere comparativ cu anii precedenți, fapt cauzat exclusiv de sistarea activității instanțelor de apel/recurs în perioada pandemiei. Anul precedent (2019), numărul cauzelor penale examinate în ordine de apel/recurs (pentru cauzele ce nu este prevăzută calea de atac apelul) a fost de 4090 cauze penale, ceea ce reprezintă circa 17% mai mult.

Din cele 3381 decizii adoptate, 1492 cazuri în privința la 1787 persoane au fost contestate de către acuzatorii de stat. Dintre acestea, 942 apeluri și recursuri în privința la 1129 persoane au fost admise, ceea ce constituie o proporție de mai bine de 63 %, cel mai mic indicator în acest sens fiind înregistrat la Curtea de Apel Comrat.

În același timp de către celelalte părți la proces au fost declarate 1889 apeluri și recursuri în privința la 2028 persoane, dintre care, au fost admise 622 cereri în privința la 743 persoane, adică aproximativ 35 % din numărul total al apelurilor/recursurilor declarate de către aceste părți. Cel mai mare procent de admitere, de peste 50% fiind înregistrat tot la Curtea de Apel Comrat.

În comparație cu anii precedenți, din cauzele expuse supra s-a majorat numărul cauzelor penale care se află pe rol în instanța de apel/recurs. La ziua de 01.01.2021 pe rol erau înregistrate 1980 cauze penale.

În aceeași perioadă de timp, procurorii participanți în instanța de apel, au înaintat în Curtea Supremă de Justiție 578 recursuri ordinare, adică, au fost contestate 16% din numărul total al deciziilor adoptate.

La nivelul Curții Supreme de Justiție, din cele 1875 de recursuri declarate în anul 2020 la Curtea Supremă de Justiție 578 cereri de recurs ordinar, ori fiecare a treia, a fost declarată de procurorii participanți în instanțele de apel (în anul 2019 - 713, în anul 2018 - 775, în anul 2017-565, în anul 2016 - 516, în anul 2015 - 429).

În perioada anului 2020, de către Colegiul penal al Curții Supreme de Justiție au fost examinate 1888 de recursuri ordinare, dintre care 515 au fost declarate de procurori și 1373 de alți participanți la proces. Din cele 1888 recursuri ordinare examinate, 1152 au fost declarate inadmisibile și 736 au fost admise. Din 736 recursuri ordinare admise, 223 au fost declarate de procurori și 513 de către alți participanți la proces. Tot în această perioadă de către Procurorul General și adjuncții lui au fost declarate 310 recursuri în anulare, vizând reabilitarea persoanelor supuse represiilor politice. Din ele, în perioada de referință,



au fost examinate și admise 230 de recursuri privind reabilitarea victimilor represiilor politice. Concomitent, în această perioadă, de către Colegiul penal al Curții Supreme de Justiție au fost examinate încă 3 recursuri în anulare, declarate de alți participanți la proces.

În anul 2020, cu participarea părților, Colegiul penal a examinat, în ședințe publice 31 de cauze penale, dintre care: 6 cu privire la aplicarea de către Curțile de apel a amenzilor judiciare, 13 cu privire la aplicarea aresturilor, 12 alte încheieri (art. 313 Cod de procedură penală), 8 proceduri de revizuire și 3 recursuri în interesul legii.

Pe parcursul anului 2020 au fost declarate 11 cereri de revizuire, dintre care de către Colegiul penal lărgit al Curții Supreme de Justiție au fost examinate, cu participarea procurorilor, în ședințe publice, 8 cereri de revizuire a hotărârilor devenite irevocabile (în 2019 - 7 cereri 2018 - 12 cerei, în 2017 - 5 cereri), dintre care 5 au fost respinse ca inadmisibile și 3 fiind admise: 1 cu desființarea hotărârilor instanțelor judecătorești de recurs, apel și fond, fiind dispusă achitarea unei persoane, pe motiv că fapta nu întrunește elementele constitutive ale infracțiunii; 1 cu dispunerea rejudecării cauzei în instanța de apel și 1 în instanța de fond, iar 3 au rămas ne examinate.

Luând în considerație cauzele inițiate de procurori la 100 de locuitori, în comparație cu alte țări evaluate raportate la media CoE, studiind datele din 2016 cu cele din 2018 se poate de stabilit o anumite dinamică pentru Republica Moldova, după cum urmează în infograficul de mai jos realizat de CRJM în anul 2020<sup>68</sup>.



Respectiv, numărul cauzelor inițiate de procurori per locuitor în Bulgaria, Armenia, Georgia, Lituania și chiar Rusia, este mai mic decât în Moldova. În 2016, în Moldova rata cauzelor penale pornite și care ajung în judecată era de 3 ori mai mare decât în Germania, iar în 2018 în raport cu 2016 cauzele inițiate de procurori au crescut cu 9,5 %, fiind cu o diferență de 32 % față de media Consiliului Europei<sup>69</sup>.

<sup>68</sup> Infografic//Justiția din Republica Moldova: Eficiența și calitatea justiției în Republica Moldova, CRJM, 27.01.2020, <https://crjm.org/wp-content/uploads/2020/02/eficienta-si-calitatea-justitie-moldova-3.pdf>

<sup>69</sup> Raportul CEPEJ „European judicial systems - Efficiency and quality of justice” din 2018 (datele din 2016) și informațiile Agenției de Administrare a Instanțelor Judecătorești (datele din 2018)

## **CONSTATĂRI :**

1. Reducerea volumului de lucru în cazul Procuraturilor teritoriale, după cum urmează Cahul, Cimișlia, Criuleni, Dondușeni, Drochia, Edineț, Hîncești, Ialoveni, Fălești, Florești, Rîșcani, Orhei, Strășeni, Soroca, Telenești, Cantemir, fapt explicat prin reducerea criminalității în raioanele respective.
2. Scădere a nivelului stării criminalității în mun.Bender, mun.Chișinău și mun.Bălți.
3. Creșterea infraționalității în raioanele Glodeni, Sîngerei, Taraclia, Vulcănești și Comrat.
4. Un număr impunător dintre infracțiuni sunt comise în stare de ebrietate alcoolică, în unele cazuri chiar avansată.
5. Cauzele repartizate procurorilor sunt înregistrate în programului E-dosar, care facilitează ducerea evidenței termenelor pentru procuror și stabilește un control din partea procurorilor ierarhic superior cu privire la evoluția urmăririi penale, însă nu asigură o repartizare aleatoriu, ceea ce creează dificultăți în determinarea volumului de lucru per procurori ce activează efectiv în procuratură.
6. Dacă în cazul instanțelor judecătorești, cauzele se repartizează prin intermediul PIGD în baza numărului de judecători activi, în cazul procuraturilor se atestă lipsa unei repartizării aleatorii, ceea ce creează condiții favorabile distribuire nepărtinitoare și asigură un volum de muncă comparabil ori disproporțional între procurori.
7. Ponderea infracțiunilor înregistrate în anul 2020, ca și în anii precedenți, a continuat să aparțină infracțiunilor contra patrimoniului - 11755, în special furturilor - 8066. La fel, criminalizarea faptei de conducere a mijlocului de transport în stare de ebrietate (Legea nr.16/2009, art.264<sup>1</sup> din Codul penal), a determinat numărul mare de infracțiuni în domeniul transporturilor - în anul 2020 fiind înregistrate 4410 asemenea cazuri, care constituie 16,7% din numărul total de infracțiuni înregistrate.
8. Domenii specifice de urmărire penală țin de următoarele categorii: Combaterea traficului ilicit de droguri (cele mai multe fiind înregistrate în mun. Chișinău – 40,9 %), Combaterea traficului de ființe umane și infracțiuni conexe<sup>70</sup>, Combaterea fenomenului torturii și a relelor tratamente, Infracțiunile cibernetice și din domeniul telecomunicațiilor, Combaterea violenței în familie.
9. Volumul de lucru per procuror este mult mai redus în cazul procuraturilor teritoriale raionale, de exemplu la Procuratura Șoldănești, Leova etc. unde sunt stabilite sediile secundare ale Judecătoriilor, ori cele mai frecvente cauze țin de domeniul infracțiunilor ce țin de cazurilor de conducere a mijloacelor de transport în stare de ebrietate, violența în familie, furt și jaf etc.
10. Din cauza unui mare număr de funcții vacante, în procuraturile teritoriale stabilește o diferență esențială a sarcinii de muncă activității procurorilor, fixînd o dispropoție a volumului de activitate între procurori.

<sup>70</sup> Strategia națională de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pentru anii 2018-2023 și a Planului de acțiuni pentru anii 2018-2020 privind implementarea acesteia, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.461/2018.

11. Inexistența în unele raioane a judecătorilor de instrucție (de exemplu : Procuratura Nisporeni, Procuratura Leova, Procuratura Ialoveni<sup>71</sup>), fapt ce atrage un volum de lucru neuniform, fiind necesar deplasarea procurorilor uneori la distanțe de până la 50 km pentru participare la ședințele de judecată.
12. Existența unui număr mare de funcții vacante a ofițerilor de urmărire penală în inspectoratele teritoriale de poliție și pregătirea profesională slabă a unora dintre aceștia, întocmirea necalitativă a actelor procesuale, calitatea urmăririi penale nefiind pe măsura așteptărilor – spre exemplu: în mun. Chișinău activează 165 de ofițeri de urmărire penală din 227, adică doar 72%.
13. Pregătirea profesională insuficientă a unor ofițeri de urmărire penală, coroborată cu fluctuația mare de cadre și volumul mare de lucru care îi revine fiecăruia.
14. Conlucrarea ineficientă a organelor de urmărire cu cele care efectuează măsurile speciale de investigație, de exemplu prin executarea formală de către reprezentanții organelor de urmărire penală a indicațiilor formulate de procuror și/sau ignorarea acestora, precum și a încheierilor judecătorilor de instrucție.
15. Problema transnistreană, care substanțial determină eficiența procesului de prevenire și combatere a criminalității. De exemplu în cazul Procuraturii Bender și Dubăsari.
16. Practica judecătorească neuniformă, divergențe la interpretarea normelor legale, între judecătorii de instrucție<sup>72</sup> și procurori în partea ce ține în mod special de refuzarea autorizării acțiunilor de urmărire penală, a măsurilor speciale de investigații, unele fiind susținute de curțile de apel.
17. În 2018 în raport cu 2016 cauzele inițiate de procurori au crescut cu 9,5 %, fiind cu o diferență de 32 % față de media Consiliului Europei.

---

<sup>71</sup> În perioada vizitei efectuate la sediul Ialoveni a Judecătoriei Hâncești (23 martie 2021) a fost stabilit ca judecătorului de instrucție îi va expira mandatul de 5 ani în luna aprilie, iar alt judecător se va afla în concediu, autorizarea măsurilor fiind urmând a se efectua de judecătorul de instrucție de la sediul central al Judecătoriei Hâncești.

<sup>72</sup> În perioada vizitelor efectuate la sediul Ciocana a Judecătoriei Chișinău și procuratorilor specializate s-a stabilit de ambele părți că există interpretări diferite cu privire la aplicarea normelor legale din CPP, acest fenomen nefiind fixat în cadrul procuratorilor teritoriale raionale.

## CAPITOLUL III Evaluarea clădirilor existente ale instanțelor/sediilor și procuraturilor.

### 3.1. Clădirile existente ale instanțelor/sediilor.

Pentru a garanta respectarea drepturilor litigantului la un proces echitabil, este important să se asigure că procesul oricărui caz are loc într-o cameră accesibilă publicului, la sediul instanței, și nu numai părților, ci orice persoana care nu are nimic de-a face cu cazul stabilit în proces, poate urma procesul, procesul în toate etapele. Nu în ultimul rând, trebuie asigurate condiții adecvate de lucru și de securitate pentru judecători, inclusiv pentru personalul administrativ, care pot contribui la creșterea eficienței și a calității justiției, inclusiv la reducerea fluxului de resurse umane pentru grefieri și consultanți. Astfel, în procesul de evaluare în timpul vizitelor la instanțe au fost urmărite: informații despre starea clădirii / clădirilor; renovare recentă sau planificată; securitate; numărul de camere de birouri, săli de judecată din fiecare clădire cu informații despre condiții, echipamente și mobilier, acces pentru persoanele cu dizabilități etc.

Procesul de reorganizare a instanțelor a început în 21.04.2016, „pentru a asigura calitatea justiției, eficiența sistemului judiciar, distribuția echitabilă a volumului de muncă între instanțe, utilizarea eficientă a fondurilor publice și crearea de sedii pe specializarea judecătorilor „, când Parlamentul a adoptat Legea nr.76 / 2016 privind reorganizarea instanțelor judecătorești<sup>73</sup>.

Astfel, începând cu 1 ianuarie 2017, în Republica Moldova sunt 15 instanțe (anterior - 44), create prin comasarea mai multor instanțe, astfel încât în fiecare instanță nou creată sunt cel puțin 9 judecători. Toate cele cinci instanțe din Chișinău au fost fuzionate într-o singură instanță - Curtea de la Chișinău, iar instanțele specializate și-au încetat activitatea.

No.	The court organization according to the Law no. 76 from 21.04.2016 on courts' reorganization	Organization of courts according to the Law no. 514-XIII from 06.07.1995 on judiciary organization
1.	Chisinau	Center, Buiucani, Riscani, Botanica, Ciocana
2.	Balti	Falesti, Singerei, Balti
3.	Anenii Noi	Bender, Anenii Noi
4.	Cimislia	Basarabasca, Leova, Cimislia
5.	Edinet	Briceni, Donduseni, Ocnita, Edinet
6.	Cahul	Cantemir, Taraclia, Cahul
7.	Straseni	Calarasi, Straseni
8.	Caușeni	Stefan Voda, Causeni
9.	Comrat	Ceadir-Lunga, Vulcanesti, Comrat
10.	Criuleni	Dubasari, Criuleni
11.	Drochia	Riscani, Glodeni, Drochia
12.	Soroca	Floresti, Soroca
13.	Hincesti	Ialoveni, Hincesti
14.	Ungheni	Nisporeni, Ungheni
15.	Orhei	Soldanesti, Rezina, Telenesti, Orhei

<sup>73</sup> Preamble of the Law no. 76 from 21.04.2016 on courts' reorganization.

Conform Legii nr. 76 din 21.04.2016, unificarea instanțelor se va realiza treptat, până la 31 decembrie 2027, în măsura în care sunt create condiții pentru aceasta, conform planului aprobat de Parlament, la propunerea Guvernului. Până la crearea condițiilor de funcționare într-un singur loc, instanțele nou create au mai multe birouri, sediul central al instanței fiind sediul instanței nou create. Președintele, vicepreședintele și șeful secretariatului instanței lucrează în sediul noii instanțe.

### 3.1.1. Informații despre statutul clădirilor.

Majoritatea clădirilor în care se află sediile judecătoriilor aparțin Ministerului Justiției fiind încheiat între ambele părți un contract de comodat cu obligația achitării cheltuielilor de întreținere a clădirii în limita bugetului planificat pe fiecare judecătorie, ce cuprinde inclusiv serviciile curente (apa, gaz, energia electrică și termică).

Cu toate acestea sunt și unele excepții, și anume în cazul *sediului Bender* a Judecătoriei Anenii Noi, spațiul judecătoriei se ia în arendă de la o entitate privată și se află într-o clădire comună la ultimul etaj (mansardă) cu alte instituții private (inclusiv o clinică medicală privată), cu o intrare comună cu scară comună foarte îngustă, spațiul pentru acest sediu nefiind corespunzător cerințelor unei judecătorii independente ce ar garanta securitatea judecătorilor, echipei administrative a instanței, participanților (în lipsa unui acces pentru persoane cu dezabilități).



Foto nr.1 Sediul Bender al Judecătoriei Anenii Noi

Un caz asemănător, este *sediul Dubăsari* al Judecătoriei Criuleni, care în baza unui contract de comodat cu Primăria s. Ustea, ocupa spațiul de la etajul 3 a Casei de Cultură și care la fel nu corespunde cerințelor unei judecătories independente ce ar garanta securitatea judecătorilor, echipei administrative, participanților (în lipsa unui acces pentru persoane cu dizabilități). Mai mult, în cadrul instanței de judecată, se atestă lipsa canalizării (așa cum este în s.Ustea), astfel încât WC fiind amenajat în afara sediului.



**Foto nr.2 Sediul Dubăsari al Judecătories Criuleni**

Un alt caz ce atestă condiții necorespunzătoare de muncă este *Sediul Centru* al Judecătories Chișinău, care se află în incinta clădirii Ministerului Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului în baza unui contract de comodat cu Cancelaria de Stat, în același edificiu fiind amplasate mai multe instituții, inclusiv entități private, care impun judecătorilor să utilizeze intrări, ascensor comun diminuând securitatea și integritatea acestora. Mai mult, cu toate că în cadrul clădirii există un lift, el este accesibil începând cu etajul 3, ceea ce limitează accesul în instanță pentru persoane cu dizabilități.



**Foto nr.3 Sediul Centru al Judecătories Chișinău**

Unele judecătoriai cu toate că ar trebui să aibă un sediu unic, din cauza spațiului insuficient pentru numărul de judecători atribuiți instanței judecătorești, își desfășoară activitatea în mai multe clădiri, și anume:

- *Sediul Buiucani* al Judecătoriei Chișinău, specializat în materie penală a Judecătoriei Chișinău își are adresa principală pe bd. Stefan cel Mare 200 (36 de judecători) și pe str. Mihai Viteazul 2 (6 judecători), cu toate că sediul nou în perioada 2014-2018 cu un buget de aproximativ de 11 mln lei a fost renovat capital, însă nu a prevăzut spațiu necesar pentru tot efectivul necesar de judecători.



Foto nr.4 Sediul Buiucani nou și respectiv vechi al Judecătoriei Chișinău (ambele active)

- *Sediul Central* al Judecătoriei Orhei, sediul central fiind amplasat într-o clădire istorică de o valoare națională arhitecturală, asigură spațiul pentru 8 judecători, astfel încât 2 judecători fiind într-o clădire alăturată din curtea judecătoriei, iar alte birouri inclusiv Sala de ședință se află într-o anexă, ceea ce creează confuzii pentru participanți inclusiv pentru persoane care participă pentru prima dată în ședințele instanței de judecată amplasate în or.Orhei.



Foto nr.5 Sediul Central al Judecătoriei Orhei (blocul I, II, III aflate pe adrese diferite)

### 3.1.2. Renovări recente.

Lucrările curente de reparație au loc în fiecare judecătorie la necesitate, fiind stabilite condiții corespunzătoare de muncă, de exemplu în cazul *sediului Buiucani* al Judecătoriei Chișinău, cu excepția *sediilor Ciocana și Centru* a Judecătoriei Chișinău, care se plâng pe bugetul comun administrat de Tribunalul Chișinău în urma reformei Hărții Judiciare, care nu stabilește priorități pentru crearea condițiilor de muncă. De exemplu:

- în *sediul Buiucani*, condițiile sunt excepționale, fiecare judecător avînd sală de sedință separată lângă biroul lor, în comparație cu condițiile de la sediul Ciocana.



Foto nr.6 Sediul Buiucani al Judecătoriei Chișinău

- în *sediul Ciocana*, condițiile de muncă sunt foarte rele, astfel încât majoritatea judecătorilor efectuează reparația în birourile lor din bani proprii. Recent, în cadrul instanței au fost efectuate lucrări de renovare din surse proprii a coridorului de la etajul 3 și parcarea instanței. Salile de judecată sunt foarte mici.



Foto nr.7 Sediul Ciocana al Judecătoriei Chișinău



- în *sediul Centru* condițiile de muncă sunt mai rele, ceea ce i-a determinat pe unii judecători să părăsească sau să rămână în concediu pentru îngrijirea copiilor, ceea ce dezvoltă, de asemenea, un volum de lucru mai mare pentru judecătorii în funcție, având în vedere că funcțiile suspendate nu sunt ocupate de alți judecători. O altă problemă este fluxul de resurse umane în echipa administrativă a sediului Centrul, dat fiind faptul că condițiile sunt foarte proaste începând cu punctele sanitare, terminând cu condițiile de birou, foarte des are loc deconectarea electricității, căldură termică insuficientă iarna, etc.



Foto nr.8 Sediul Centru al Judecătoriei Chișinău

Mai mult, în timpul vizitelor în cadrul sediilor Judecătoriei Chișinău am avut discuții cu judecătorii, care au descris condițiile dificile de muncă și volumul de muncă disproporționat dintre sucursale. Astfel, un judecător din sediul Centrul a avut curajul și a formulat individual o sesizare către toate instituțiile de drept responsabile de domeniul justiției.

Respectiv, din cele 5 sedii ale Judecătoriei Chișinău, lucrări capitale de reparație au fost executate la *sediul Central Botanica* cu construcția unui etaj suplimentar și la *sediul Buiucani* prin renovarea unui sediu cu un buget de aproximativ de 11 mln lei, cu toate că nu a putut să asigure spațiu pentru numărul de 38 de judecători, 6 judecători fiind într-un alt sediu, respective la o alta adresă.

### 3.1.3. Renovări planificate.

La data de 03.03.2017, prin Hotărârea Parlamentului nr.21 a fost aprobat Planul privind construcția de clădiri noi și / sau renovarea clădirilor existente, necesare unei bune funcționări a sistemului judiciar, care stabilește în mod exhaustiv acțiunile care trebuie întreprinse în ceea ce privește sediile instanțelor nou create, termenele limită în care se vor desfășura acțiunile, indicatorii de rezultat și instituțiile responsabile de punere în aplicare a acestor acțiuni.

Conform Planului menționat au fost stabilite următoarele etape de construcții:

Anul pentru executare	Etapa de construcții planificată
Anul 2017	Finalizarea Construcției sediului Judecătoriei Ungheni;
Anii 2018-2021	Construcția noilor sedii ale judecătoriilor Orhei, Edineț, Hîncești, Căușeni, Cahul, Chișinău;
Anii 2021-2023	Construcția noilor sedii ale judecătoriilor Bălți, Soroca, Strășeni, Drochia, Comrat;
Anii 2024-2027	Construcția noilor sedii ale judecătoriilor Anenii Noi, Criuleni, Cimișlia.

În acest context, toate autoritățile responsabile stabilite în Plan urmau să întreprindă un șir de activități pentru asigurarea bunei implementări a reformei, începând de la identificarea terenurilor pentru construcția noilor sedii, elaborarea documentației de proiect, construcția instanțelor, dotarea acestora cu mobilier, instalații și echipament necesar dar și necesități indirecte, care derivă din acest proces, cum ar fi facilitarea accesului fizic a persoanelor la sediile instanțelor nou create prin amenajarea și îmbunătățirea infrastructurii drumurilor, asigurarea circulației rutelor regulate între localitățile noilor sedii ale unor judecătoriai.

#### **A. Informație privind realizarea acțiunilor stabilite pentru anul 2020.**

În vederea realizării Planului de construire a clădirilor noi și/sau de renovare a clădirilor existente, necesare pentru buna funcționare a sistemului instanțelor judecătorești, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 21/2017, prin Legea bugetului de stat pentru anul 2020 nr. 172/2019, au fost aprobate mijloace financiare în suma de 28 556,6 mii lei. Aceste mijloace financiare au fost prevăzute în vederea realizării următoarelor acțiuni:

- Elaborarea proiectului tehnic și obținerea documentației aferente pentru Judecătoriile Orhei, Edineț, Hîncești, Căușeni, Cahul, Chișinău;
- Construirea clădirii noi pentru Judecătoria Orhei, Edineț, Hîncești, Căușeni, Cahul, Chișinău.

În scopul implementării acțiunilor menționate pentru anul 2020 au fost alocate mijloace financiare în sumă de pentru fiecare Judecătoria după cum urmează Judecătoria Orhei (8 033,4 mii lei), Edineț (5 051,8 mii lei), Hîncești (5 981,7 mii lei), Căușeni (4 054,9 mii lei), Cahul (5 434,8 mii lei).

Prin Legea nr. 61/2020 privind modificarea Legii bugetului de stat pentru anul 2020, alocațiile prevăzute pentru realizarea Planului de construire a clădirilor noi și/sau de renovare a clădirilor existente, necesare pentru buna funcționare a sistemului instanțelor judecătorești în sumă de 28 556,6 mii lei au fost rectificate.

## **B. Informație privind acțiunile restante până în anul 2020.**

### Acțiunea 5.1. „Identificarea terenului pentru construcția clădirii noi pentru Judecătoria Hîncești”;

Prin scrisoarea 01.1/5111 din 10.07.2020 Ministerul Justiției a remis către Consiliul mun. Hîncești lista persoanelor delegate pentru includerea acestora în componența comisiei pentru predarea-primirea cu titlu gratuit din. proprietatea publică a unității administrativ-teritoriale mun. Hîncești în proprietatea publică a statului a terenului cu număr cadastral 5301208076 cu suprafața de 0.71030 ha, amplasat în mun. Hîncești, str. M. Hîncu 111 și bunurile imobile cu numerele cadastrale 5301208.076.01, 501208.076.02, 5301208.076.03, amplasate pe acest teren identificat pentru construcția clădirii noi a Judecătoriei Hîncești. Ulterior, fiind contactate, vizitate, autoritățile publice locale au evitat să comunice detalii în privința procesului de predare-primire, dând vina de fiecare dată pe situația pandemică COVID19.

### Acțiunea 5.2. „Identificarea terenului pentru construcția clădirii noi pentru Judecătoria Chișinău”;

Pe parcursul anului 2020 prin scrisoarea nr. 01.1/503 din 24.06.2020 către Primăria mun. Chișinău s-a solicitat acordarea suportului în implementarea acțiunilor din Planul aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 21/2017, în identificarea terenului pentru construcția clădirii noi a Judecătoriei Chișinău. Prin scrisoarea nr. 01/1-08-1772 din 05.08.2020 Primăria a informat că în conformitate cu prevederile art. 77 (2) din Legea nr. 436-XVI/200 privind administrația publică locală, asemenea terenuri în mun. Chișinău, pot fi atribuite în urma vânzării - cumpărării prin concurs sau licitație funciară. La 11.08.2020 prin scrisoarea nr. 01.1/685 s-a solicitat Agenției Proprietății Publice (APP) suport în identificarea unui teren potrivit necesităților pentru construcția clădirii noi pentru Judecătoria Chișinău. La 21.10.2020, prin scrisoarea nr. 01.1/868 a fost solicitat în mod repetat suportul APP. Prin scrisoarea nr. 06-04-5673 din 04.11.2020 Agenția Proprietății Publice a propus o listă de terenuri, iar în rezultatul vizitei la fața locului a reprezentanților APP, Ministerului Justiției și sistemului judecătoresc, prin scrisoarea nr. 01.1/1053 din 30 decembrie 2020 s-a solicitat APP acordarea în continuare a suportului în identificarea unui teren potrivit necesităților pentru construcția clădirii noi pentru Judecătoria Chișinău.

### Acțiunea 9.7. „Identificarea terenului pentru construcția clădirii noi pentru Judecătoria Bălți”;

Pe parcursul anului 2020 prin scrisoarea nr. 01.1/501 din 23.06.2020 către Primăria mun. Bălți a fost solicitat acordarea suportului în implementarea acțiunilor din Planul aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 21/2017, în identificarea terenului pentru construcția clădirii noi a Judecătoriei Bălți. Prin răspunsul nr. P03-19/3373 din 30.11.2020 Primăria mun. Bălți a prezentat o listă de terenuri propuse pentru construcția clădirii noi pentru Judecătoria Bălți. Deplasându-se la fața locului reprezentanții din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii, Judecătoriei Bălți, Agenției de Administrare a Instanțelor Judecătorești și Primăriei mun. Bălți au vizualizat terenurile propuse. Ședința de lucru între reprezentanții sistemului judecătoresc și Agenția de Administrare a Instanțelor Judecătorești la acest subiect pentru a se alege un teren din cele propuse a fost stabilită în luna ianuarie a anului 2021.

Acțiunea 5.2. 70.1. „Identificarea terenului pentru construcția clădirii noi pentru Judecătoria Soroca”:

Prin scrisoarea 01.1/5455 din 24.07.2020 Ministerul Justiției a remis către Consiliul mun. Soroca lista persoanelor delegate pentru includerea acestora în componența comisiei pentru predarea-primirea cu titlu gratuit din proprietatea publică a unității administrativ-teritoriale mun. Soroca în proprietatea publică a statului a unei părți a terenului cu număr cadastral 7801112257, amplasat în mun. Soroca str. Bogdan Petriceicu Hajdeu, f/n, suprafața de 0,4 ha, ceea ce constituie 51,3% din suprafața totală de 0,7797 ha, în temeiul Deciziei Consiliului mun. Soroca nr. 33/1 din 04.10.2018, identificat pentru construcția clădirii noi a Judecătoriei Soroca. În răspunsul nr. 02/1-45/318 din 16.10.2020 Consiliul mun. Soroca a informat Ministerul privind abrogarea deciziei Consiliului mun. Soroca nr. 33/1 din 04.10.2018 cu privire la transmiterea terenului din str. B.P. Hajdeu din proprietatea publică a statului, gestiunea Ministerului Justiției. Prin solicitarea nr. 01.1/8114 din 27.10.2020 adresată Consiliului mun. Soroca, Ministerul a solicitat informarea privind acțiunile care urmează să fie efectuate de Consiliul mun. Soroca pentru identificarea terenului necesar pentru construcția clădirii noi a Judecătoriei Soroca.

Acțiunea 77.1. „Identificarea terenului pentru construcția clădirii noi pentru Judecătoria Strășeni”

În vederea implementării acțiunii, prin scrisoarea 01.1/19 din 13.01.2020 Ministerul Justiției a remis către Primăria mun. Strășeni lista persoanelor delegate pentru includerea acestora în componența comisiei pentru predare-primire cu titlu gratuit din proprietatea publică a unității administrativ-teritoriale mun. Strășeni în proprietatea publică a statului a unei părți a terenului cu numărul cadastral 8001107352, amplasat în mun. Strășeni, cu suprafața de 0,4 ha, identificat pentru construcția clădirii noi a Judecătoriei Strășeni. La 18.02.2020 Primăria mun. Strășeni a prezentat actul de transmitere a terenului respectiv indicând în act că Ministerul Justiției va transmite în schimb clădirea în care actualmente activează Judecătoria Strășeni, sediul Central. Prin scrisoarea nr. 01.1/563 din 14.07.2020 Ministerul a solicitat ajustarea documentelor de transmitere în conformitate cu reglementările în vigoare. Prin scrisoarea nr. 1167 din 16.10.2020 Primăria municipiului, Strășeni a informat Ministerul Justiției că în situația schimbului de bunuri de autoritățile centrale, autoritățile locale din municipiul Strășeni vor modifica/adopta deciziile respective.

Acțiunea 77.1. „Identificarea terenului pentru construcția clădirii noi pentru Judecătoria Comrat”

Prin scrisoarea nr. 01.1/522 din 30.06.2020 adresată Primăriei mun. Comrat, Ministerul Justiției a solicitat repetat acordarea suportului în identificarea terenului necesar pentru construcția clădirii noi a Judecătoriei Comrat. În răspunsul nr. 02/1-29-2105 din 10.09.2020 Primăria mun. Comrat a prezentat lista terenurilor propuse. În cadrul vizitei la fața locului care a avut loc la 26 octombrie 2020 reprezentanții din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii, Judecătoriei Comrat, Agenției de Administrare a Instanțelor Judecătorești și Primăriei mun. Comrat au vizualizat terenurile propuse. Toți participanții au optat pentru transmiterea cu titlu gratuit din proprietatea publică a unității administrativ-teritoriale UTA Gagauzia în proprietatea publică a statului a terenului cu numărul cadastral 9601213.383, situat în mun. Comrat str. Lenin, 202, or acesta din toate variantele propuse se încadrează în cerințele tehnice indicate în Codul practic în construcții a clădirilor judecătoriilor raionale (orășanești). Însă pe teren se află o construcție utilizată de Școala Profesională din mun. Comrat, care se află în administrarea Ministerului Educației, Culturii și Cercetării, or transmiterea terenului este

condiționată de acordul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării pentru transmiterea construcției și identificarea unui edificiu pentru școala profesională și mutarea acesteia. În acest context, s-a convenit în privința organizării unei ședințe comune între reprezentanții sistemului judecătoresc, Ministerului Justiției, autoritățile publice UTA Găgăuzia și Ministerul Educației, Culturii și Cercetării pentru identificarea unei soluții.

Acțiunea 77.1. „Identificarea terenului pentru construcția clădirii noi pentru Judecătoria Aneni Noi”

Pe parcursul anului 2020 prin scrisoarea nr. 01.1/513 din 26.06.2020 către Primăria or. Aneni Noi a fost solicitată acordarea suportului în implementarea acțiunilor din Planul aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 21/2017, în identificarea terenului pentru construcția clădirii noi a Judecătoriei Aneni Noi. Prin răspunsul Primăriei or. Aneni Noi înregistrat cu nr. 523 din 28.09.2020 s-a prezentat o listă cu terenuri propuse pentru construcția clădirii noi a Judecătoriei Aneni Noi. În cadrul vizitei la fața locului a reprezentanților Agenției de Administrare a Instanțelor Judecătorești, Judecătoriei Aneni Noi, Consiliului Superior al Magistraturii, care a avut loc la 18 decembrie 2020, s-au vizualizat terenurile propuse, iar o decizie în privința unui teren urmează să fie luată într-o ședință comună planificată pentru luna ianuarie a anului 2021.

Acțiunea 77.5 „Identificarea terenului pentru construcția clădirii noi pentru Judecătoria Criuleni”

Prin scrisoarea nr. 01.1/523 din 30 iunie 2020 s-a solicitat Primăriei Criuleni acordarea suportului în implementarea acțiunilor din Planul aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 21/2017, în identificarea terenului pentru construcția clădirii noi a Judecătoriei Criuleni. Drept urmare, la 30.07.2020 Președintele raionului Criuleni a solicitat implicarea Președintelui Republicii Moldova în procedura de transmitere a terenului respectiv în administrarea Ministerului Justiției. Totodată, prin scrisoarea Ministerului Justiției nr. 01.1/7311 din 02.10.2020 adresată autorităților publice locale ale raionului Criuleni s-a solicitat examinarea posibilității identificării unui alt teren corespunzător în or. Criuleni, or prin scrisoarea nr. 08/5-09/4705 din 03.09.2019, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova a comunicat despre imposibilitatea agreării solicitării înaintate. În același context, pentru clarificarea situației prin scrisoarea Agenției de Administrare a Instanțelor Judecătorești nr. 01.1/868 din 21.10.2020 către Agenția Proprietății Publice s-a solicitat acordarea suportului consultativ în privința procedurii de transmitere a unei părți a terenului cu numărul cadastral 3101227.025 situat în or. Criuleni, str. Ștefan cel Mare și Sfânt nr. 5. Prin răspunsul nr. 06-04-5673 din 04.11.2020 APP a informat privind existența terenului menționat în Lista terenurilor proprietate publică a statului, domeniul public, din administrarea Agenției Proprietății Publice, Anexa nr. 1 la Hotărârea Guvernului nr. 161/2019.

Acțiunea 76.1. „Identificarea terenului pentru construcția clădirii noi pentru Judecătoria Cimișlia”

Prin scrisoarea nr. 01.1/515 din 26 iunie 2020 s-a solicitat Primăriei Cimișlia acordarea suportului în implementarea acțiunilor din Planul aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 21/2017, în identificarea terenului pentru construcția clădirii noi a Judecătoriei Cimișlia. La solicitarea președintelui raionului Cimișlia la 10 august 2020 a avut loc o ședință prin videoconferință între reprezentanții autorităților publice locale, Ministerului Justiției și sistemului judecătoresc la care s-au discutat pus în discuție terenurile propuse de autoritățile publice locale anterior. La 18 septembrie 2020 a avut loc o vizită la fața locului a reprezentanților Ministerului Justiției și sistemului judecătoresc care au discutat împreună cu autoritățile publice locale mai multe variante alternative propuse, vizualizând terenul cu numărul

cadastral 2901304.374 cu suprafața de 0.4287 ha, urmând ca Consiliul orășenesc Cimișlia să se expună asupra terenului propus.

### C. Informație privind mijloacele alocate pentru anul 2021.

Prin Legea bugetului de stat pentru anul 2021 nr. 258/2020 au fost alocate mijloace financiare în suma de 10000,00 mii lei și stabilite următoarele acțiuni:

Acțiuni stabilite pentru 2021	Mijloace financiare alocate
"Construirea clădirii noi pentru Judecătoria Edineț"	1500,00 mii lei pentru elaborarea documentației de proiect;
"Construirea clădirii noi pentru Judecătoria Orhei"	3000,00 mii lei pentru elaborarea documentației de proiect;
"Construirea clădirii noi pentru Judecătoria Hîncești"	2000,00 mii lei pentru elaborarea documentației de proiect;
"Construirea clădirii noi pentru Judecătoria Căușeni"	1500,00 mii lei pentru elaborarea documentației de proiect;
"Construirea clădirii noi pentru Judecătoria Cahul"	2000,00 mii lei pentru elaborarea documentației de proiect.

### D. Informație privind dificultățile întâmpinate la realizarea Planului nominalizat.

Prin scrisorile nr. 1895, 1896 m/i din 27 iulie și respectiv 2014 m/i din 14 august 2018, Consiliul Superior al Magistraturii a solicitat Ministerului Justiției construcția unor edificii comune pentru Curtea de Apel Comrat și Judecătoria Comrat, Curtea de Apel Cahul și Judecătoria Cahul, Curtea de Apel Bălți și Judecătoria Bălți, propunând elaborarea unui proiect de modificare/completare a Hotărârii Parlamentului nr. 21/2017 pentru aprobarea Planului de construire a clădirilor noi și/sau renovare a clădirilor existente și confirmând disponibilitatea participării reprezentanților CSM la ședințele de lucru organizate în acest scop.

În contextul proiectului noii Strategii pentru Asigurarea Independenței și Integrității Sectorului Justiției pentru anii 2021-2024, la solicitarea instanțelor judecătorești participante la procesul de consultări publice, pentru perioada anului 2021, în vederea identificării necesităților revizuirii unor circumscriptii din perspectiva corespunderii acestora necesităților sistemului și a justițiabilului, este necesară analiza Hărții Judiciare după caz modificarea Legii nr.76/2016, precum și creșterea graduală a numărului de asistenți judiciari în cadrul judecătoriilor și curților de apel în funcție de sarcina de dosare aflate în gestiunea instanței, ceea ce constituie obiectul de studiu a acestui raport de evaluare.

Potrivit Planului de construire a clădirilor noi și/sau renovare a clădirilor existente, proiectarea și construcția noilor clădiri a instanțelor urmează să fie realizată gradual, fapt ce poate avea ca rezultat achiziționarea acestui tip de lucrări de la diferiți agenți economici, fiind necesar de a consolida capacitățile autorității responsabile de a asigura monitorizarea constantă a nivelului realizării atât cantitativ cât și calitativ a lucrărilor achiziționate, aprobând practici de proiectare și construcție uniforme pentru toate clădirile instanțelor judecătorești. Or, potrivit *Proiectului cerințelor standard ale unei*

*instanțe judecătorești din Republica Moldova* aprobat prin Ordinul Ministrului Justiției nr. 1136/2017, reforma Hărții Judiciare se axează inclusiv pe tendința tipizării soluțiilor funcționale pentru noile clădiri a instanțelor judecătorești, dar și detalierea unui spectru întreg de exigențe privind securitatea umană, antiincendiară, igienă-sanitară, care sunt obligatorii pentru aplicare de către proiectanți în documentația de proiect și devize elaborată pentru clădirile instanțelor.

Prin urmare, reiterăm asupra faptului că contractarea diferitor agenți economici pentru lucrările de proiectare și lucrările de construcție poate genera dificultăți în asigurarea practicilor de proiectare și construcție uniformă pentru toate clădirile instanțelor judecătorești, or în limitele structurii organizaționale existente, entitatea vizată nu are competență și capacitate instituțională de a evalua completitudinea, calitatea serviciilor de proiectare, lucrărilor construcție, fapt ce poate avea ca impact utilizarea ineficientă a fondurilor publice alocate și implementarea precară a reformei Hărții Judiciare.

### **E. Întreținerea clădirilor existente.**

Potrivit particularităților privind elaborarea și prezentarea de către autoritățile publice centrale a propunerilor de buget pentru anul 2021 și estimărilor pentru anii 2022-2024, în contextul reformelor demarate, care includ procurări sau construcții de edificii/sedii noi, Ministerul Finanțelor nu admite inițierea lucrărilor de investiții și reparații capitale în clădirile existente, destinația cărora ulterior poate fi modificată.

În acest context, ținând cont că Planului de construire a clădirilor noi și/sau de renovare a clădirilor existente, necesare pentru buna funcționare a sistemului instanțelor judecătorești întârziere în executare cu cel puțin 5 ani se atestă faptul că o parte a clădirilor în care actualmente activează instanțele de judecată, necesită lucrări de reparație capitală, fiind indispensabil menținerea acestora într-o stare satisfăcătoare pentru garantarea condițiilor de muncă atât pentru judecători cât și pentru personalului judiciar și non-judiciar.

Condiții necorespunzătoare au fost stabilite și la *sediul Ialoveni* a Judecătoriei Hâncești, care necesită în regim de urgență reparația acoperișului și a subsolului care a dus la crăpături esențiale a pereților și la răspândirea mucigaiului care provoacă miros neplăcut și dăunează sănătății persoanelor. În unele birouri, angajații lucrează la distanță sau cu regim redus de muncă dat fiind faptul că condițiile de birou sunt necorespunzătoare.



**Foto nr.9 Sediul Ialoveni al Judecătoriei Chișinău**

Mai mult, clădirile instanțelor judecătorești necesită a fi menținute pentru asigurarea constantă a securității pentru deținerea temporară a persoanelor reținute și arestate care participă în ședințele de judecată, fiind înlocuite geamurile învechite și deteriorate, reparate sistemele de încălzire, blocurile sanitare, acoperișurile deteriorate, etc.

Totodată, se atestă întreținerea sediilor secundare cu o suprafața prea mare pentru un număr prea mic de judecători și echipa acestuia. De exemplu, sediul Central Orhei este prea mic la numărul de judecători (13 judecători la o suprafață de 140 m<sup>2</sup>) și personal nejudiciar (30,5) în raport cu sediile secundare: Rezina (4 judecători la o suprafață de 451,0 m<sup>2</sup>) și Telenești (5 judecători la o suprafață de 463,8 m<sup>2</sup>) care au o suprafața de 4 ori mai mare în raport cu numărul de judecători și personalul non-judiciar care este de 3 ori mai mic, nefiind justificate cheltuielile de întreținere a clădirilor pentru sediile secundare.

#### *3.1.4. Condițiile de muncă, sălile de judecată în sediile judecătorilor.*

Majoritatea judecătorilor au spațiul necesar pentru numărul de judecători atribuiți, cu excepția sediului Buiucani a Judecătoriei Chișinău și Judecătoria Orhei, în cadrul cărora judecătorii sunt amplasați în 2 clădiri. Judecătorii desfășoară ședințele de judecată în săli de judecată, după caz o sală fiind utilizată de 2 judecători, un model fiind Judecătoria sediul Buiucani a Judecătoriei Chișinău, Judecătoria Ungheni etc. Majoritatea judecătorilor, în cadrul ședințelor utilizează sistemul FEMIDA de înregistrare a ședințelor de judecată, cu excepția sediului Centru ce dispune de doar 10 sisteme FEMIDA, iar ceilalți 57 de judecători asigură înregistrarea audio a ședințelor de judecată prin intermediul reportofonului. Din acest considerent, procesul de încărcare a înregistrărilor în PIGD este manual, grefierii fiind nevoiți să salveze și să denumească fișierul, ceea ce mărește volumul de lucru a grefierului și din cauza factorului uman pot apărea erori de înregistrare sau pierderea informației.

Toate judecătoriile sunt dotate cu cel puțin cu o sală cu video conferință, inclusiv cu echipament necesar asigurat de USAID în cadrul unui proiect de asistență, o sală pentru audierea minorilor, fiind valabilă după caz și pentru ședința de judecată persoane cu dezabilități. Judecătorii tuturor instanțelor au birouri separate, grefierii fiind într-un birou alături, fie în sala de ședințe. În majoritatea cazurilor consultanții utilizează un birou comun fiind respectate distanțele minim, o excepție fiind stabilită la sediul Bender a Judecătoria Anenii Noi, în cadrul căreia s-a stabilit spațiu insuficient pentru echipa administrativă.



**Foto nr.10 Sediul Bender a Judecătoriei Anenii Noi (condiții de muncă)**



În cazul tuturor instanțelor de judecată, birourile sunt asigurate cu tehnica necesară și mobilier corespunzător pentru activitatea atât a judecătorilor cât și a grefierilor, inclusiv cu safeuri pentru păstrarea dosarelor. Rețeaua internă cu email este asigurată de Întreprinderea de Stat STISC, în cadrul sediilor centrale fiind angajată o persoană pentru asistența tehnică, fiind prevăzută în statele de personal.

Instanțele dispun de server unde se stochează toată informația care este înregistrată în PIGD și se arhivează. Rețeaua wi-fi este limitată pentru public, în majoritatea judecătoriilor internetul fiind asigurat prin cablu, astfel încât o rețea wi-fi deschis public a fost fixată doar la Judecătoria Hâncești.

### *3.1.5. Accesibilitatea în instanțele judecătorești<sup>74</sup>.*

#### **A. Judecătoria Chișinău**

În toate sediile Judecătoriei Chișinău sunt turnichete fizică și pază. În unele instanțe, agentul de securitate solicită în mod aleatoriu documente de identitate (Centru, Buiucani, Botanica, Ciocana), înregistrând informațiile respective într-un registru (Centru, Buiucani) și pune întrebări cu privire la scopul vizitei (Centru, Buiucani, Riscani, Botanica, Ciocana).

Nu există condiții satisfăcătoare de accesibilitate pentru persoanele cu nevoi speciale în niciuna dintre clădirile sediilor din Chișinău. Deși, toate clădirile sunt echipate cu rampe de acces, accesibilitatea clădirilor este oricum limitată doar la etajul 1, fie din lipsa unui lift, fie din cauza scărilor neajustate. În general, sălile de judecată a instanțelor din Chișinău, cu excepția instanțelor Buiucani și Botanica, sunt relativ adaptate nevoilor unei instanțe.

În majoritatea instanțelor, cu excepția instanței Râscani (mese, scaune insuficiente), există condiții relativ satisfăcătoare pentru asigurarea unui confort minim de așteptare (număr insuficient de locuri / sacune), în cazul în care ședința de judecată întârzie.

În niciuna dintre clădirile instanțelor din Chișinău nu există vestiare. Din această cauză, toți participanții la ședințele de judecată intră în ședința de judecată ținându-și hainele de iarnă. La fel, cu excepția clădirii sediului Buiucani, în sălile de judecată ale Judecătoriei Chișinău, nu există birouri speciale pentru avocați și procurori. Trebuie să-și îmbrace mantia în sala de judecată înainte de a intra în ședința de judecată sau chiar în sala de judecată. În perioada rece a anului, avocații și procurorii iau hainele de iarnă cu ei.

Lista cauzelor stabilite pentru proces este publicată în toate instanțele judecătorești, dar nu cuprinde întotdeauna toate informațiile care trebuie indicate conform art.193 (2) CPC sau art. 353 (2) CPP. În

---

<sup>74</sup> Final Report on the results of monitoring court hearings during January 2019 - March 2021, drafted by the Center for Corruption Analysis and Prevention under the framework of the European Union Project “Support for effective prevention and combating corruption in the justice sector in Moldova”, June 2021

majoritatea instanțelor din Chișinău sunt asigurate condiții satisfăcătoare în sălile de judecată pentru a desfășura ședințele de judecată<sup>75</sup>.

## **B. Instanțele nou create**

Evaluarea de mai jos se referă la ședințele de judecată din: Bălți, Anenii Noi, Cimișlia, Edineț, Căhul, Strășeni, Căușeni, Comrat, Criuleni, Drochia, Soroca, Hîncești, Ungheni și Orhei.

La intrarea în toate instanțele se află un paznic. În toate instanțele, agentul de securitate condiționează accesul în instanță care solicită documente de identitate sau pune la îndoială scopul vizitei. În judecătoriile Căușeni, Hîncești, Strășeni, Ungheni, Anenii Noi este un turnichet, iar în Judecătoria Bălți accesul este securizat printr-un dispozitiv de control al accesului, fiind necesară introducerea unui cod sau card. Deși, nu există turnichet la intrarea în instanța Cimișlia (desigur, există un paznic care întrebă scopul vizitei), justițiabilii au acces doar în holul de la etajul 1, unde nu sunt amplasate sălile de judecată și intrarea în clădire, unde sunt amplasate sălile de judecată, are acces controlat, prin carduri (vezi imaginile de mai jos), deținute doar de personalul instanței. Accesul la sălile de judecată ale Judecătoriei Cimișlia fără însoțirea unui grefier sau a unui alt angajat al instanței este imposibil.



**Foto nr.11 Sediul Central a Judecătoriei Anenii Noi (intrarea în partea administrativă)**

Accesul persoanelor cu nevoi speciale este asigurat în majoritatea instanțelor, cu excepția instanțelor Orhei, Strășeni, Cahul. Pe o notă pozitivă, trebuie menționat faptul că instanța Ungheni a oferit condiții exemplare pentru persoanele cu nevoi speciale. Cu toate acestea, în cazul Judecătoriilor Bălți, Căușeni, Cimișlia, Comrat, Criuleni, Edineț și Hîncești, accesul în clădire pentru persoanele cu nevoi speciale pare a fi destul de artificial: rampele sunt prea abrupte; absența barelor de sprijin sau acestea sunt fixate în locuri irelevante; suprafața rampei fiind acoperită cu materiale alunecoase; distanța de cale nepotrivită cu distanța scaunului cu rotile; uși înguste care nu permit unei persoane să intre într-un scaun cu rotile.

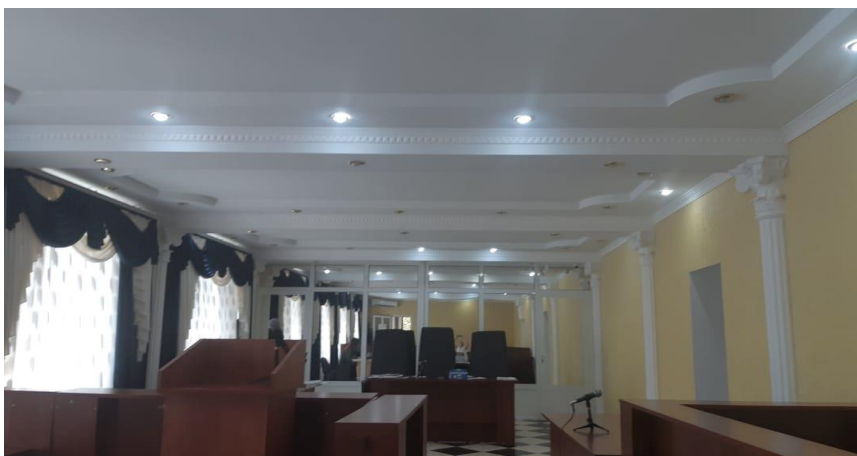
Clădirile Judecătoriilor Căușeni, Cimișlia, Comrat, Drochia, Edineț, Hîncești, Soroca, Strășeni și Ungheni sunt în stare bună, fiind recent renovate, iar clădirile Judecătoriei Criuleni și Anenii Noi sunt într-o stare relativ bună. În cazul a 3 instanțe (Bălți, Orhei, Cahul<sup>76</sup>) starea clădirii este nesatisfăcătoare. În majoritatea instanțelor, curățenia este menținută, sălile de judecată și coridoarele sunt ventilate.

În Judecătoriile din Drochia, Edineț, Hîncești, Soroca, Strășeni, Ungheni se asigură condiții bune pentru un confort minim de așteptare în cazul în care ședința de judecată întârzie, iar în Judecătoria Bălți, Căușeni, Cimișlia și Criuleni sunt condiții satisfăcătoare sau relativ satisfăcătoare. În Judecătoriile din Cahul, Orhei, Anenii Noi nu există condiții pentru un confort minim de așteptare în cazul în care ședința de judecată întârzie: spațiu insuficient, holuri înguste, mese și scaune inexistente, miros neplăcut (Tribunalul Orhei).

Se pare că doar în Judecătoria Ungheni există o garderobă pentru depozitarea hainelor în perioada rece a anului, precum și cutii de dulapuri pentru depozitarea obiectelor mici. Cu toate acestea, un vestiar a fost identificat în Judecătoria Orhei, dar este destinat avocaților și se află în curtea interioară, într-o anexă.

Aparent, doar în Judecătoriile Hîncești, Drochia și Ungheni există birouri special destinate avocaților și procurorilor. În Judecătoria Ungheni, birourile pentru avocați și procurori sunt echipate cu un computer și o imprimantă.

Lista cauzelor examinate este publicată în toate instanțele, dar nu cuprinde întotdeauna toate informațiile care trebuie indicate, conform art.193 (2) CPC și art. 353 (2) CPP. Condițiile sălii de judecată din curțile nou create sunt, în general, bune, cu spațiu și mobilier suficient.



**Foto nr.12 Judecătoriei Căușeni (sala de ședințe)**

---

<sup>76</sup> Sub riscul prăbușirii clădirii instanței, din iunie 2019, Judecătoria Cahul închiriază clădirea unei foste tipografii din Cahul. Un nou sediu al Judecătoriei Cahul urmează să fie construit pe terenul actualului sediu al instanței.

Chiar și în instanța din Cahul, singura sală de judecată oferă condiții satisfăcătoare pentru organizarea unei ședințe în instanță. Marea provocare este că ședințele judecătorești se organizează și în birourile judecătorilor. De exemplu, în instanțele de judecată Cahul și Orhei, marea majoritate a ședințelor de judecată au loc în birourile judecătorilor, care nu oferă condiții satisfăcătoare pentru participanții la proces și, în plus, nu asigură respectarea principiului publicității procedurilor judiciare.

### **C. Judecătoriile care nu vor exista după 2027**

Evaluările enumerate mai jos se referă la următoarele judecătării: Bender, Briceni, Cantemir, Călărași, Ceadir-Lunga, Dubăsari, Fălești, Florești, Glodeni, Ialoveni, Leova, Râșcani, Rezina, Cantemir, Sângere, Ștefan Vodă, Șoldănești, Taraclia, Telenești, Vulcănești .

La intrarea în majoritatea instanțelor există paznici, cu excepția instanțelor Dubăsari și Florești. În cazul instanțelor Bender, Călărași, Ceadir-Lunga, Glodeni, Ștefan Vodă, Taraclia, Telenești și Vulcănești, accesul a fost condiționat de agenții de pază. În instanțele Glodeni și Telenești este instalat un turnichet, iar în curtea Bender intrarea este blocată de o ușă cu gratie, care este deschisă doar de personalul instanței odată ce sună soneria.

Accesul persoanelor cu nevoi speciale este asigurat în 14 instanțe, în cazul altor 4 instanțe (Cantemir, Fălești, Leova și Șoldănești) accesul în clădire nu este satisfăcător, din cauza unei pante abrupte și / sau a lipsei unei bare de sprijin . Instanțele din Bender, Dubăsari, Florești și Telenești sunt inaccesibile pentru persoanele cu nevoi speciale.

Din numărul total de instanțe monitorizate (19) și care nu vor mai exista după 2027, clădirile a 4 instanțe sunt în stare satisfăcătoare (Sângerei, Șoldănești, Ștefan Vodă), iar restul sunt în stare bună. Trebuie remarcat faptul că 11 instanțe (Glodeni, Călărași, Cantemir, Ceadir-Lunga, Fălești, Florești, Ialoveni, Leova, Rezina, Taraclia, Vulcănești) au fost recent renovate, chiar dacă era evident că reorganizarea instanțelor este iminentă și / sau se știa că nu vor mai exista după 2027.

În majoritatea instanțelor, cu excepția instanțelor Dubăsari, Sângerei, Șoldănești și Taraclia, se creează condiții satisfăcătoare, cel puțin pentru un confort minim în timp ce așteaptă ședințele judecătorești în cazul în care acestea întârzie.

Aparent, în niciuna dintre instanțe nu există vestiare pentru a depozita hainele vizitatorilor în perioada rece a anului. Cu toate acestea, în holul de la primul etaj din curtea Glodeni se află un dulap pentru bunuri personale, care nu pare să fie folosit.

Doar în instanțele Ceadir-Lunga și Vulcănești există birouri special destinate avocaților și procurorilor. În instanța Sângerei există un stand transparent pentru avocați și nu există un birou special pentru procurori.

Lista cauzelor stabilite pentru judecată este publicată în toate instanțele judecătorești, dar nu conține întotdeauna toate informațiile care trebuie incluse conform art.193 (2) CPC și art. 353 (2) CPP.

În general, condițiile din sălile de judecată sunt bune, cu spațiu și mobilier suficient. Cu toate acestea, dacă ședința de judecată are loc în biroul judecătorului, nu există condiții satisfăcătoare nici pentru participanții la proces, nici pentru persoanele care ar dori să participe la ședința de judecată.

#### **D. Curțile de Apel**

Constatările de mai jos se referă la Curtea de Apel Chișinău, Curtea de Apel Bălți, Curtea de Apel Cahul și Curtea de Apel Comrat.

În toate clădirile Curților de Apel de la intrare este asigurat accesul persoanelor cu nevoi speciale, există un turnichet și pază. Cu excepția Curții de Apel Chișinău, în celelalte instanțe, gardianul solicită scopul vizitei și solicită un act de identitate. Aspectul interior al curților de apel este satisfăcător: pereții, podeaua, scările sunt în stare bună, curățenia este menținută, sălile de judecată și coridoarele sunt ventilate. Cu toate acestea, în clădirea Curții de Apel Cahul, pereții și podeaua au fisuri pe alocuri, iar în Curtea de Apel Comrat baia din clădire poate fi folosită doar de personalul instanței (pentru justițiabil există o baie în curte, care se află într-o stare nesatisfăcătoare).

În cadrul Curților de Apel Chișinău și Bălți sunt asigurate condiții minime în așteptarea ședințelor judecătorești în cazul în care acestea întârzie. În Curtea de Apel Cahul există un număr insuficient de scaune și mese în sală, iar în Curtea de Apel Comrat există o singură masă în sală, care nu acoperă nevoile justițiabililor.

Aparent, în niciuna dintre clădirile Curților de Apel nu există un vestiar pentru depozitarea hainelor în perioada rece a anului. În Curtea de Apel Chișinău există un dulap cu umerase, dar nu este suficient de spațios. În perioada rece a anului, toți participanții intră în sălile de judecată îmbrăcate în hainele de iarnă. Cu excepția Curții de Apel Cahul, există birouri pentru avocați și procurori în celelalte instanțe.

Lista cauzelor stabilite pentru judecată este publicată în interiorul tuturor clădirilor Curților de Apel, dar nu cuprinde întotdeauna toate informațiile care trebuie indicate conform art.193 (2) CPC și art. 353 (2) CPP. În toate clădirile Curților de Apel, condițiile din sălile de judecată sunt bune, cu spațiu suficient, mese și scaune.

Perioada pandemiei COVID 19, în general, a avut și are un impact nefavorabil asupra publicității ședințelor de judecată. Cu toate acestea, impactul său este diferit asupra instanțelor din Chișinău și în afara Chișinăului. În perioadele stării de urgență în sănătatea publică, președinții instanțelor au adoptat măsuri rezonabile privind organizarea activității instanței, pe baza situației epidemiologice locale. Ele au fost ajustate periodic la noile realități și au fost făcute publice prin diferite mijloace. La intrarea în clădire, în majoritatea instanțelor din Republica Moldova, se efectuează termometria vizitatorilor.

În majoritatea instanțelor din afara Chișinăului, accesul justițiabililor în interiorul clădirii instanței este dificil: justițiabilii așteaptă în afara instanței, fiind admis în clădire numai atunci când cazul este anunțat de grefier; accesul altor persoane decât părțile în proces este interzis. De exemplu, în unele cazuri, pentru a intra în clădire, monitoarele au trebuit să dezvăluie scopul vizitei și să monitorizeze ședințele de judecată, iar agentul de securitate a trebuit să cheme președintele curții pentru a acorda accesul în curte.

Aceste măsuri de protecție par rezonabile pentru a minimiza riscul de infecție cu COVID-19, totuși caracterul rezonabil al înființării lor a fost mult diminuat, când în interiorul clădirii, s-a constatat că personalul instanței nu purta măști, toți justițiabilii se aflau într-un spațiu închis, în timpul ședințelor de judecată, iar justițiabilii se puteau deplasa în interiorul clădirii fiind însoțiți de un grefier, care nu purta întotdeauna o mască.

**CONSTATĂRI:**

1. Cu toate că potrivit Hotărârii Parlamentului nr. 21 din 03-03-2017 pentru aprobarea Planului de construire a clădirilor noi și/sau de renovare a clădirilor existente, necesare pentru buna funcționare a sistemului instanțelor judecătorești s-au stabilit termene concrete pentru realizarea acestuia, în anul 2021 se atestă o întârziere de 4 ani.
2. În general, se atestă faptul că reforma Hărții Judiciare a adus avantaje, și anume judecătorii au fost specializați, dar pe de altă parte statul nu a făcut investiții și nu a creat condiții bune de lucru atât pentru judecători, cât și pentru echipa administrativă, care per ansamblu scade din eficiența actului de justiție (flux ridicat de personal, judecători în concediu de maternitate, volum mare de muncă pentru judecători, lipsa infrastructurii necesare: cantină, parcare etc., lipsa securității în instanță, lipsa echipamentelor, în unele cazuri mobilierul fiind procurat din banii judecătorilor etc.).
3. Cele mai mari dificultăți apar cu privire la:
  - Identificarea terenului pentru construcția clădirilor noi pentru Palatele de Justiție, ori în fiecare caz separat această acțiune depinde de decizia administrației publice locale, care indirect conduce la voința politică locală de realizare a Planului de construire a clădirilor noi și/sau de renovare a clădirilor existente, necesare pentru buna funcționare a sistemului instanțelor, ceea ce la moment, face imposibilă elaborarea caietelor de sarcini și achiziționarea lucrărilor de proiectare/construcție în limita prevederilor Planului nominalizat.
  - lipsa unei decizii la nivel politic pe acest segment, la moment, este imposibilă elaborarea caietelor de sarcini și achiziționarea lucrărilor de proiectare/construcție în limita prevederilor Planului nominalizat.
4. Determinarea capacității corespunzătoare a Palatelor de Justiție pentru numărul necesar de judecători și a personalului judiciar, în condițiile în care datele demografice, volumul de lucru s-a schimbat esențial în ultimii 4 ani, ori clădirile instanțelor de judecată trebuie să corespundă standardelor europene.
5. Prin Legea bugetului de stat pentru anul 2021 nr. 258/2020 au fost alocate mijloace financiare în suma de 10000,00 mii lei pentru construirea clădirii noi pentru Judecătoria Edineț, Orhei, Hâncești, Căușeni, Cahul, însă la realizarea acestora este necesar este important de a identifica corect capacitatea necesară și lotul de teren atribuit prin decizia administrației publice locale.
6. Printr-o corespondență continuă, atât Consiliul Superior al Magistraturii cât și Ministerului Justiției prin intermediul Agenției de Administrare a Instanțelor Judecătorești s-au implicat proactiv pentru a asigura realizarea la timp a activităților prevăzute în Planul nominalizat, însă prima etapă ce se referă la identificarea loturilor de teren, nu a depins de competența acestora.
7. În contextul reformelor demarate, care includ procurări sau construcții de edificii/sedii noi, Ministerul Finanțelor nu admite inițierea lucrărilor de investiții și reparații capitale în clădirile

existente, destinația cărora ulterior poate fi modificată, or o parte a clădirilor în care actualmente activează instanțele de judecată, necesită lucrări de reparație capitală, fiind indispensabil menținerea acestora într-o stare satisfăcătoare pentru garantarea condițiilor de muncă atât pentru judecători cât și pentru personalului judiciar și non-judiciar.

8. Totodată, se atestă întreținerea sediilor secundare cu o suprafața prea mare pentru un număr prea mic de judecători și echipa acestuia, ceea ce nu justifică mijloacele financiare planificate anual în comparație cu alte sedii centrale care nu au spațiu suficient pentru buna organizarea a activității.

### 3.2. Clădirile existente ale procuraturilor.

Asigurarea condițiilor de muncă ale procurorilor, inclusiv asigurarea condițiilor necesare pentru exercitarea și desfășurarea urmăririi penale, în general activitatea procurorilor în raport cu participanții la procedurile penale, este o garanție a corectitudinii, imparțialității și independenței procurorilor, întrucât nu este suficient să se facă dreptate, trebuie asigurate și condițiile adecvate pentru desfășurarea unei proceduri de urmărire penală.

#### 3.2.1. Informații despre statutul clădirilor.

În toate cazurile clădirile în cadrul cărora sunt situate oficiile procuraturilor, se află la balanța Procuraturii Generale, iar toate lucrările de reparație și întreținere sunt planificate și executate potrivit Planului prestabilit de o Comisie din cadrul Procuraturii Generale. O excepție, este cazul Procuraturii teritoriale Comrat, în cadrul căreia s-a stabilit problema determinării proprietarului clădirii, or în condițiile în care sunt planificate careva lucrări de reparație, acesta trebuie să fie la balanța Procuraturii Generale.

Așa cum contabilitatea este ținută de Procuratura Generală, serviciile curente (apă, gaz, energie electrică și termică) sunt achitate centralizat prin transmiterea facturilor de către fiecare Procuratura. Majoritatea clădirilor au fost construite în perioada sovietică exclusiv pentru destinația Procuraturii teritoriale (Orhei, Hâncești, Leova, Șoldănești etc).



Foto nr.13 Procuraturile teritoriale Hâncești, Orhei și Șoldănești

În unele cazuri sediile au fost adaptate cu toate că inițial aveau o altă destinație (magazin, librărie, casa de cultură etc), cum ar fi în cazul Procuraturilor Anenii Noi, Cimișlia, Nisporeni, Dubăsari, Criuleni, Ialoveni.



Foto nr.14 Procuraturile teritoriale Anenii Noi, Cimișlia, Ialoveni

### 3.2.2. Renovări recente sau planificate.

Examinând datele statistice cu privire la modul de planificare și executare a Planului de finanțare a Procuraturii pentru ultimii 4 ani, în partea ce ține asigurarea lucrărilor de reparație curentă și capitală a clădirilor sediilor procuraturii, s-au stabilit următoarele:

- Potrivit Raportului de activitate a Procuraturii Republicii Moldova pentru anul 2017<sup>77</sup> nu au fost regăsite careva date cu privire la planificarea și executarea mijloacelor bănești pentru lucrări de reparație capitală a clădirilor, astfel încât în Planul de finanțare a Procuraturii a fost precizat o sumă de 334004,9 mii lei, care nu identifică careva sume în acest sens.
- Potrivit Raportului de activitate a Procuraturii Republicii Moldova pentru anul 2018<sup>78</sup>, unul din obiectivele propuse în contextul modernizării și dezvoltării capacităților instituționale, precum și optimizării resurselor utilizate, este intenția, în următoarea perioadă să-și concentreze subdiviziunile dispersate în sedii teritoriale comune și să demareze noi proiecte ce prevăd reparația, modernizarea și dotarea mai multor sedii ale procuraturilor din țară. Dintr-o perspectivă a reformei Hărții Judiciare din 2017, acest obiectiv a deschis o posibilitate de a sincroniza Harta Procuraturii într-o competență teritorială comună cu sediile centrale a judecătorilor. În acest sens, potrivit Raportului de activitate a Procuraturii Republicii Moldova pentru anul 2018 pentru lucrări de reparație capitală a clădirilor au fost planificate 27441,0 mii lei, fără a se specifica care oficii teritoriale ale procuraturii au fost reparate/renovate.
- Potrivit Raportului de activitate a Procuraturii Republicii Moldova pentru anul 2019<sup>79</sup>, pentru asigurarea activității Procuraturii Republicii Moldova în anul de raport pentru lucrări de reparație capitală a clădirilor au planificate și executate 3433,1 mii lei, fără a se specifica care oficii teritoriale ale procuraturii au fost reparate/renovate.
- Potrivit Raportului de activitate a Procuraturii Republicii Moldova pentru anul 2020<sup>80</sup>, se indică cheltuieli specifice după categorii, și anume:

<sup>77</sup> Raportul de activitate a Procuraturii Republicii Moldova pentru anul 2017

<sup>78</sup> Raportul de activitate a Procuraturii Republicii Moldova pentru anul 2018

<sup>79</sup> Raportul de activitate a Procuraturii Republicii Moldova pentru anul 2019

<sup>80</sup> Raportul de activitate a Procuraturii Republicii Moldova pentru anul 2020

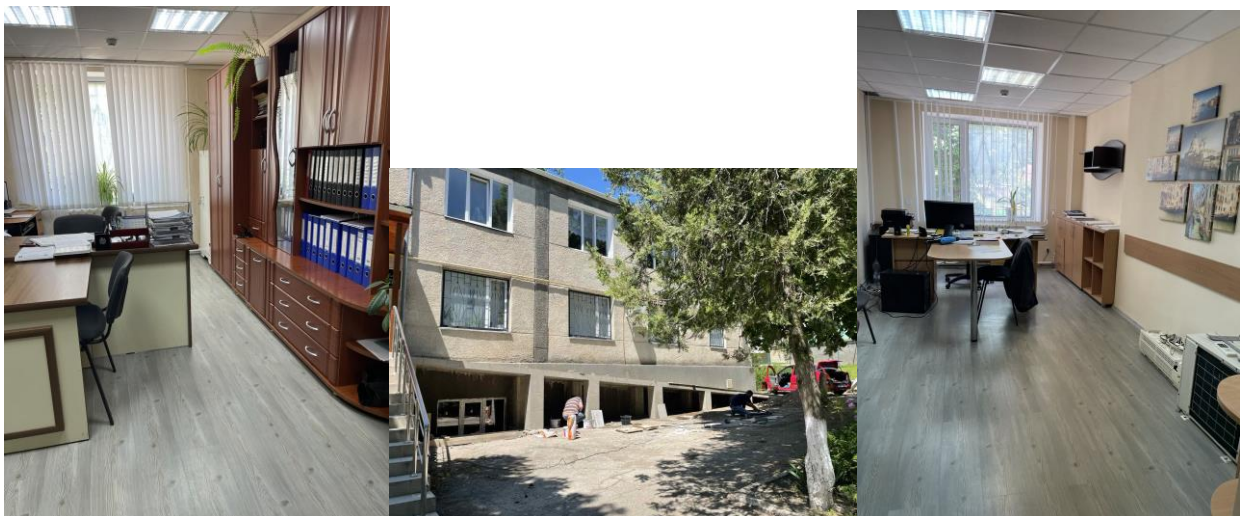


- 1) servicii de reparații curente (autoturismele de serviciu, tehnicii de calcul, sistemelor de aprovizionare cu apă, gaze, reparația pavajului, reparația curentă a încăperilor Procuraturii mun. Chișinău) – 1219,7 mii lei
- 2) reparații capitale ale clădirilor (Procuraturile Cantemir; Leova; Soroca; Taraclia; mun. Chișinău, edificiul de pe str. Armenească nr.94/96; Vulcănești; Ungheni) – 5600,3 mii lei.



**Foto nr.15 Procuratura teritorială Ungheni (renovată în 2020)**

- Iar în anul 2021, în perioada efectuării vizitelor s-au stabilit efectuarea lucrărilor de reparație exterioare la Procuratura Cimișlia, inclusiv asigurându-se accesul în instituție pentru persoane cu dezabilități.



**Foto nr.16 Procuratura teritorială Cimișlia (renovată în 2020-2021)**

### 3.2.3. Condițiile de muncă în sediile procuraturii.

În rezultatul vizitelor efectuate în perioada martie – mai 2021, în cadrul procuraturilor s-au constatat condiții de muncă de la foarte bune până la necorespunzătoare pentru realizarea activității procururilor, și anume:

- În cadrul Procuraturii Generale și procuraturile specializate (Procuratura Anticorupție și PCCOCS) au fost stabilite condiții foarte bune, așa cum în perioada 2016-2018 au fost realizate lucrări de reparație ce au permis concentrarea la aceeași adresă a celor trei procuraturi (PG, PCCOCS și Procuratura municipală).
- În perioada efectuării vizitei la Procuratura municipală (27.05.2021), s-a stabilit transferul acesteia din sediul central al PG la sediul din pe str. Armenească nr.94/96, în legătură cu efectuarea lucrărilor de reparație capitală în perioada 2020-2021
- La nivel teritorial s-au stabilit efectuarea lucrărilor de reparație capitală pentru următoarele Procuraturi: Cantemir; Leova; Soroca; Taraclia; Vulcănești; Ungheni, potrivit bugetului planificat și executat pentru anul 2020;
- În cazul Procuraturii Cimișlia în timpul vizitei de evaluare aveau loc lucrări de reparație exterioare, căci în 2021 au fost alocați bani pentru reparație, și anume 750 mii lei care vor asigura lucrări de reparație, inclusiv pentru a asigura condiții pentru audierea persoanelor cu dizabilități, la fel reparația în toate birourile, ușa metalică pentru biroul pentru corpuri delictive și fereastra cu gratii pentru acest birou, inclusiv pentru a asigura accesul în instituție pentru persoanele cu dizabilități. În 2011 din sursele PG, au fost efectuate lucrări de reparație interioare în spațiile comune, fiind schimbate ușile și ferestrele.
- În cazul Procuraturilor Orhei, Hâncești, Anenii Noi se atestă o stare foarte bună a clădirii atât interior cât exterior, în cazul Procuraturii Orhei fiind planificate anumite lucrări de reparație suplimentare.

Cu toate acestea în unele Procuraturi teritoriale condițiile de muncă sunt necorespunzătoare și nu corespund imaginii unei instituții de stat, și anume în mod special în cazul Procuraturilor Criuleni, Ialoveni, Dubăsari, astfel încât nefiind posibil de a stabili când au avut loc ultimele lucrări de reparație din contul PG, și nici dacă se planifică careva lucrări de reparație fiind probabil planificat schimbarea sediului, căci clădirile sunt vechi și nu merită careva investiții.



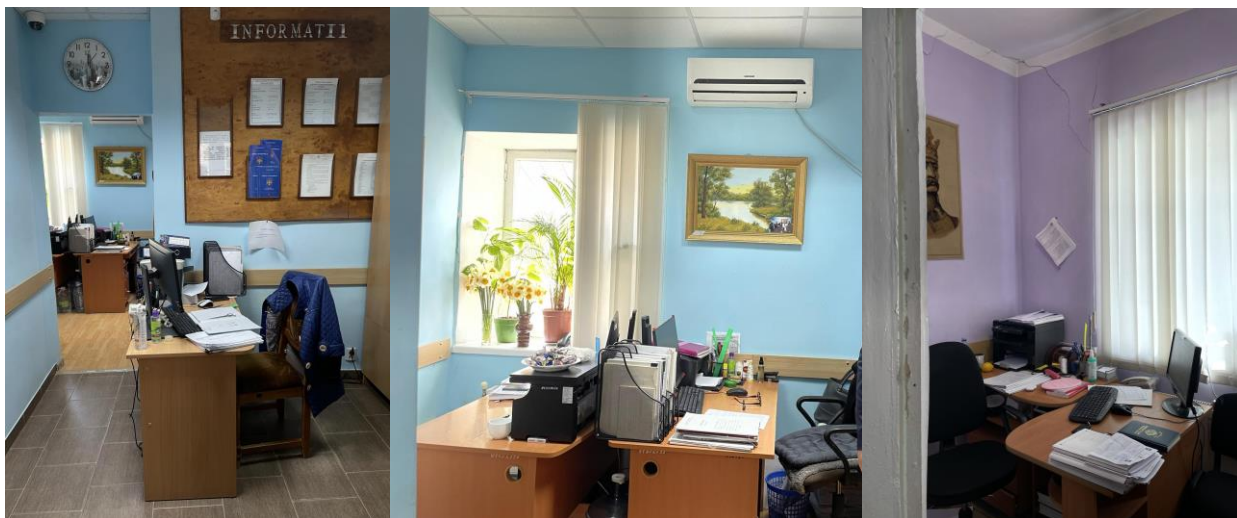
Foto nr.17 Procuraturile teritoriale Criuleni, Ialoveni, Dubăsari (starea clădirilor)

Unele clădirile au suprafețe foarte mici și nu asigură condițiile de spațiu necesar pentru procurori, inclusiv pentru audierea participanților. De exemplu, în cazul Procuraturii Ialoveni, birourile sunt de 10-12 m<sup>2</sup> în care stau 4 persoane, dar atunci când la procuror vine un învinuit, un avocat, încăperea devine foarte mică pentru lucru.



**Foto nr.18 Procuratura teritorială Ialoveni (condiții de muncă)**

Or în cazul Procuraturii Dubăsari cancelaria se află chiar la intrare în coridorul clădirii, ceea ce nu garantează securitatea și integritatea actelor oficiale. În cazul Procuraturii Criuleni situația este asemănătoare: birouri mici și suprafața limitată pentru numărul de procurori atribuiți potrivit statelor de personal.



**Foto nr.19 Procuratura teritorială Dubăsari (condiții de muncă)**

În toate aceste cele trei Procuraturi (Ialoveni, Dubăsari și Criuleni) s-au stabilit lipsa condițiile de muncă elementare, dat fiind faptul că WC este afară, din lipsa de canalizare. Având în vedere că careva mijloace financiare nu au fost planificate pentru lucrări de reparație, procurorii la dorință și-au efectuat lucrări de renovare a birourilor din bani proprii. Ferestrele sunt încă vechi din lemn și putrede, iar ușile de acces

nu sunt sigure creând risc de spargere. Securitatea în acest sens este la zero, astfel încât cel puțin fiind asigurate safeuri pentru păstrarea dosarelor pentru toți procurorii. Acces, în aceste trei oficii ale procuraturii, pentru persoane cu dezabilitați nu este, inclusiv nu sunt nici condiții ce ar permite audierea persoanelor cu dezabilitați, Pe perioada pandemiei COVID, în vederea respectării normelor impuse, în sezon de vara, din lipsa spațiului necesar, audierea participanților avea loc în curte, afara fiind aranjată o masă și două scaune.

#### *3.2.4. Accesibilitatea în oficiile ale procuraturii.*

La intrare, în toate oficiile teritoriale ale Procuraturii nu este prevăzut nici un gardian pază fizică, fiind substituit cu un turnichet, însă nu în toate oficiile (în cadrul Procuraturii Criuleni, Procuratura Dubăsari intrarea este liberă) cu toate ca au fost cazuri când activiștii intrau în procuratură și începeau să efectueze filmări neautorizate, intrau în cabinete și perturbau activitatea și blamau procurorii, și anume în cazul Procuraturii Criuleni. Pentru a restricționa accesul, în sediul Procuraturii Criuleni a fost simulată o restricție de trecere prin instalarea unei mese chiar la ușa de la intrare, ceea încearcă să înlocuiască turnichetul, dar nu întotdeauna funcționează în calitate de restricție la intrarea în sediu.



**Foto nr.20 Procuratura Criuleni (accesul în sediu)**

În unele Procuraturi s-a stabilit prezența unui buton de alarma din partea IS Paza de Stat (2 butoane per instituție), ceea ce nu este suficient, caci uneori situațiile trebuie sa fie soluționate cu prezența continuă politiei.

În majoritatea Procuraturilor este asigurat accesul in instituție pentru persoane cu dezabilitați, inclusiv fiind asigurate condiții care ar permite audierea persoanelor cu dezabilitați la etajul 1 al instituției. Evident, excepție fac Procuraturile Criuleni, Dubăsari, Ialoveni, iar în cazul Procuraturii Hâncești fiind

stabilit un acces pe două benzi metalice, care însă ar crea dificultăți la ridicare a unui scaun cu roțile sau a unui cărucior, caci sunt foarte distanțate.

În unele oficii ale Procuraturii teritoriale s-au stabilit că sediile sunt împărțite cu alte instituții care sunt incompatibile cu activitatea specifică a Procuraturii, și anume:

- în cazul Procuraturii Cimișlia, la subsol există un centru cultural pentru copii, iar la etajul superior un azil pentru persoane fără domiciliu, în fiecare caz fiind asigurat acces separat însă uneori creează sunete ce deranjează activitatea procurorilor);

- în cazul Procuraturii Anenii Noi, sediul este împărțit cu o librărie, accesul fiind asigurat separat.

#### **CONSTATĂRI:**

1. În toate cazurile clădirile în cadrul cărora sunt situate oficiile procuraturilor, se află la balanța Procuraturii Generale, iar toate lucrările de reparație și întreținere sunt planificate și executate potrivit Planului prestabilit de o Comisie din cadrul Procuraturii Generale
2. Contabilitatea pentru întreținere/reparare a tuturor oficiilor ale Procuraturii este ținută de Procuratura Generală, inclusiv pentru achitarea serviciilor curente (apă, gaz, energie electrică și termică), fiind stabilite dificultăți pentru fiecare oficiu în cazul achizițiilor curente (birotică, motorina), iar atribuirea unui cont separat fiecărui oficiu ar optimiza munca acestora.
3. Majoritatea clădirilor ale procuraturilor teritoriale au fost construite în perioada sovietică exclusiv pentru destinația Procuraturilor teritoriale. În unele cazuri sediile au fost adaptate cu toate că inițial aveau o altă destinație.
4. Unele Procuraturi se află la distanțe prea mari de instanțele judecătorești, ceea ce implică timp suplimentar și cheltuieli neplanificate pentru participări în ședințe judiciare (de exemplu Procuratura Nisporeni, Procuratura Basarabeasca, Procuratura Comrat, Procuratura Ialoveni), cu alte cazuri oficiile teritoriale ale Procuraturii se află chiar lângă sediile instanțelor de judecată (Procuratura Hâncești, Procuratura Cimișlia). În condițiile implementării finale a reformei Hărții Judiciare, aceste distanțe vor fi mai mari pentru oficiile amplasate în raioanele cu sedii secundare ale judecătoriilor.
5. Condițiile de muncă a procurorilor se atestă de la cele mai bune (Procuratura Orhei, Anenii Noi, Cimișlia etc) la cele mai rele (Procuratura Dubăsari, Criuleni, Ialoveni etc), astfel încât la dorință procurorii efectuează lucrări de reparație din cont propriu pentru amenajarea corespunzătoare a condițiilor de muncă, cheltuieli ce nu sunt recuperate de Procuratura Generală.
6. Unele sedii ale procuraturii nu au condiții corecte de muncă, inclusiv în condițiile impuse de COVID-19, fiind mai mulți într-un birou mic, ori chiar în unele sedii lipsește canalizarea, de exemplu în cazul Procuraturilor Dubăsari, Criuleni, Ialoveni.
7. Lipsa spațiului suficient pentru activitatea procurorilor creează dificultăți pentru audierea participanților în condițiile prevăzute de lege, în mod special în condițiile impuse de COVID-19, în unele oficii masa și scaunele fiind amenajate în aer liber în curtea Procuraturii.

## CAPITOLUL IV Evaluarea implicațiilor financiare ale reformei Hărții Judiciare.

Pentru a asigura activitatea instanțelor judecătorești, care să fie realizată în limitele legale, este necesară garantarea și funcționarea independenței administrative, organizaționale, dar și financiare a acestora. Cea din urmă caracteristică, în Republica Moldova, este realizată prin finanțarea din bugetul public cu resursele financiare necesare în limitele disponibile ale bugetului de stat. Astfel, mijloacele financiare necesare pentru exercitarea activității justiției sunt alocate din bugetul de stat, ceea ce înseamnă că statul își asumă aceste cheltuieli, care includ: achitarea salariilor judecătorilor și ale personalului instanțelor de judecată, întreținerea și repararea încăperilor, procurarea și asigurarea cu echipamentul necesar, și cu obiecte de uz gospodăresc corespunzătoare, de asemenea prin acoperirea cheltuielilor poștale ș.a.

Înfăptuirea justiției în cadrul instanțelor de judecată implică costuri financiare semnificative. Astfel, organizarea activității instanțelor judecătorești, în vederea examinării cauzelor judiciare, indiferent de natura și durata acestora, statutul suportă cheltuieli semnificative, care sunt constituite din cheltuieli pentru întreținerea sistemului judiciar (pata salariilor judecătorilor, a funcționarilor care participă la procesul de judecată, și a angajaților instanței de judecată și altele), precum și cheltuieli de asigurare tehnico-materială a judecătorilor, sau cheltuieli necesare pentru realizarea activității judecătorești - citarea părților în instanța de judecată, examinarea la fața locului. Totodată, în activitatea de îndeplinire a justiției sunt atrase persoane care participă nemijlocit la procesul de realizare a justiției, precum: martorii, experții, interpreții/traducătorii, activitatea cărora presupune compensații financiare. De asemenea, se realizează activități procesuale, cum ar fi examinarea la fața locului, acțiuni care necesită resurse financiare suplimentare. Aceste resurse financiare, cheltuite de către instanțele de judecată, în vederea realizării actului justiției, reprezintă cheltuielile de judiciare. În cea mai mare parte, aceste cheltuieli necesare funcționării sistemului judecătoresc, sunt puse pe seama bugetului de stat, adică, pe seama plătitorilor de taxe, ceea ce este inechitabil din punct de vedere financiar și social<sup>81</sup>.

După cum a declarat Comisia de la Veneția (Raportul privind independența sistemului judiciar. Partea 1: Independența judecătorilor, (2010, CDL-AD (2010) 004-e.) „*Este de datoria statului să ofere mijloace financiare adecvate resurse pentru sistemul judiciar. Chiar și în perioade de criză, buna funcționare și independența sistemului judiciar nu trebuie puse în pericol* ". Este necesară o finanțare adecvată pentru a" permite instanțelor și judecătorilor să se conformeze standardelor stabilite la articolul 6 ale Convenției Europene a Drepturilor Omului și ale constituțiilor naționale și își îndeplinesc îndatoririle cu integritatea și eficiența care sunt esențiale pentru încurajarea încrederii publice în justiție și statul de drept ". În același timp, deoarece resursele sunt, prin definiție, limitate, este important ca acestea să fie utilizate eficient<sup>82</sup>.

---

<sup>81</sup> Studiu privind legislația națională care reglementează cuantumul și modul de calculare a cheltuielilor de judecată, Precum și a practicilor de aplicare a acestora, AAIJ, 2017

<sup>82</sup> CEPEJ reprot 2020 (data 2018), p.42

#### 4.1. Date despre bugetul instanțelor judecătorești și ale procuraturii.

În anul 2016, Republica Moldova aloca justiției EUR 8 pe cap de locuitor. La acest capitol, Republica Moldova se plasa pe ultimele locuri printre țările membre ale CoE, alături de Azerbaidjan și Armenia. În anul 2018, Republica Moldova aloca deja EUR 14.3 pe cap de locuitor, statistic, aproape de două ori mai mult decât în 2016, depășind deja Armenia, Azerbaidjan și Georgia. Oricum, suma alocată justiției în anul 2018 pe cap de locuitor este de 4.5 ori mai mică decât media țărilor CoE. În anul 2018 ponderea bugetului alocat justiției (instanțelor de judecată, asistenței juridice garantate de stat și procuraturii) în bugetul de stat este una ridicată, constituind 1.3% din toate cheltuielile publice. La acest capitol, Republica Moldova era depășită doar de Bulgaria și Letonia. Media țărilor membre ale CoE este de 0.9%<sup>83</sup>.

Potrivit Raportului CEPEJ 2020 (2018), between 2016 and 2018, regarding the evolution of average approved judicial system budget and average public expenditure, 2010 - 2018, the judicial system budget of Moldova, shows an increase in the budget dedicated to the judicial system, both in Euros 42 % and in local currency 33 %, following a reform providing for salary increases and other structural investments in buildings and information and communication technology (ICT)<sup>84</sup>.

Bugetul alocat sistemului judiciar depinde de mulți factori, în primul rând de mărimea populației și de bogăția țării. Bugetul sistemului judiciar este calculat în raport cu populația (€ per locuitor), ca procent din cheltuielile publice totale și ca procent din produsul intern brut (PIB) nominal. Bugetul pe locuitor este logic mai mare în statele și entitățile plasate în grupul celor mai bogate țări. În schimb, bugetul calculat ca procent din PIB este relativ mai mare în țările mai puțin bogate, ceea ce înseamnă că majoritatea dintre acestea acordă prioritate sistemului judiciar față de alte servicii publice. Potrivit Raportului CEPEJ 2020 (2018) media în 2018 pe locuitor este stabilită 71,56 €.

Așa cum se menționează în Figura 2.6 din raportul CEPEJ 2020 (2018)<sup>85</sup>, bugetul sistemului judiciar este calculat ca suma bugetului alocat instanțelor, bugetul alocat parchetelor și bugetul alocat asistenței juridice. În medie, statele membre și entitățile cheltuiesc aproape 2/3 din bugetul sistemului lor judiciar pentru instanțe, aproape 1/4 pentru serviciile de urmărire penală și restul de 11% pentru asistență judiciară (Figura 2.6).

##### 4.1.1. Bugetul instanțelor judecătorești<sup>86</sup>.

Deziderat important din perspectiva asigurării independenței instanțelor, autonomia financiară reprezintă nu numai o garanție a acesteia, ci și o modalitate eficientă de asigurare a unei repartizări și utilizări judicioase a bugetelor.

<sup>83</sup> [https://crjm.org/wp-content/uploads/2019/10/Justi%C8%9Bia-din-Republica-Moldova-%C3%AEn-cifre-%E2%80%93-o-privire-comparativ%C4%83\\_final-web.pdf](https://crjm.org/wp-content/uploads/2019/10/Justi%C8%9Bia-din-Republica-Moldova-%C3%AEn-cifre-%E2%80%93-o-privire-comparativ%C4%83_final-web.pdf)

<sup>84</sup> Figure 2.2, Raport CEPEJ 2020 (2018), p.20

<sup>85</sup> Figure 2.6 of the CEPEJ report 2020 (2018)

<sup>86</sup> Raportul CSM și a instanțelor judecătorești pentru anul 2020

Asigurarea resurselor materiale necesare este esențială pentru buna funcționare atât a Consiliului Superior al Magistraturii, în calitate de garant al independenței justiției cât și a instanțelor judecătorești. În vederea realizării obiectivelor menționate, Legea nr. 514-XIII privind organizarea judecătorească stabilește că, mijloacele financiare necesare bunei funcționări a instanțelor judecătorești sunt aprobate de Parlament, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii, și sunt incluse în bugetul de stat. Aceste mijloace nu pot fi micșorate fără acordul Consiliului Superior al Magistraturii și se alocă în mod regulat (art. 22 alin.1). Bugetele instanțelor judecătorești constituie parte componentă a bugetului de stat și sunt aprobate de Parlament, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii. Astfel, prin Legea bugetului de stat pentru anul 2020 nr. 172 din 19 decembrie 2019 pentru instanțele judecătorești au fost aprobate alocații în sumă de 426 602,1 mii lei, inclusiv la componenta resurse generale - 425 896,9 mii lei și la resurse din venituri colectate - 708,5 mii lei.

Totodată, în baza Hotărârii Plenului Consiliului Superior al Magistraturii nr.257/13 din 22 mai 2018 cu privire la executarea Hotărârii Comisiei drepturile omului și relații interetnice pe marginea audierii Raportului general privind situația în domeniul prevenirii și combaterii discriminării în Republica Moldova, în bugetul anului 2020 au fost incluse resurse financiare în sumă de 1779,7 mii lei în vederea acomodării rezonabile a instanțelor judecătorești pentru accesul la justiție a persoanelor cu dizabilități. Ulterior, prin Ordinul Ministerului Finanțelor nr.35 din 26 februarie 2020 a fost aplicată procedura de blocare a alocațiilor aprobate pentru instanțele judecătorești în mărime de 41 443,4 mii lei. Totodată, la rectificarea bugetului de stat (Legea nr.61 din 23 aprilie 2020) alocațiile au fost deblocate, dar micșorate cu 6 443,4 mii lei, inclusiv la cheltuieli de personal cu – 2 192,4 mii lei, la stocuri de materiale cu – 1 100 mii lei, la bunuri și servicii cu - 670 mii lei și la mijloace fixe cu – 2 481 mii lei, din care 1031 mii lei preconizate creării condițiilor necesare pentru accesul persoanelor cu dizabilități. Suplimentar, din bugetul consolidat al Ministerului Justiției au fost reduse investițiile capitale în sumă de 28 556,6 mii lei, preconizate pentru construcția sediilor noi ale instanțelor judecătorești.

Concomitent, prin Legea nr. 173 din 11 septembrie 2020 privind modificarea Legii de stat pentru anul 2020, au fost redirecționate resurse financiare în mărime de 448,2 mii lei din bugetul instanțelor judecătorești în bugetul Aparatului central, în vederea acoperirii cheltuielilor de personal pentru unitatea suplimentară de membru din rândul judecătorilor, introdusă în componența Consiliului prin Legea nr. 193 din 20 decembrie 2019. Astfel, la sfârșitul perioadei de raportare bugetul precizat pentru instanțele judecătorești a constituit 419 710,5 mii lei, fiind micșorat față de bugetul aprobat cu 6 891,6 mii lei. Suplimentar, conform Hotărârii Guvernului nr. 731 din 30 septembrie 2020, din fondul de intervenție al Guvernului s-au alocat Consiliului Superior al Magistraturii mijloace financiare în sumă de 1040,0 mii lei pentru acordarea indemnizațiilor unice angajaților, care au contactat infecția COVID-19 în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu, inclusiv la 63 angajați din instanțele judecătorești și 2 angajați din Aparatul Central.

După cum s-a menționat mai sus, la aprobarea bugetului pentru instanțele judecătorești la capitolul ”Venituri”, pe lângă finanțările de la buget, au fost aprobate venituri colectate în mărime de 708,5 mii lei.



În perioada de raportare au fost încasate venituri colectate în mărime de 794,4 mii lei, inclusiv:

- *"Încasări de la prestarea serviciilor cu plată"* – 125,0 mii lei, în urma eliberării copiilor din dosarele participanților la proces și înregistrărilor audio ale ședințelor de judecată.

- *"Plata pentru locațiunea bunurilor patrimoniului public"* – 669,4 mii lei, încasate conform contractelor de transmitere în folosință temporară a încăperilor, încheiate de Curtea Supremă de Justiție, CA Chișinău și judecătoriile Cimișlia și Orhei.

O parte considerabilă a veniturilor efective ale instanțelor judecătorești în anul 2020 le-au constituit donațiile și activele întrate cu titlu gratuit, inclusiv:

- echipamentul tehnic pentru organizarea teleconferințelor, în valoare de 2 266,9 mii lei, donat de Reprezentanța Companiei Millennium DPI Partners, LLC tuturor instanțelor, precum și tehnica de calcul și mobilier în valoare de 23,3 mii lei donat Judecătoriei Chișinău;

- dezinfectante în valoare de 14 mii lei donate de Ghemix Grupp SRL Curții de Apel Chișinău;

- mobilă și covoare în valoare de 56,3 mii lei, oferite cu titlu gratuit de Institutul Național de Justiție Judecătoriei Chișinău;

- *"Declarația de Independență, Constituția RM"*, 25 buc. în valoare de 127,1 mii lei, transmise gratuit instanțelor judecătorești de Curtea Constituțională a RM.

La capitolul *"Cheltuieli și active nefinanciare"* a fost aprobată inițial suma de 426 602,1 mii lei, inclusiv 405 184,6 mii lei la cheltuieli și 21 417,5 mii lei la active nefinanciare. Suma precizată la acest capitol a constituit 419 710,5 mii lei, din care au fost executate – 416 688,2 mii lei.

Procentul executării bugetului este de circa 99,3 la sută și pe categorii de cheltuieli, alocațiile au fost executate în felul următor:

- cheltuieli de personal – 352 986,8 mii lei,

- bunuri și servicii – 33 590,1 mii lei,

- prestații sociale – 7 516,0 mii lei,

- alte cheltuieli – 244,7 mii lei,

- mijloace fixe – 8 329,7 mii lei,

- stocuri de materiale circulante – 11 020,8 mii lei.

Totodată, soldul alocațiilor neutilizate a constituit 3 022,3 mii lei, din care 1943,8 mii lei – economiile formate la cheltuieli de personal, cele mai mari economii, circa 884 mii lei, fiind la Curtea Supremă de Justiție, 598,0 mii lei – economiile formate la serviciile comunale și alte servicii și 349,5 mii lei – suma neutilizată la procurarea mijloacelor fixe și stocurilor de materiale circulante. Componenta cheltuielilor executate de către instanțele judecătorești pe anul 2020 în rapoarte procentuale este prezentată în diagrama de mai jos.



La capitolul Prestații sociale inițial au fost aprobate alocații în sumă de 2820,8 mii lei, dar pe parcursul anului majorate până la 7626,8 mii lei, din contul economiilor formate la cheltuieli de personal și alte categorii de cheltuieli. Alocațiile suplimentare au fost necesare pentru plata indemnizațiilor de concediere, neplanificate, judecătorilor demisionați și indemnizațiilor pentru concedii medicale. Suplimentar, la acest capitol de cheltuieli, după cum s-a menționat anterior, din fondul de intervenție al Guvernului s-au alocat mijloace financiare în sumă de 1008 mii lei pentru acordarea indemnizațiilor unice la 63 angajați ai instanțelor judecătorești, care au contactat infecția COVID-19 în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu.

Planul precizat la Bunuri și servicii a constituit 37 188,1 mii lei și a inclus cheltuielile pentru prestarea serviciilor comunale, informaționale și de telecomunicații, serviciilor de reparații curente, de pază și altor servicii în baza contractelor cu diferiți furnizori și persoane fizice. Cheltuielile executate la această categorie au constituit 36 590,1 mii lei, formând un sold neutilizat în mărime de 598 mii lei. Astfel, în mai multe instanțe judecătorești s-au format economii la servicii comunale și alte servicii, din care cele mai mari sume se atestă la judecătoriile Bălți, Hâncești, Cahul și Curtea de Apel Chișinău.

La categoria Mijloace fixe pentru necesitățile instanțelor judecătorești au fost precizate alocații în sumă de 8 444 mii lei. Cele mai mari cheltuieli la această categorie au fost efectuate la articolul ”Mașini și utilaje”, în sumă de 5 856 mii lei, pentru procurarea tehnicii de calcul, scannerelor, aparatelor de multiplicare, echipamentului audio-video și altor mașini și utilaje, necesare pentru asigurarea activității instanțelor judecătorești. Concomitent, mijloace financiare în sumă de 1322,3 mii lei au fost utilizate pentru procurarea mobilierului necesar, obiectelor de oficiu și gospodărești.

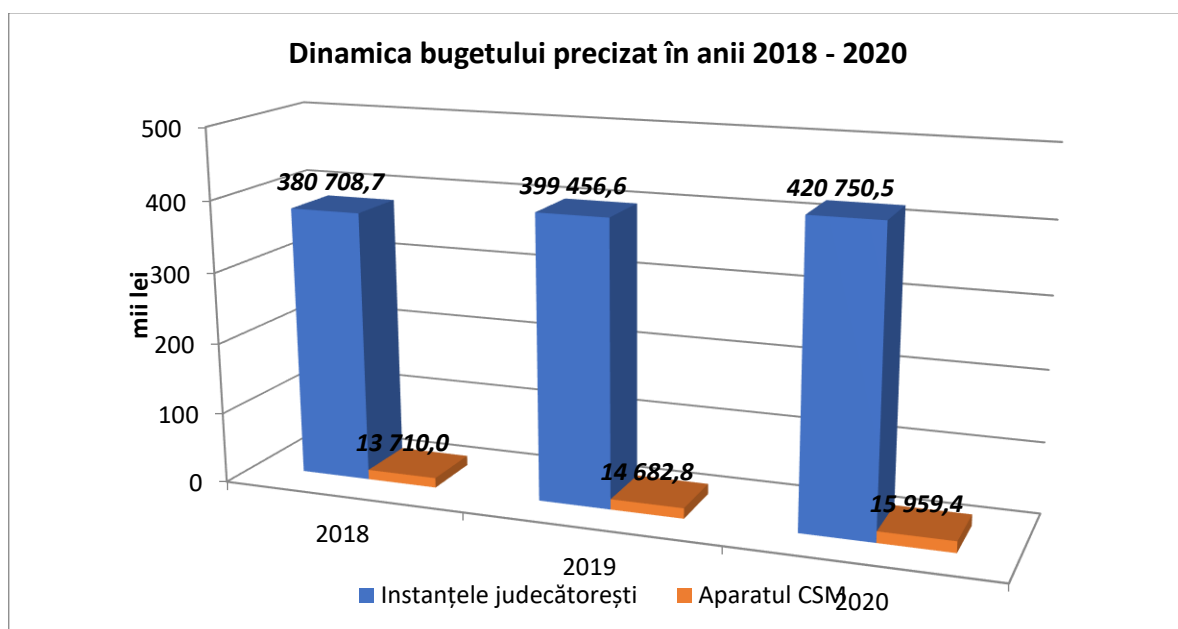
Pentru Reparații capitale inițial au fost aprobate alocații în mărime de 1 879 700 lei în vederea creării condițiilor necesare pentru accesul persoanelor cu dizabilități în incinta sediilor, precum și amenajarea încăperilor sanitare-igienice respective. La rectificarea bugetului de stat suma a fost diminuată cu 1031 mii lei. Totodată, urmare redirecționării alocațiilor de la alte articole de cheltuieli, suma precizată a constituit 1163,1 mii lei. Astfel, au fost efectuate reparații capitale ale clădirilor, amenajate rampe și blocuri sanitare pentru accesul persoanelor cu dezabilități în instanțele judecătorești, după cum urmează:

judecătoriile Căușeni, Cimișlia, Comrat, Criuleni, Drochia, Edineț, Judecătoria Chișinău sediul Botanica, CA Bălți și CA Cahul. Totodată, a fost efectuată reparația capitală a echipamentului pentru modernizarea sistemului de înregistrare video la CA Comrat și a sistemului de semnalizare la Judecătoria Cimișlia.

Referitor la compartimentul Investiții capitale, după cum s-a menționat, alocațiile pentru implementarea Planului de construire a clădirilor noi și/sau de renovare a clădirilor existente, aprobat de Parlamentul RM, se redistribuie Ministerului Justiției. Or, la rectificarea bugetului de stat, alocațiile în sumă de 28556,6 mii lei, aprobate pe anul 2020 pentru construcția sediilor noi ale instanțelor judecătorești, au fost reduse.

La capitolul de cheltuieli Stocuri de materiale circulante au fost executate 11 020,8 mii lei, din care cea mai mare parte o constituie cheltuielile pentru procurarea materialelor de uz gospodăresc și rechizitelor de birou – 8 107,9 mii lei. Cheltuielile aferente procurării combustibilului necesare pentru alimentarea autoturismelor de serviciu ale instanțelor judecătorești în anul 2020 au constituit 1342,7 mii lei. Tot la această categorie se reflectată cheltuielile privind procurarea pieselor de schimb - în sumă de 579,2 mii lei, procurarea mantiilor pentru judecători și grefieri - în sumă de 367 mii lei și altor materiale.

Dinamica bugetului precizat pentru CSM și instanțele judecătorești pe perioada anilor 2018-2020 poate fi urmărită în diagrama de mai jos.



Astfel, în anul 2018 bugetul precizat total a constituit 394 418,7 mii lei, inclusiv:

- la Aparatul CSM - 13 710,0 mii lei;
- la instanțele judecătorești – 380 708,7 mii lei.

În anul 2019 bugetul precizat total a constituit 414 139,4 mii lei, inclusiv:

- la Aparatul CSM - 14 682,8 mii lei;
- la instanțele judecătorești – 399 456,6 mii lei.

În anul 2020 bugetul precizat total a constituit 436 709,9 mii lei, inclusiv:

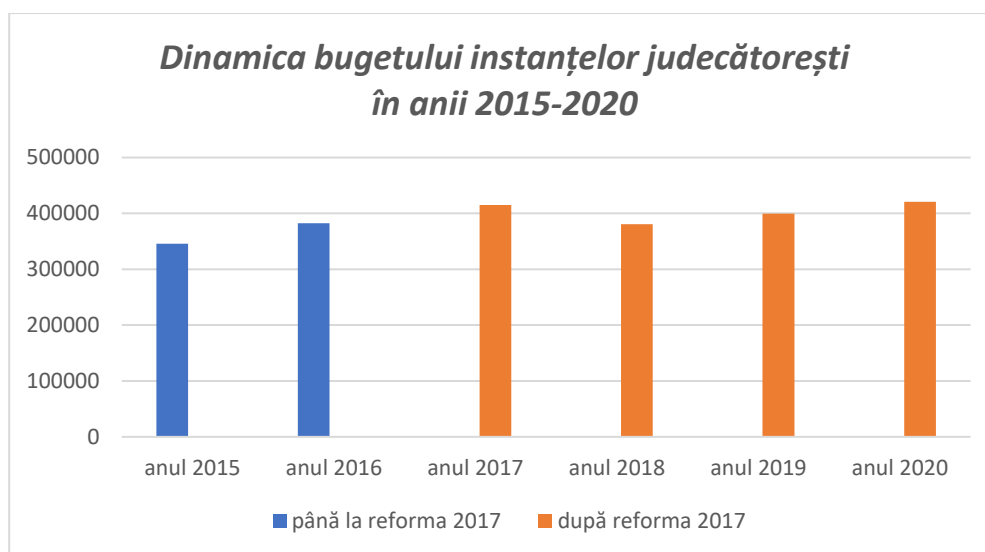
- la Aparatul CSM - 15 959,4 mii lei;
- la instanțele judecătorești – 420 750,5 mii lei.

Analizând bugetul precizat total pe ultimii trei ani, se observă o majorare constantă a acestuia în mediu cu circa 5% față de anul precedent. Totodată, efectuând o analiză pe categorii de cheltuieli pe ultimii trei ani bugetari, se observă majorări de alocații doar la cheltuieli de personal, în legătură cu majorarea anuală a valorii de referință pentru calcularea salariilor angajaților din sectorul bugetar, restul cheltuielilor fiind în descreștere. Prin urmare, alocațiile precizate pentru Aparatul CSM și instanțele judecătorești, cu excluderea cheltuielilor de personal și a investițiilor capitale (din anii 2018-2019), au constituit, după cum urmează:

- în anul 2018 - 77 073,1 mii lei;
- în anul 2019 – 75 483,7 mii lei, micșorate cu circa 2,1% față de anul 2018;
- în anul 2020 – 70 758,0 mii lei, micșorate cu circa 6,3% față de anul 2019.

Analizând dinamica bugetului instanțelor judecătorești în anii 2015-2020, se observă o majorare constantă a alocațiilor pentru instanțele judecătorești până în anul 2017, după cum urmează: în anul 2016 alocațiile s-au majorat cu circa 10,6% față de anul 2015, în anul 2017 - cu circa 8,6% față de anul 2016, fiind caracterizată majorarea prin reforma Hărții Judiciare implementate prin Legea 76/2016. După reforma din 2017, dinamica bugetului pentru anii 2017-2020 este într-o linie constantă, bugetul pentru instanțele judecătorești pentru anul 2020 fiind în mediu în creștere cu circa 5% față de anul precedent.

Dinamica bugetului aprobat pentru instanțele judecătorești pe perioada anilor 2015- 2020 poate fi urmărită în graficul de mai jos:



Totodată, în ultimii doi ani se observă o regresie a alocațiilor instanțelor judecătorești față de anul 2017, motivată prin excluderea cheltuielilor de investiții capitale, fiind alocate doar mijloace financiare pentru finalizarea lucrărilor în curs de execuție și achitarea datoriilor formate față de antreprenor. Astfel, în anul 2018 au fost alocate 1532,1 mii lei pentru lucrările neprevăzute la construcția clădirii administrative a Judecătoriei Ungheni, iar în anul 2019 pentru stingerea datoriei formate de Judecătoria Chișinău pentru lucrările de reconstrucție efectuate în sediul Buiucani în sumă de 3580,9 mii lei.

Aceasta se explică prin faptul că, în vederea implementării prevederilor Legii nr.76 din 21 aprilie 2016 cu privire la reorganizarea instanțelor judecătorești, Parlamentul RM prin Hotărârea nr. 21 din 03 martie 2017 a aprobat Planul de construire a clădirilor noi și/sau de renovare a clădirilor existente, necesare pentru buna funcționare a sistemului instanțelor judecătorești. Coordonator al procesului de implementare a Planului nominalizat este desemnat Ministerul Justiției, bugetul căruia include alocațiile necesare pentru implementarea acestuia. Cu toate acestea, în anul 2019 alocațiile instanțelor judecătorești au fost majorate cu circa 4,7% față de alocațiile aprobate pe anul 2018.

În baza celor expuse mai sus, se atestă că îndeplinirea justiției în cadrul instanțelor de judecată implică costuri financiare semnificative. Astfel, organizarea activității instanțelor judecătorești, în vederea examinării cauzelor judiciare, indiferent de natura și durata acestora, statutul suportă cheltuieli semnificative, care sunt constituite din cheltuieli pentru întreținerea sistemului judiciar (pata salariilor judecătorilor, a funcționarilor care participă la procesul de judecată, și a angajaților instanței de judecată și altele), precum și cheltuieli de asigurare tehnico-materială a judecătorilor, sau cheltuieli necesare pentru realizarea activității judecătorești - citarea părților în instanța de judecată, examinarea la fața locului. Totodată, în activitatea de îndeplinire a justiției sunt atrase persoane care participă nemijlocit la procesul de realizare a justiției, precum: martorii, experții, interpreții/traducătorii, activitatea cărora presupune compensații financiare. De asemenea, se realizează activități procesuale, cum ar fi examinarea la fața-locului, acțiuni care necesită resurse financiare suplimentare. Aceste resurse financiare, cheltuite de către instanțele de judecată, în vederea realizării actului justiției, reprezintă cheltuielile de judicare.

Pentru instanțele de judecată ale Republicii Moldova, un cadru expres al indicatorilor de performanță la momentul actual nu există. Astfel, datele naționale corespund doar unor indicatori internaționali enumerați, care se consideră cei mai relevanți pentru a prezenta concluziile necesare prezentului studiu, astfel, și anume: taxa de acces, rata cauzelor examinate și costul dosarului.

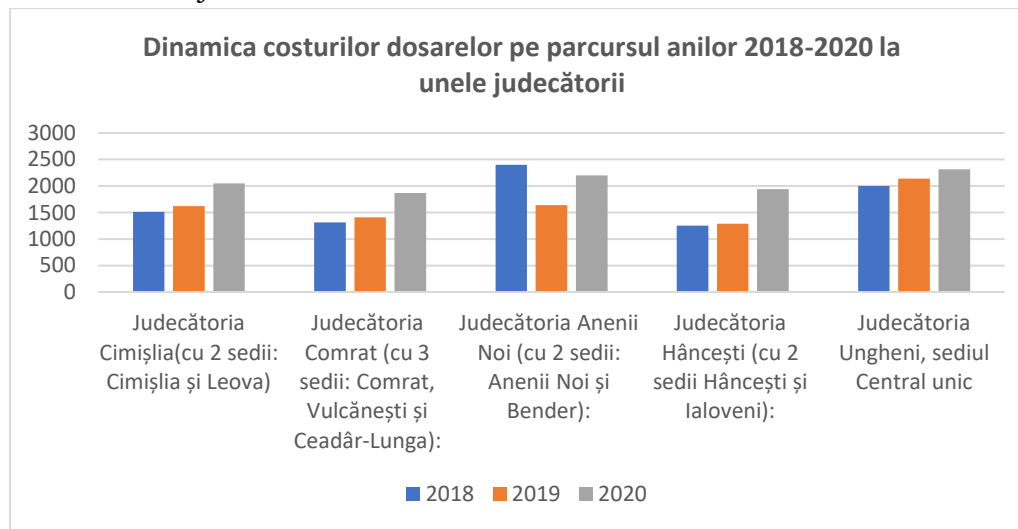
Cu referire la costul dosarului, potrivit indicilor de evaluare se stabilește că acesta rezultă din raportul cheltuielilor atribuite anual per instanță la numărul de cazuri soluționate la sfârșitul anului de raportare. Scopul acestui indicator este de a arăta nivelul de eficiență de întreținere a unei instanțe de judecată după numărul de cazuri aflate în examinare care în general asigură accesul justițiabililor la justiție, în contextul costurilor de acces la serviciile instanței, proceduri și înregistrări.

În totalitate, indicatorii sus-menționați, prin prisma rezultatelor obținute prezintă o anumită conexiune cu resursele financiare disponibile ale instanțelor judecătorești. Analiza acestor indicatori, în diferite măsuri poate ilustra situația activității instanțelor judecătorești. Respectiv, având ca suport rapoartelor

de evaluare individuale efectuate în perioada martie – iunie 2021, în baza unor criterii distincte s-a stabilit că costurile dosarului variază de la o instanța la alta, această dinamică fiind strâns legată de suprafața clădirilor aflate la balanța sediilor centrale, numărul de judecători activi și numărul de cazuri soluționate. Spre exemplu<sup>87</sup>:

1. În cazul Judecătoriei Cimișlia (cu 2 sedii: Cimișlia și Leova):
2018 – 1515,27 lei (4602 de dosare soluționate)
2019 – 1623,09 lei (5022 de dosare soluționate)
2020 – 2051,32 lei (4389 de dosare soluționate)
2. În cazul Judecătoriei Comrat (cu 3 sedii: Comrat, Vulcănești și Ceadâr-Lunga):
2018 – 1312,0 lei (5521 de dosare soluționate)
2019 – 1411,9 lei (4886 de dosare soluționate)
2020 – 1870,0 lei (5564 de dosare soluționate)
3. În cazul Judecătoriei Anenii Noi (cu 2 sedii: Anenii Noi și Bender):
2018 – 2400 lei (3138 dosare soluționate)
2019 – 1640 lei (4521 dosare soluționate)
2020 - 2200 (3814 dosare soluționate)
4. În cazul Judecătoriei Hâncești (cu 2 sedii Hâncești și Ialoveni):
2018 – 1251,51 lei (8035 de dosare soluționate)
2019 – 1290,90 lei (8015 de dosare soluționate)
2020 - 1939,97 lei (6112 de dosare soluționate)
5. În cazul Judecătoriei Orhei (cu 4 sedii Orhei, Rezina, Șoldănești și Telenești):
2018 – 1291,9 lei (12160 de dosare soluționate)
2019 – 1161,20 lei (14993 de dosare soluționate)
2020 – 1818,20 lei (10890 de dosare soluționate)
6. În cazul Judecătoriei Ungheni, sediul Central unic
2018 – 2000 lei (5368 de dosare soluționate)
2019 – 2140,0 lei (5562 de dosare soluționate)
2020 – 2315,0 (5043 de dosare soluționate)

Respectiv, în baza tabelii de mai jos, se poate de observat dinamica costurilor dosarelor pe parcursul anilor 2018-2020 la unele judecătorii.



<sup>87</sup> Date colectate și prezentate de fiecare de șef al Secretariatului a judecătoriei (sediul central)

Din diagrama elucidată mai sus se poate de observat că pentru anul 2020, costul examinării cazurilor este mai ridicat în fiecare caz elucidat mai sus inclusiv din cauza examinării unui număr mai redus de dosare în legătură cu pandemia COVID 19. Un caz specific este modul de apreciere a costului unui dosar în cazul Judecătoriei Orhei, astfel încât, cu toate că nu a fost eliberat un cost al dosarului separat pe sediu, se poate de reținut că în raport cu suprafața sediilor Rezina și Telenești, costurile ar fi de 4 ori mai mari. Spre exemplu: sediul Central Orhei este prea mic la numărul de judecători (13 la o suprafață de 140 m<sup>2</sup>) și personal nejudiciar (30,5) în raport cu sediile secundare: Rezina (4 la o suprafață de 451,0 m<sup>2</sup>) și Telenești (5 la o suprafață de 463,8 m<sup>2</sup>) care au o suprafața de 4 ori mai mare în raport cu numărul de judecători și personalul non-judiciar care este de 3 ori mai mic, nefiind justificate cheltuielile de întreținere a clădirilor pentru sediile secundare.

Un alt caz ce merită o atenție sporită ce este în evidență este cazul Judecătoriei Ungheni, costurile unui dosar apreciindu-se destul de înalte fiind într-o dinamică creștere în raport cu alte sedii centrale ce se caracterizează prin faptul că o dată cu darea în exploatare a noului sediu, și anume la data de 21 decembrie 2017, suprafața de întreținere în cheltuieli curente este prea mare raportată la numărul de judecători ce lucrează efectiv în cadrul instanței, și anume la o suprafață de 4371,6 m<sup>2</sup> activează efectiv 11 judecător din 12 (potrivit datelor raportate în aprilie 2021 în timpul vizitei de evaluare în teritoriu). Or, în rezultatul vizitei efectuate s-a stabilit că multe spații sunt libere, iar sediul Judecătoriei Ungheni nu este în capacitate să le valorifice potrivit destinației.

Dacă e să examinăm dinamica indicatorilor activității instanțelor de judecată de până la reforma din 2017, se va observa aceeași tendință, și anume pe parcursul perioadei anilor 2015-2017 (3 ani), se observă, la fel, tendința de majorare a cauzelor și materialelor parvenite în instanțele de judecată, astfel încât în anul 2017 au fost examinate cu aproximativ 15 mii mai multe cauze decât în 2015, deși efectivul de judecători a scăzut substanțial. Aceasta, în mod direct a dus la creșterea semnificativă a sarcinii de activitate a judecătorilor în anii analizați, astfel încât un judecător în anul 2017 a examinat cu aproximativ 62 dosare mai mult decât în 2015, în 12 luni ale anului 2017 revenindu-le câte 783 de unități per persoană, sarcină realizată în 212 de zile lucrătoare ale unui an, activitate efectiv imposibilă, având în vedere complexitatea și multitudinea acțiunilor ce trluiesc întreprinse de către completul de judecată în timpul examinării unui dosar de către instanța de judecată<sup>88</sup>.

*Bugetele instanțelor judecătorești și costurile pentru prestarea serviciilor de către sistemul instanțelor judecătorești*

Anul bugetar	Zile lucrătoare calendaristice	Mijloace bugetare aprobate prin Legea bugetului de stat anuală, mii lei <i>inclusiv mijloacele financiare pentru investiții capitale</i>	Costul bugetar al unei zile lucrătoare, mii lei	Total materiale/doaze încheiate, unități	Mijloace financiare cheltuite (inclusiv mijloace financiare pentru investiții capitale) per sistem pentru soluționarea unui caz, în anul bugetar, lei
anul 2015	250	345603,5	1382,41	247069	1398,81
anul 2016	251	382319,7	1523,18	248817	1536,54
anul 2017	253	394789,27	1560,43	249056	1585,14

<sup>88</sup> Studiu privind legislația națională care reglementează cuantumul și modul de calculare a cheltuielilor de judecată, precum și a practicilor de aplicare a acestora, AAIJ, 2017

În perioada de până la reforma din 2017, bugetul instanțelor judecătorești de asemenea a cunoscut o evoluție ascendentă<sup>89</sup>. În anul 2017, pentru sistemul instanțelor judecătorești, au fost alocate și efectiv executate aproximativ 395 mil lei, ceea ce este cu cca 50 mil lei mai mult decât în 2015. Totodată se observă că o zi de funcționare a instanțelor judecătorești a costat bugetul de stat, 1560,43 mii lei în 2017, ceea ce este cu 178,08 mii lei mai mult decât a costat o zi în 2015, a cărei valoare a fost de 1382,41 mii lei<sup>90</sup>. În aceeași ordine de idei se menționează că valoarea unui dosar examinat în 2017 a fost mai scumpă decât în 2015, astfel un dosar examinat a costat în 2017 - 1585,14 lei, ceea ce a fost cu 186,33 lei mai mult decât în 2015 (în calcul au fost incluse și mijloace financiare pentru investiții capitale). Or, raportând datele costurilor de examinare a dosarelor până la reformă din 2017 și după, se atestă că costul acestora a scăzut cu excepția Judecătoriei Ungheni, dat fiind faptul că numărul de cauze examinate pe parcursul fiecărui an este într-o creștere dinamică, în mod special la sediile centrale a judecătoriilor.

Din cele prezentate mai sus, se constată că înfăptuirea justiției în Moldova, în fiecare an, devine mai scumpă. Astfel, pentru a asigura echilibrul bugetar în ceea ce ține de cheltuieli și venituri, având în vedere că în Republica Moldova justiția nu este gratuită, este necesar de a analiza care este nivelul de compensare a taxelor de stat și a altor cheltuieli suportate de către instanțele judecătorești în procesul de realizare a acțiunilor procedurale, achitate de către justițiabili, pentru a putea interveni, după caz în procesul de echilibrare a poverii financiare și a responsabilității materiale și a justițiabililor, care vin să își facă dreptate în instanțele de judecată.

Plata taxelor sau a taxelor judiciare este o caracteristică a sistemelor judiciare europene, utilizatorii instanțelor judecătorești fiind obligați să contribuie parțial la finanțarea lor. În toate statele și entitățile, cu excepția Finlandei, Franței, Luxemburgului și Spaniei, justițiabilii sunt obligați să plătească o taxă judiciară sau o taxă pentru a iniția o procedură. În Franța, accesul la justiție este gratuit, doar câteva excepții fiind raportate în anumite aspecte civile, la nivel de contestație. Majoritatea țărilor impun plata taxelor judiciare pentru a iniția o procedură civilă; puține țări necesită taxe judiciare atât pentru proceduri civile, cât și penale. În Spania, persoanele fizice sunt scutite de taxe și numai companiile sunt obligate să plătească. În Finlanda, taxele judiciare sunt colectate după finalizarea procedurii judiciare. În materie penală în Croația, Cipru, Grecia, Muntenegru, Polonia, Portugalia, Serbia și Elveția, părțile la procedură trebuie să plătească taxe judiciare, care sunt acoperite de asistență juridică atunci când sunt acordate<sup>91</sup>.

Conform Figurei 2.22 din raportul CEPEJ, taxele și impozitele judiciare în Republica Moldova constituie 51% din bugetul instanței și 27% din bugetul sistemului judiciar în 2018, media CoE fiind de 20% din bugetul instanței și de 20% a bugetului sistemului judiciar.

---

<sup>89</sup> Studiu privind legislația națională care reglementează cuantumul și modul de calculare a cheltuielilor de judecată, precum și a practicilor de aplicare a acestora, AAIJ, 2017

<sup>90</sup> Ibidem

<sup>91</sup> CEPEJ report 2020 (data 2018)



## **CONSTATĂRI:**

1. În anul 2018, Republica Moldova aloca justiției EUR 14.3 pe cap de locuitor, aproape de două ori mai mult decât în 2016, fiind plasată pe ultimele locuri printre țările membre ale CoE. Oricum, suma alocată justiției în anul 2018 pe cap de locuitor este de 4.5 ori mai mică decât media țărilor CoE.
2. În anul 2018 ponderea bugetului alocat justiției (instanțelor de judecată, asistenței juridice garantate de stat și procuraturii) în bugetul de stat este una ridicată, constituind 1.3% din toate cheltuielile publice.
3. Potrivit Raportului CEPEJ 2020 (2018), între 2016 și 2018, privind evoluția bugetului mediu aprobat al sistemului judiciar și a cheltuielilor publice medii, 2010 - 2018, bugetul sistemului judiciar al Moldovei, arată o creștere a bugetului dedicat sistemului judiciar, atât în euro 42%, cât și în moneda locală 33%, datorită reformei care prevede creșteri salariale și alte investiții structurale în clădiri și tehnologia informației și comunicațiilor (TIC).
4. Potrivit Raportului auditului asupra rapoartelor financiare consolidate ale Ministerului Justiției încheiate la 31 decembrie 2019, în anul 2019 se atestă un nivel redus de executare a unor investiții capitale în cadrul Ministerului Justiției, auditul identificând unele problematice și deficiențe în procesele de construcție și de reconstrucție a unor obiective investiționale, nefiind valorificate resursele bugetare pentru investiții capitale în sumă totală de 216,2 mil.lei.
5. Referitor la investițiile capitale pentru construcția sediilor unor judecătoriai, se menționează că, prin Hotărârea Parlamentului nr.21 din 03.03.2017<sup>92</sup>, a fost aprobat Planul de construire a clădirilor noi și/ sau de renovare a clădirilor existente, necesare pentru buna funcționare a instanțelor judecătorești. Auditul a relevat că Ministerul Justiției nu a asigurat realizarea etapizată a acțiunilor Planului pentru anul 2019, nefiind elaborată documentația de proiect și nici executate lucrările de construcție a sediilor judecătoriilor. Urmare acestui fapt, n-au fost valorificate resursele bugetare pentru investiții capitale în sistemul judecătoresc în sumă de 60,0 mil.lei<sup>93</sup>.
6. Potrivit raportului CSM și a instanțelor de judecată pentru anul 2020, referitor la compartimentul Investiții capitale, alocațiile pentru implementarea Planului de construire a clădirilor noi și/sau de renovare a clădirilor existente, aprobat de Parlamentul RM, se redistribuie Ministerului Justiției. Or, la rectificarea bugetului de stat, alocațiile în sumă de 28556,6 mii lei, aprobate pe anul 2020 pentru construcția sediilor noi ale instanțelor judecătorești, au fost reduse.
7. Bugetul alocat pentru activitatea CSM și a instanțelor judecătorești în ultimii trei ani (2018-2020), s-a majorat constant în mediu cu circa 5% față de anul precedent, în anul 2020 În anul 2020 bugetul precizat total constituind 436 709,9 mii lei, inclusiv: a Aparatul CSM - 15 959,4 mii lei; la instanțele judecătorești – 420 750,5 mii lei.
8. Totodată, în ultimii doi ani se observă o regresie a alocațiilor instanțelor judecătorești față de anul 2017, motivată prin excluderea cheltuielilor de investiții capitale, fiind alocate doar mijloace financiare pentru finalizarea lucrărilor în curs de execuție și achitarea datoriilor formate față de

<sup>92</sup> Planul de construire a clădirilor noi și/sau de renovare a clădirilor existente, necesare pentru buna funcționare a sistemului instanțelor judecătorești, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr.21 din 03.03.2017.

<sup>93</sup> Raportul auditului asupra rapoartelor financiare consolidate ale Ministerului Justiției încheiate la 31 decembrie 2019, aprobat prin Hotărârea Curții de Conturi nr.33 din 21 iulie 2020, <http://www.ccrm.md/hotariri-si-rapoarte-1-95?idh=1040>

antreprenor. Astfel, în anul 2018 au fost alocate 1532,1 mii lei pentru lucrările neprevăzute la construcția clădirii administrative a Judecătoriei Ungheni, iar în anul 2019 pentru stingerea datoriei formate de Judecătoria Chișinău pentru lucrările de reconstrucție efectuate în sediul Buiucani în sumă de 3580,9 mii lei.

9. Costurile dosarului variază de la o instanța la alta, această dinamică fiind strâns legată de suprafața clădirilor aflate la balanța sediilor centrale, numărul de judecători activi și numărul de cazuri soluționate, în mod special în cazul Judecătoriei Ungheni (fiind stabilit cel mai înainte cost al dosarelor) sau în cazul Judecătoriei Orhei sediu central (suprafața disproporționată în raport cu celelalte 3 sedii), în ambele cazuri nefiind justificate costurile de întreținere a clădirilor prea spațioasă pentru un număr redus de judecători.
10. Înfăptuirea justiției în Moldova, în fiecare an, devine mai scumpă, nefiind asigurat un echilibru bugetar în ceea ce ține de cheltuieli și venituri, având în vedere că în Republica Moldova justiția nu este gratuită.

#### 4.1.2. Bugetul Procuraturii.

După cum s-a menționat deja, conform raportului CEPEJ 2020 (2018), bugetul alocat de statele europene serviciilor de urmărire penală este de aproximativ 25% din bugetul sistemului judiciar, cu unele diferențe de la țară la țară. În special, statele din sud-estul și estul Europei se caracterizează printr-o poziție puternică conferită serviciilor de urmărire penală din cadrul sistemului judiciar (aproape sau mai mult de 30% din bugetul total).

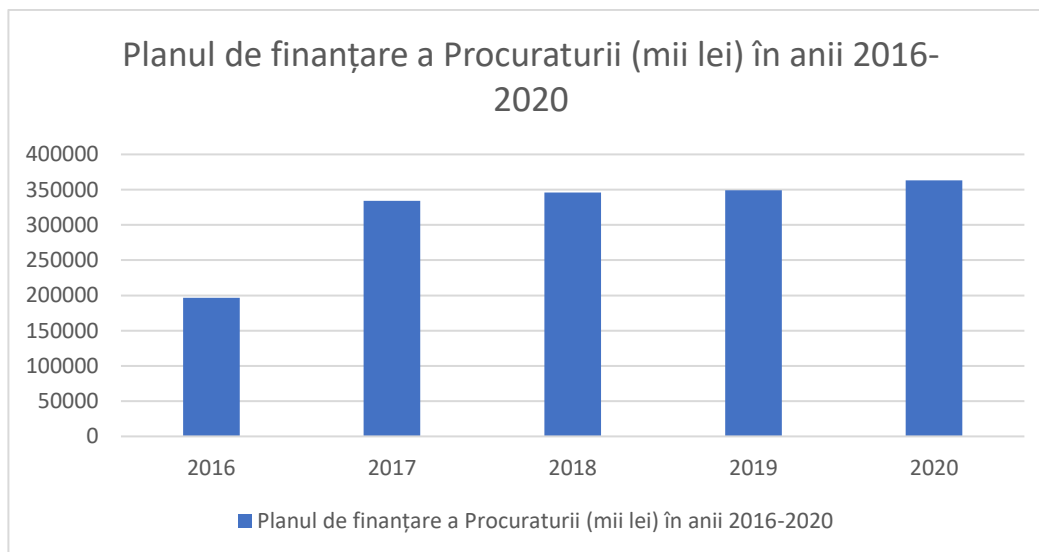
În 2018, statele și entitățile au cheltuit în medie 14 EUR pe locuitor pentru serviciile de urmărire penală, ceea ce corespunde 0,09% din PIB pe cap de locuitor. Cheltuielile medii în 2018 sunt cu 6,5 € mai mici, cu 60% decât cheltuielile medii pentru CoE.

În baza tabelului de mai jos se stabilește în baza rapoartelor privind activitatea Procuraturii pentru anii 2015-2020, planul de finanțare pe fiecare an după anumite categorii specifice pentru cheltuieli.

Pentru anul 2020, planul de finanțare a Procuraturii Generale din bugetul de stat a constituit 363066,8 mii lei, inclusiv:
• Cheltuieli de personal – 310309,6 mii lei,
• Bunuri și servicii – 17232,4 mii lei,
• Prestații sociale – 7717,2 mii lei,
• Alte cheltuieli - 518,9 mii lei, Mijloace fixe 21960,0 mii lei,
• Stocuri de materiale circulante - 5328,7 mii lei.
Pentru anul 2019 planul de finanțare a Procuraturii a fost precizat în sumă de 349119 mii lei, inclusiv:
• Cheltuieli de personal – 307541,9 mii lei,
• Servicii – 15873,7 mii lei,
• Prestații sociale – 9776,9 mii lei,
• Mijloace fixe – 11415,9 mii lei,
• Stocuri de materiale circulante – 4510,9 mii lei.
Pentru anul 2018 planul de finanțare a Procuraturii a fost precizat în sumă de 345881 mii lei, inclusiv:
• Cheltuieli de personal – 282243,6 mii lei,

• Bunuri și servicii – 17534,8 mii lei,
• Prestații sociale – 4707,0 mii lei,
• Mijloace fixe – 37724,8 mii lei,
• Stocuri de materiale circulante – 3670,8 mii lei.
Pentru anul 2017 planul de finanțare a Procuraturii a fost precizat în sumă de 334004,9 mii lei inclusiv:
• Cheltuieli de personal (21) – 261727,8 mii lei,
• Bunuri și servicii (22) – 16333,1 mii lei,
• Prestații sociale (27) – 5622,8 mii lei,
• Alte cheltuieli (documente executorii ) (28) – 500,0 mii lei,
• Mijloace fixe (31) – 44615,0 mii lei,
• Stocuri de materiale circulante (33) – 5206,2 mii lei.
Pentru anul 2016 planul aprobat de finanțare a Procuraturii a constituit suma de 196661,3 mii lei inclusiv:
• Cheltuieli de personal (21) - 155123,4 mii lei,
• Bunuri și servicii (22) - 18159,6 mii lei,
• Prestații sociale (27) - 1380,3 mii lei,
• Alte cheltuieli (documente executorii ) (28) - 1000,0 mii lei,
• Mijloace fixe (31) - 16127,9 mii lei,
• Stocuri de materiale circulante (33) - 4870,1 mii lei.
Pentru anul 2015 bugetul total al Procuraturii a constituit :
• suma de 148,5 mln. Lei, fiind o creștere cu 1683,3 mln. lei față de bugetul din 2014.

Respectiv, în baza diagramei de mai jos, se poate de observat dinamica anuală a Planului de finanțare a Procuraturii pe parcursul anilor 2016-2020.



O dată cu reforma Procuraturii din 2016, se observă o nouă abordare Planului de finanțare a Procuraturii, în fiecare an fiind stabilită o creștere dinamică a bugetului, în mod special în anii 2017-2018 fiind reconstruit capital sediul central al Procuraturii Generală, în cadrul căruia se află inclusiv Consiliul Superior al Procurorilor, PCCOCS și Procuratura mun. Chișinău (până în iunie 2021).

Treptat au loc reparații capitale și în alte procuraturi teritoriale, și anume:

- Potrivit Raportului de activitate a Procuraturii Republicii Moldova pentru anul 2019<sup>94</sup>, pentru asigurarea activității Procuraturii Republicii Moldova în anul de raport pentru lucrări de reparație capitală a clădirilor au planificate și executate 3433,1 mii lei, fără a se specifica care oficii teritoriale ale procuraturii au fost reparate/renovate.
- Potrivit Raportului de activitate a Procuraturii Republicii Moldova pentru anul 2020<sup>95</sup>, se indică cheltuieli specifice după categorii, și anume :
  - 1) servicii de reparații curente (autoturismele de serviciu, tehnicii de calcul, sistemelor de aprovizionare cu apă, gaze, reparația pavajului, reparația curentă a încăperilor Procuraturii mun. Chișinău) – 1219,7 mii lei
  - 2) reparații capitale ale clădirilor (Procuraturile Cantemir; Leova; Soroca; Taraclia; mun. Chișinău, edificiul de pe str. Armenească nr.94/96; Vulcănești; Ungheni) – 5600,3 mii lei.

Este important de menționat că potrivit raportului Procuraturii pentru anul 2020, aspectul recuperării cheltuielilor judiciare a rămas a fi unul prioritar în activitatea Procuraturii, sarcinile trasate pentru procurori și organele de urmărire penală fiind neadmiterea situațiilor din anii trecuți când cheltuielile esențiale pe care le suportă nemijlocit statul în legătură cu desfășurarea proceselor penale rămâneau a fi neevaluate și, respectiv, nerecuperate atunci când dispozițiile legale o cer, ceea ce aduce atingere bugetelor alocate organelor de drept și altor instituții implicate în procesul de combatere a criminalității.

În acest context, în perioada anului 2020 au fost obținute următoarele rezultate:

- suma totală a cheltuielilor judiciare care au fost recuperate benevol în timpul urmăririi penale de către participanții corespunzători la proces a constituit 289.912 lei (comparativ cu 740.866 lei în anul 2019), dintre care: 269.862 lei au constituit cheltuieli pentru efectuarea expertizelor/constatărilor și 20.050 lei - alte cheltuieli;
- suma totală a cheltuielilor judiciare dispuse pentru încasare de către procurori pe cauze cu soluții de netrimitere în judecată a constituit 583.893 lei (comparativ cu 1.171.776 lei în anul 2019), dintre care: 560.098 lei au constituit cheltuieli pentru efectuarea expertizelor/constatărilor și 23.795 lei - alte cheltuieli;
- suma totală a cheltuielilor judiciare care au fost achitate în baza deciziilor procurorilor a constituit 414.636 lei (comparativ cu 645.781 lei în anul 2019). În 25 cazuri s-a decis punerea în executare în ordinea prevăzută de Codul de executare a ordonanțelor, în legătură cu lipsa executării benevole;
- suma totală a cheltuielilor judiciare care au fost recuperate pe cauzele penale pe care au fost adoptate în anii precedenți soluții de netrimitere în judecată a constituit 14.894 lei;
- suma totală a cheltuielilor judiciare specificate în anexa rechizitoriilor, conform art.296 alin.(4) din Codul de procedură penală, pe cauzele în care în anul 2020 au fost dispuse soluții de trimitere în judecată, a constituit 12.021.876 lei (comparativ cu 14.488.521 lei în anul 2019), inclusiv: 11.181.625 lei - cheltuieli pentru efectuarea expertizelor/constatărilor, 88.815 lei - cheltuieli pentru efectuarea traducerilor, 239.317 lei - pentru realizarea extrădărilor și 512.119 lei - alte cheltuieli;
- suma totală a cheltuielilor judiciare dispuse prin sentințe de către instanțele de judecată pentru încasare în perioada anului 2020 a constituit 8.315.738 lei (comparativ cu 5.917.412 lei - în anul 2019 și

<sup>94</sup> Raportul de activitate a Procuraturii Republicii Moldova pentru anul 2019

<sup>95</sup> Raportul de activitate a Procuraturii Republicii Moldova pentru anul 2020

3.621.436 în anul 2018). Concomitent, pe parcursul anului 2020 au fost încasate cheltuieli judiciare în baza deciziilor procurorilor de refuz în pornirea urmăririi penale în sumă de 6.707 lei.

#### **CONSTATĂRI:**

1. Conform raportului CEPEJ 2020 (2018), bugetul alocat de statele europene serviciilor de urmărire penală este de aproximativ 25% din bugetul sistemului judiciar, cu unele diferențe de la țară la țară. În special, statele din sud-estul și estul Europei se caracterizează printr-o poziție puternică conferită serviciilor de urmărire penală și procuratură din cadrul sistemului judiciar (aproape sau mai mult de 30% din bugetul total).
2. Odată cu reforma Procuraturii din 2016, se observă o nouă abordare Planului de finanțare a Procuraturii, în fiecare an fiind stabilită o creștere dinamică a bugetului, în mod special în anii 2017-2018 fiind reconstruit capital sediul central al Procuraturii Generală, în cadrul căruia se află inclusiv Consiliul Superior al Procurorilor, PCCOCS și Procuratura mun. Chișinău (până în iunie 2021).
3. În anul 2020 au avut loc reparații capitale ale clădirilor Procuraturilor Cantemir; Leova; Soroca; Taraclia; mun. Chișinău, edificiul de pe str. Armenească nr.94/96; Vulcănești; Ungheni) în sumă totală de 5600,3 mii lei.
4. În perioada de evaluare martie-iunie 2021, în baza datelor colectate de la fiecare procuratură teritorială, cât și consultând rapoartele de activitate ale Procuraturii pe ultimii 5 ani, nu s-au putut stabili date și criterii în baza cărora se decide reparația capitală a unor sedii ale Procuraturii, în condițiile în care unele sunt foarte vechi și ba chiar nu corespund cerințelor minime de muncă (Procuratura Dubăsari, Procuratura Criuleni, Procuratura Ialoveni).

#### 4.2. Salariile judecătorilor și procurorilor.

Este necesar un buget adecvat pentru a garanta funcționarea sistemelor judiciare. Instanțele și parchetele trebuie să fie suficient finanțate pentru a le permite să lucreze eficient, oferind justiție într-un termen rezonabil. Un buget adecvat dedicat asistenței juridice permite asigurarea accesului la justiție pentru toți cetățenii. Unul dintre obiectivele Raportului CEPEJ este de a descrie și analiza „bugetul alocat sistemelor judiciare”, astfel cum este definit de CEPEJ, și anume: bugetele alocate instanțelor, serviciilor de urmărire penală și asistenței juridice<sup>96</sup>.

Potrivit CEPEJ 2020 (2018), bugetul alocat instanțelor include salariile (ale judecătorilor și ale altor angajați), întreținerea clădirilor instanțelor, investiții în clădiri noi, computerizare, cheltuieli de justiție, formare și educație și alte cheltuieli. În medie, 65% din bugetul alocat instanțelor este dedicat salariilor, 8% întreținerii clădirilor instanțelor, 7% cheltuielilor de justiție, 4% investițiilor în clădiri noi, 4% computerizării, 1% formării și educației și 12% sunt alte cheltuieli<sup>97</sup>.

<sup>96</sup> CEPEJ 2020 (2018) p.17

<sup>97</sup> CEPEJ 2020 (2018) p.27

Cu toate acestea, în 2018, Republica Moldova a cheltuit peste 80% din bugetul instanței pe salarii (brute), în timp ce Ungaria, Irlanda, Israel, Marea Britanie - Irlanda de Nord, Marea Britanie - Scoția au cheltuit mai puțin de 50% pe salarii.

#### *4.2.1. Salariile judecătorilor.*

Cheltuielile de personal constituie circa 85,3% din suma integrală a cheltuielilor instanțelor judecătorești și au fost aprobate inițial pentru anul 2020 în mărime de 361 164,8 mii lei, cu 31 165,6 mii lei (circa 9,4%) mai mult față de anul 2019, în legătură cu majorarea, începând cu 1 ianuarie 2020, a valorii de referință pentru calcularea salariilor angajaților din sectorul bugetar, cu excepția salariilor judecătorilor<sup>98</sup>.

Efectivul-limită al unităților de personal aprobat pentru instanțele judecătorești, la începutul anului de raportare, a constituit 2658 unități, inclusiv 489 de posturi de judecător, fiind majorat pe parcursul anului cu 5,5 unități de personal auxiliar la Curtea de Apel Chișinău.

Totodată, prin Hotărârea Guvernului nr. 672 din 17 decembrie 2019 a fost stabilit moratoriu temporar privind încadrarea personalului în funcțiile vacante înregistrate la data de 30 noiembrie 2019, inclusiv în instanțele judecătorești – pentru 397 de posturi vacante.

Reieșind din posturile vacante și temporar vacante, inclusiv a posturilor de judecător, pe parcursul anului cheltuielile de personal au fost micșorate cu 6 234,1 mii lei, inclusiv cu 2 192,4 mii lei la rectificarea bugetului de stat pentru anul 2020, iar 4 041,7 mii lei au fost redirecționate pentru plata indemnizațiilor de concediere judecătorilor demisionați și indemnizațiilor pentru concedii medicale.

Cu toate acestea, s-a format un sold neutilizat de mijloace financiare la cheltuieli de personal în mărime de 1 943,8 mii lei, inclusiv la Curtea Supremă de Justiție, judecătoriile Hâncești, Anenii Noi și alte instanțe.

Analizând salariul mediu lunar pe categorii de personal, se constată o creștere a acestuia în comparație cu anul 2019, cu excepția salariilor la judecători, dat fiind faptul că valoarea de referință pentru această categorie de salariați a rămas la nivelul anului precedent. Totodată, salariul mediu lunar diferă în dependență de nivelul instanței judecătorești.

Astfel, pentru anul 2020 salariul mediu, cu excluderea premiilor, a constituit<sup>99</sup>:

- la CSJ: la un judecător - 31395 lei, la funcționar public – 8197,5 lei și la personal de deservire tehnică și auxiliar – 3381 lei;
- la curțile de apel: la un judecător – 23726 lei, la funcționar public – 7600 lei și la personal de deservire tehnică și auxiliar – 3575 lei;

---

<sup>98</sup> Raportul CSM și a instanțelor judecătorești pentru anul 2020

<sup>99</sup> Ibidem

- la judecătorii: la un judecător – 21157 lei, la funcționar public – 7038 lei și la personal de deservire tehnică și auxiliar – 3280 lei.

În 2016, salariul anual brut (până la impozitare) al judecătorilor la începutul carierei în Republica Moldova a constituit EUR 7,648. În cele 45 de țări membre analizate de CEPEJ salariul mediu al unui judecător începător era de EUR 50,529, iar mediana de EUR 34,538. În același an, salariul mediu anual brut al judecătorilor Curții Supreme de Justiție (CSJ) în Moldova era de EUR 12,747, în timp ce același salariu mediu în cele 45 de țări analizate era de EUR 96,102<sup>100</sup>.

În 2016, în Republica Moldova salariul judecătorilor la începutul carierei și la CSJ depășea doar salariul judecătorilor din Ucraina. Judecătorii la începutul carierei din România aveau un salariu brut anual de trei ori mai mare decât salariul judecătorilor la începutul carierei din Republica Moldova, iar salariul judecătorilor CSJ era de patru ori mai mare.

În anii 2017-2018, salariile judecătorilor au crescut considerabil, în principal, datorită creșterii salariului mediu pe economie și schimbării modului de remunerare în sectorul bugetar.

Astfel, în decembrie 2018, salariul anual al judecătorilor din Republica Moldova la începutul carierei s-a majorat până la EUR 10,794 (cu 41%), iar al judecătorilor CSJ până la EUR 17,272 (cu 35%). Chiar și cu aceste majorări, salariile judecătorilor din Republica Moldova rămân printre cele mai reduse din cele 45 de țări analizate<sup>101</sup>.

Potrivit Raportului CEPEJ 2020 (data 2018), se stabilește că salariul anual al judecătorilor din Republica Moldova în mediu cu cei aflați la începutul carierei și al judecătorilor CSJ a constituit EUR 3,898, depășind cu o diferență mică Armenia (EUR 3,840), Azerbaidjan (EUR 3,354)<sup>102</sup>.

Cea mai informativă metodă pentru a compara salariul judecătorilor este coraportul acestuia la salariul mediu pe economie.

În anul 2016, în mediu, în cele 45 țări analizate de CEPEJ judecătorii începători erau, în medie, remunerați cu 2.5 salarii medii pe economie, iar mediana era de 2.3 salarii medii pe economie. Judecătorii instanței supreme erau remunerați, în medie, cu 4.5 salarii medii pe economie, iar mediana era de 4.3 salarii medii pe economie. Remunerarea judecătorilor din Republica Moldova, atât în 2016 cât și în 2018 era destul de aproape de aceste cifre.

În anul 2018, judecătorii începători au primit 2.8 salarii medii pe economie, iar judecătorii CSJ – 4.4 salarii medii pe economie. Totuși, cifrele pentru anul 2018 nu pot fi luate drept referință fermă, având în vedere că, din 1 decembrie 2018, în Republica Moldova a fost pus în aplicare un nou sistem de

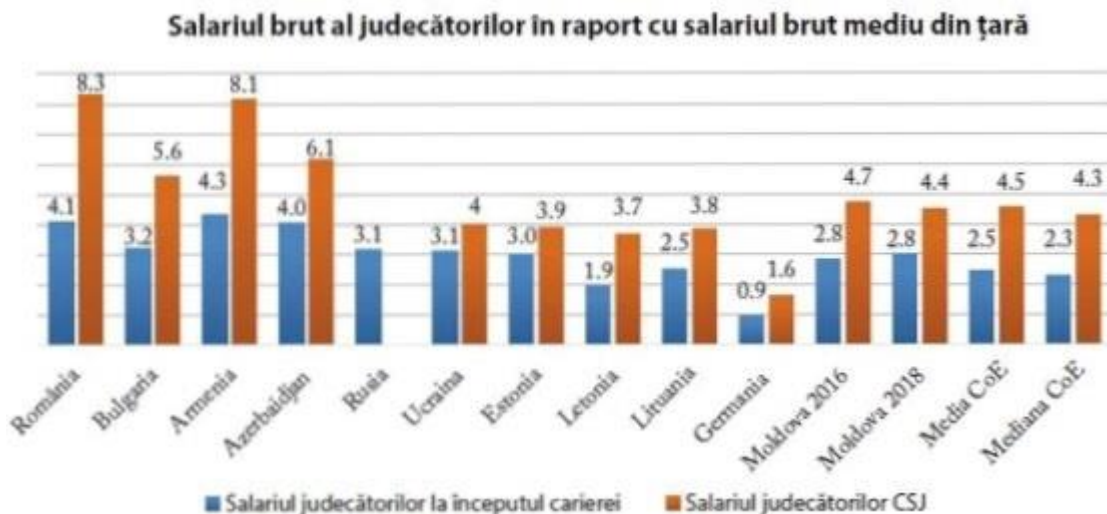
---

<sup>100</sup> Raportul CEPEJ 2018 (data 2016); Document analitic, Justiția din Republica Moldova în cifre – o privire comparativă, CRJM, octombrie 2019

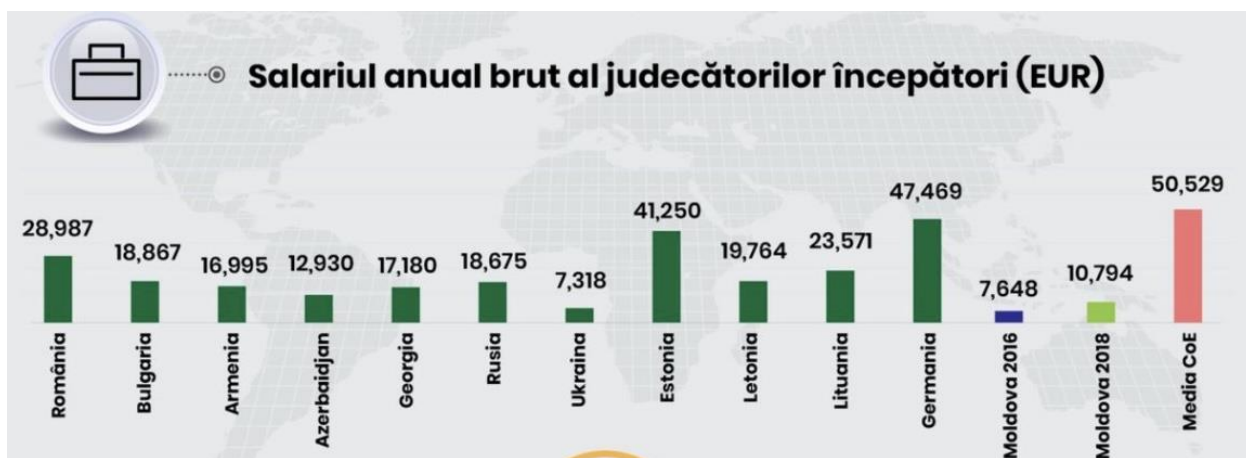
<sup>101</sup> Ibidem

<sup>102</sup> Figure 3.36 CEPEJ report 2020 (2018), p.67

remunerare a angajaților din sectorul bugetar. Salariul judecătorului începător a crescut cu 12% față de noiembrie 2018, iar a judecătorilor CSJ cu 4%<sup>103</sup>.



Examinând datele din 2016 cu cele din 2018 cu privire la salariul anual brut al judecătorilor începători în comparație cu alte țări evaluate în raportate la media CoE, se poate de observat o anumite dinamică pentru Republica Moldova, după cum urmează în infograficul de mai jos realizat de CRJM în anul 2020<sup>104</sup>.



Respectiv, potrivit infograficului se observă că în 2018 salariul judecătorilor începători din Republica Moldova era de 3 ori mai mare decât în 2013 și de 5 ori mai mic decât media Consiliului Europei.

<sup>103</sup> Raportul CEPEJ 2018 (data 2016); Document analitic, Justiția din Republica Moldova în cifre – o privire comparativă, CRJM, octombrie 2019

<sup>104</sup> Infografic//Justiția din Republica Moldova: Salariile judecătorilor și procurorilor, CRJM, 27.01.2020, <https://crjm.org/justitia-din-republica-moldova-salariile-judecatorilor-si-procurorilor/>



Totodată, raportând datele cu cele din 2016 se observă că până în 2018 salariul anual brut al judecătorilor începători a crescut cu aproximativ 30 %<sup>105</sup>.

Potrivit raportului CSM pentru anul 2019, cheltuielile de personal constituie circa 81,9% din suma integrală a cheltuielilor instanțelor judecătorești și au fost aprobate inițial pentru anul 2019 în sumă de 329 999,2 mii lei, iar pentru anul 2020 la categoria cheltuielilor de personal au fost aprobate inițial alocații în mărime de 10 573,0 mii lei, precizatul constituind 11 021,2 mii lei<sup>106</sup>.

Este de menționat faptul că, la 01 decembrie 2018 a intrat în vigoare Legea privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar nr. 270 din 23 noiembrie 2018, care stabilește un sistem unitar de salarizare în sectorul bugetar și reprezintă un cadru general ce cuprinde principiile, regulile și procedurile de stabilire a drepturilor salariale în raport cu ierarhia funcțiilor din sectorul bugetar. Prin urmare, au fost revizuite și calculate salariile tuturor angajaților sistemului judecătoresc în conformitate cu prevederile Legii nominalizate.

Reieșind din aceasta, alocațiile la acest capitol au fost majorate cu 21 902,2 mii lei (circa 7,1%) față de alocațiile anului precedent.

#### **CONSTATĂRI:**

1. Conform CEPEJ 2020 (2018), bugetul alocat instanțelor include salariile (ale judecătorilor și ale altor angajați), întreținerea clădirilor instanțelor, investiții în clădiri noi, computerizare, cheltuieli de justiție, formare și educație și alte cheltuieli. În medie, 65% din bugetul alocat instanțelor este dedicat salariilor, 8% întreținerii clădirilor instanțelor, 7% cheltuielilor de justiție, 4% investițiilor în clădiri noi, 4% computerizării, 1% formării și educației și 12% sunt alte cheltuieli.
2. Cu toate acestea, în 2018, Republica Moldova a cheltuit peste 80% din bugetul instanței pe salarii (brute), în timp ce Ungaria, Irlanda, Israel, Marea Britanie - Irlanda de Nord, Marea Britanie - Scoția au cheltuit mai puțin de 50% pe salarii.
3. În anul 2020, bugetul pentru salarii este în creștere cu 5%, cheltuielile de personal constituind circa 85,3% din suma integrală a cheltuielilor instanțelor judecătorești și au fost aprobate inițial pentru anul 2020 în mărime de 361 164,8 mii lei, cu 31 165,6 mii lei (circa 9,4%) mai mult față de anul 2019, în legătură cu majorarea, începând cu 1 ianuarie 2020, a valorii de referință pentru calcularea salariilor angajaților din sectorul bugetar, cu excepția salariilor judecătorilor<sup>107</sup>.
4. În anul 2020 salariul mediu lunar pe categorii de personal, a crescut constant în comparație cu anul 2019, cu excepția salariilor la judecători, dat fiind faptul că valoarea de referință pentru această categorie de salariați a rămas la nivelul anului precedent, salariul mediu lunar fiind diferit în dependență de nivelul instanței judecătorești.

<sup>105</sup> Conform raportului CEPEJ „European judicial systems - Efficiency and quality of justice” din 2018 (datele din 2016) și informațiilor Agenției de Administrare a Instanțelor Judecătorești (datele din 2018)

<sup>106</sup> Raportul CSM și a instanțelor judecătorești pentru anul 2019; Raportul CSM și a instanțelor judecătorești pentru anul 2020

<sup>107</sup> Raportul CSM și a instanțelor judecătorești pentru anul 2020

5. Potrivit Raportului CEPEJ 2020 (data 2018), se stabilește că salariul anual al judecătorilor din Republica Moldova în mediu cu cei aflați la începutul carierei și a judecătorilor CSJ a constituit EUR 3,898, depășind cu o diferență mică Armenia (EUR 3,840 ), Azerbaidjan (EUR 3,354)<sup>108</sup>.
6. În 2018 salariul judecătorilor începători din Republica Moldova era de 3 ori mai mare decât în 2013 și de 5 ori mai mic decât media Consiliului Europei, astfel încât între anii 2016 și 2018 salariul anual brut al judecătorilor începători a crescut cu aproximativ 30 %.
7. La 01 decembrie 2018 a intrat în vigoare Legea privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar nr. 270 din 23 noiembrie 2018, care stabilește un sistem unitar de salarizare în sectorul bugetar și reprezintă un cadru general ce cuprinde principiile, regulile și procedurile de stabilire a drepturilor salariale în raport cu ierarhia funcțiilor din sectorul bugetar, fiind revizuite și calculate salariile tuturor angajaților sistemului judecătoresc în conformitate cu prevederile Legii nominalizate.

#### 4.2.2. Salariile procurorilor.

În 2016, salariul anual brut (până la impozitare) al procurorilor din Republica Moldova la începutul carierei a constituit EUR 6,198. Salariul anual brut al procurorilor din Procuratura Generală din Republica Moldova a constituit EUR 7,381.

Aceste salarii erau de șase și, respectiv, nouă ori mai mici decât media celor 45 de țări evaluate. Urmare a modificărilor legislative din anii 2016 și 2018, salariul anual brut al procurorilor din Republica Moldova a crescut considerabil.

Astfel, la 31 decembrie 2018 un procuror la începutul carierei primea un salariu anual de EUR 10,612, iar un procuror din Procuratura Generală - de EUR 17,493. Procurorii din Republica Moldova sunt acum mai bine remunerați decât colegii lor din Armenia, Azerbaidjan, Georgia<sup>109</sup>.

În ceea ce privește salariul procurorilor raportat la salariul mediu pe economie, procurorii din Republica Moldova erau remunerați în 2016 peste media celor 45 de țări membre analizate. Astfel, un procuror european începător primea, în medie, 1.9 salarii medii pe economie, iar un procuror din Republica Moldova - 2.3 salarii medii pe economie. În 2018 salariile procurorilor au crescut și mai mult.

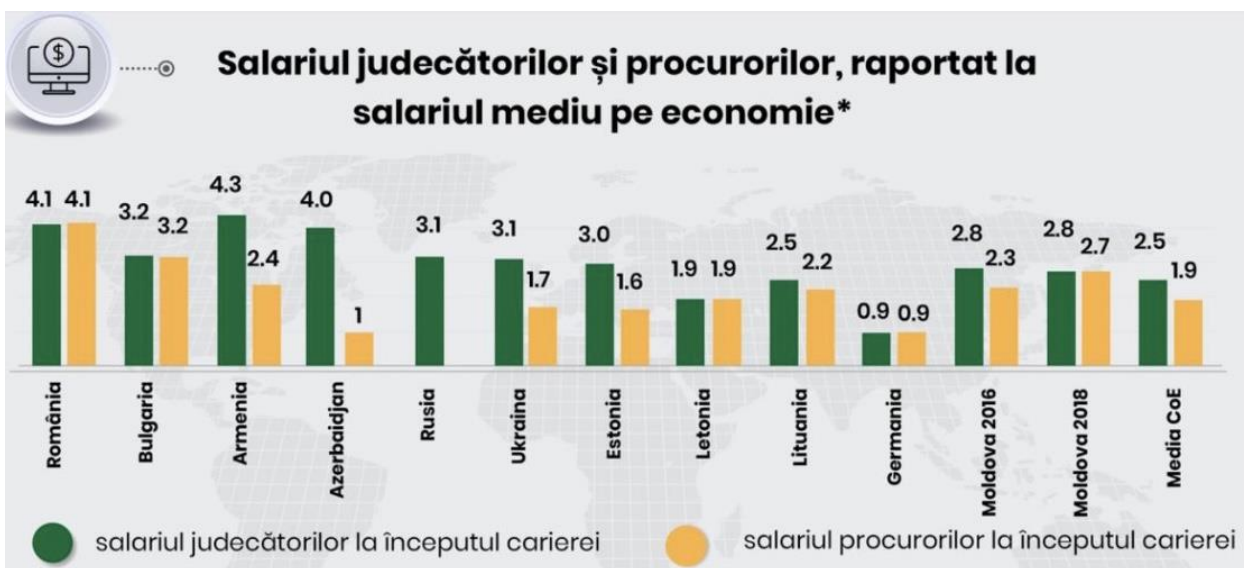
<sup>108</sup> Figure 3.36 CEPEJ report 2020 (2018), p.67

<sup>109</sup> Raportul CEPEJ 2018 (data 2016); Document analitic, Justiția din Republica Moldova în cifre – o privire comparativă, CRJM, octombrie 2019

În partea ce ține salariul anual brut al procurorilor începători în comparație cu alte țări evaluate în raportate la media CoE, studiind datele din 2016 cu cele din 2018 se poate de stabilit o anumite dinamică pentru Republica Moldova, după cum urmează în infograficul de mai jos realizat de CRJM în anul 2020<sup>110</sup>.



Respectiv, potrivit infograficului se observă că în 2018 salariul procurorilor începători din Republica Moldova între 2016 și 2018 a crescut cu 71 %, și în 2018 era de 3 ori mai mic decât media țărilor Consiliului Europei.<sup>111</sup>



<sup>110</sup> Infografic//Justiția din Republica Moldova: Salariile judecătorilor și procurorilor, CRJM, 27.01.2020, <https://crjm.org/justitia-din-republica-moldova-salariile-judecatorilor-si-procurorilor/>

<sup>111</sup> Raportului CEPEJ „European judicial systems - Efficiency and quality of justice” din 2018 (datele din 2016) și Informațiile Agenției de Administrare a Instanțelor Judecătorești (datele din 2018)

În 2018 salariul procurorilor din Republica Moldova, raportat la salariul mediu pe economie era mai mare decât în majoritatea țărilor post-sovietice, astfel încât în 2018, salariul judecătorilor și procurorilor în Republica Moldova, raportat la salariul mediu pe economie era peste media Consiliului Europei<sup>112</sup>.

Conform raportului CEPEJ 2020 (date 2018), este demn de remarcat faptul că există state și entități în care salariile procurorilor, deși mai mici la începutul carierei, cresc semnificativ pe parcursul carierei lor. În Azerbaidjan, Franța, Italia și Spania, această creștere este deosebit de evidentă, deoarece procurorii cu cele mai mari instanțe primesc salarii de 2,5 ori sau mai mari în comparație cu procurorii din prima instanță. Pe de altă parte, există sisteme judiciare care asigură în mod constant salarii mari pe parcursul carierei procurorilor, precum Bosnia și Herțegovina, Bulgaria, Republica Moldova, România, Republica Slovacă și Ucraina. În aceste state procurorii câștigă cel puțin 2,7 ori salariul mediu la începutul carierei și mai mult de 4,3 ori salariul mediu la sfârșitul carierei.

Potrivit aceluiași raport CEPEJ 2020 (data 2018) se stabilește că salariul anual al procurorilor din Republica Moldova în mediu cu cei aflați la începutul carierei și a procurorilor înalte instituții a constituit EUR 3,898, depășind cu câteva cu o diferență mică Armenia (EUR 3,840 ), Azerbaidjan (3.354 EUR)<sup>113</sup>.

În Republica Moldova, în general, procurorii se află într-o situație similară cu cea a judecătorilor, în timp ce în alte state, activitățile parchetelor sunt îndeplinite, cel puțin parțial, de către autoritățile de poliție. În Austria, Belgia, Bosnia și Herțegovina, Bulgaria, Croația, Franța, Germania, Grecia, Ungaria, Italia, Republica Moldova, Monaco, Olanda, Polonia, Portugalia, Republica Slovacă, Spania, Turcia și Maroc, salariul judecătorii și procurorii sunt aproape identici, atât la începutul carierei, cât și la cea mai înaltă instanță.

#### **CONSTATĂRI:**

1. În 2016, salariul anual brut (până la impozitare) al procurorilor din Republica Moldova la începutul carierei a constituit EUR 6,198. Salariul anual brut al procurorilor din Procuratura Generală din Republica Moldova a constituit EUR 7,381, fiind de șase și, respectiv, nouă ori mai mici decât media celor 45 de țări evaluate.
2. La 31 decembrie 2018 un procuror la începutul carierei primea un salariu anual de EUR 10,612, iar un procuror din Procuratura Generală - de EUR 17,493, urmare a modificărilor legislative din anii 2016 și 2018, salariul anual brut al procurorilor din Republica Moldova crescând considerabil.
3. La 01 decembrie 2018 a intrat în vigoare Legea privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar nr. 270 din 23 noiembrie 2018, care stabilește un sistem unitar de salarizare în sectorul bugetar și reprezintă un cadru general ce cuprinde principiile, regulile și procedurile de stabilire a drepturilor salariale în raport cu ierarhia funcțiilor din sectorul bugetar, fiind revizuite și calculate

<sup>112</sup> Raportului CEPEJ „European judicial systems - Efficiency and quality of justice” din 2018 (datele din 2016) și Informațiile Agenției de Administrare a Instanțelor Judecătorești (datele din 2018); Infografic//Justiția din Republica Moldova: Salariile judecătorilor și procurorilor, CRJM, 27.01.2020, <https://crjm.org/justitia-din-republica-moldova-salariile-judecatorilor-si-procurorilor/>

<sup>113</sup> Figure 3.37 CEPEJ report 2020 (2018), p.68

salariile tuturor angajaților sistemului judecătoresc în conformitate cu prevederile Legii nominalizate.

- 4.** Potrivit Raportului CEPEJ 2020 (data 2018) salariile la nivel CoE al procurorilor coincid în mediu cu salariul anual al judecătorilor (începători și ai înaltei curți), depășind Armenia și Azerbaidjan.
- 5.** Salariul anual brut al procurorilor începători în comparație cu alte țări evaluate în raportate la media CoE, între 2016 și 2018 a cunoscut o dinamică pozitivă pentru Republica Moldova, și anume salariul a crescut cu 71 %, și în 2018 era de 3 ori mai mic decât media țărilor Consiliului Europei.<sup>114</sup>.
- 6.** În 2018 salariul procurorilor din Republica Moldova, raportat la salariul mediu pe economie era mai mare decât în majoritatea țărilor post-sovietice, astfel încât în 2018, salariul judecătorilor și procurorilor în Republica Moldova, raportat la salariul mediu pe economie era peste media Consiliului Europei.

---

<sup>114</sup> Raportului CEPEJ „European judicial systems - Efficiency and quality of justice” din 2018 (datele din 2016) și Informațiile Agenției de Administrare a Instanțelor Judecătorești (datele din 2018)

## CAPITOLUL V Factorii ce favorizează corupția în perioada implementării reformei Hărții Judiciare.

Eficiența instanțelor și a activităților de urmărire penală este unul dintre factorii vitali pentru respectarea statului de drept și o componentă critică a unui proces echitabil, care facilitează buna guvernare, promovează lupta împotriva corupției și creează încredere în instituții. Instanțele eficiente și activitățile de urmărire penală permit persoanelor să se bucure de drepturile și libertățile lor economice și sociale. Acestea îmbunătățesc climatul de afaceri, încurajează inovarea, atrag străini investiții și asigură venituri stabile ale statului.

Justiția din Republica Moldova este percepută de societate ca fiind dependentă de politic, grav afectată de corupție și că acționează cu precădere în interes corporativ. Conform Barometrului de Opinie Publică din decembrie 2019, circa 65% din populația Republicii Moldova nu are încredere în sistemul judecătoresc. În 2019, Moldova s-a situat pe locul 120 din 180 de țări conform Indicelui Percepției Corupției, coborând cu trei poziții, comparativ cu 2018.

Evaluarea implementării reformei Hărții Judiciare va facilita lupta împotriva corupției în sistemul judiciar, deoarece criteriile de evaluare au permis evidențierea în constatări a factorilor care favorizează dezvoltarea corupției în sistem, și anume:

- 1) condițiile de muncă nu sunt garantate din resursele statului din cauza lipsei lor, judecătorii, procurorii, personalul ce îi asistă, după caz au opțiune de a efectua lucrări de reparații ale biroului lor din bani, dacă aceste condiții lipsesc;
- 2) în judecătoriile cu mai multe sedii, așa cum nu există funcții de vice-președinte, este numit unul din judecătorii responsabili pe activitatea sediilor secundare, cu toate că așa funcție nu există și nici nu este remunerată și în caz de anumite încălcări nu poartă răspundere;
- 3) în unele sedii ale Judecătoriilor (Vulcănești, Bender) activează doar un singur judecător, ceea ce creează premise pentru dezvoltarea fenomenului de corupție cu depășirea repartizării aleatorii prin intermediul PIGD, căci dosarele se repartizează direct judecătorului activ în sistem, ales indirect la dorința părții interesate;
- 4) Volumul de lucru este repartizat disproporționat și subiectiv între procurori (în dependență de experiență, capacități, chiar și gen etc.), dat fiind faptul că lipsește un sistem digitalizat de repartizare aleatorie, astfel încât fiecare caz este repartizat la decizia Procurorului șef;
- 5) în raioane, majoritatea procurorilor și judecătorilor sunt din Chișinău și călătoresc cu propria mașină pentru a ajunge la locul de muncă, astfel încât cheltuielile de călătorie sau cazare locală nu sunt acoperite de stat;
- 6) unii judecători și procurori navighează zilnic în grup cu aceeași mașină, ceea ce creează riscul de a genera conflicte de interese la examinarea cazurilor din aceiași regiune;
- 7) procurorii își folosesc propriile resurse pentru a acumula probe și pentru a merge în instanță;
- 8) volumul de muncă dintre sediile instanțelor este disproporționat și nu este prevăzută posibilitatea delegării judecătorului către o altă instanță cu un volum mai mare de cauze etc;
- 9) în cazul judecătorilor și procurorilor care au un volum mare de muncă, condiții precare la birou, cheltuieli zilnice pentru a ajunge la distanțe mari de la Chișinău până la locul de muncă, nu este

posibilă identificarea motivației lor de a lucra în asemenea condiții sau ar putea fi motivați de alți factori care ar comporta elemente de corupție;

- 10) inegalitatea justiției, pentru că justițiabilul beneficiază de servicii de o calitate diferită, în funcție de timpul pe care-l alocă judecătorii din diferite instanțe judecătorești examinării cauzelor (judecătorii cu volum de lucru mai mare sunt, în mod obiectiv, în măsură să aloce mai puțin timp cauzelor pe care le examinează;
- 11) distribuția inechitabilă a sarcinilor între instanțele judecătorești, cu judecători care au un volum diferit de lucru pentru aceeași remunerare;
- 12) utilizarea ineficientă a fondurilor publice, pentru că instanțele mici sunt mult mai costisitoare în comparație cu cele mari (argumentele economiei de scară);
- 13) fixarea problemei de cunoașterea limbii de stat de către procurori, judecători și personalul care îi asistă atât la etapa urmăririi penale cât și la etapa judiciară, ce condiționează lipsa de comunicare între părți, fapt ce poate favoriza apariția corupției prin îngrădirea accesului la justiție.

## CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

---

Instanțele mici sunt ineficiente, deoarece menținerea acestora este costisitoare și, de asemenea, nu contribuie la crearea unui mediu de muncă eficient, afectând astfel în mod negativ calitatea actului de justiție, același fenomen fiind caracteristic și sistemului Procuraturii. Dezavantajele instanțelor și procuraturilor mici și beneficiile creșterii dimensiunilor instituțiilor au fost demonstrate în mai multe studii și rapoarte, inclusiv expuse și prin Nota informativă a Legii nr.76 din 2016. Se propune revizuirea Hărții Judiciare prin sincronizare cu Harta Procuraturii din perspectiva numărului de locuitori în regiune, numărului de judecători în fiecare instanță, numărul de procurori în fiecare procuratură teritorială, condițiile clădirii, volumului de lucru, și infrastructura localității.

### CONCLUZII

Cu toate că scopul urmărit la adoptarea Legii nr.76 din 21.04.2016 a constituit asigurarea calității actului de justiție, a eficienței sistemului judecătorec, a distribuției echitabile a sarcinilor între instanțele judecătorești, a utilizării eficiente a fondurilor publice, precum și în vederea creării premiselor pentru specializarea judecătorilor, în rezultatul implementării legii vizate, potrivit Raportului cu privire la activitatea CSM și a instanțelor judecătorești pentru anii 2015-2020, Raportului cu privire la activitatea Procuraturii pentru anii 2015-2020 și studiilor efectuate de experții Proiectului finanțat de UE ”*Support pentru prevenirea și lupta eficientă împotriva corupției în sectorul justiției*”, inclusiv în baza vizitelor efectuate în instanțele judecătorești și procuraturile teritoriale (martie – iunie 2021), au fost identificate un șir de probleme/dificultăți, și anume:

1. Cheltuieli suplimentare de transport și timp pentru personalul transferat din sediile secundare în sediile centrale;
2. Imposibilitatea formării completelor de judecată în sediile unde activează un număr mic de judecători;
3. Crearea unui volum de lucru disproporționat în raport cu numărul efectiv de judecători, obiectivul Legii nr. 76 din 21.04.2016 nefiind atins, căci se stabilește sporirea sarcinii de muncă pentru judecătorii din unele sedii ale judecătoriilor;
4. Tergiversarea examinării cererilor de recuzare/abținere sau a celor de accelerare a examinării cauzei de un judecător sau complet de judecată în cazul imposibilității transmiterii cererii spre examinare unui alt judecător sau complet din același sediu;
5. Dificultăți, în unele cazuri, la utilizarea PIGD după configurare, și ineficiența distribuirii aleatorii a cauzelor per sediu, în cazul judecătoriilor în care activează de la 1 la 3 judecători;
6. Costuri și timp suplimentare pentru realizarea unei bune comunicări și transmiterea operativă a documentelor între sedii;
7. Majorarea resurselor financiare ale instanței pentru cheltuielile de transport, traducere cu interpret;



8. Majorarea resurselor financiare ale procuraturilor pentru deplasarea la sediile centrale pentru autorizarea măsurilor de investigație, în cazul lipsei judecătorului de instrucție sau judecătorului de drept comun ce examinează cauze penale;
9. Condiții necorespunzătoare în cazul unor sedii ale instanțelor de judecată și a procuratorilor teritoriale, ceea ce pe de o parte diminuează din calitatea actului de justiție și reduce oficialitatea actelor procesuale și pe de altă parte implică investiții personale a judecătorilor și procurorilor în cazul în care cheltuielile de reparație nu sunt asigurate din bugetul de stat.
10. Număr disproporționat de judecători versus numărul de procurori, respectiv a numărului de instanțe judecătorești și procuraturi teritoriale.

Ținând cont de problemele identificate în procesul de implementare a Legii cu privire la reorganizarea instanțelor judecătorești, se apreciază că unele dintre acestea vor putea fi înlăturate doar după unificarea sediilor secundare a judecătorilor, iar altele prin revizuirea Hărții Judiciare în raport cu Harta Procuraturii și a cadrului normativ.

Raportul privind evaluarea reformei Hărții Judiciare concluzionează că revizuirea Hărții Judiciare este una necesară, fiind indisolubil legată de Harta Procuraturii, principalele argumente fiind:

- de a crea condiții pentru îmbunătățirea calității actului justiției și o mai bună utilizare a finanțelor publice în sectorul judecătoresc;
- de a stabili un echilibru real în activitatea judiciară între instanțe de judecată de același nivel;
- de a asigura distribuția aleatorie a cauzelor de către instanțe;
- de a îmbunătăți sistemul de recrutare a personalului de specialitate din instanțe și procuraturi;
- de a exclude factorii ce ar putea influența nivelul de corupție în sistemul de drept.

## RECOMANDĂRI

Având în vedere dimensiunea mică a țării noastre și lipsa dezbaterilor anterioare la acest subiect, vor fi formulate mai multe opțiuni posibile pe termen scurt și termen lung pentru: **revizuirea Hărții Judiciare (A)** și **revizuirea Hărții Procuraturii (B)**, care se vor finaliza cu **recomandări legislative (C)** pentru îmbunătățirea activității în sistemul de justiție și reducerea nivelului de corupție, și care în ansamblu vor conduce la ridicarea nivelului calității actului de justiție. În acest context, se oferă următoarele recomandări, și anume:

### A. Revizuirea Hărții Judiciare prin fuzionarea sediilor.

1. Fuzionarea sediilor *Judecătoriei Chișinău: Botanica, Râșcani, Centru, Buiucani, Ciocana într-un sediu unic:*

**Opțiunea I pe termen lung:** construirea unui Palat al Justiției al Judecătoriei Chișinău în afara orașului (fiind o versiune de identificare a terenului în proximitatea Metro 2), executarea Planului de realizare a construcției noilor sedii din 2017, fiind în mare întârziere: planificarea construcției Palatului de Justiție a Judecătoriei mun. Chișinău

pentru perioada 2018-2021. Până în prezent, un lot de teren nu a fost identificat de Primăria mun. Chișinău și de Agenția Proprietății Publice.

**Opțiunea II pe termen scurt:** construirea unui Palat al Justiției a Judecătoriei Chișinău în centrul capitalei prin repararea capitală a clădirii Ministerului Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului, cu construcția în spatele clădirii a unei anexe pentru cazurile de instrucție care vor asigura intrare separată și o parcare subterană. Suplimentar, în baza unei negocieri cu Aparatul Președinției, clădirea alăturată aflată în același segment ar poate fi utilizată în scopurile Judecătoriei Chișinău. Potrivit Planului geometric, clădirea are o suprafață totală de 188.99,1 m<sup>2</sup> amplasate pe 18 etaje și are o capacitatea pentru a asigura spațiul necesar pentru 712 de unități, dintre care: 155 judecători și 479 de funcționari publici și 78 personal tehnic. Mai mult, clădirea are planificată potrivit construcției 7 ascensoare care ar putea asigura accesul și intrări separate.

La moment cele 5 sedii ocupa o suprafață de 14.086,4 m<sup>2</sup>, după cum urmează potrivit informației furnizate AAII:

Suprafața actuală ocupată de fiecare sediu a Judecătoriei Chișinău			
#	Sediile	Suprafata	Starea sediului
1.	Sediul Botanica (central)	3265,2 m <sup>2</sup>	reparat
2.	Sediul Buiucani	3136,6 m <sup>2</sup>	reparat capital
3.	Sediul Centru	5126,7 m <sup>2</sup>	necesită reparație
4.	Sediul Ciocana	1188,4 m <sup>2</sup>	necesită reparație
5.	Sediul Râșcani	1369,5 m <sup>2</sup>	reparat parțial
	<b>Suprafața totală existentă</b>	<b>14.086,4 m<sup>2</sup></b>	
	<b>Suprafața totală propusă la MADRM</b>	<b>188.99,1 m<sup>2</sup></b>	<b>Necesită reparație capitală</b>

**Riscuri:** lipsa locurilor de parcare, care pot fi depășite de o listă de avantaje: termen scurt de realizare a reconstrucției decât a construcției unui sediu nou, concentrarea sediilor, proporționalitatea volumului de lucru, specializarea numărului de judecători la necesitate, amplasarea sediului în centrul orașului etc.

**Argumente:**

- Volum disproporționat de muncă între sedii și judecători, în mod special în cazul sediului Ciocana și Centru;
- Repartizează neuniformă a surselor financiare pe sedii;

- Locuri vacante de funcții de judecător în cadrul sediului Ciocana (17 % din numărul efectiv), ori funcții de judecător suspendate în legătură cu aflarea în concediu de îngrijire a copilului, în cazul sediului Centru (15% din numărul efectiv);
- Flux de resurse umane a personalului judiciar;
- Starea clădirilor necesită reparații capitale, în mode special (sediul Ciocana și Centru), or clădirea nu asigură spațiul necesar numărului necesar de judecători (sediul Buiucani fiind amplasat la 2 sedii);
- Lipsa unei infrastructuri: locuri de parcare, timp de deplasare din diferite sectoare, resurse financiare suplimentare pentru curierat etc.

## 2. Fuzionarea *sediului Dubăsari* → *la sediul central Criuleni*:

**Opțiunea I pe termen lung:** construirea unui Palat al Justiției Judecătoria Criuleni pentru perioada 2024 -2027, un lot de teren nefiind identificat până în prezent de APL;

**Opțiunea II pe termen scurt:** *fuzionarea de facto a sediului Dubăsari* → *la sediul central Criuleni*:

— Număr de judecători: 3 (Dubăsari) → 6 (Criuleni). Totalul “noii instanțe judecătorești” – 9 judecători;

— Infrastructura instanței judecătorești: Condiții foarte bune, Judecătoria Criuleni are 4 săli de ședințe dotate cu Femida, dintre care una cu echipament de teleconferință și 3 birouri dotate cu sistem Femida;

— Distanța: distanța medie între satele raionului Dubăsari și Criuleni este de 22 km (minim 9 și maxim 36);

— Transportul – orașul Criuleni este situat la câțiva kilometri de actuala judecătorie din Dubăsari (Ustia).

### **Argumente:**

- condiții de muncă relativ bune la sediul Dubăsari, volum redus de muncă la sediul Dubăsari, și anume la începutul anului 2020 în cadrul Judecătoria Criuleni erau înregistrate:

<i>Sediul Criuleni (Central)</i>	<i>636 cauze</i>
<i>Sediul Dubăsari</i>	<i>189 cauze</i>

- lipsa specializării judecătorilor,
- clădirea sediului Dubăsari nu este la balanța Ministerului de Justiție etc

## 3. Disjungerea *sediului Ialoveni* de *sediul central Hâncești*:

**Opțiunea I pe termen lung:** crearea unui sediu Central Ialoveni cu completarea și modificarea Planului de realizare a construcției noilor sedii centrale din 2017 cu includerea acțiunii suplimentare de construire a unui Palat al Justiției al Judecătoria Ialoveni pentru perioada 2024 -2027 (cu cel puțin 9 judecători, număr prestabilit până la reforma din 2017),

fiind cheltuieli suplimentare pentru construirea unui Palat al Justiției neplanificat în Planul inițial al construcției celor 15 sedii.

**Opțiunea II pe termen scurt:** fuzionarea de facto a sediului Ialoveni → la sediul Judecătoria mun. Chișinău (care va fuziona într-o clădire unică):

— Număr de judecători: 8 (Ialoveni) → 155 (Chișinău). Totalul “noii instanțe judecătorești” – 163 judecători;

— Infrastructura instanței judecătorești: după reconstrucția sau construcția Palatului de Justiție a Judecătoria Chișinău vor fi luate în calcul primar numărul necesar de birouri și săli de ședințe după numărul efectiv de judecători;

— Distanța: distanța medie între satele raionului Ialoveni și Chișinău este de 13 km (minim 9 și maxim 20);

— Transportul – orașul Ialoveni este situat la 13 kilometri de sediul Judecătoria Chișinău, în acest sens fiind rute regulate de troleibuz.

**Argumente:**

- Condiții de muncă foarte rele la sediul Ialoveni (probleme cu acoperișul și subsolul);
- Volumul de muncă este în creștere la sediul Ialoveni datorită investițiilor în regiune așa cum se află aproape de capitală, astfel încât la începutul anului 2020 în cadrul Judecătoria Hâncești erau înregistrate:

Sediul Hâncești (Central)	1293 cauze
Sediul Ialoveni	1810 cauze

- Lipsa specializării judecătorilor;
- Lipsa infrastructurii între Hâncești și Ialoveni, însă există dezvoltat transportul ce face legătura cu mun. Chișinău (inclusiv transport urban: troleibuz).

4. Fuzionarea sediilor Judecătoria Orhei:

**Opțiunea I pe termen lung:** fuzionarea sediilor Șoldănești, Rezina, Telenești a Judecătoria Orhei → la sediul central al Judecătoria Orhei cu condiția construirii unui Palat al Justiției al Judecătoria Orhei, cu toate că până în prezent un lot de teren nu a fost identificat de APL, executarea Planului de realizare a construcției noilor sedii din 2017, fiind în mare întârziere: planificarea construcției Palatului de Justiție a Judecătoria Orhei era pentru perioada 2018-2021.

**Opțiunea II pe termen scurt:** fuzionarea de facto a sediului Șoldănești → la sediul Rezina:

— Numărul de judecători: 3 (Șoldănești) → 5 (Rezina). Totalul “noii instanțe judecătorești” – 8 judecători;

— Infrastructura instanței de judecată: clădirea are Judecătoria Rezina are 6 săli de judecată, probabil ar fi necesară o nouă clădire sau o renovare capitală;

— Distanța: distanța medie între satele raionului Șoldănești și Rezina este de 34 km (minim 18 și maxim 61); — Transportul – există flux de transport de la Rezina spre Chișinău; Deși

numărul de judecători este mai mare, în acest caz recomandăm strămutarea instanței din Șoldănești, datorită proximității celor două instanțe.

**Argumente:**

- Întreținerea sediilor secundare a Judecătoriei Orhei cu o suprafața prea mare pentru un număr prea mic de judecători și echipa acestuia. De exemplu, sediul Central Orhei este prea mic la numărul de judecători (13 judecători la o suprafață de 140 m<sup>2</sup>) și personal nejudiciar (30,5) în raport cu sediile secundare: Rezina (4 judecători la o suprafață de 451,0 m<sup>2</sup>) și Telenești (5 judecători la o suprafață de 463,8 m<sup>2</sup>) care au o suprafața de 4 ori mai mare în raport cu numărul de judecători și personalul non-judiciar care este de 3 ori mai mic, nefiind justificate cheltuielile de întreținere a clădirilor pentru sediile secundare;
- Condiții de muncă relativ bune la sediul Șoldănești;
- Volum redus de muncă la sediul Șoldănești, astfel încât la începutul anului 2020 în cadrul Judecătoriei Orhei erau înregistrate:

<i>Sediul Orhei (Central)</i>	<i>1310 cauze</i>
<i>Sediul Rezina</i>	<i>821 cauze</i>
<i>Sediul Șoldănești</i>	<i>316 cauze</i>
<i>Sediul Telenești</i>	<i>823 cauze</i>

- lipsa specializării judecătorilor,
- prezența în competența Judecătoriei Rezina a Penitenciarului nr.17.

5. Fuzionarea *sediului Bender* → *la sediul central Anenii Noi*:

**Opțiunea I pe termen lung:** construirea unui Palat al Justiției al Judecătoriei Anenii Noi pentru perioada 2024 -2027, un lot de teren nefiind identificat până în prezent de APL;

**Opțiunea II pe termen scurt:** *fuzionarea de facto a sediului Bender* → *la sediul central Anenii Noi*:

- Număr de judecători: 3 (Bender) → 7 (Anenii Noi). Totalul “noi instanțe judecătorești” – 10 judecători; La momentul evaluării activa doar un judecător în sediul Bender.
- Infrastructura instanței judecătorești: Condiții relativ bune pentru sediul Bender, fiind 2 săli de judecată reparate, același număr de săli fiind și la sediul Central al Judecătoriei Anenii Noi;
- Distanța: distanța medie între 2 localități aflate în jurisdicția judecătoriei Bender<sup>115</sup> și Anenii-Noi este de 27,5 km (minim 24 și maxim 31) sau de 46 km (minim 24 și maxim 78), dacă se iau în considerare 5 localități<sup>116</sup>;
- Transport – dimineața, transportul este direcționat spre Chișinău, prin Anenii Noi.

**Argumente:**

<sup>115</sup> Proteagailovca și Bender

<sup>116</sup> 3 Bender, Proteagailovca, Tiraspol (41 km), Tiraspolul Nou (41 km) și Dnestrovsk (94 km).

- condiții de muncă la sediul Bender satisfăcătoare;
- volum redus de muncă la sediul Bender, și anume la începutul anului 2020 în cadrul Judecătoriei Anenii Noi erau înregistrate:

<i>Sediul Anenii Noi (Central)</i>	<i>619 cauze</i>
<i>Sediul Bender</i>	<i>361 cauze</i>

- lipsa specializării judecătorilor;
- clădirea sediului Bender nu este la balanța Ministerului de Justiție și se ia în chirie de la o entitate privată;
- instanța este într-o clădire mixtă cu diferite destinații și cu o intrare unică, dar unele sunt incompatibile cum ar o clinica de sănătate.

6. Fuzionarea *sediului Leova* → *la sediul central Cimișlia*:

**Opțiunea I pe termen lung:** construirea unui Palat al Justiției al Judecătoriei Anenii Noi pentru perioada 2024 -2027, un lot de teren nefiind identificat până în prezent de APL;

**Opțiunea II pe termen scurt:** fuzionarea de facto a sediului Leova → *la sediul central Cimișlia*:

— Număr de judecători: 4 (Leova) → 6 (Cimișlia). Totalul “noii instanțe judecătorești” – 10 judecători; La momentul evaluării activa doar 2 judecători în cadrul sediului Leova.

— Infrastructura instanței judecătorești: Condiții relativ bune pentru sediul Leova, însă prea mare clădire pentru doar 2 judecători ce efectiv lucrau. fiind 5 săli de judecată reparate la sediul Central Cimișlia și 4 săli la sediul Leova;

— Distanța: distanța medie între satele raionului Basarabeasca și Cimișlia este de 23 km (minim 15 și maxim 48); distanța medie între satele raionului Leova și Cimișlia este de 52 km (minim 23 și maxim 67).

— Transportul – drumul Leova Cimișlia este într-o stare foarte rea, ceea ce va face parcurgerea îndelungată a distanței de doar 30 km.

**Argumente:**

- clădirea sediului Leova prea mare pentru un efectiv de 2 judecători, ori întreținerea acesteia necesită cheltuieli prea mari în raport cu numărul de cauze examinate;
- volum redus de muncă la sediul Leova, și anume la începutul anului 2020 în cadrul Judecătoriei Cimișlia erau înregistrate:

<i>Sediul Cimișlia (Central)</i>	<i>985 cauze</i>
<i>Sediul Leova</i>	<i>439 cauze</i>

- lipsa specializării judecătorilor;
- lipsa unei infrastructurii între ambele localități: drum foarte rău.

7. Fuzionarea *sediului Vulcănești* a Judecătoriei Comrat → *la sediul Central Cahul*:

**Opțiunea I pe termen lung:** construirea unui Palat al Justiției al Judecătoriei Cahul, cu toate că până în prezent un lot de teren nu a fost identificat de APL, executarea Planului

de realizare a construcției din 2017, fiind în mare întârziere: planificarea construcției Palatului de Justiție a Judecătoriei Cahul era pentru perioada 2018-2021.

**Opțiunea II pe termen scurt:** fuzionarea de facto a sediului Vulcănești a Judecătoriei Comrat → la sediul Central Cahul:

— Număr de judecători: 2 (Vulcănești) → 9 (Cahul). Inclusiv cu alte 2 sedii ale Judecătoriei Cahul (Taraclia și Cantemir), totalul “noi instanțe judecătorești” – 17 judecători;

— Infrastructura instanței judecătorești: Condiții relativ bune pentru sediul Vulcănești, însă prea mare clădire pentru doar 1 judecător ce efectiv lucrează. fiind 3 săli de judecată reparate la sediul Vulcănești și la Judecătoria Cahul 5 săli de judecată;

— Distanța: distanța medie între satele raionului Vulcănești și Cahul este de 46 km (minim 26 și maxim 58), dar între Vulcănești și Comrat este de 82 de km;

— Transportul – dimineața, transportul din Vulcănești este direcționat către Chișinău, spre Cahul.

**Argumente:**

- clădirea sediului Vulcănești este prea mare pentru un efectiv de 1 judecători, ori întreținerea acestuia necesită cheltuieli prea mari în raport cu numărul de cauze examinate;

- la începutul anului 2020 în cadrul Judecătoriei Cimișlia erau înregistrate:

Sediul Cahul (Central)	2888 cauze
Sediul Vulcănești a Jud. Comrat	986 cauze

- lipsa specializării judecătorilor la sediul Vulcănești

- lipsa repartizării aleatorii, în condițiile în care este doar un singur judecător în funcție din cei 2 prevăzuți.

8. Schimbarea competenței teritoriale în *ordine de apel pentru Judecătoria Ungheni: de la Curtea de Apel Chișinău → la Curtea de Apel Bălți*

— Număr de judecători: 57 (Curtea de Apel Chișinău) și 24 (Curte de Apel Bălți).

— Distanța: distanța medie Ungheni - Chișinău este de 104 km, dar Ungheni - Bălți de 77 de km;

— Transportul – dimineața, transportul din Ungheni este direcționat către Bălți.

**Argumente:**

- Volumul de lucru mare per judecător la Curte de Apel Chișinău, astfel încât la începutul anului 2020 în cadrul Curții de Apel Chișinău și Curții de Apel Bălți erau înregistrate:

Curtea de apel Chișinău	5941 cauze
Curtea de apel Bălți	1132 cauze

- Distanța de la Ungheni până la Chișinău (104 km) este mai mare decât până la Bălți (77 km).

9. Schimbarea competenței teritoriale în *ordine de apel pentru Judecătoria Cimișlia: de la Curtea de Apel Comrat → la Curtea de Apel Chișinău*

- Număr de judecători: 57 (Curtea de Apel Chișinău) și 7 (Curte de Apel Comrat).
- Distanța: distanța medie Cimișlia - Chișinău este de 68 km, dar Cimișlia - Comrat de 31 de km;
- Transportul – dimineața, transportul din Ungheni este direcționat către Bălți.

**Argumente:**

- Chiar dacă distanța de la Cimișlia până la Chișinău (68 km) este mai mare decât până la Comrat (31 km), se apreciază diferențe regionale dintre raionul Comrat și raionul Cimișlia.
- În cazul Curții de apel Comrat, în jurisdicția căreia este Judecătoria Cimișlia cu 2 sedii (sediul central și sediul Leova) din cauza specificului regional al UTA Găgăuzia unde majoritatea sunt vorbitori de limba rusa, s-a ridicat necesitatea asigurării traducerii scrise și verbale din limba româna în limba rusa și invers, astfel încât cheltuielile de traducere după reforma din 2017 s-au dublat.

Evoluția cheltuielilor pentru traducerea scrisă și verbală la Curtea de Apel Comrat pentru perioada 2016-2020					
Denumirea indicatorului	2016	2017	2018	2019	2020
Numărul traducătorilor conform statutului de personal	4	4	4	4	4
Traducerea simultană în sala de ședință (ore)	46	95	123	139	133
Traducerea scrisă (pagini)	1920	2280	2956	3316	3276
<b>Limba de examinare a dosarelor</b>					
% dosarelor examinate în limba de stat	10,6 %	49 %	60,2 %	58,9 %	66,6 %

10. Infrastructură și amplasare comună pentru *Judecătoria Cahul + Curtea de Apel Cahul* :

**Opțiunea I pe termen lung:** fuzionarea de facto a ambelor sedii odată cu construirea unui Palat al Justiției Cahul, ce ar cuprinde ambele instanțe judecătorești: Judecătoria Cahul și Curtea de Apel Cahul prin modificarea și completarea Planului de realizare a construcției instanțelor judecătorești din 2017, în cadrul căreia construcția Palatului de Justiție a Judecătoria Cahul fiind pentru perioada 2018-2021.

**Argumente:**

- clădirea Judecătoria Cahul este nesatisfăcătoare și necesită lucrări de reparație capitală;



- clădirea Curții de Apel Cahul nu asigură spațiu necesar pentru numărul de judecători atribuiți;
- Palatul de Justiție Cahul va asigura condiții necesare pentru ambele instanțe ce vor avea un scop teritorial comun, ce vor reduce costurile de examinare a unui dosar, inclusiv va reduce timpul pentru deplasare la ambele instanțe.

*Notă:* Această opțiune poate fi aplicabilă și în cazul *Curții de Apel Bălți + Judecătoria Bălți* și în cazul *Curții de Apel Comrat + Judecătoria Comrat*).

## **B. Revizuirea Hărții Procuraturii prin fuzionarea unor procuraturi teritoriale.**

1. Fuzionarea *procuraturii Nisporeni* → la *procuratura Ungheni în cadrul Palatului de Justiție Ungheni (proiect pilot):*

**Opțiunea I pe termen scurt:** fuzionarea Procuraturii Nisporeni la Procuratura Ungheni în cadrul clădirii Palatalului de Justiție Ungheni, fiind un proiect pilot cu realizare imediată în vederea stabilirii unei conlucrări între ambele instituții în același sediu. Aceiași practică de amplasarea procurorilor în cadrul judecătoriilor este în cazul Curții de Apel Chișinău (Procuratura de Circumscripție Chișinău), Curtea Supremă de Justiție (Procurorii Procuraturii Generale).

### **Argumente:**

- clădirea sediului Procuraturii Nisporeni este într-o stare necorespunzătoare și necesită reparație capitală;
- lichidarea Judecătoriei Nisporeni prin reforma din 2017, astfel încât toate activitățile procurorilor sunt nemijlocit legate de Judecătoria Ungheni (autorizarea măsurilor de investigare, reprezentarea acuzării etc), ce necesită timp și cheltuieli de deplasare;
- clădirea Palatului de Justiție Ungheni este destul de spațioasă (4.371,6 m<sup>2</sup>) pentru un efectiv de 12 judecători, ori întreținerea acesteia necesită cheltuieli prea mari în raport cu numărul de cauze examinate;
- dezvoltarea unui model de Palat al Justiției ce ar combina instanța de judecată și procuratura într-o clădire unică, ce ar optimiza investițiile pentru ambele instituții la construcția sediilor;
- sincronizarea cu Hărții Judiciare cu Harta Procuraturii;
- reducerea timpului și cheltuieli financiare prin ridicarea eficienței actului de justiție;
- eliminarea procuraturilor cu număr mic de procurori;
- reducere cheltuielilor de întreținere a clădirilor în mod separat.

**Opțiunea II pe termen lung:** Revizuirea Legii cu privire la Procuratură nr.3 din 25.02.2016 prin reorganizarea sistemului procuraturii în mod special prin reducerea celor 39 de procuraturi teritoriale după sediile centrale a instanțelor de judecată stabilite prin Harta Judiciară din 2017.

**Argumente:**

1. Unele procuraturi teritoriale au un volum redus de muncă, iar menținerea acestora nu este justificată;
2. Starea clădirilor unor procuraturi teritoriale nu corespund condițiilor de activitatea minime necesare;
3. Cheltuieli de timp și deplasare în cazul procuraturilor teritoriale unde nu este un judecător de instrucție.

**Temei juridic pentru ambele opțiuni:**

- potrivit art. 10 alin. (1) din Legea cu privire la Procuratură nr.3/2016, procuraturile teritoriale activează de regulă în circumscripțiile instanțelor judecătorești conform competenței teritoriale stabilite în Regulamentul Procuraturii;
  - potrivit mediei europene recomandate de CEP<sup>117</sup>, și anume o instanță/procuratură trebuie să fie creată la cel puțin 100 mii locuitori, astfel încât în prezent se constată o corelație negativă între numărul judecătorilor cu sedii centrale (locații geografice) la 100 000 de locuitori și numărul de oficii ale procuraturii, ce corespund divizării administrativ-teritoriale.
2. *Promovarea reformei reorganizării administrativ teritoriale a Republicii Moldova după numărul populației, ce va permite sincronizat revizuirea Hărții judecătorești prin coordonare cu Harta Procuraturii, a Poliției și a administrației publice locale: va fi revizuit numărul de procuraturi teritoriale și numărul de procurori. Ultima reforma a administrativ teritorială în Republica Moldova a avut loc în anul 2001. La moment în cadrul Cancelariei de Stat este creat, în conformitate cu prevederile Dispoziției Guvernului 123-d din 28 iulie 2020, un Grupul de lucru privind reforma administrației publice centrale și locale care urmărește scopul de a identifica cea mai viabilă opțiune pentru Republica Moldova de reorganizare a sistemului administrației publice centrale și locale, însă până în prezent nu a avansat .*

**Riscuri:** reforma depinde de voința politică și poate realizată într-un timp foarte îndelungat.

**C. Recomandări de modificare și completare a legislației în vigoare.**

1. *Modificarea și completarea Legii privind organizarea judecătorească, în partea ce ține de majorarea numărului de judecători din țară cu cel puțin 40 % , luând în considerație numărul funcțiilor de judecători vacante și a judecătorilor suspendați și detașați, care nu au fost luate în calcul la stabilirea coeficientului, precum și numărul cauzelor primite de judecători raportat la media CoE. La moment, Legea privind organizarea judecătorească stabilește un număr de 504 posturi de judecător pentru toate instanțele judecătorești din Republica Moldova, coeficientul judecătorilor la 100 000 de locuitori constituind 18,8, dacă*

---

<sup>117</sup> European judicial systems CEPEJ Evaluation Report 2020 Evaluation cycle (2018 data)

- toate posturile ar fi suplinite<sup>118</sup>, cu toate că coeficientul țărilor membre ale CoE constituie 21.0 21 judecători la 100 000 de locuitori<sup>119</sup>.
2. *Modificarea și completarea Codului de Procedură Civilă, respectiv art.11 din Codul de Executare în vederea reducerii volumului de lucru cu privire la cazurile civile de creditare în mod special a companiilor de microfinanțare, în condițiile în care anual se înregistrează un număr mare de cereri de încasare a datoriilor.* Aceasta ar reduce costurile examinării unei cauze, care uneori depășește suma creditului, or potrivit Raportului statistic despre activitatea judecătorilor din prima instanță privind examinarea dosarelor civile (01.01.2020 - 31.12.2020), acțiuni privind încasarea datoriei (Complexitatea = 8) acestea constituie 14719 din total 28899, adică aproximativ 50 % din volumul de lucru a unui judecător.
  3. *Identificarea mecanismului legal privind introducerea judecătorilor de rezervă din rândul candidaților la funcția de judecător, care au susținut examenul de capacitate și care vor fi numiți în funcție, pentru perioada suspendării din funcție a judecătorilor, cu dreptul preferențial de a fi numit, pe viitor, în funcția de judecător, în aceeași sau altă instanță.*
  4. *Instituirea instanțelor de contencios administrativ în sudul, centrul și nordul țării, în dependență de numărul de cauze existente.* Această propunere rezidă din faptul că potrivit Codului administrativ, în vigoare din 01.04.2019, în fiecare instanță de judecată au fost instituiți judecători specializați pentru examinarea acțiunilor în contencios administrativ (art.192 CA), care nu au competența de a examina dosare civile. Potrivit datelor statistice în unele instanțe de judecată în perioada de 1 an se examinează 40-80 dosare în materie de contencios administrativ, iar sarcina de lucru a unui judecător este în mediu de 700 dosare pe an. Respectiv, judecătorul specializat în materie de contencios administrativ va examina de 10 ori mai puține dosare decât judecătorii specializați în dosare civile. Astfel, instituirea instanțelor de contencios administrativ în sudul, centrul și nordul țării va duce la egalarea sarcinii de lucru a tuturor judecătorilor.

Respectiv, reieșind din raționamentul disponibilității clădirilor sediilor secundare o dată cu fuzionarea acestora la sediile centrale, se propune de a identifica unele dintre acestea, drept sedii pentru instanțele de contencios administrativ, după cum urmează: Sud (Vulcănești<sup>120</sup>), Centru (Chișinău în clădirea sediului Botanica), Nord (Donușeni<sup>121</sup>, fie Florești<sup>122</sup>).

5. *Modificarea și completarea Legii privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar nr. 270 din 23 noiembrie 2018, în partea ce ține majorarea salariilor pentru funcționarii publici din cadrul instanțelor judecătorești și procuraturi.* La 01 decembrie 2018 a intrat în vigoare Legea privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar nr. 270 din 23 noiembrie 2018, care stabilește un sistem unitar de salarizare în sectorul bugetar și reprezintă un cadru general ce cuprinde principiile, regulile și procedurile de stabilire a drepturilor

---

<sup>118</sup> Document analitic, Justiția din Republica Moldova în cifre – o privire comparativă, CRJM, octombrie 2019

<sup>119</sup> Ibidem

<sup>120</sup> Clădirea are o suprafață de 408 m<sup>2</sup>, în 2 etaje și este apreciată ca fiind în stare bună (ultimele lucrări capitale de reparație au avut loc în perioada 2011-2012). La momentul inițial necesită lucrări de renovare.

<sup>121</sup> Clădirea are o suprafață de 570 m<sup>2</sup>, în 2 etaje și este apreciată ca fiind în stare bună (ultimele lucrări capitale de reparație au avut loc în perioada 2010-2011). La momentul inițial necesită lucrări de renovare.

<sup>122</sup> Clădirea are o suprafață de 476 m<sup>2</sup>, în 2 etaje și este apreciată ca fiind în stare bună (ultimele lucrări capitale de reparație au avut loc în perioada 2009-2011). La momentul inițial necesită lucrări de renovare.

- salariale în raport cu ierarhia funcțiilor din sectorul bugetar. Prin urmare, au fost revizuite și calculate salariile tuturor angajaților sistemului de drept, astfel încât fiind reduse prin excluderea anumitor premii.
6. *Modificarea și completarea legislației ce ține de salarizarea judecătorilor și procurorilor*, în mod special cu stabilirea coeficientului de risc pentru desfășurarea activității în zona de risc a Transnistriei. La moment acest coeficient de risc este stabilit doar pentru personalul judiciar, în condițiile în care judecătorii și procurorii au același risc în comparație cu alți colegi din alte regiuni.
  7. *Modificarea și completarea legislației în partea ce ține compensarea totală sau parțială a cheltuielilor de transport/diurnă* în cazul procurorilor/judecătorilor care nu sunt din localitatea în care își desfășoară activitatea.
  8. *Modificarea și completarea Codului Penal și Codului Contravențional prin decriminalizarea unor infracțiuni* cum ar fi beția, huliganismul etc, ce ar putea fi încadrate în limitele răspunderii contravenționale. De exemplu: este dificil de calificat obrăznicia, care chiar în România este faptă contravențională. De decriminalizat fapta prevăzută de art. 287 Cod penal, să fie doar contravenție, *or de introdus modificări în acest articol reieșind din constatările din decizia CSJ din 17.12.2020* privind examinarea recursului în interesul legii, despre unificarea practicii judiciare, privind calificarea acțiunilor de încălcare grosolană a ordinii publice (*art. 287 CP*), însoțite de violență soldată cu vătămarea medie (*art. 152 CP*), gravă a integrității corporale sau a sănătății (*art. 151 CP*) ori cu omorul intenționat al persoanei (*art. 145 CP*). Acest fapt va reduce semnificativ volumul de lucru în procuraturilor teritoriale și va concentra eforturile și *capacitățile* procurorilor la descoperirea și investigarea infracțiunilor grave.
  9. *Modificarea și completarea Legii cu privire la Procuratură nr. 3 /2016* prin ridicarea nivelului de competența a Procuraturii de circumscripție la nivelul Curții de apel ca procuratură specializată, astfel fiind asigurat un echilibrul de salarizare în raport cu munca depusă. De exemplu, în cadrul Curții Supreme de Justiție s-a creat o secție a Procuraturii Generale pentru reprezentarea învinuții, având salariu la nivel de Procuratură Generală.
  10. *Modificarea și completarea Codului de Procedură Penală* prin includerea procedurii scrisă pentru cauze penale în ordine de apel. Aceasta va exclude târăgănării examinării în ordine de apel și va reduce costurile, or în ordine de apel trebuie asigurată prezența participanților în proces, obligație ce îi revine instanței de judecată și procurorului.
  11. *Modificarea și completarea Codului de Procedură Penală* prin posibilitatea desfășurării ședințelor de judecată cu privire la autorizarea măsurilor de investigații prin intermediul videoconferinței. Această modificare va optimiza timpul de deplasare și așteptare a procurorilor și va eficientiza nivelul de operativitate de exercitare a mopsurilor de investigație specială.
  12. *Modificarea și completarea legislației privind mărirea salariilor pentru ofițerii de urmărire penală* în inspectoratele teritoriale de poliție și pregătirea profesională a acestora pentru a motiva candidații pentru completarea funcțiile vacante și pentru a ridica calitatea întocmirii actelor procesuale.
-